ÇAĞDAŞ DÜNYA KLASİKLERİ

JERZY ANDRZEJEWSKI

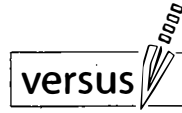
POPIO I DIAMENT

ÇEVİRİ: SEDA KÖYCÜ ARSLANTEKİN

Kül ve Elmas

versus

roman

Jerzy Andrzejewski

Jerzy Andrzejewski (1909-1983), II. Dünya Savaşı öncesinde, dünyanın ve insan varoluşunun anlamını kavramayı olanaklı kılan düşüneenin arayışında bir etap olarak gördüğü katolik inancını irdeleyen yapıtlar verirken, savaş sonrasında Polonya'nın dönüşümüyle birlikte sosyalist düşünceye yakınlaşmıştır. 1953 sonrası iktidara karşı eleştirel nitelikli yapıtlar vermeye başlamıştır. 1948 yılında yayımlanıp 1958 yılında Polonyalı ünlü yönetmen Andrzej Wajda tarafından filme uyarlanan "Kül ve Elmas" (Popió i Diament) Polonya ve dünya edebiyatının klasikleri arasına girmiştir.

Versus Kitap (95)

Kül ve Elmas
Jerzy Andrzejewski

Özgün Künye
Popió i Diament

Yayına Hazırlayan
Algan Sezgintüredi

Lehçeden Çeviri
Seda Köycü Arslantekin

Kapak Tasarımı
Bülent Arslan

Sayfa Düzeni
Bülent Arslan

Baskı
Can Matbaacılık
Davutpaşa Caddesi
İpek İş Merkezi Kat: 3 No: 7
Tokapı / İstanbul
Tel: 0 212 613 10 77

This publication has been funded by the Book Institute - the ©POLAND Translation Program
Bu kitap Book Institute - the ©POLAND Translation Program desteğiyle basılmıştır.

ISBN: 978-605-5691-00-4
VERSUS KİTAP Şubat 2009
© Her hakkı mahfuzdur.

Albay Faik Sözdener Sk.
Benson İş Merkezi No:21/2
Kadıköy / İstanbul 34710
Tel: 0 216 418 27 02 (pbx) Faks: 0 216 414 34 42
www.versuskitap.com
versuskitap@versuskitap.com

Kül ve Elmas

Jerzy Andrzejewski

Lehçeden Çeviri
Seda Köycü Arslantekin

Katranlı bir parçadan geliyormuş gibi, senden geliyor bu gitgide,
Yanmış paçavralar uçuşuyor etrafta;
Özgür mü olacaksın, bilmiyorsun yanarken ateşte
Senin olandan mahrum mu kalmalısın yoksa?
Sadece kül mü kalacak geriye ve karmaşa,
Bir fırtınayla uçuruma yuvarlanan?
Yoksa ışıltılı bir elmas mı külün altında,
Ebedi bir zaferin tan ağartısı olan...

Norwid "*Perde Arkasında*"

1. Bölüm

Podgurski, Şreniava Köprüsü'ne doğru yürüyen kadını fark edip kaldırıma yanaşarak, kullandığı aracı aniden durdurdu. Aracın arkasında oturan makineli tüfekli iki genç milis dikkat kesildi. Podgurski'nin yanında oturan, partinin Bölge Teşkilatı Sekreteri Şçuka doğruldu, uykusuzluktan şişmiş ve ağırlaşmış göz kapaklarını kaldırarak Podgurski'ye baktı.

"Bir sorun mu var?"

"Hayır. Bir dakika, yoldaş."

Kontağı kapatmadan üstü açık cipten atladı ve demir pençeli çizmelerini taşlara gürültüyle vurarak, koşmaya başladı. Yetişmeye çalıştığı kadın köprüye yaklaşmıştı. Kaldırım o bölgede top mermileriyle parçalandığı ve henüz onarılmadığı için, kadın caddeden yürümek zorunda kalmıştı. Omuzları çökmüş, başı öne eğik, sol elinde büyük ve dolu bir torba taşıyarak, ağır ağır yürüyordu.

"Bayan Alitsya!" diye seslendi.

Bayan Alitsya Kossetska öylesine düşünceliydi ki arkasına dönüp askeri pantolon, uzun çizme ve önü açık deri ceketinin altına koyu renk bir süveter giymiş genç adamı gördüğünde, onun eskiden kocasının yanında çalışan stajyer avukat olduğunu ilk anda hatırlayamadı. Ama Podgurski'nin çok acelesi vardı ve bu umulmadık karşılaşmadan öylesine mutlu olmuştu ki o anda Bayan Alitsya'nın gözlerindeki tereddüt ifadesini fark etmedi bile.

"İyi günler!" diyerek kadının elini öptü. "Sizi cipten gördüğüm ne iyi oldu..."

Bayan Alitsya genç adamı biraz boğuk sesinden ve şakaklarına doğru belirgin şekilde daralan uzun başının karakteristik yana eğilişinden ancak o zaman tanıyabildi. Podgurski en az birkaç gündür tıraş olamamış, sakalı zayıf yüzünü gölgelemişti.

Bayan Alitsya ağır torbayı yere bırakıp dostane gülümsedi. Kırlaşmış saçlarına, alnındaki çizgilere ve gözlerindeki büyük yorgunluğa rağmen, hâlâ taptaze bir gülümsemesi vardı.

"Bay Frank! Nasılsınız?"

"Ben mi? Çok iyiyim!"

Bayan Alitsya, Podgurski'yi en son birkaç ay önce, kışın çarpışmaların Ostroviets üzerinden hızla ama şiddetle geçişinden hemen sonra görmüştü. Podgurski o sırada bir akşam, işgal sırasında gizlenmek zorunda kaldığı zamanlarda yaptığı ziyaretlerindekine benzer bir acele içinde, birkaç dakikalığına Bayan Alitsya'ya uğramıştı. Bayan Alitsya o günden beri Podgurski'yi görmemişti ama Ostroviets'e döndüğünü ve kısa bir süreden

beri ilçe teşkilatında sekreterlik yaptığını biliyordu.

Canlılığına rağmen, Bayan Alitsya'ya zayıf ve yorgun görünmüştü Podgurski.

"İyi görünmüyorsunuz, Bay Frank."

Podgurski umursamaz bir hareketle elini salladı. Uzakta kalan cipin motoru uğulduyordu. Aniden iki kez korna çaldı.

"Bu korna size galiba?"

Podgurski döndü. İri yarı Şçuka cipten eğilmiş, beklemeye tahammülü olmadığını gösteren bir hareketle kendisini çağırıyordu. Milislerden biri makineli tüfeğiyle aracın yanında dikiliyordu.

"Geliyorum!" diye bağırdı ve Bayan Kossetska'ya döndü. "Çok acelemiz var. Biava'daki çimento fabrikasında bizi bekliyorlar, oradaki toplantıda bir konuşma yapmalıyız. Ama özellikle şeyi sormak için sizinle konuşmak istedim... Kocanızın döndüğü doğru mu?"

Bayan Kossetska başıyla onayladı.

"Ne zaman döndü?"

"İki gün önce."

Podgurski sevinmişti.

"Peki, sağlığı nasıl? Çok bitkin mi? Ruh hali?"

Korna tekrar çaldığı için Bayan Kossetska yanıt veremedi. Podgurski saatine baktı. Beşi yirmi geçiyordu. Biava'da işçilerle yapılacak toplantı saat beşteydi.

"Lütfen beni bağışlayın ama yoldaş sabırsızlanmakta haklı... Tamam, geliyorum!" diye bağırdı ve tekrar Bayan Kossetska'ya döndü. "İzin verirseniz, bugün size uğramak isterim. En geç iki saat sonra, olur mu?" Bayan Alitsya'nın elini, öpmek üzere dudaklarına götürdü ve

içtenlikle ekledi: "Bay Kossetski'nin sağ olduğuna ve döndüğüne öyle sevindim ki..."

Podgurski araca döndüğünde, Şçuka hiçbir şey söylemeden saati gösterdi. Podgurski gaza bastı.

Şçuka iri ellerini dizlerinin üzerine koymuş, düşmüş göz kapaklarının altından dikkatle cipin altında kayıp giden yola bakıyordu. O sırada Ostroviets'in yan sokaklarından geçiyorlardı, bu yüzden kötü ve çukurla dolu yola rağmen, hızlarını arttırabilmişlerdi.

Hafif yokuş sokağın iki yanında, kısa süre önceki savaştan pek çok iz taşıyan küçük, müstakil yoksul evler, apartmanlar sıralanmıştı. Hemen hemen tüm küçük taş evlerin duvarları top mermileriyle parçalanmış, duvarlarda yer yer gedikler oluşmuştu ve sağa sola saçılmış kiremitler, karanlık tavan aralarını gün ışığına çıkarmıştı. Bazı pencerelere mukavva ve tahtalar çakılmıştı; camsız çerçevesiz bazı pencereler ise parçalanmış duvarlar arasında cansızca duruyordu. Birkaç yerde, gri moloz yığınları üzerinde, bombalarla parçalanmış duvarlar yükseliyordu. Kentin bu bölgesi boş, sessiz, insansızdı. Sadece ufak tefek, kambur, yaşlı bir kadın, patates dolu büyük, kireçli bir el arabasını iteliyordu. Kurumuş akasyaların kopuk dalları yer yer kararmıştı.

"Konuştuğun kadın kimdi?" diye sordu Şçuka.

Podgurski yan sokağa saptı. Karşıdan üstü brandayla örtülü büyük bir kamyon geliyordu.

"Bayan Kossetska," diye yanıtladı, kamyonun yanından geçerken, "Yargıcın karısı."

"Buralı mı?"

"Yargıcı tanırsınız belki."

"Hayır, tanımıyorum. Dikkat edin..."

O sırada kalabalık ve gürültülü pazar alanından geçiyorlardı. Etrafta Polonya ve Sovyet askerleri, siviller vardı. Geniş meydana kurulmuş bankolar arasına ve birkaç gün önceki 1 Mayıs kutlamalarında yapılan geçit töreni için kırmızı-beyaza boyanmış ahşap tribünün etrafına askeri araçlar, büyük kamyonlar ve benzin bidonlarının bulunduğu platformlar yığılmıştı. Bölgedeki çarpışmalar Ocak'ta kesilmiş ve birkaç yüz kilometre batıya kaymış olmasına rağmen, burası hâlâ bir cephe kentini anımsatıyordu.

Pazar alanının iç kısımlarında gökyüzünün bahar maviliği fonunda, yakılıp yıkılmış büyük taş evlerin kararmış dış yüzeyleri göze çarpıyordu. Caddenin üzerinde birkaç yerde kırmızıya boyanmış büyük pankartlar vardı. Meydandaki bir radyo hoparlöründen gür bir erkek sesi duyuluyordu:

"*Dün, 4 Mayıs sabah saat altıda, Mareşal Montgomery'nin karargâhında teslim anlaşması imzalanmıştır...*"

Podgurski yavaşlamak zorunda kalmıştı, durmadan kornaya basarak, kalabalığın arasında araca güçlükle yol açıyordu. Hoparlörden gelen ses gökyüzünde net biçimde çınlıyordu.

"*Kuzeybatı Almanya, Hollanda, Danimarka, Helgoland adası, Frisian Adaları*[1] *ve diğer adalarda bulunan tüm savaş gemileri dâhil, bütün Alman güçleri silah bı-*

1- Helgoland: Kuzey Denizinde Almanya'ya ait bir ada. Frisian Adaları: Danimarka, Hollanda ve Almanya kıyılarında uzanan takımadalar. (ç. n.)

rakmış ve kayıtsız şartsız teslim olmuştur. Askeri operasyonlara Cumartesi günü sabah saat sekizde son verilecektir."

Hoparlörün altında toplanan kalabalık, söylenenleri sessizce dinliyordu. Kaldırımlarda da bir yığın insan kıpırdamadan duruyordu.

Hoparlördeki ses biraz yükselmişti.

"*Söz konusu anlaşma, Almanya'nın nihai ve topyekün teslimiyeti için hazırlık niteliğindedir.*"

Podgurski, yoldaşa baktı.

"Gidelim!" dedi Şçuka.

Kızıl bir bayrağın sallandığı parti binasının önünden geçtikleri sırada, giriş kapısında dikilen nöbetçi, Podgurski'yi fark edip durması için işaret etmeye başladı.

"Devam et, devam et!" diye tekrarladı Şçuka. "Zamanımız yok."

Podgurski eliyle çok geç kaldıklarını işaret etti. Kısa süre sonra kalabalığın arasından sıyrıldı ve ilk sokağa saptı.

"Hoparlörden yapılan ilanı dinleyen insanların yüzlerini gördünüz mü, yoldaş Şçuka?"

Şçuka başıyla onayladı.

"Bir sevinç kıpırtısı bile yoktu yüzlerinde, fark ettiniz mi?"

"Bu haberi uzun süredir bekliyorlardı da ondan."

"Sadece bu yüzden mi sizce?"

Yola bakan Şçuka, "Öyle olmadığı açık," diye kısa kesti. Saatine baktı. "On dakikada varır mıyız?"

"Varırız. Yaklaştık."

Harabeye dönmüş boş sokaklardan geçiyorlardı yine.

"Şu Kossetski'yi," diye konuya döndü Şçuka, "savaş öncesinden mi tanıyorsunuz?"

"Evet. Buradaki mahkemede iki yıl onun yanında çalıştım. Savaş başlayıncaya kadar. Gerçekten dürüst, aklı başında bir adamdır. Toplama kampından döndü."

"Oşfiençim'den[2] mi?"

"Gross-Rosen'dan.[3]"

Şçuka'nın ilgisi artmıştı.

"Gross-Rosen'da mıydı?"

"Dört yıldır."

Podgurski, savaşın son yıllarında birkaç toplama kampında bulunmuş Şçuka'nın, Gross-Rosen'da da bir süre kaldığını hatırladı.

"Siz de orada bulunmuştunuz, değil mi?"

"Evet. Ama son ana kadar değil. İlk tahliye sırasında kaçmayı başardım. Şubat ayında."

"O halde, Kossetski ile karşılaşmışsınızdır, değil mi?"

Şçuka'nın ilgisi daha da artmıştı.

"Belki de karşılaşmamışızdır. Nasıl bir adam şu Kossetski?"

"Oldukça uzun boylu, iri yapılı, kumral..."

Şçuka bir an belleğini yokladı.

"Hatırlayamadım. Ostroviets'de yargıç, öyle mi?"

"Durun bir dakika!" diye Şçuka'nın sözünü kesti Po-

2- Yazılışı - Oswiecim: Auschwitz Toplama Kampı'nın bulunduğu küçük Polonya kenti. Naziler kentin adını Auschwitz olarak değiştirmişler, burada kurdukları kampa da aynı adı vermişlerdir. (ç.n.)

3- Gross-Rosen Toplama Kampı. (ç.n.)

dgurski. "Onu gerçek adıyla tanıyamazsınız tabii. Yakalandığında sahte bir ad kullanmıştı."

"Hah, belki şimdi tanırım!"

"Ama neydi? Hatırlayamıyorum."

Podgurski hatırlamak için boşuna çaba gösteriyordu. Sonunda başını salladı.

"Şu an hatırlayamıyorum..."

"Ostroviets'de mi tutuklanmıştı?"

"Varşova'da. 1940 yılı sonunda, ilk büyük çaplı tutuklamalar sonrasında buradan kaçmak zorunda kaldı."

"Birlikte mi çalışıyordunuz?"

"Önceleri evet. Sonra ben, bizimkilere katıldım."

"Dikkat edin!" diye homurdandı Şçuka.

Podgurski güldü.

"Korkmayın! Bu yolu avucumun içi gibi bilirim."

Şreniava Köprüsü'nün Ostroviets tarafında kalan bölümü yıkılmış, geçişler uçurumdaki dar bir boğaza sıkışmış çukurlu köy yolundan yapılıyordu. Daha kötüsü olamazdı. Cip çok daha kötü yolların üstesinden gelmeye uygunsa da, bu çukurlardan güçlükle geçiyordu.

Yolun bir yerinde boğaz daraldı. Dik yamacını kaplayan küçücük kızılağaçlar, aracın içine kadar giriyordu. Podgurski küçük, yapışkan yapraklarla dolu dallardan birini, yapraklarından tutarak kenara itti.

"Artık bahar geldi!" dedi Şçuka'ya.

Yol aniden kıvrılıyor ve dönemecin hemen bitiminde dar boğazdan kurtulup geniş bir çayırlıktan nehre doğru, geçici ahşap köprünün karşısına geniş, dik bir inişle devam ediyordu. Köprünün az ilerisinde bir insan yığını vardı.

Şçuka öne doğru eğildi.

"Ne var yine orada?"

Podgurski dönemeci alır almaz kalabalığı görmüştü zaten. Yaklaşık yirmi kişi vardı. Podgurski kalabalığın içindeki birkaç milisi hemen fark etti. Biraz kenarda, çayırın ortasında yan yatmış bir Amerikan cipi duruyordu.

O sırada aşağıdakiler onları görmüş olmalıydılar ki iki milis kalabalıktan sıyrıldı ve koşarak yola çıkıp durmalarını işaret etti. Cipin arkasında oturan milislerden biri Podgurski'ye doğru eğildi.

"Bunlar bizim çocuklar, Ostroviets'den."

"Evet, öyle."

O sırada, aralarında Podgurski'nin Biava'dan tanıdığı işçilerin bulunduğu diğerleri de yola doğru koşmaya başlamıştı. Cip zar zor durabilmiş, kalabalık cipin etrafını sarıvermişti. Podgurski cipten inemeden, işçilerden biri, Halk Ordusu partizan hareketinden bir yoldaş atıldı.

"Duydun mu?"

Podgurski etrafındakilere baktı. Hepsinin yüzü ciddi ve asıktı.

"Hayır," dedi, "Ne oldu?"

"İki yoldaşımız öldürüldü," dedi arkada duran kır saçlı işçi. "Olanı bu!"

Podgurski'nin benzi attı.

"Öldürülenler kim?"

"Smolarski ve Gavlik."

Şçuka koca vücudunu cipten güçlükle çıkarıp Podgurski'nin yanında dikildi. Topalladığı için bastonuna dayanıyordu. Podgurski Şçuka'ya baktı.

"Duydunuz mu?"

Şçuka başını salladı.

"Kötü bir zamanda geldiniz, yoldaş sekreter," dedi yan taraftan bir işçi.

"Ne zaman oldu bu?" diye sordu Şçuka.

Milislerden biri yanlarına sokuldu.

"Bir saat olmadı. Köprü inşaatında çalışan işçiler bu taraftan silah sesleri duymuşlar. Hemen koşmuşlar ama iş işten geçmişmiş.

"Failler yakalandı mı?"

"Henüz yakalanmadı."

Şçuka elini salladı.

"Çok geçmeden yakalarsınız nasılsa. Nerede öldürülmüşler. burada mı?"

"Boğazda. Pusu kurmuş olmalılar. Birkaç mermi yetmiş. Cip kendi kendine aşağıya yuvarlanıp devrilmiş..."

"Emniyetten gelen oldu mu?"

"Bekliyoruz. Haber verdik."

Kısa bir süre sessizlik oldu. Şçuka, olanca ağırlığıyla bastonuna dayanmış, gözlerini yere dikmiş öylece duruyordu. Üzerlerinde çayır kuşları gürültüyle cıvıldaşıyordu.

"Peki," diye sessizliği bozdu Şçuka. "Gidip bir bakalım."

Topallayarak kalabalığın önüne geçti, Podgurski ardından geliyordu. Onlara yol açan kalabalık peşlerine takıldı. Parçalanmış cip birkaç metre ilerdeydi. Çayır sık ve ıslak, otlar neredeyse diz boyuydu.

"Çimenler ne güzel!" diye mırıldandı Şçuka.

Cesetler cipin biraz ilerisinde, yan yana, sırtüstü yatıyordu. Kana bulanmış işçi kıyafetleri içinde, camlaşmış gözlerini gökyüzüne dikmiş ve sık otlar arasında kaskatı yatarken, bir saat öncesine kadar yaşayan insanlardan çok kuklalara benziyorlardı. Podgurski ikisini de iyi tanıyordu ama belleğindeki canlı halleriyle yerde yatanlar arasında hiçbir ortak yön yoktu. Beyaz kanatları siyah benekli bir bahar kelebeği, cesetlerin hareketsiz yüzleri üzerinde uçuşuyordu.

Şçuka düşük göz kapakları altından uzunca bir süre cesetlere baktı. Sonunda bastonuna iyice dayanıp parmağıyla yakında yatan cesedi işaret etti.

"Bu hangisi?"

Podgurski boğazındaki kuruluğu gidermek için yutkundu.

"Smolarski. Fabrika Kurulu'ndan. Eski bir yoldaş. İki oğlunu da kaybetmişti. Birini otuz dokuz yılında kaybetti; diğerini burada, kırk dörtte vurdular..."

Podgurski sanki bir cenazenin bulunduğu odada konuşurmuş gibi alçak sesle konuşuyor, Şçuka sessizce dinliyordu.

"Ya bu?"

"Gavlik. Yirmili yaşlarındaydı..."

"Yirmi bir," dedi kalabalığın içinden biri.

Podgurski, Gavlik'in kıpırtısız yüzüne baktı.

"Almanya'daki çalışma kampından birkaç hafta önce dönmüştü."

Şçuka cesede bir adım daha yaklaştı ve kelebeğin dans edercesine uçuşunu düşük göz kapakları altından dikkatle izleyerek, iki eliyle bastonuna dayanıp olanca

ağırlığıyla cesetlerin üzerine eğildi. Kısa bir süre sonra doğruldu.

"Galiba, bunların yerinde seninle ben olacaktık," dedi, alçak sesle Podgurski'ye.

Podgurski ürperdi.

"Öyle mi dersiniz?"

"Kesinlikle."

Podgurski o an, avucuna batan tırnaklarının verdiği ani acıyla, cipten indiğinden beri yumruklarını sıktığını fark etti. Parmaklarını açtı ve sağ elinden birkaç ezilmiş, küçük kızılağaç yaprağı düştü. Sanki yapraklar çok gerekliymiş gibi, ani bir refleksle eğilip yakalamak istedi. Ama kendini tuttu. Terlemiş avucunu pantolonuna sildi.

Şçuka döndü, "Gidelim," diye mırıldandı.

Kalabalıktan birkaç kişi belirli bir mesafeyle onları izledi. Herkes sessizce yürüyordu. Ayaklar altında ezilen taze çimenlerin hışırtısı duyuluyordu.

Şçuka, düşüncelere dalmış Podgurski'ye, "Ne diyorsunuz bu işe?" diye sordu.

"Ben mi? Söylediğinizi düşünüyordum. Doğru. Eğer gecikmeseydik..."

"Şu an çimenler üzerinde biz yatıyor olacaktık. Smolarski ve Gavlik de yaşıyor olacaktı. Yaşam böyledir işte. Neyse..."

Şçuka topallayarak yürümeye devam ediyordu. Aniden durdu. Arkalarında yürüyenler de onunla birlikte durdular.

"Başını dik tut, yoldaş Podgurski. İnsan yaşadığı sürece görevini yapmalı. Önemli olan budur!"

İşçilerin arasından, kısa boylu, ufak tefek, çopur ve renksiz yüzlü bir işçi onlara yaklaştı.

"Affedersiniz, yoldaş..."

Şçuka ona döndü.

"Siz bu işlerden anlarsınız. Politikanın içindesiniz, bilmeniz gereken bir konu bu... Size şunu sormak istiyorum... Aslında, hepimiz sormak istiyoruz," yanlarına iyice yaklaşıp dar bir yarım daire oluşturmuş yoldaşlarını işaret etti eliyle. "Bu daha ne kadar sürecek?"

Şçuka yorgun göz kapaklarını kaldırdı ve kan çanağına dönmüş gözleriyle çevresindekilere baktı. Hepsinin bakışları üzerine çevrilmişti. Bir an düşündü. Sonunda belli belirsiz bir baş hareketiyle az ileride yatan cesetleri işaret etti.

"Onları mı kastediyorsunuz?"

"Evet. Daha ne kadar insan ölmek zorunda kalacak? Bunlar ilk değil!"

"Ve son da olmayacaklar," dedi Şçuka. "Bu sizi korkutuyor mu?"

İşçi omzunu silkti.

"Beni mi? Niye korkayım? Ama herkes yaşamak ister."

"O halde?"

İşçi hemen yanıt vermedi, söylediğinin derin anlamını yüz ifadesinde bulmak ister gibi, boyca kendisinden uzun olan Şçuka'ya baktı uzunca bir süre. Aniden elini uzattı.

"Sizi anlıyorum. Haklısınız, yoldaş."

Şçuka uzatılan eli kuvvetlice sıktı.

"Mesele benim haklı olmam değil, ne yazık ki."

"Bunu biliyoruz." Şçuka'nın gözlerinin içine bakarak, ciddiyetle, "Tanrı sizi korusun, yoldaş," dedi.

Şçuka yanıt vermek için ağzını açtıysa da, bir an tereddüt etti ve bir şey söylemedi.

"Teşekkür ederim, dedi kısa bir süre sonra. "Tanrı sizi de korusun."

Emniyetten gelecek adamları beklerken, Şçuka ve Podgurski nehre doğru yürüdüler. Nehir düz kıyısıyla hemen hemen aynı hizada, dar ama derin bir akıntıyla çağlıyordu. Ürken kurbağalar çimenler arasından birbiri ardına sıçramaya başladı ve sessizliğin içinde küçük su şıpırtıları duyuldu. Şçuka nehrin kıyısında durdu, gözlerini yumdu ve ağır bir hareketle iri elini alnına götürdü. Podgurski bunu fark etmişti.

"Yorgun musunuz?"

Şçuka istemsizce tepki gösterdi ve hemen gözlerini açtı. O sırada kocaman bir balık çekti dikkatini. Balık aniden nehrin ortasına sıçramıştı, tekrar suya düştüğünde, suyun yüzeyinde geniş daireler yayılmaya başlamıştı.

"Kocaman," diye mırıldandı Podgurski.

Aniden parmağını şıklattı.

"Buldum! Kossetski'nin hangi soyadla tutuklandığını hatırladım. Rıbitski... Deminden beri düşünüp duruyordum."

Düşüncelere dalmış Şçuka, Podgurski'nin neden söz ettiğini ilk anda algılayamadı.

"Kossetski, Kossetski mi? Ha! Nerden geldi bu şimdi aklınıza?"

Podgurski gülümsedi.

"Balıktan çağrışım yaptı.[4]"

Şçuka da gülümsedi.

"Öyle ya."

Birden canlı bir hareketle Podgurski'ye döndü.

"Durun bir dakika... Hangi soyadla tutuklandı demiştiniz?"

"Rıbitski."

"Adı neydi peki?"

Podgurski düşündü.

"Ludwik miydi? Leopold muydu? Hayır, başka bir addı..."

"Leon olabilir mi?"

"Leon, doğru! Leon'du sanırım. Tanıyor musunuz onu?"

Şçuka bakışlarını tekrar nehre çevirdi.

"Şahsen tanımıyorum. Başka bir blokta kalmış olmalı. Sadece adı çalınmıştı kulağıma."

Bu kez ilkinden küçük ama yine iri başka bir balık suyun yüzeyine sıçradı. Şçuka bastonunu kaldırdı.

"Sizin şu Şreniava'da güzel balıklar var."

4- Balık sözcüğünün Lehçe karşılığı "ryba"dır. Aynı köke sahip sözcükler arası benzerlik yoluyla bir çağrışım söz konusudur: ryba – Rybicki (rıba-Rıbitski). (ç.n.)

2. Bölüm

Kossetskilerin villası Şreniava Nehri'nin sol kıyısında, güzel bir yerdeydi. Yumuşak ve engebeli bir arazi üzerinde şairane yayılmış bu modern mahalleye, nehrin sağ kıyısında kalan eski yerleşim bölgesinden ayırmak için Yeni Ostroviets ya da Yeni Yerleşim deniyordu.

Yeni Yerleşim epey büyük bir mahalleydi. Pazar alanına en fazla on beş dakikalık bir yürüyüş mesafesindeki bu yerleşim yerinin inşasına Birinci Dünya Savaşı'ndan yalnızca birkaç yıl sonra, kooperatif evlerinin yapımı sırasında başlanmıştı. Değişik devlet kuruluşları ve özel şirketler, Şreniava Nehri'nin öbür kıyısında o güne dek boş kalmış bölgede, çalışanları için ucuz konutlar inşa etmeye başlamışlardı. Derme çatma ve göze çirkin gelen bu binalar, İkinci Dünya Savaşı başlamadan, kısa süre içinde harabeye dönmüştü ve görünüşleri içler acısıydı. Neyse ki bu binaların Yeni Yerleşim'in görünümünde fazla bir belirleyiciliği yoktu. O güne dek sadece dersi

kıran çocukların vakit geçirdikleri yer olan ve ansızın keşfedilen bu bölgede hızla binalar dikilmeye başlamış, krizden sonra yapım çalışmaları daha bir hız kazanmışsa da, bu hız İkinci Dünya Savaşı'nın başlamasıyla kesilmişti. Ostroviets Yeni Yerleşim'de belirgin bir züppelik hâsıl olmuştu. İlçenin varlıklı kesimi —tüccarlar, fabrikatörler, üst düzey memurlar ve iyi kazanan serbest meslek sahipleri— Yeni Yerleşim'de kendileri için birbiri ardına villalar yaptırmışlardı. Ev sahibi olamayıp durumları iyi sayılanlar da Yeni Yerleşim'e taşınıyorlardı. Eski Ostroviets'in çirkin, tozlu, dar sokaklarıyla kıyaslanamayacak kadar modern bir semt oluşu yüzünden, buradaki pek çok kiralık villadan birini ilçe merkezindekinden daha pahalıya kiralayabiliyorlardı. Savaştan önce Sosyal Sigortalar Kurumu, Yeni Yerleşim'de bir hastane yapımına başlamıştı. Kent sakinlerinden toplanan paralarla yeni bir kilise yapımı projesi de hazırlık aşamasındaydı. Bölge, Ostroviets kentinin planlı sanayileşmesine paralel gelişmişti. Ama Biava'daki çimento fabrikasına giden şose yol üzerinde evsizler için yapılmış barakaların hızla yok olduğunu ve işçilerin, rutubetli bodrum katlarının ve karanlık dairelerinin bulunduğu, kentin en eski bölümünde, Eski Pazar'ın arkasında kalan semti terk ettiklerini gösteren az sayıda işaret vardı. Ne yazık ki o anki durumlarını hiç kimsenin önceden tahmin bile edemediği bu barakalar, savaş zamanında bölgede bulunan çalışma kampının depo bölümünü oluşturmuştu —ki bu başka bir hikâyeydi— bu barakaları artık evsizler kullanmıyorlardı.

Kossetski'ler villalarına savaş başlamadan bir yıl ka-

dar önce taşınmışlardı. Öncesinde, yani Varşova'dan Ostroviets'e taşındıktan sonraki üç yıl boyunca kent merkezindeki 3 Mayıs Bulvarı üzerinde, ünlü Ostroviets süvari alayının bulunduğu kışlaya yakın bir yerde oturmuşlardı. Kendi evlerine taşınmaları, o güne kadarki rutin ve sıradan yaşamlarında oldukça önemli bir olaydı. Villanın yapımı Kossetski'ye, öncelikle serbest avukatlık yaptığı yıllarda, sonrasında da Ostroviets Bölge Mahkemesi'ne yargıç olarak atanana kadar, geliştirilmiş bir kooperatifin epey kârlı hukuk danışmanlığını yaptığı sırada biriktirdiği paraya patlamıştı. Aslında, villaya taşınmaları yaşamlarında köklü bir değişiklik yaratmamıştı; tek değişiklik Kossetski'nin artık mahkemeye gidiyor olması, oğullarının da okula giderken daha uzun bir yol kat etmek zorunda kalmalarıydı. Ama kendilerine ait bir eve, Bayan Alitsya'nın yüreğiyle zamanının çoğunu ortaya koyarak bakımını yaptığı küçük bir bahçeye ve nihayetinde bu tip gündelik konuların var olduğu durağan bir yaşama sahiptiler ve bu, karı kocanın yaşamının temelini oluşturan değerlerin ve dürüstlüğün karşılık bulduğunu çok açık bir biçimde gösteriyordu.

Antoni Kossetski, İkinci Dünya Savaşı patlak verdiği sırada genç sayılmazdı. Kırk yaşını geçmiş, ellisine merdiven dayamıştı ama kırk yaşından fazla göstermiyordu.

Olağanüstü kabiliyetleri yoktu; üstelik yaşamda mutlu olma konusunda şansları pek çok kez yaver giden insanlardan da değildi. Yaşamında hiçbir şeyi kolay elde etmemişti; tam bir yetişkin olduğunda da, büyüleyici ve çok çabuk yapılan kariyerlere itibar etmemiş, deneyim-

leri doğrultusunda, bazı bağlantılarla işlerini götüren açıkgöz insanlara küçümseyici bir tutumla yaklaşmıştı. Dürüst, azimli ve cesurdu. Yavaş ama sürekli yükselen yaşam düzeyi, bir yapının sağlam temellere dayanması gibi, karakterinin bu özelliklerine dayanıyordu. Yaşam düzeyinde ani yükselişler, kırılma ve çökmeler olmamıştı. İnsanlardan, özellikle yakınlarından çok şey talep eder ama kendisi söz konusu olduğunda da aynı sertlikle özeleştiri yapardı. Onu yakından tanımayanlar biraz katı bir insan olduğunu düşünürlerdi. Ama daha yakın ilişkiler kurduklarında ona ısınırlardı; her zaman canlı bir sempati oluşturmasa da (çünkü bu, zor ve etkileyici olmayan bir yaşama sahip insanlarda çoğunlukla yoktur) rakiplerini bile kendisine saygı duymaya mecbur bırakırdı.

On dokuzuncu yüzyılın sonlarında, birkaç kuşaktır Kuyavı'da, şeker fabrikasının bulunduğu bir kasabada yaşayan küçük bir burjuva ailesine doğmuştu. Kardeşlerinin en küçüğüydü, onu başka başarılar aramaya teşvik eden, belki abla ve ağabeylerinin şeker fabrikasında çalışmaktan ve aile yaşantısından başka bir şey bilmemeleriydi. Arkasında bir meyva bahçesi ve arı kovanları bulunan rutubetli, karanlık, küçük ve taştan yapılma baba ocağını on üç yaşında terk etmişti. Kırk yıldır şeker fabrikasında ambar memurluğu yapan ihtiyar Kossetski, yetişkin ve yetişen yedi çocuğundan en küçüğünün geleceğine dair karar verme zamanı geldiğinde, o günlerde Varşova'da zengin bir tüccar olan çocukluk arkadaşını hatırlamıştı. Antoni Kossetski, babasının bu uzak tanıdığı sayesinde, bir gün başkentte buluvermişti kendisini,

1905 yılıydı ve bir sömürge mağazasına[5] çırak alınmıştı. Bu, yaşamında himaye edildiği ilk ve son olaydı. Yaptığı işe karşılık yılda bir kez gıda, üst baş ve ayakkabı yardımı alıyordu ve o zamanki Viedenski Terminali'ne uzak bir yerdeki Hmielna Caddesi'ndeki bir çatı katında, mağazanın üç tezgâhtarıyla paylaştığı küçücük bir odanın bir köşesinde taşınabilir bir yatağı vardı.

Varşova'da yaşam çok zordu. Odayı paylaştığı tezgâhtarlar ev işlerini onun üzerine yıkmışlardı; kışın ortalık henüz karanlıkken, şafak vakti kalkıyordu yataktan. Üçünün de ayakkabılarını ve elbiselerini temizliyor, avludan su taşıyor, çayı koyuyor, ötekilerin paravanın arkasında giyinirken ortalığa attığı pijamaları toplayıp odayı süpürüyor, saat altıda da, büyük ve karmaşık yapısını ilkin ayak işleriyle öğrendiği, Vielka Sokağı'ndaki mağazaya doğru yola koyuluyordu. Haftanın üç günü kapanış saatine kadar mağazada kalıyordu; diğer üç gün ise, akşam ticaret kursuna gidebilmesi için daha erken bırakıyorlardı onu. Ne öğrenimdi ama! Hafta içi geceleri çalışmak istediğinde, oda arkadaşları lambayı yakmasına izin vermiyorlardı. Bir tek cumartesi günleri kalıyordu geriye. Pazar günleri oda arkadaşlarından biri olan sessiz, sakin ve ciğerlerinden hasta Bay Yuzef, Marymont'taki annesine gidiyor, diğer ikisi —Bay Edmund ve Bay Teoş— kız arkadaşlarını eve getiriyorlardı. Kossetski'nin köşesini kirli bir çarşafla kapatıyorlar ve

5- Polonya, 1795 yılında Avusturya, Prusya ve Rusya arasında paylaşılması sonucunda Avrupa haritasından silinmiş ve sonraki 123 yıl boyunca işgal altında yaşamıştır. Bağımsızlığına ancak I.Dünya Savaşının bitimiyle 1918 yılında kavuşmuştur. (ç.n.)

Antoni bu örtünün arkasında, kulaklarını elleriyle kapatıp gecenin geç saatlerine kadar kendini rahatça kitaplara verebiliyordu.

Yaşamının üç uzun yılı böyle geçmişti. Paranın ve zamanın değerini ve basit aşk eğlencelerini küçümsemeyi o yıllarda öğrenmişti. O üç yılın ardından, idealindeki yaşamı düzenlemeye girişecek kadar yetişkin hissetmişti kendisini. Zavallı Bay Yuzef'in ölümüyle tezgâhtarlığa terfi etme şansını yakaladığı sırada mağazadaki işini bırakmış ve çatı katındaki köşesini terk etmişti. Biriktirdiği birkaç rublesi[6] vardı, Povişle'de dul bir kadının pansiyonunda kiralık, ucuz bir yer bulmuş, vergi memuru olarak çalışıyordu. Birkaç aylık geceli gündüzlü sıkı bir çalışmadan sonra, o güne kadarki eksiklerini tamamlayıp üstün olmasa da tatminkâr bir başarıyla ortaöğretim beşinci sınıf sınavını vermişti. Mağazadan ayrıldığını ancak sınavı verdikten sonra bildirmişti ailesine. Babası bir yıl önce ölmüştü, annesi dualarıyla birlikte on ruble göndermişti mektupla. Bu on ruble ailesinden gelen ilk ve son para olmuştu. Ailesi bazen bir fırsatını bulduğunda biraz erzak, bal, ev ekmeği, yağ gönderiyordu ona ama çoğunlukla aç geziyordu.

Kendisine büyük gelen eskimiş üniforması içinde, dağınık ve gür saçlı, epey uzun kollu, çelimsiz bir çocuktu. Uçarı olamıyordu. Sevimli olamıyordu. Eğlenmeyi bilmiyordu. Arkadaşı yoktu. Okumak ona zor geli-

6- Polonya'nın Avusturya, Prusya ve Rusya arasında paylaşıldıktan sonraki 123 yıllık (1795–1918) işgal döneminde, Varşova 1796–1806 yılları arasında güney Prusya'ya dâhil bir kentken, sonrasında Viyana Kongresi'nde alınan bir kararla, 1915 yılına dek Rusya'nın egemenliği altına girmiştir. (ç.n.)

yordu ama bir şeyi öğrendi mi, bir daha unutmuyordu. Lise bitirme sınavına hazırlandığı sırada annesi öldü. Bir seçim yapmalıydı; ya hemen annesinin cenazesine gidecek ya da çok iyi olmadığı trigonometriye bir kez daha çalışacaktı. Trigonometriyi seçti. Ailesinin yaşadığı kasabaya bir daha hiç gitmedi. Abla ve ağabeyleri onu hiç ilgilendirmiyordu. Evlenip çoluk çocuğa karışmış abla ve ağabeyleri de onunla ilgilenmiyordu artık. Kendi yolunda ilerliyor, belleğinde çocukluğuna ve ergenlik çağına sadece ne kadar yol kat etmiş olduğunu anlamak için dönüyordu. Katettiği yol ölçüsünde doğru yolda ilerlediğini düşünüyor, gücüne ve geleceğine inancı güçleniyordu.

Ortaöğretim altıncı sınıftayken avukat olmaya karar verdi. Bu kararından ne hukuk bölümüne kaydolurken ne de bu daldaki eğitimi boyunca hiçbir üstün, hatta vasat bir başarı gösteremediğinde vazgeçti. Belleği vasat ve donuk, konuşması kötüydü aslında ama eksiklerinin farkındaydı; doğuştan gelen bu eksiklerini gidermek için çok çalıştı. On beş-yirmi yıl sonra üniversite arkadaşlarından birçoğu üne ya da devlet kademesinde yüksek mevkilere kavuştuğunda, Kossetski kendisine önemli bir avukat, sonrasında da güven ve saygı uyandıran dürüst bir yargıç ünü kazandıran sonuçlara ulaştı. Bu üne çok değer veriyordu. Yaşadığı kişisel zorlukların ve sahip olduğu eksiklerin, kendisine gerçek değerleri takdir etmeyi öğrettiği nadir insanlardandı. Yaşadığı zorluklar nedeniyle, eğilimlerinden birçoğu sonunda hayal kırıklığı ve kıskançlık duygusunun pençesine düşebilirdi ama bu duygular ona yabancıydı.

Öğrenim gördüğü sırada büyük maddi sıkıntılarla savaştı. Yüksek lisans sınavını kazandığı zaman bile bu sıkıntılarından kurtulamamıştı aslında. O sırada Birinci Dünya Savaşı sürüyordu ama çarpışmalar içinde doğup gelişen olaylar Kossetski'nin yaşamında ciddi bir iz bırakmıyordu. Varşova'daki tanınmış avukatlardan birinin güvenini kazanıp onun bürosunda çalışma şansı buldu ve böylelikle Kiev Harekâtı sırasında askere çağırılıncaya dek, sonraki yıllarını iddianamelerle uğraşarak ve mahkeme koridorlarını tanıyarak geçirdi. Askerdeyken, orada tanıştığı arkadaşlarıyla kader birliği yaptı. Bu sırada hafifçe yaralandı, erlikten onbaşılığa terfi etti, ufak bir madalya bile aldı ve 1921'de terhis olup stajına geri döndü. Kısa bir süre sonra, bu kısa süreli askerlik deneyimi, yaşamında iz bırakmaz oldu.

Stajını bitirip bir zamanlar sömürge mağazasındaki işini bırakma kararı gibi önemli bir karar alarak, kendi mütevazı bürosunu açtı. O sırada otuz bir yaşındaydı; sağduyulu ve pratik davranarak, Alitsya Skorodınska ile evlenip bir yuva kurdu. Ukrayna'dan ülkesine dönen, anne babasını kaybetmiş, genç bir kızdı Alitsya; tipik bir köy ağası sayılabilecek babasının Biava Serkva bölgesinde küçük bir mal varlığı vardı. Babasını savaş sırasında kaybetmişti. Tifus hastası annesiyleyse, ülkeye dönüş yolunda, sınırda bir yerde sonsuza dek ayrılmıştı. Varşova'da tamamen yalnız kalmıştı ve geçim sıkıntısı çekiyordu. Kendisinden yaklaşık on yaş büyük ve bir erkek olarak pek de cazibeli sayılmayacak çiçeği burnunda bir avukatla evlenmek, büyük bir heyecan yaratmamıştı Alitsya'da. Ama kocasına çeyiz olarak sağlıklı bir

beden, bir genç kız güzelliği, güçlü bir iradeyle desteklenmiş vasat bir zekâ, uysal bir karakter ve yersiz, biraz da yazgıya kurban gitmiş gerçekler karşısında yaşama uyum sağlamayı kolaylaştıran bir parça tevekkül götürmüştü. Aslında daha etkileyici bir yaşam hayal ediyordu ama makul bir yaşama sahip olduğunda, bu yaşamı da kabullenmişti. Sonraki yılları onu hayal kırıklığına uğratmamıştı üstelik. Ev hanımıydı ve kendisine nasip olan yaşam nimetlerini aşan arzuları karşısında, günlük ufak tefek sorun ve sevinçlerle aklını ve kalbini dirençli kılabilmesi için gereken düzenli, sarsıntısız aile yaşamı için bir hayli zaman ve çaba harcıyordu. Çeşitli maddi sıkıntılar çekmişse de, yoksulluk nedir bilmemişti. Kahredici ıstıraplar yaşamamıştı. Umduğundan daha fazla bağlılık görmüştü kocasından. İki sağlıklı erkek çocuk dünyaya getirmiş, kocası tarafından hiç aldatılmamış, yargıç karısı olmayı beklemiş, yargıç karısı sıfatıyla kocasına eşlik etmiş, her zaman kocasının yanında olmuş, bir hizmetçiye, bir kürke ve sonunda da bir villaya sahip olmuştu... Tanrıdan daha ne isteyebilirdi?

Ama şimdi, tüm bunlar geçmişte kalmıştı.

Son birkaç aydır ne zaman kent merkezinden Yeni Yerleşim'e artık ezberlediği yoldan yürüse, çelişkili ve karmaşık duygulara kapılıyordu. İlkbahar öncesi bir gün, güneşli, yumuşak ve insanı sarhoş eden bir havada, köprüde bir an yorgun argın durmuş ve eve, belki de bir daha asla eskisi gibi huzurla dönemeyeceğini fark etmişti. Doğrusu, bu kendisi için de umulmadık bir şeydi.

Yeni Yerleşim'de uzun süre yaşama şansı olmamış, orada sadece bir yıl geçirmişti. Ama korkunç olayları pe-

şinden sürükleyen zaman, geçip giden ayların sayısıyla değil, daha sonra yaşanacak acılar ve kayıplar temelinde ölçülüyordu. Bu yüzden de Bayan Alitsya savaş süresince uzak kaldığı Yeni Yerleşim'e öncelikle anılarında alışmıştı. Yeni Yerleşim'e, orada savaştan önce geçirdiği kısacık zamanı anılarında yaşatarak alışması için beş yıl kadar bir zamanı olmuştu.

Yargıcın zorunlu kaçışı, Polonyalıların Yeni Yerleşim'den çıkarılması sırasında gerçekleşmişti. Bayan Alitsya, Varşova'da yaşadıkları dönemden beri kendileriyle birlikte olan yaşlı hizmetçileri Rozalya ve anne-babasıyla yaşadığı yere duyduğu sempati nedeniyle Rusçasını kullanarak kısaca Alek dediği küçük oğlu Aleksander ile birlikte Ostroviets'de kalmıştı. Yargıç, o sırada on altı yaşında olan büyük oğulları Andjey'i, güvenliği için yanında götürmüştü Varşova'ya.

Yeni Yerleşim'in boşaltılması yıldırım hızıyla olmuştu. Herkese, sadece en gerekli kişisel eşyalarını yanlarına almalarına izin verilerek, toplanmaları için topu topu üç saat zaman tanınmıştı. Villasından ayrılmak zorunda kaldığı o sonbahar günü, Bayan Alitsya'ya, sanki o tanıdık çevrede gizlenmiş de sabırsızca akla gelmeyi bekliyormuş gibi, hemen her eve dönüş yolunda kendini hatırlatıyordu. O sonbahar günü alacakaranlık çökmüş, yağmur çiseliyordu; her yanı karanlıkla beraber yoğun ve nemli bir sis sarmıştı. Villalar Almanların emriyle aydınlatılmıştı. Boşaltma işlemini yürüten jandarma ve askerlerin bağırışları duyuluyordu her tarafta. Bu hırıltılı sesler arasında, aydınlık ve boş villalardan, sisler arasından sızan zayıf ışık altında, küçük kalaba-

lıklar oluşturmuş insanlar kararılar halinde, bohçaları sırtlarında, başları öne eğik, sessizce Şreniava Nehri'ne doğru yürüyorlardı. Bir çocuk karanlık içinde hıçkırarak ağlıyordu.

Bayan Alitsya ilk birkaç ay tanıdıklarının yanına sığınmıştı. Bu süre içerisinde kocası Antoni'nin tesadüfen tutuklandığı haberi gelmişti. Andjey dönmemişti. Varşova'ya yerleşmiş, para kazanıyor ve görünüşe bakılırsa öğrenim görüyordu. Sonrasında Antoni, Gross-Rosen'a gönderilmişti. Kocası, itibarı zedelenmiş gerçek adını —anlaşılır nedenlerle— ele vermekten korktuğu için, Bayan Alitsya ondan dolaylı yoldan haber alıyordu. Haberler Andjey kanalıyla, az ve ara sıra geliyordu. Antoni yaşıyordu. Acıyla bekleyenler için sanki yıllar geçmiş gibi gelen kısa bir süre sonra, Yeni Yerleşim'de bir getto kurulmuş olması nedeniyle, Bayan Alitsya Kossetska'ya Yahudilerden boşalan bir daire tahsis edilmişti ve bu sayede Bayan Kossetska biriktirdiği son parayla bir dokuma tezgâhı alıp kendilerini geçindirecek kadar az bir para kazanmaya başlayabilmişti. O dönemde birilerinin kazancı, hemen her zaman birilerinin kayıplarından, birilerinin elde ettiği ayrıcalık, birilerinin uğradığı zarardan doğuyor, bir kamıştan bile kırılgan ve güvenilmez yaşam bile, kendi rastlantısallığı içinde, meçhul ölümlere dayanıyordu.

Rozalya erzak almak için köye giderek, dokuma tezgâhının sağladığı bu küçük bütçenin imdadına yetişiyordu zaman zaman. Ama jandarmalar tarafından dövüldükten sonra uzunca bir süre sağlığı bozulunca, kaçakçılık olarak adlandırılan bu işi Bayan Alitsya üstlenmişti.

O sırada Yeni Yerleşim bir Alman mahallesine dönüşüvermişti hızla. Ostrovietsli soylular, Gestapo, ordu mensupları ve üst düzey memurlar en iyi villalara el koyup yerleşmiş, diğer evlere Almanya'nın bombalanan bölgelerinden tahliye edilen sivil halk, onarılmış eski kooperatif bloklarına da Hitlerjugend[7] yerleştirilmişti. Bayan Alitsya işgal boyunca Yeni Yerleşim'e hiç gitmemişti. Kaç sonbahar, kaç bahar geçmişti aradan... Her bahar savaşın biteceği umudu yeşeriyordu. Ama bahar geçip de savaş bitmeyince, hayal kırıklığına uğramış umutlar, hep bir sonraki bahara kalıyordu. İnsanların sürekli ölüm tehdidi altında yaşayarak, korkunç acılar çektikleri ve savaşın biteceği umudunu besledikleri süre içerisinde, hayal kırıklıklarını birbirleriyle paylaşarak zaman geçirmeleri, zamanı gerçek zaman birimleriyle ölçmekten daha kolay gibi görünüyordu.

Antoni yaşıyordu ama ondan gittikçe daha nadir ve daha az haber geliyordu. Savaş başladığında on bir yaşında olan Alek, yetişkin bir delikanlı oluvermişti. Varşova'nın yuttuğu Andjey, ayaklanmanın[8] bastırıl-

---

7- Hitlerjugend: Hitler gençliği. Hitler tarafından sivil olarak kurulmuş bir örgüttür. 10 yaşından 21 yaşına kadar genç Alman erkeklerinin, özel tarih dersleri ve askeri bir eğitimle Hitler'in yaratmayı planladığı yeni Alman ırkının en saf temsilcileri olmak üzere eğitildikleri bu örgüt, 1933 yılında Hitler'in iktidara gelmesiyle ülkedeki tüm gençlik örgütlerini kendine bağlamış, sonrasında ülkedeki tüm genç Alman erkeklerinin bu örgüte üye olması zorunlu hale getirilmiştir. Örgüt 1943 yılında savaş cephesine sürülmüştür. (ç.n.)

8- Varşova Ayaklanması: Sivil halkın da desteği ile 1 Ağustos 1944'de başlayıp 2 Ekim 1944'e dek süren ayaklanma Nazilerce bastırılmış, yaklaşık 180.000'ini sivil halkın oluşturduğu iki yüz bini aşkın Polonyalının ölümüne ve Varşova'nın Naziler tarafından tümüyle yıkılmasına neden olmuştur. (ç.n.)

masından birkaç hafta sonra bir gün, Bayan Alitsya'nın Yahudilerden boşaldıktan sonra yerleştiği eve çıkagelmişti. Aradan geçen yıllar Andjey'i değiştirmişti. Bayan Alitsya'ya göre, utanç verici derecede yabancı biri olup çıkmıştı Andjey. Kendinden neredeyse hiç bahsetmiyordu ama uzun çizmeleri, esmerleşmiş zayıf yüzü, arsız gülümsemesi ve pembe çiçekli mavi duvar kağıdıyla kaplanmış duvarlara hiç uymayan hareketleriyle, birkaç yıl içinde yaşadığı ve pek çok umudunu, zaferini ve yenilgisini tatmak zorunda kaldığı o yabancı dünyanın huzursuzluğunu taşımıştı bu eve. Uzun süre kalmamıştı evde. Yeni bir sürgün avı ve tutuklama dalgası Ostroviets'e ulaşınca, Kasım başında Ostroviets ormanlarına kaçmıştı.

Çarpışmalar Ostroviets'e beklenmedik biçimde ve şiddetle yaklaşmıştı. Almanlar Şreniava Köprüsü'nde direnmeye çalıştıkları için, kent iki gün boyunca gece gündüz top ateşi altında kalmıştı. Üçüncü gün şafak vakti roketatarlar gümbürdemeye, Kızıl Ordu, Almanları Biava ve Yeni Yerleşim tarafından zorlamaya başlamıştı. Öğlen olduğunda ilk Sovyet tankları Ostroviets'e giriyordu.

Bayan Alitsya sığınaktan çıkar çıkmaz Yeni Yerleşim'e koşmuştu. Almanların kaçarken son anda ateşe verdiği kent, alevler ve dumanlar içindeydi. Pazar alanı, kışla, hapishane ve Gestapo karargâhının bulunduğu Ogrud Caddesi yanıyordu. Güneşli ve kıvılcım dolu gökyüzünde büyük ve çatırdayan bir soğuk vardı. O sırada hiç kimse yangını söndürmeye çalışmıyordu. Su azdı çünkü. Ama hemen herkes sokaklara fırlamıştı. Ağlıyorlar-

dı. Dükkânlar camları, kapıları kırılarak yağmalanıyordu. Tekel binasının depoları önündeki parçalanmış fıçılardan akan ispirto, iki çıplak Alman askerinin cesedini mavimsi bir akıntıyla ıslatarak, su arkından ilerliyordu. Sarhoşların naraları makineli tüfeklerin ve kuru bir şaklamayla yankılanan tek el silah atışlarının çatırtısına karışıyordu. Batı ufku, topların tekdüze ve sağır eden gümbürtüleriyle sarsılıyordu.

Bayan Alitsya o sonbahar günü olup bitenleri net biçimde hatırlıyordu. Şreniava Köprüsü'nden ne zaman geçse, o gün kendisinin öbür tarafa geçmesine izin vermeyen Sovyet askerlerini hatırlıyordu. Buz tutmuş nehirden dondurucu bir rüzgâr esiyordu. Anayoldan sürekli tanklar, motorize birlikler, motosikletler, top arabaları geçiyordu. Rusçasının iyi olması sayesinde, Yeni Yerleşim'e varabilmişti sonunda. Çelik yığını gürültüleri arasında tepeyi tırmanmış ve neredeyse dakikalarca koşmuştu. Askerler ikide bir kendisini durdurup sataşıyorlardı. Kar ayaklarının altında gıcırdıyor, insanların ağızlarından buhar çıkıyordu. Kaldırımların üzerinde yer yer at ölüleri yatıyordu. Tankların geçmesini önlemek için kazılmış hendekler, parçalanmış barikatlar ileride yolu çevrelemişti. İlk sıradaki evlerin yanından geçerken ayakaltında camlar çatırdıyor, havada beyaz tüyler uçuşuyordu. Az ileride akordeonla ritmik bir marş çalınıyordu. Gece olmuştu.

Bayan Alitsya villasında barikat kurmuş ama bütün gece bir an olsun gözünü kırpmamıştı. Pencerelerde cam yoktu, panjurlar kapalı olmasına rağmen, rüzgâr odalarda ıslık çalıyordu. Işıkları açmaya korkuyordu.

Gelip geçen askerler sürekli kapıyı yumrukluyorlardı. Bağırdıkları ve şarkı söyledikleri duyuluyordu karanlıkta. Seri silah sesleri huzursuz geceyi yırtıyordu. Ostroviets üzerinde devasa bir kızıllık vardı. Bu kızıllığın durağan derinliklerinde, yanan gecenin dibindeymiş gibi, aralıksız top sesleri yankılanıyordu.

3. Bölüm

Bahar gelmişti, yılın en güzel zamanıydı. Taze mayıs yeşilliği, çiçek açmış ağaçların oluşturduğu beyaz bulutçuklarla toprağın üzerinde hafifçe yükselmişti ve savaşın yol açtığı yıkımı ilk bakışta gizliyordu. Ama Bayan Alitsya evindeki hasarı ezbere biliyordu. Ağır hasta bir insan için ne kadar endişelenilirse, o da evi için neredeyse o kadar endişeleniyordu. Evinin vaktiyle derli toplu yapısı şimdi kendini bırakmıştı ve her açıdan titiz bir onarım istiyordu. Buna rağmen, parasal yokluk nedeniyle mecburen sadece geçici işlemler yapılıyordu.

Önce, dondurucu ilk soğuklar sırasında su boruları patlamıştı. Pencerelerde cam yoktu. Sağlam kalan duvarlar rutubetlenmişti. Ufak tefek bir yığın hasar, hemen onarım istiyordu. Dam akıyordu, üst kattaki iki oda tamamen yıkılmıştı. Bir zamanlar bakımlı olan bu ev, tahta parçaları çakılmış pencereleri, delik deşik damı,

küçük mermi parçaları isabet etmiş dış cephesiyle dışarıdan nasıl da ağlamaklı görünüyordu!

Bayan Alitsya günlerini dokuma tezgâhı başında geçiriyordu ama çuha dokumalara büyük bir talep olmasına rağmen evin masraflarına yetişemiyordu. Bazen öylesine bitkin oluyordu ki ruhunu kaplayan hüzünden kurtulmak için yeterli gücü, daha da kötüsü, yeterli isteği bulamıyordu içinde. O güne dek bir sinir harbi içinde yaşamış, gecesini gündüzünü sürekli bir tehlike duygusuna karşı koyarak geçirmek zorunda kalmadığı şu günlerdeyse, her gün biraz daha içsel bir boşluğa düşmeye başlamıştı. Bazen ani bir korkuya kapılarak bu donukluktan kurtuluyor ve kurtuluşu, her türlü sorumluluk ve işin, önünde ateşli ve tedirgin bir şekilde yığılmasında arıyordu. Ama öyle çok işi ve sorumluluğu vardı ki bitkin düşüyordu. Nihayetinde tüm bunlar ne için, nasıl bir yaşam için, nasıl bir gelecek içindi? Gerçi en kötü yıllar geride kalmıştı ama yepyeni günlerin başladığı şu sıralarda, geçen yıllar bunca şeyi yıkmış, tahrip etmiş, insana böylesine zulmetmiş, sancılı günler yaşatmıştı ve o yılların tatmin bulmamış görünen yıkıcı gücü, o güne dek en zor günlerde bile herşeye rağmen umudu yeşerten geleceği bile zehirleyerek, olup bitenlerin sınırlarını aşmış gibi görünüyordu.

Her zamanki gibi evinin etrafını dolaşıp mutfak kapısını tıklattı. Kapının önündeki zil çalışmıyordu, ağır işiten Rozalya kapı uzun süre çalındığında duyabiliyordu ancak. Bayan Alitsya ön kapı için birkaç yedek anahtar yaptırmaya niyetleniyordu sürekli. Şimdilik sadece iki anahtar vardı ve onlar da çocuklardaydı.

Rozalya uzunca bir süre sonra açtı kapıyı. Altmış yaşında şişman bir kadındı, kocaman kırmızı bir yüzü, küçücük gözleri vardı, kır saçları düz taranmıştı. Herkes kendisi gibi ağır işitiyormuşçasına yüksek sesle konuşurdu.

"Kimse geldi mi?" diye sordu Bayan Alitsya.

Anlaşılan, Kossetski'lerin savaş öncesi dönemden dostu ve süt ürünleri ve domuz yağı bulmaya çalışırken Bayan Alitsya'ya eşlik eden, binbaşının karısı Bayan Stanieviçova gelmişti.

"Geleli çok oldu mu?"

"Bir saat oluyor!" diye bağırdı Rozayla. "Ama hemen gitti. Yargıç Bey görmek istemedi onu."

Bayan Alitsya'nın canı sıkılmıştı. Ama kocasını savunma gereği duydu.

"Çok yorgun. Dinlenmeye ihtiyacı var. O yüzden böyle davranıyor."

Rozalya geniş omuzlarını silkti.

"Elbet bu yüzden. Ben bilmiyor muyum sanki bunu? Kesinlikle, dinlenmeye ihtiyacı var."

Bayan Alitsya hole geçti. Hol boş, karanlık ve yabancıydı. Rozalya ardından seğirtti.

"Sadece Bayan Stanieviçova mı geldi?"

"Fabianski yün getirdi."

"Getirdi mi?" diye sevindi Bayan Alitsya. "Harika! Nerede?"

"Gitti."

"Fabianski'yi sormuyorum Rozalya! Yünün nerede olduğunu soruyorum."

"Yün mü? Nereden bileyim? Rozalya alınmıştı. "Alıp götürdü."

Ne demek alıp götürdü?"

"Yünü veresiye bırakamayacağını söyledi."

Bayan Alitsya ellerini ovuşturdu.

"Tanrım, ne biçim insan bu! Yünün parasını ona hemen ödüyorum ya her zaman."

"Ben de hemen öderiz dedim zaten."

"O ne dedi peki?

"Paramız yoksa yünü bırakamayacağını, çünkü paraya acil ihtiyacı olduğunu söyledi."

"Ah Tanrım, Tanrım!" diye endişelendi Bayan Alitsya. "Yün bulmak nasıl da zor şimdi..."

"Elinde biraz daha yün olduğunu söyledi. Yalnız, biraz daha pahalıymış. Üç bin zvotı'ya[9]."

Bayan Alitsya bir an düşündü.

"Ne yapalım, bu durumda pahalısını almamız gerekecek. Ama hemen almamız lazım, bakarsın yarın fiyatı daha da artar.

"Artar elbet. O da kesinlikle artacağını söyledi zaten."

"Fabianski öyle mi dedi? Ne biçim insan bu?" Hemen harekete geçti Bayan Alitsya. "Rozalya, hemen Fabianski'ye gitmelisin. Acele et."

"Tamam, giderim. Dışarıda rüzgâr var mı?"

"Ne rüzgârı? Sıcak, güzel bir hava var... Dur, sana para vereyim."

Bayan Alitsya holden yatak odasına geçti.

Kossetski'lerin yatak odası savaştan önce üst kattaydı ama artık dam aktığı için yatak odasını yabancı, Alman

9- Złoty: Polonya para birimi. (ç.n.)

tarzı mobilyalarıyla birlikte alt kata taşımak gerekmişti. Bu mobilyalar Bayan Alitsya'nın kâbusuydu. İşgal sırasında Kossetski'lerin villasına yerleşen İş ve İşçi Bulma Kurumu'nun müdürü, Nazilerin yeniden düzenleme takıntısına uygun hareket ederek, tüm evi kişisel beğenisi doğrultusunda oldukça zevksiz biçimde düzenlemişti. Şimdi evin her köşesinde bir yabancılık gözleniyordu. Evinin eski hali en küçük ayrıntısına kadar net biçimde belleğine kazılıydı ve evinin bu yeni, yabancı düzenine bir türlü alışamamıştı. Gerçi odaların mobilyalarını değiştirmiş, her şeyi kendi zevkine göre yeniden düzenlemiş, bu iş için çok çaba sarf etmişti etmesine ama yüreğini koymamıştı bu işe. Kendinde değildi çünkü. Örneğin ne zaman yatak odasına girse, büyük yatağın, geniş dolabın, yumuşak koltukların ve oymalı avizenin bağıran lüksü, Bayan Alitsya'yı daha odanın eşiğindeyken itmeye başlıyordu. Herşey konforlu bir otelin sıkıcı bir şablonunu anımsatıyordu.

Rozalya kapıda durdu.

"Yeterli paramız var mı?"

"Nasıl olmaz?" diye şaşırdı Bayan Alitsya. "Şu gri-yeşil kesim için dört bin zvotı aldım ya dün..."

Rozalya küçücük gözlerindeki olumsuz bakışla hanımına baktı.

"Benim bundan hiç haberim yoktu. Bana bir şey söylemediniz."

"Nasıl haberin yoktu? Dün akşam söylemedim mi?"

Yaşlı kadın alınmıştı.

"Söylediğinizi duyamayacak kadar sağır değilim herhalde."

Bayan Alitsya söylediğinde ısrar etmek istedi önce ama Rozalya'ya bakıp bundan vazgeçti.

"Tamam, belki de gerçekten unutmuşumdur söylemeyi..."

"Kesinlikle unutmuşsunuz."

"Her zaman paramız var."

Düşmanca duygularla Alman dolabı diye adlandırdığı dolabı açtı ve düzenli istiflenmiş çarşaflar arasından, içinde evin rutin giderleri için ayırdığı parayı saklamayı yıllardır adet edindiği, babasından kalma eski cüzdanı çıkardı. "Tanrım, bu zavallı cüzdan neler görüp geçirdi," diye iç geçirdi. Bu cüzdan, fotoğraflar dışında, anne babasından kalan yegâne anıydı. Cüzdanı açar açmaz dünya başına yıkıldı. Cüzdan boştu.

Birkaç saniye kıpırdamadı, donakalmıştı. Sadece şakaklarının soğuk soğuk terlediğini hissetti. Cüzdanın bütün gözlerini bir daha araştırdı. Hiç para yoktu. "Sakin ol, sakin ol," diye fısıldadı kendi kendine. Aldığı parayı dün cüzdana koyuşunu, bugün kent merkezine giderken, cüzdandaki sekiz tane beş yüzlükten birini ufak tefek alışveriş için alıp kalan yedi tane beş yüzlüğü cüzdana geri koyuşunu hatırladı. Hayır, yanılıyor olamazdı. Ama emin olmak için, titreyen elleriyle çarşafları alt üst etmeye başladı; çarşafların arasında bir şey bulamayınca, tüm rafı araştırmaya koyuldu.

Dolabın kapağı arkasında kalan Bayan Kossetska'nın ne yaptığını fark edemeyen Rozalya o sırada sabırsızlanmıştı.

"Hanımım, hemen gitmemi istiyorsanız, acele edin, hava kararır kararacak..."

Bayan Alitsya, dolabın kapağı arkasından son derece yüksek bir sesle, "Tamam, tamam Rozalya!" dedi, "sen git, giyin."

"Ya para?"

Bayan Alitsya elleriyle şakaklarını ovdu.

"Bay Andjey evde mi?"

"Ne olmuş Bay Andjey'e?"

"Evde mi diye soruyorum."

"A, evet, elbet. Az önce döndü. Birkaç arkadaşı geldi."

Bayan Alitsya duraksadı.

"Ya Alek?"

"Alek mi? O ne zaman evde oldu ki? Siz çıkar çıkmaz fırladı gitti."

Kısa bir sessizlik oldu.

"Ne yapmamı istiyorsunuz?" dedi Rozayla, "şaşırdım kaldım..."

"Giyinmeni söyledim ya Rozalya. Parayı şimdi getiriyorum."

Rozalya odadan çıkınca, Bayan Alitsya dolabı kapattı. Tam dolaptan biraz uzaklaşmıştı ki aniden döndü ve kapağını tekrar açıp çarşafları bir kez daha altüst etti. Boşunaydı. Dolabı kapattı tekrar. Arkasını dönecekti, dolabın büyük aynasında solgun, yaşlanmış yüzünü gördü ve kararmış gözlerinde gördüğü acıdan bir an dehşete düştü. İstemsizce ellerini kaldırıp saçlarını düzeltmeye başladı. Tüm eve öyle bir sessizlik çökmüştü ki sanki evde hiç kimse yoktu. Şimdi Antoni'nin olan bitişik odadan hiç ses gelmiyordu. Avluda, bahçede kuşlar cıvıldaşıyordu.

Aynanın önünden ayrıldı, Alek'in yatağın yanında

duran fotoğrafı gözüne iliştiğinde, odadan çıkmak üzereydi. Alek üç yaşındayken çekilmiş çok eski bir fotoğraftı bu. Alek fotoğrafta, dizinden çocuksu bir edayla kıvırdığı bacağını sağ eliyle tutarak, güneşin aydınlattığı basamaklarda, üzerinde yazlık bir gömlek ve kısacık pantolonuyla oturuyordu. O zamanlar kıvırcık, açık renk saçlı ve masum bir meleğinkine benzeyen yuvarlak, sevimli yüzlü, hoş bir çocuktu. Bayan Alitsya bu fotoğrafın çekildiği yıl, iki küçük leylek yavrusu yuvalarından düştü diye Alek'in yaşamının ilk büyük acısını yaşadığını hatırladı birden. Saatlerce hıçkırarak ağlayan Alek'i sakinleştirememişti bir türlü. Çocuk gece rüyasında acıklı acıklı ağlamış ve haykırarak uyanmıştı. Sonrasında uzunca bir süre, kışın bile, kendi söyleyişiyle 'lelyekcikler'den söz etmişti pek çok kez. Aradan onca yıl geçmişti; Bayan Alitsya gözlerine dolan yakıcı gözyaşlarını tutmak için gözkapaklarını sımsıkı kapattı, boş kollarında Alek'in çocuk bedeninin sıcaklığını, o heyecanı, sevgiyi ve iç parçalayacı hüngür hüngür bir ağlamayla o anda içine dolan çaresiz acıyı hissetti.

Kendini toparlayıp hızla odadan çıktı. Merdivendeyken Andjey'in odasından gelen sesleri duydu. Bir an duraksadı, Rozalya'nın paranın kaybolduğunu fark edebileceği gelmişti o an aklına, direnmekten vazgeçti.

Üst katta oturulabilecek tek oda Alek'inkiydi, Andjey mart ayında ormandan döndüğünden beri odasını onunla paylaşıyordu. Birkaç genç erkek sesi, biraz kavgayı andırır şekilde yüksek sesle konuşuyordu.

"İlk Maçiek başlattı. Senin yüzünden oldu bu, salak!"

"Sensin salak!"

"Sözlerine dikkat et, yoksa..."

"Allah kahretsin, ne istiyorsunuz benden? Nereden bilebilirdim? Saat, planlanan saat, cip de o ciplerdendi..."

Heyecanlı seslerin gürültüsü konuşanın sesini boğuyordu. Aniden yeni bir ses duyuldu:

"Sakin olun, çocuklar! Önce biraz daha sessiz olun. Ormanda değiliz..."

Bayan Alitsya o anda bunun oğlunun sesi olduğunu anladı. Oğlu tam bir sessizlik içinde konuşmasına devam ediyordu:

"Hiçbiriniz kişisel olarak suçlu değilsiniz. Hepimiz suçluyuz, çünkü birlikteydik ve bu işi birlikte berbat ettik..."

Bayan Alitsya odanın kapısını çaldığında, odaya bir sessizlik çöktü. Kısa bir süre sonra Andjey'in son heceyi vurgulayan sesini duydu.

"Girin!"

Ne var ki Bayan Alitsya içeri girmemeyi tercih etti. Tam oğluna seslenmek üzereydi, kapı açıldı ve Andjey her zamanki gibi ayağında uzun çizmeleri, üzerinde göğsü iliklenmemiş kısa kollu gömleğiyle kapıda dikildi. Uzun boylu ve kumraldı; güçlü yapısı babasına benziyordu. Oda sigara dumanıyla dolmuştu.

"Sen miydin, anne?" Biraz şaşırmıştı, odadan dışarı çıktı. "Birkaç arkadaşım var da..."

"Biliyorum, biliyorum," diye aceleyle sözünü kesti Bayan Alitsya. "Rahatsız etmek istemezdim, bir şey söyleyecektim de... Kapıyı kapatır mısın biraz?"

Andjey kapıyı kapattı.

"Ne oldu?"

"Senden bir ricam var," diye çekinerek söze başladı Bayan Alitsya, "Biraz yün almam lazım, şu benim tezgâh için."

"Paran mı yok?"

Bayan Alitsya kızardı ama merdiven başı epey karanlık olduğundan Andjey bunu fark etmedi.

"Evet, yok. Sende varsa..."

"Elbette var! Niye çekiniyorsun? Kaç kez söyledim sana, şu dokuma işini bırak diye. Benim param var çünkü. Ama sen şu işi bırakmamak için her defasında bahaneler buluyorsun."

"Az kaldı, az kaldı," diye kaçamakça yanıtladı Bayan Alitsya. "Baban tekrar çalışıp para kazanmaya başlayınca bırakacağım."

Andjey umursamaz bir hareketle elini salladı.

"Ne kadar kazanacak ki babam? Madem devam etmek istiyorsun, sen bilirsin. Ne kadar lazım sana, beş bin, on bin?"

Bayan Alitsya korkuyla baktı oğluna.

"O kadar olduğunu da nereden çıkardın? Çok daha az... Üç bin."

"Sadece üç bin mi? Sözünü etmeye bile değmez. Hemen vereyim."

Elini pantolonunun cebine atıp umursamaz bir hareketle kalın bir tomar beş yüzlük banknot çıkardı. Tomarı elinde tutarken, annesine baktı.

"Daha fazlasına ihtiyacın yok mu gerçekten?"

Bayan Alitsya oğlunun elindeki paranın çokluğu

karşısında öylesine şaşkın ve afallamış bir haldeydi ki soruyu duymamıştı bile. Andjey'in sürekli bir işi olmadığını, üstelik şu günlerde hiçbir işte bu kadar para kazanılamayacağını biliyordu.

"Oğlum," dedi tereddütle, "bu paranın hepsi senin değildir herhalde?"

"Benim değil mi?" diye gülümsedi Andjey övünerek. "Neden olmasın?"

O anda annesinin kuşku dolu bakışını fark edip kızardı ve gözlerini kaçırdı.

"Burada çok mu para var sanıyorsun? Öyle görünüyor ama yok."

Tomardan aceleyle altı tane beş yüzlük banknot çıkarıp annesine verdi.

"Al, üç bin."

"Teşekkür ederim," diye fısıldadı Bayan Alitsya. Kuşku ve huzursuzlukla, "Oğlum..." diye söze başladı ancak o an oğlu kendisine öyle yabancı ve yanına yaklaşılmaz göründü ki sözünü bitirmeden sustu. Bir an oğlunun kendisini anlayacağına ve içten, en azından dostane ve sıcak bir tepki vereceğine dair bir umut kırıntısı belirdi içinde. Ama oğlunun sesindeki kuru ton onu şaşırtmadı:

"Efendim?"

"Hiç," dedi aceleyle, "tamam, sen bak işine, ben gidiyorum artık. Teşekkür ederim."

Andjey ellerini ceplerine soktu.

"Bir şey değil! Lafı bile olmaz."

Bayan Alitsya tırabzana tutunarak basamaklardan ağır ağır inmeye başladı. Birden gücünün tükendiğini hissetti. Ama Andjey'in merdivenin başında bir süre

daha dikildiğini fark etti. Kapının ancak hole indiğinde kapandığını işitti.

Rozalya giyinmiş, mutfakta bekliyordu. Kolunun altında büyük siyah bir torba vardı. Başını kalın yün bir atkıyla sıkıca sarmıştı. Bayan Alitsya'nın uzattığı parayı alıp sutyenine soktu hemen.

"Niye sıkı giyindin böyle?" diye sordu Bayan Alitsya şaşkınlıkla. "Soğuk değil ki."

Yaşlı kadın omuzlarını silkti.

"Ben tedbirimi alayım da. Şu an sıcak ama bir saat sonra ayaza çekebilir. Rüzgâr çıkar, yine başımı üşütürüm sonra..."

Yıllar geçtikçe sağlığına her geçen gün biraz daha fazla özen gösteriyordu Rozalya.

"Bari daha ince bir atkıyla sar başını," diye tavsiyede bulundu Bayan Alitsya, "Mayıs ayında niye sardın şu kalın yün atkıyı başına, bu nasıl iş?"

Rozalya alınarak, haklı olduğunu vurguladı.

"Bu nasıl iş mi? Ben artık bir tek şey biliyorum hanımım. O da, insan tanrının lütfuyla şu savaş boyunca sağ kalmışsa, kendini sakınmak zorundadır artık."

Alnını ve yanaklarını atkıyla sarmalayıp evden çıktı. Bayan Alitsya alışkanlıkla mutfaktaki ufak tefek işleri yapmaya koyuldu. Açılıp duran dolabı sıkıca kapattı, masadaki ekmek kırıntılarını süpürdü, yalama musluğu sıkıştırdı, sebze sepetini masanın altına soktu. İstemsizce yaptığı bu işler yüzünden kendini bitkin hissetti, bir tabure çekip oturmak zorunda kaldı. O an mutfağa bir sessizlik çöküverdi. Sessizliği sadece musluktan ara sıra damlayan damlaların sesi bozuyordu.

Hiçbir şey düşünmüyordu; hissettiği içsel boşluğa öylesine kapılmıştı ki kapının gıcırdadığını ve Antoni'nin neredeyse hiç ses çıkarmadan mutfağa girdiğini duymadı bile. Yankılanan ayak sesleriyle birden irkildi ve bir panikle yerinden fırladı. İlk anda mutfağa bir yabancının girdiğini sanmıştı. Antoni'yi görünce rahatladı. Kalbi öylesine hızlı atıyordu ki tekrar oturdu.

"Tanrım, nasıl da gerginim böyle!" diye biraz titrek bir sesle kendini mazur gösterdi. "Yabancı biri girdi sandım..."

Antoni Kossetski çabuk ve kaçamak bakışlarla etrafa bakındı.

"Rozalya yok mu?"

"Çarşıya gitmek üzere çıktı biraz önce. Bir şey mi isteyecektin ondan?"

"Hayır, önemli değil."

Antoni Kossetski ilk bakışta çok iyi görünüyordu. Bayan Alitsya'nın, işgal yılları boyunca gözü gibi baktığı, koyu kahverengi, en iyi takım elbisesini giymişti özenle. Gömleği temizdi, kravatı düzgün bağlanmıştı ve ayağında savaştan önceki kaliteli ayakkabıları vardı. Ama gözlerindeki gizli huzursuzluk, yüzündeki sağlıksız şişlik ve hemen hemen tümüyle tıraşlı başının arkasında, ensesinde bırakılmış kısa bir tutam saç, o insanın uzunca bir süre tutsak kalmış olduğunu açıkça belli ediyordu.

Bayan Alitsya oturduğu tabureden fırladı ve damlatan musluğa seğirtti.

Musluğu iyice sıkmaya çalışırken, "Allah kahretsin şu musluğu! Sürekli damlatıyor!" dedi. "Aç mısın? Bir şeyler yemek istersin belki?"

"Teşekkür ederim. Varsa, çay içerim..."

Bayan Alitsya belirli bir işle uğraşma fırsatı bulduğu için sevinmişti.

"Tabii ki var! Biraz çay almıştım, iyiye benziyor. Hemen su koyayım, birazdan hazır olur."

"Teşekkür ederim," dedi Bay Kossetski donuk bir biçimde.

Ardından, kapıyı sessizce kapatarak mutfaktan çıktı. Bu o kadar ani olmuştu ki Bayan Alitsya hayal kırıklığına uğramış, çaydanlığı tutan eli yanına düşüvermişti.

Antoni'nin evdeki ikinci günüydü daha ama Bayan Alitsya kocasının kendisiyle baş başa kalmaktan açıkça kaçındığını fark edebilmişti. Gerçi Antoni evden hiç çıkmıyordu ama ailece yenen sessiz yemeklerden sonra odasına çekiliyordu. Bayan Alitsya birkaç kez odasına girdiğinde, kendi varlığının kocasını rahatsız ettiğine dair aşağılayıcı bir duyguyla odadan çıkmıştı. Antoni toplama kampında yaşadıklarını paylaşmak istemiyor, dertleşmekten kaçınıyor ve kamptaki yaşama ilişkin soruları herkesin bildiği şeylerle savıyordu. Bayan Alitsya, kendi ihtiyaçlarına rağmen, bu durumu kesinlikle anlayabiliyordu. Antoni hiçbir zaman samimi bir insan olmamıştı zaten. Kısacası, Bayan Alitsya buna alışkındı. Yine de içinde, Antoni ev yaşantısına yeniden alıştıktan sonra, kampta yaşadıklarının etkisini kaybedeceğine ve o zaman, yaşadıklarını şimdiye dek olduğundan çok daha rahatça anlatabileceğine dair bir umut vardı. Bu umuda rağmen, geçen o zor yıllar boyunca yaşadığı güçlükleri, Antoni'nin ilk günden beri anlaşılmaz bir kayıtsızlıkla karşılamasını anlamakta zorlanıyordu. Bayan

Alitsya öyle uzun bir süre yapayalnız kalmış ve onca yükü hiç kimseden destek görmeden öyle uzun bir süre sırtlanmıştı ki artık üzerindeki bu ağır yükü kendisiyle paylaşacak yakın birine gerçekten ihtiyacı vardı. Ama Antoni bunu anlamıyor, karısının yaşadığı güçlüklerin farkında olduğunu ve bunları takdir ettiğini gösteren en ufak bir çaba göstermiyordu. Öylesine içine kapanmış ve derin düşüncelere dalmış görünüyordu ki! Bayan Alitsya bu durumun uzun sürmeyeceğini düşünerek avutuyordu kendisini; bu yüzden kendisini savunmak ve Antoni'ye açıklamak istediği gerekçelerde, ikna edici gerçeklerden çok, acılara ve acındırmalara başvuruyordu. Nihayetinde yaşamı, kendisine ihtiyaç duyulduğuna dair sabit bir inançtan başka neye dayanıyordu ki? En zor zamanlarda, Antoni'nin bir gün döneceği düşüncesiyle ayakta kalabilmişti. Kamplardan gelen karamsar ve dehşet vericilikleri nedeniyle neredeyse inanılmaz haberlere rağmen inatla, Antoni'nin herşeyin üstesinden geleceğine ve döneceğine inanmıştı. Antoni eve döndüğünde davranışlarının kendisini bu kadar yaralayacağını ve böylesi aşağılayıcı biçimde kıracağını tahmin edebilir miydi o zamanlar?

Şimdi özellikle bir şeyden korkuyordu Bayan Alitsya: Antoni'nin odasına girmesi gerektiğinde, daha odaya girmeden, kapıyı aniden açıp Antoni'yi korkutacağı ve onu odada yalnız başınayken her zaman bulduğu gibi bulacağı korkusu sarıyordu içini. Ama odanın kapısını çalmaktan da kaçınıyordu Bayan Alitsya; çünkü evlerinde olmayan bu uygulama birbirlerine yabancılaştıklarını daha da belirgin hale getirecekti.

Antoni'nin odasına, geldiğini duyuracak şekilde yaklaşmayı akıl etmişti.

Antoni'ye çay götürürken de öyle yaptı. Mutfak kapsını arkasından gürültüyle kapatıp geniş holden birkaç kez öksürerek ağır ağır geçti. Odaya girdiğinde, Antoni'yi çalışma masasının üzerine eğilmiş, masaya yayılmış kâğıtları ilk bakışta hararetle inceler halde bulacağına emindi. Gerçekten de öyle oldu.

Çay fincanını çalışma masasının üzerine koydu ama odadan hemen çıkmaya karar vermiş olmasına rağmen, tereddüt etti.

"Çayın hazır," dedi alçak bir sesle.

Antoni Kossetski biçimsiz, tıraşlı başını salladı.

"Teşekkür ederim."

O sırada Bayan Alitsya, kocasının önündeki gazetenin sabahtan beri aynı sayfasının açık olduğunu gördü. Bakışlarının kocasını kesinlikle rahatsız edeceğini düşünerek, pencerenin yanına sokuldu. Antoni'nin bunu hiç fark etmediğini hissetti. Kocası sakindi; bu gerçek ama gizli, üstelik Bayan Alitsya için erişilmez olan çelişki Antoni'nin gözlerine yansıyordu.

Sadece yarısına kadar cam takılmış pencerenin ardındaki elma ağaçları beyaz çiçekler açmıştı. Avluya henüz karanlık çökmemiş olmasına rağmen, oda loştu.

Bayan Alitsya pencere pervazındaki kuşkonmazı pervazın ortasına doğru itti.

"Üşüyor musun?"

"Hayır," diye aceleyle yanıtladı kocası.

Kuşkonmazın suya ihtiyacı olup olmadığını kontrol etti. Ama saksıdaki toprağın epey nemli olduğunu gördü

ve yapacak başka bir iş bulamayıp odadan çıkmak üzereydi ki gözkapaklarının altında iri, sıcak yaşların biriktiğini hissetti. Kendini tutamayıp hüngür hüngür ağlayacağından korkarak titremeye başladı. Dudaklarını ısırdı, tüm acısını ve çaresizliğini bu hareketle yatıştırmak ve dindirmek istermiş gibi bir refleksle ellerini göğsüne bastırdı. Aniden fincanın tabağa çarptığını duydu. Antoni her zamanki gibi, karısının odadan çıkmasını beklemeden çayı içmeye başlamıştı ve bu Bayan Alitsya'yı cesaretlendirmişti. Ama sesinin titremesinden korktuğu için konuşmaya cesaret edemiyordu bir türlü.

"Çay nasıl?" diye sordu kısa bir süre sonra. "Çok mu açık olmuş yoksa?"

"Hayır, çok iyi olmuş."

Bunu biraz daha sıcak bir tonla söylemiş gibi geldi Bayan Alitsya'ya. Sevinip hemen kocasına döndü. Antoni masanın üzerine eğilmiş, çay fincanını ellerini ısıtmak ister gibi iki eliyle tutarak, ağır ağır çay içiyordu. Bayan Alitsya konuşmadı; adamın zavallı hali içini burkmuştu ve Antoni ancak uzunca bir süre sonra karısının kendisini izlediğini fark etti. Bayan Alitsya kısa bir süre huzursuzca ona baktı, Antoni fincanı tabağa koyup yüzünü başka tarafa çevirdi.

"Çay mükemmel olmuş. Bu kadar iyisini uzun zamandır içmemiştim."

Bayan Alitsya düşüncelere dalmıştı.

"Biz de çay bulmakta çok zorlanıyorduk. Buluyorduk ama korkunç pahalıydı."

Bunu söyler söylemez, kendi yaşadıklarıyla Antoni'nin kampta yaşadıklarını bu kadar çabuk ve bu kadar önem-

siz bir şey nedeniyle kıyaslamaktan pişmanlık duydu. Beceriksizliğini çabucak örtbas etmek için aceleyle, "Eve dönerken Frank Podgurski'ye rastladım," dedi.

Antoni Kossetski hiç ilgilenmemişti.

"Döndüğünü öğrenmiş, çok sevinmiş."

"Öğrenmiş mi?" Antoni başını kaldırdı. "Kimden öğrenmiş?"

"Bilmiyorum. Birileri seni görmüş olmalı. Nasıl olduğunu bilirsin buralarda."

Antoni Kossetski fincana uzandı.

"Olabilir."

Bayan Alitsya masaya biraz daha sokuldu.

"Savaş boyunca saklandı, biliyorsun..."

"Kim saklandı?"

"Podgurski."

"Ha, Podgurski!"

"Israrla görüşmek istiyor seninle..."

Antoni Kossetski buna yanıt vermedi. Önündeki gazetenin üzerine eğildi ve elini neredeyse yüzünü kapatacak şekilde anlına götürdü.

Bayan Alitsya duraksadı.

"Bana kalırsa, geldiğinde onunla görüşmelisin."

Antoni Kossetski oturduğu sandalyeyi hiddetle itip doğruldu.

"Hiç kimseyi görmek istemediğimi söylemiştim!" Hemen kendini toplayıp daha sakin bir tonla ekledi: "En azından şimdilik."

Birkaç kez masanın arkasında gidip geldi ve tekrar hiddetlendi.

"Bugün Bayan Stanieviçova, yarın Podgurski, öbür gün başkası, iki gün sonra bir yığın meraklı insan üşü-

şecek buraya... Yaşadıklarımdan sonra biraz huzuru hak etmiyor muyum?"

Bayan Alitsya ellerini göğsüne bastırdı.

"Ben de burada zor günler geçirdim. Burada yaşam kolaydı sanma."

Antoni bir an durakladı.

"Ben burada kolay olduğunu mu sanıyorum, sence? Ayrıca, bunun Podgurski ile ne ilgisi var?"

"Elbette var. Çok ilgisi var. Sadece sen görmüyorsun bunu... Sana öyle geliyor... Ben de bir insanım herhalde ve benim de bazı şeylere ihtiyacım var... Çünkü benim... Benim gücüm gerçekten tükendi artık, hiç gücüm kalmadı..."

Bayan Alitsya birden elleri göğsünde, sessizce ağlamaya başladı. İri gözyaşları solgun yanaklarından aşağı süzülüyor, tüm bedeni hıçkırıklarla sarsılıyordu.

Antoni karısını yatıştırmaya çalışmadı. Masanın arkasında hareketsizce duruyordu, göz kapaklarını indirmişti, yüzünde hiçbir duygu ifadesi yoktu.

"Bak..." dedi sonunda, "neden bu kadar sinirleniyorsun? Bunun bir anlamı yok."

"Çünkü bu benim gücümü gerçekten aşıyor artık," diye tekrarladı Bayan Alitsya, alçak bir sesle. "Bu beni çok üzüyor..."

"Bu, ne?"

"Her şey."

Antoni Kossetski omuzlarını silkti.

"Her şey de ne demek? Nihayetinde hepimiz sağız, evimize tekrar kavuştuk," dedi ve alaycı bir tonla ekledi: "Daha ne istiyorsun?"

Bayan Alitsya kızaran gözlerini mendille silerken,

kocasının söylediklerini anladığını göstermek için başını salladı.

"Daha ne istiyorsun öyleyse?"

Bayan Alitsya tekrar ağlamaya başladı. Bu kez Antoni masanın arkasında durmaktan vazgeçip karısına yaklaştı.

"Sakin ol." Elini karısının omzuna koydu. "Sinirlerin bozulmuş senin."

Karısının omuzundan çabucak çektiği elini arkasına koyup odanın içinde dolaşmaya başladı. Bayan Alitsya gözyaşları arasından kocasına baktı.

"Sinirlerimin bozulduğunu biliyorum. Ama elimde değil."

Antoni Kossetski durdu.

"Elinde olduğunu söylemiyorum ben de. Kendiliğinden geçer. Bunca şey geçti. Zamanla herşey yoluna girer..."

Antoni Kossetski söylediklerine kendi de inanmıyordu; Bayan Alitsya kendisini teselli edecek sözler beklerken, daha acı verici bir umutsuzluk hissetti. Oğullarını, evini, kaybolan parayı düşündü...

"Ben bazen hiçbir şeye inanmıyorum artık," dedi ruhsuzca. "Bazen, herşeyi düşünmeye başladığımda, yaşamak bile istemiyorum."

"Bu da söylenir mi?" diye umursamazca elini salladı Antoni. "Herkes yaşamak ister."

"İyi de ne için, kim için?"

Antoni susmuştu.

"Çünkü sen herkesi kendi ölçütlerinle değerlendiriyorsun..."

"Ben mi?"

"Başkaları da bir şeyler yaşadı. Evet, belki herkes toplama kampında değildi ama buradaki yaşamın da kamptakinden aşağı kalır yanı yoktu bazen..."

Antoni Kossetski odanın kuytu köşesinde, karanlıkta dikiliyordu.

"Herkesi kendi ölçütlerimle değerlendirdiğimi mi söylüyorsun?"

"Öyle değil mi?"

"Belki de."

Antoni kendisinden hiç beklenmeyecek biçimde, yüksek sesle ve nahoş bir tavırla gülmeye başladı. Bayan Alitsya titredi. Gözünden mendili çekti istemsizce. Kocasını saran loşlukta onun yüzünü değil, sadece silüetini görebiliyordu. Antoni'nin boğaza takılan kuru bir öksürüğe benzeyen gülüşü korkutmuştu Bayan Alitsya'yı.

"Antoni!" diye bağırdı Bayan Alitsya, ürkmüş bir sesle.

Antoni Kossetski hemen sustu ve karanlıklaşan odayı sessizlik kapladı. Uzun süre devam etti. Sonunda Bayan Alitsya, içini saran titremeye hâkim olarak, "Biraz daha çay getireyim mi sana?" dedi.

"Teşekkür ederim," diye yanıtladı Antoni, loş köşeden. "Hiçbir şey istemiyorum şu an."

4. Bölüm

Şçuka ve Podgurski kent merkezine döndüklerinde akşam olmak üzereydi. Pazar alanı birkaç saat öncekinden daha farklı görünüyordu şimdi. Boşalmıştı ve mavimsi bir alacakaranlık sarmıştı her yanı. Deniz yeşili gökyüzü altında, yanmış evler daha da belirginleşmişti. Çöken bahar akşamı eşliğinde temiz hava almak isteyen kalabalık, Koşçiuşko Parkı'na ve 3 Mayıs Bulvarı'na doğru yürümek zorunda kalmıştı. Cumartesi günüydü; hava biraz boğucu, ancak ılık ve bulutsuzdu.

Pazar alanının ortasında hâlâ birkaç kamyon vardı ama kamyonların yanında uğraşıp duran askerler gitmek üzere hazırlanıyorlardı. Sakinleşmiş alanın üzerindeki radyo hoparlöründen yüksek sesle bir Chopin mazurkası duyuluyordu. Pazar alanının yan tarafında dört milis, boş kaldırımda yan yana devriye geziyordu. Kestane ağaçlarının gölgesi milislerin silüetlerinin oluşturduğu uzun gölgelere karışıyordu. Köşede bir an

durdular, sonra daha karanlık olan ilk sokağa saptılar.

Podgurski aracı Monopol'ün önünde durdurdu. Araçtan önce Podgurski, ardından da Şçuka indi. Arkada oturan iki milis de onların ardından indiler. Otelin önü boştu. Biraz ileride üç fayton duruyordu.

"O halde saat dokuzda, değil mi, yoldaş Şçuka?" dedi Podgurski.

Şçuka şapkasını çıkardı.

"Öyle ya, ziyafet vardı. Tamamen unutmuşum. Gitmesek olmaz şimdi. İtiraf edeyim, canım pek gitmek istemiyor."

"Anlıyorum," diye onayladı Podgurski. "Ama yapacak bir şey yok. Şifientski'nin fikriydi bu..."

"Çok kalabalık olacak mı?"

"On beş kişi kadar."

"Yeter de artar bile. Mecburen gideceğiz artık."

"O saate kadar otelde mi olacaksınız?"

Şçuka bir an düşündü.

"Bakalım, belki çıkarım. Burada bir akrabam var."

"Ostroviets'de mi?"

"Baldızım burada."

"Sahi mi? Karınız olduğunu bilmiyordum."

"Vardı. Öldü."

Podgurski biraz şaşırmıştı. Şçuka bunu fark etmiş olmalıydı.

"Buralı olduğunuz için bacanağımı kesin tanırsınız, en azından adını duymuşsunuzdur. Stanieviç."

"Binbaşı mı?"

"Evet, o. Ostroviets süvari bölüğünden. Gerçi şimdi Albay oldu galiba."

"Gerçekten mi? General Anders'in yanındaki Stanieviç, ha?"

"Şaşırdınız mı?"

Podgurski güldü.

"Bu akrabalık beni biraz şaşırttı: siz ve Albay Stanieviç, ha?"

"Niye? Polonya'da ailelerde farklılıklar olabiliyor. Neyse, dokuzda görüşmek üzere."

"Görüşmek üzere. Yarın sabah da saat tam yedide sizi almaya geleceğim."

Sonraki iki gün, Pazar ve Pazartesi günü, bu ikili, kentteki tüm parti organizasyonlarına katılmak zorundaydı.

"Tamam," dedi Şçuka.

Otelin girişindeyken tekrar Podgurski'ye döndü. Podgurski aracın yanında dikiliyordu.

"Bir şey mi unuttunuz?"

"Evet. Şimdi hatırladım. Şu yargıçla görüşecektiniz galiba?"

"Kossetski ile mi?"

"Evet."

Podgurski saatine baktı.

"Saat yedi buçuğa geliyor. Ben de tam ona gitmeye niyetleniyordum."

"Harika! Ona..."

"Onunla görüşmek ister misiniz?"

"Elbette, isterim. Fırsat bulduğunuzda, kamptan bir arkadaş olduğumu söyleyin ona..."

"Adınızı söylesem?"

"Gerek yok. Adımı anımsamaz bile. Kısaca kamptan, Gross-Rosen'dan bir arkadaş dersiniz."

"Peki."

"Benimle görüşmek isterse, ziyaretime gelsin. Salı günü. Yalnız, saat kaçta diyelim?"

"Salı sabahı Smolarski ve Gavlik'in cenazeleri kalkacak."

"O halde, öğleden sonra. Saat beşle altı arasında."

"Salı günü, saat beşle altı arasında," diye tekrarladı Podgurski. "Oda numaranız kaçtı?"

"On yedi."

Bankoya dayanmış, üzerinde ince bir pardösü ve kahverengi bir şapka olan genç bir adamla konuşan kısa boylu, kel, gözlüklü ve yuvarlak yüzlü otel kâtibi, parmak uçlarında yükselip panodan anahtarı aldı.

"On yedi numara, buyurun efendim."

Şçuka bastonunu bankoya dayadı.

"Sigara var mı?"

"Var, efendim. Amerikan sigarası mı, Macar mı?"

"Amerikan olsun."

Sigaranın parasını ödedi ve Chesterfield marka sigara paketini hemen açtı. Kibrite uzanmak üzereydi, yanındaki delikanlı pardösüsünün cebinden çakmağını çıkardı.

Bu, yirmili yaşlarının başında, bir genç kızın kirpiklerine benzer kirpikleri olan, mavi gözlü bir delikanlıydı.

"Teşekkür ederim," diye mırıldandı Şçuka.

Sigarasından bir nefes çekip açık sigara paketini delikanlıya ve otel kâtibine tuttu. İkisi de birer sigara aldılar. Delikanlı şapkasının siperine eliyle şöyle bir dokunup hemen yaktı sigarasını. Tombul otel kâtibi sigarasını kulağının arkasına sokuşturdu.

Lobinin sonundan, üzerinde 'Restaurant' yazan camlı

kapının ardından bir caz orkestrasının sesi geliyordu. Otel kâtibi Şçuka'nın o yöne bakışını yakaladı.

"Varşova orkestrası," diye bilgi verdi, "saat dokuzda program başlıyor. İzlemeye değer. Bugün Hanka Levitska sahne alacak."

"Öyle mi?"

"Size bir masa ayırtayım mı, efendim?"

Şçuka sigara paketini cebine koydu.

"Hayır, teşekkür ederim. Yarın kahvaltımı odama rica edeceğim. Yediye çeyrek kala."

Otel kâtibi kaleme uzanıp not aldı.

"Emredersiniz. On yedi nolu odaya kahvaltı, saat altı buçukta."

"Yediye çeyrek kala getirmeniz yeterli."

"Yediye çeyrek kala," diye tekrarladı otel kâtibi. "Odayı boşaltacak mısınız?"

"Hayır, birkaç gün burada olmayacağım ama odamı boşaltmıyorum."

Anahtarı aldı ve kırmızı yolluk serilmiş merdivenden topallayarak çıkmaya başladı. Bankonun önündeki delikanlı tekrar bankoya dayanmıştı.

"Sempatik bir herif. Kim bu?"

Otel kâtibi omzunu silkti.

"Bir müşteri. Kimin kim olduğunu bilmek mümkün mü şu günlerde?"

"Doğru," dedi delikanlı kayıtsızca. Ve yine kayıtsız bir hareketle arkasına dönüp baktı.

Şçuka bedeninin tüm ağırlığıyla bastonuna dayanarak ilk katın yarısını tırmanmıştı. Aşağıdan bakıldığında daha heybetli görünüyordu.

Delikanlı otel kâtibine döndü.

"Şu bizim oda işi ne oldu?"

"Ne odası?" otel kâtibi gözlüğünün ardından düşmanca baktı. "Oda yok. Söyledim ya, bütün odalar dolu."

Delikanlının şevki kırılmamıştı.

"Bakın," diye dostça söze başladı, "buraya üç-dört günlüğüne geldim. Şimdilik bir tanıdığın yanında kalıyorum ama bazı kişisel nedenler yüzünden yalnız kalmam lazım, anlıyorsunuz ya..."

"Kız meselesi mi yoksa?"

Delikanlı düzgün, beyaz, sağlıklı dişlerini göstererek güldü.

"Çaktınız! Ama zararı yok, tek kişilik oda da olur."

Pardösüsünün düğmelerini çözüp ceketinin cebinden buruşmuş birkaç banknot çıkardı.

"Bir paket sigara verin."

"Amerikan mı?"

"Macar. Macar sigarasını tercih ederim, daha sert oluyor."

Bankonun üzerine bir beş yüzlük banknot koydu. Otel kâtibi yan yan baktı beş yüzlüğe.

"Üstünü vereyim. – dedi bir an düşündükten sonra."

Delikanlı şapkasını çıkardı.

"Bunu reddetmeniz aptalca olur!"

Otel kâtibi anlaşılmaz biçimde bir şeyler mırıldandı ve beş yüzlüğü cebine sokup yüzünde bir hüzün ifadesiyle müşteri listesinin üzerine eğildi.

"Bakın... Bu odalar dolu; yirmi numaralı oda boşaltılacaktı ama henüz boşaltılmadı... İkinci kattaki tüm odalar dolu. Kaç gün kalacaksınız?"

"Birkaç gün... Salı'ya kadar."

"Salı'ya kadar mı? Salı'ya kadarsa, belki bir şeyler yapabiliriz."

"Bakın, gördünüz mü?"

"Daha uzun süre kalacağınızı sanmıştım."

"Bunu da nereden çıkardınız? Salı günü Varşova'ya dönüyorum."

Otel kâtibi başını kaldırdı.

"Varşovalı mısınız?"

"Ne sandınız ya!"

"Ben de Varşovalıyım. Otel Savoy'da çalışmıştım."

"Novı Şifiat'taki mi?"

"Evet, on beş yıl boyunca, ne kadar uzun bir süre, değil mi?"

"Ayaklanma sırasında orada mıydınız?"

"Elbette!" dedi otel kâtibi gururla. "Son gününe kadar. Ya siz?"

"Ben mi? Farklı yerlerde bulundum. Önce Starufka'da, kent merkezinde..."

"Yeraltı kanallarında mı saklandınız?"

"Ne sandınız ya!"

"Kızım Çerniakova'daydı. Belki tanırsınız onu. Başia Borkovska. Durun, size fotoğrafını göstereyim..."

Cüzdanını çıkarıp kısa bir süre karıştırdı ve sonunda amatörce çekilmiş, biraz buruşuk küçük bir fotoğraf çıkardı.

"Bende kalan tek fotoğrafı bu. Bakın, belki tanırsınız..."

Delikanlı fotoğrafı aldı. Fotoğraf plajda, güneş altında çekilmiş olmalıydı. Üzerinde mayosu, gülümseyen genç bir kızın zarif silüeti vardı fotoğrafta.

"Tanımıyorum. Güzel bir kız. Yaşıyor mu?"

Otel kâtibi elini salladı.

"Keşke yaşasaydı. Ayaklanmanın başında öldü. Oğlum da esir düştü."

"Nerede?"

"Hollanda sınırı yakınlarında bir yerde."

"Artık serbest bırakılmıştır. Bugünkü bildiriyi duydunuz mu?"

"Duydum da, ne olmuş yani? İnsan artık sevinemiyor bile."

Delikanlı elindeki yanan izmaritle bir sigara daha yaktı. Otel kâtibi başını salladı ve iç çekti.

"Evet, evet... İnsan artık eskisi gibi olamıyor. Tıpkı kolunu kaybetmiş gibi, Varşova'dan mahrum... Durum daha da kötü şimdi. Siz daha gençsiniz, yirmi yıl sonra yeniden inşa edilmiş Varşova'yı göreceksiniz. Ya elli yaşın üzerinde olanlar ne yapsın?"

Delikanlı gülümsedi.

"Yollardaki ve Uyazdovski Parkı'ndaki kestane ağaçları çiçek açmış!"

"Açmışlar mı?" Otel kâtibi şaşırmıştı.

O sırada iki kişi, saçları oksijenle açılmış yaşlı bir kadın ve dar bir ceket giymiş genç bir adam yüksek sesli ve hararetle tartışarak otelin kapısından içeri girdiler. Lobiye girince sustular.

"Saygıdeğer beyefendi, hanımefendi," diye karşıladı onları otel kâtibi, "yirmi iki numara, buyurun efendim."

Genç adam anahtarı aldı. Merdivenden çıkarken tekrar tartışmaya başladılar.

"Yollardaki kestane ağaçları, diyordunuz, çiçek açmışlar..." diye tekrarladı otel kâtibi.

Bir kez daha müşteri listesine göz atıp ellerini keyifle ovuşturdu.

"Biliyor musunuz, sizin oda işini öyle ya da böyle halledeceğiz... Size üçüncü katta bir oda verecektim ama özür dileyerek söylemeliyim, izbe bir odaydı o. Birinci kattaki on sekiz numaralı odayı vereyim size, madem yeraltı kanallarındaydınız. Savaştan önceki en iyi müşterilerimiz için her zaman bir iki oda hazır bulundururum. Ne yapalım, ekmek parası işte."

"Anlıyorum," diye göz kırptı delikanlı. "Tamam. Anlaşacağımızı biliyordum zaten."

Otel kâtibi ellerini ovuşturdu yine.

"Biz Varşovalılar birbirimizi kollamalıyız, öyle değil mi efendim? Eşyanız var mı?"

Delikanlı bankonun üzerinde duran çantasını işaret etti.

"Pek fazla eşyam yok."

"Çok bile! Benim daha az eşyam vardı."

Delikanlı cebinden bir Alman kimliği çıkardı. Otel kâtibi gözlüğünü düzeltip bilgileri deftere kaydetmeye koyuldu. Gözlüğü olmasına rağmen, gri kenkarta'nın[10] üzerine iyice eğildi.

"Maçiek Hevmitski, ha?"

"Evet."

"1921 Varşova doğumlu. Mesleği: işçi..."

Hevmitski güldü.

"Bu Almanlar için bir aldatmaca! Öğrenciyim aslında."

10- Kenkarta, Kennkarta (Alm. Kennkarte): Nazilerin II. Dünya Savaşı sırasında işgal ettikleri bölgelerde Alman vatandaşı olmayanlara verdikleri kimlik belgesi. (ç.n.)

"Öğrenci," diye tekrarladı otel kâtibi.

Hevmitski kâtibin kaydettiklerine bakarken dirseklerini bankoya rahatça dayamış, kayıt defterine dikkat kesilmişti. Defteri ters açıdan görmesine rağmen, on yedi numaranın bulunduğu haneyi çabucak buldu.

"Bekâr," diye okumaya devam etti otel kâtibi.

Hevmitski başını eğerek, bastırarak yazılmış ve baktığı yerden tuhaf görünen küçücük harfleri okudu: Stefan Şçuka.

"Evet, bekârım," diye doğruladı. "Hiçbir özel bağım yok."

Oda çok boğucuydu. Şçuka pardösüsünü sandalyenin üzerine attı ve ışığı yakmadan pencereye sokuldu. Pencereyi açar açmaz temiz hava içeri dolmaya başladı.

Pencere, eskiden ahır, belki de garaj olarak kullanılmış alçak, ahşap bir bina ile son bulan geniş bir avluya açılıyordu. Binanın ardında, neredeyse menekşe rengi bir gökyüzü fonundaki büyük bir bahçeye karanlık, fantastik biçimlerle çökmüştü. Otelin birkaç penceresinden avluya düşen ışık hüzmeleri bu karanlığı, koyulaşan gecenin derinliklerine itiyor gibiydi. Bir ara rüzgâr esti ve bahçenin karanlığı sallanmaya başladı. Hem güzel hem de ürkütücü bir manzaraydı bu.

O sırada aşağıdan, otelin mutfağından gelen mide bulandırıcı bir yağ kokusu sardı her yanı. Tabak çanak sesleri, konuşma ve gülüşmeler duyuldu. Bir ara avlunun ortasına bir ışık vurdu. Ardından, gürültüyle kapanan bir kapının sesi yankılandı aniden. Yalınayak bir genç kız ve üzerinde beyaz bir mutfak önlüğü olan bir deli-

kanlının silüeti geçti avludan. Sonra ileriden, karanlığa gömülmüş ahşap binanın altından alçak sesli bir kadın kahkahası duyuldu. Mutfaktan gelen kızartma kokusu gittikçe keskinleşmişti.

Şçuka pencereyi kapattı ve yatağa uzandı. Odaya bir sessizlik çökmüştü ama bu, dışarıdan gelen farklı seslerin birbiri ardına sızdığı tedirgin bir otel sessizliğiydi. Önce koridordan, sesini hindistancevizi ağacından bir yolluğun bastırdığı ayak sesleri duyuldu. İleriden bir kapının çarpma sesi geldi. Bitişik odanın duvarının ardından lavabodan akan suyun uğultusu duyuldu. Yine birinin ayak sesleri. Kısa bir zil sesi, lavaboda akan suyun şıpırtısı.

Şçuka kısa süre sonra sesleri dinlemekten vazgeçti. Ellerini başının altında kavuşturdu. Gözleri kapanıyordu. Ne kadar yorgun olduğunu ancak şimdi hissedebilmişti. Ama uyuyamayacağını da iyi biliyordu. Dinlenmeye ihtiyacı olduğunda, kendinden ve kendini kuşatan düşüncelerden uyuyarak kaçıp kurtulmak istediğinde hep uykusu kaçar, geceleri karanlıkta saatlerce uzanıp hafif bir uykuya dalardı. Ama azap veren görüntülerden güçlükle sıyrıldığında uyanır ve her şey tekrar başlardı. Neydi bu her şey? Böyle anlarda çoğunlukla, sevdiği kadının nasıl öldüğünü, o anda neler düşündüğünü, son anlarında ona ne tür acılar verildiğini ve ne kadar süre acı çektiğini düşünürdü. Karısının, dayanamayacağı kadar çok acı çektiğini düşünüyordu Şçuka. Güçlü bir kadındı ve Şçuka, karısının cesur olabildiğini biliyordu. Ama aynı zamanda, ruhsal gücün ve cesaretin insanı acıdan korumadığını ve insan onurunu kıran yalnız bir

ölümün verdiği acıyı merhametle hafifletmeyeceğinin de farkındaydı. Karısının ölümünü kabullenmişti artık. Yaşamın en yakın, en sevilen kişi üzerine bile kurulmasının imkânsızlığını çoktandır biliyordu. İnsanın en yakını, sevdiği kadın, çok kısa bir an içinde, değiştirilmesi hiçbir zaman mümkün olmayan mazide kalabiliyordu. Sevdiği kadının yazgısıyla birlikte insanın yazgısı da değişiyordu. O halde, içinde el değmemiş bir duygu ateşi, bozulmamış bir kalp atışı, bulanıklaşmamış bir arzu gücü saklaması nasıl beklenirdi ondan? Ölüme katı bir kayıtsızlıkla yaklaşmadan, yaşamak mümkün değildi. Ölenleri sürekli düşünmek gerekmezdi. Onların ihtiyacı yoktu buna. Onların hiçbir şeye ihtiyacı yoktu. Onlar yoktu artık. Sadece yaşayanlar vardı.

Ama karısı sanki ölmemiş gibi geliyordu Şçuka'ya. Bu çok ağır ve üstesinden gelinemeyecek bir duyguydu. Karısının nasıl öldüğüne dair hiçbir şey bilmiyordu hâlâ. O güne dek rastladığı, Ravensbrück toplama kampında bulunmuş pek çok kadın arasından sadece biri, karısı Maria hakkında bir şeyler söyleyebilmişti. Kadın, patates çapalamaktan barakalara dönen Maria'yı son olarak kırk dört yılının sonbaharında görmüştü; hastaydı, iki kadının yardımıyla yürüyordu. Şçuka bu meçhul ve azap veren tabloyu kim bilir kaç kez canlandırmıştı gözünde çaresizce! Patates çapalamaktan dönen Maria'nın görünüşünün, belleğindeki gibi olmadığını biliyordu Şçuka. Sonra her şey kararıyordu. İşkence gören, gaz odasına gönderilen kadınların sonunda ölümcül bir iğne ya da sıradan bir darbeyle noktalanan ıstırap içindeki uzun süreli ölümlerini gözünde canlandırıyordu. Maria'nın

ölümü nasıl olmuştu acaba? Şçuka yaşamında o güne dek yoksulluk çekmemişti, yakınları söz konusu olduğunda da, en zorlandığı şeyin, ölüm dehşetinin üstesinden gelmek olduğunu düşünürdü. Ama bu güçlüğü yenmişti. Çok fazla ölüm görmüştü. Neydi sanki? Bir yaşam vardı, bir de ölüm. Birileri gidiyor, diğerleri kalıyordu. Ölen kişiye duyulan özlemden kaynaklanan acı, ani bir yalnız kalış nedeniyle duyulan umutsuzluk... Hayır, mesele bu değildi, kesinlikle bu değildi! Ölenlerin ardından gözyaşı dökerken, kendileri için değilse de, aslında geride kalanlar için ağlamazlar mıydı insanlar? Önemli değil. Başka türlü yapamayanlar, kendileri için ağlasınlar. Sonuçta her acı önemlidir. Acıya saygı duymak, hatta acıyı anlamak mümkündür. Ama tüm umutların tükendiği o son anda, o anı yaşayanların acıları ne anlama geliyor peki? Sadece keder, bedenin sefaleti, zalimlik ve aşağılama mı?

Şçuka uyuyamadığı zamanlarda kendi kendine konuşurdu: "Biricik Maria'm, ben sağ kaldım ve karşılaştığım pek çok insan için, benden istediklerinde, bir şeyler yapabiliyorum. Bazen çok, bazen az şey belki. Bir tek senin için hiçbir şey yapamadım; yardıma en çok ihtiyaç duyduğun zamanda hem de. Sen ölürken, yüreği merhametle çarpan birinin yanında olduğunu ve senin de bunu bildiğini bilseydim, biraz olsun rahatlardı içim."

Yatakta doğruldu. Başını ellerinin arasına aldı. Şakakları biraz terlemişti. "İçimde hâlâ korku var," diye düşündü. Bitkinliğinin üstesinden gelip yataktan kalkmak için kendini toplamalıydı. Işığı yaktı.

Oda oldukça genişti; ucuz, parlak bir duvar kâğıdıyla

kaplanmıştı; yerde yıpranmış bir halı, odanın ortasında, üzerinde yeşil pelüş bir masa örtüsü serili, yuvarlak bir masa vardı. Duvarlardan birinin yanında döşeği biraz yıpranmış ama düzgünce serilmiş metal bir yatak, diğer duvarın yanında bir sedir, bir dolap ve köşede modası geçmiş, çerçeveli bir boy aynası duruyordu.

Şçuka bu yabancı ve kayıtsız odanın ortasında bir an dikildi kararsızca. Boy aynası, cansız bir mankeninki gibi beceriksizce sarkıtılmış uzun kollu, çöküк omuzlu, iri ve ağır cüssesini odanın derinliklerine yansıtıyordu.

Tam o sırada, bitişik odanın kilidi tıkırdadı ve içeri biri girdi. Işık açıldı. Sonra çok ses geçiren ince duvarlardan, odada bir şeylerle uğraşan birinin sesleri duyulmaya başlandı. Bir ara lavabodan su sesi geldi ve bir adamın ıslıkla çaldığı "Valizimde yüreğim" adlı popüler bir şarkının melodisi su sesine karıştı.

Şçuka saatine baktı. Monopol'deki ziyafete bir buçuk saat vardı. Bu süreyi yalnız geçirecek kadar güç bulamadı kendinde. Baldızı Bayan Stanieviçova'yı ziyeret etmeye karar verdi. Baldızına Maria'nın öldüğünü bildirmesi gerekiyordu ama mektupla olmazdı bu. Kararını verince rahatladı. Pardösüsünü giydi, şapkasını takıp bastonunu aldı. Bitişikteki adam, odada dolaşarak ıslık çalmaya devam ediyordu.

Şçuka kısa sürede pazar alanına ulaştı. Hava boğucuydu ve doğudan kara bulutlar geliyordu. Fırtına çıkmak üzereydi. Bayan Stanieviçova, Koşçiuşko Parkı yakınlarında, 3 Mayıs Bulvarı'nı kesen sokaklardan birinde oturuyordu. Şçuka Ostroviets'i pek bilmiyordu, bu yüzden yoldan geçen birine sormak zorundaydı yolu. Gideceği

yer uzak değildi. Bulvara çıkınca köşede küçük bir bar gördü. İçeri girip ayaküstü iki büyük kadeh votka içti.

Her cumartesi akşamı gibi, Bayan Stanieviçova'nın o akşam da konukları vardı. Üç kişiydi bunlar: Hvaliboga'dan sürülüp şimdilik Ostroviets'e yerleşen Bay ve Bayan Puçiatıtski ve Podlaşie'den Ostroviets'e sürülen genç Fred Telejınski.

Uzun boylu ve şarap rengi elbisesi içinde zarif görünen Bayan Kaşya Stanieviçova tepsideki fincanlara kahve koyuyordu. Adam Puçiatıtski etrafına bakınıyordu. Oda küçük ama rahattı; ev değiştirmiş olmalarına rağmen (Stanieviç'ler savaştan önce çok daha büyük bir dairede oturuyorlardı), halılar, işlemeli kilimler, tablolar ve güzel öteberilerle zevkli döşenmişti.

"İtiraf etmek gerekir ki sevgili dostlarım," dedi Bay Puçiatıtski, genizden gelen bir sesle, "albayın eşi hanımefendinin evinde insan gerçekten dinleniyor. Dışarıdaki tüm çirkinlikleri unutuyor..." Pencereyi işaret etti.

Bayan Stanieviçova güldü.

"Buna çok sevindim. Yalnız, bir itirazım var: burada albayın eşi meşi yok."

Karısından daha yaşlı, zayıf, uzun kol ve bacaklı, küçük dar bir kafası olan Bay Puçiatıtski ve yine uzun boylu, at suratlı Bayan Puçiatıtska gülüştüler. Telejınski sıkıntılı bir yüz ifadesiyle pipo içiyordu.

"Haklısınız, dedi Bay Puçiatıtski, "ben de unvanımın kullanılmamasını tercih ederim. Ama unvan demişken, komik bir olay anlatayım size... Birkaç gün önce bizim iyi yürekli Mroçek geldi bize..."

"Mroçek de kim?" diye sordu Telejınski.

"Mroçek'i hatırlamıyor musun? Bizim Hvaliboga'daki bahçıvan."

"Ha, o! Adının Mroçek olduğunu bilmiyordum."

Bay Puçiatıtski sözünün kesilmesinden rahatsız olmuştu, elini sallayarak, "Neyse," dedi, "çok da önemli değil! Bizim Mroçek bir sürü erzakla çıkageldi. 'Kont hazretleri,' dedi. Ben de ona, 'Ne kontu? Artık demokrasi var, bilmiyor musun, sersem?' dedim."

Telejınski bir kahkaha patlattı.

"Sizin Mroçek buna ne yanıt verdi peki?" diye sordu Bayan Stanieviçova.

"Ne mi? İşin en güzel yanı da bu ya! Kırgın bir sesle, 'Demokrasiyi ben istemedim ki kont hazretleri!' dedi. Buna ne demeli? Polonya halkı böyledir işte!"

"Abartma," diyerek yüzünü buruşturdu Telejınski. "Demokrasi istememekte haklı. Hvaliboga'ya dön, ne demek istediğimi anlarsın."

Bay Puçiatıtski dudak büktü.

"Döneceğim tabii, ya ne sandın? Göreceksin, bir yıl sonra elimi öpecekler."

Bayan Stanieviçova ev sahibeliği yapma gereğini duydu o anda.

"Kahveleriniz soğuyor..."

Bay Puçiatıtski fincanına uzandı. İlk yudumu almadan önce kahvenin hoş kokusunu içine çekti.

"Olağanüstü!" dedi yanında oturan Bayan Stanieviçova'ya dönerek, her zamankinden daha çok genizden gelen bir sesle. "Tebrik ederim."

Bayan Stanieviçova'nın elini öptü. Sonra uzun bacaklarını kendine doğru çekip hoşnutlukla, rahat koltuğa iyice gömüldü.

"Kahve çok koyu olmamış, değil mi?" diye sordu Bayan Stanieviçova.

"Kesinlikle değil! Çok koyu demişken," Telejınski'ye baktı, "Tonio Ustjıtski'nin kahve için ne dediğini hatırlıyor musun, Fred?"

"Tonio mu?"

"Hatırlamıyor musun? Güzel bir kahve hiçbir zaman çok koyu, güzel bir kadın da çok açık olamaz."

Hepsi gülüştüler. Telejınski piposunu çekti dudaklarından.

"Tonio'yu hatırlatman iyi oldu. Ondan haber aldık."

"Sahi mi?" diye bağırdı Bay Puçiatıtski. "Neredeymiş? Kim haber almış?"

"Varşova'dayken bana Rujya Vondovovska söyledi. Marıtka'ya mektup yazmış."

"Ne diyormuş?"

"Hiç. Londra'daymış ve dönüp dönmeme konusunda kararsızmış."

"Dönmek mi? Nereye?"

"Buraya."

"Aklını mı kaçırmış bu adam?"

"Herhalde. Rujya Vondovovska da kesinlikle aklını kaçırmış olduğunu düşünüyor."

Bay Puçiatıtski çok heyecanlanmıştı.

"Duyulmadık şey! Buraya dönmek mi istiyor? Niye, ne diye? Ne oldu bu adama böyle? Bu kadar akıllı bir adam. Bir düşünün, hanımefendi, Tonio'nun karısı, Marıtka, hani şu ufak tefek Sulemirska..." Bayan Stanieviçova Marıtka hakkında hiçbir şey duymamıştı, ama biliyormuş gibi başını salladı. "...yurt dışına çıkmak için çıldırıyor burada, ama Tonio dönmek istiyor! Bunu

Tonio'dan hiç beklemezdim. Belki de bu bir dedikodudur, bir yanlış anlamadır..."

"Belki," dedi kayıtsızca Telejınski. "Ama sanmıyorum. Dönmek istiyorsa, dönsün."

"Delilik!" diye homurdandı Bay Puçiatıtski ve Bayan Stanieviçova'ya dönerek sesini alçalttı: "Bizim işler nasıl gidiyor, hanımefendi?"

Bayan Stanieviçova güldü.

"İyi gidiyor, doğrusu."

Bayan Puçiatıtska daat yüzünü Bayan Stanieviçova'ya çevirdi.

"Şu bizim iş kesin olur mu şekerim?"

"Kesin mi?" diye bağırdı Bay Puçiatıtski. "Hangi devirde yaşadığımızı unutuyorsun, canım. Günümüzde hiçbir şey kesin değil artık."

Bayan Stanieviçova karşı çıktı.

"Özür dilerim ama bu kötümserlik de neyin nesi böyle? Dostlar, dost olarak kalırlar..."

"Haklısınız," diyerek başını eğdi Bay Puçiatıtski. "Asıl ben sizden özür dilerim. Ama siz istisnasınız. Yazgımızı o yüzden sizin güzel ellerinize bırakıyoruz ya."

Bayan Stanieviçova kahkahayla güldü. Güzel bir gülüşü vardı, bu yüzden gülmekten hoşlanıyordu.

"Daha doğrusu, kocamın ellerine. Kesinlikle hayal kırıklığına uğramayacağız. Bizi buradan çıkarmak için tüm gücünü kullanacak."

Bay Puçiatıtski öbür odaya açılan kapalı kapıya baktı ve manidar biçimde başını salladı. Bayan Kaşya Stanieviçova parmağıyla sus işareti yaptı.

Bitişik odada, Andjey Kossetski bir sehpa üzerine

eğilmiş, karşısında oturan dinç görünümlü, ufak tefek, zayıf, süvarilere özgü çarpık bacaklı bir adamla kahve içerek, alçak bir sesle konuşuyordu. Biraz ileride duran ayaklı uzun abajurun ışığı sadece zeminin küçük bir bölümünü aydınlatıyor, tüm odayı ve konuşan iki adamı yarı karanlıkta bırakıyordu.

Andjey doğruldu.

"İşte, hepsi bu!"

Neredeyse yarısına kadar içtiği sigarasını kül tablasına basıp hemen yeni bir sigara yaktı. Eğildiği sırada, yumuşak ve kumral saçları alnına düştü, ani bir baş hareketiyle saçlarını arkaya attı.

Vaga sessizce, ağır ağır sigarasını içiyordu. Neredeyse bir kadın eli kadar küçük ve narin diğer elinde bir kibrit kutusunu çevirip duruyordu. Biçimli, kel bir başa, yüksek ve çıkık bir alna sahipti, siyah kaşlarının arasında derin dikey çizgiler oluşmuştu. Sigarasını bitirip izmariti kül tablasına bastı ve oturduğu koltuğa iyice gömüldü.

"Ne yapalım?" dedi alçak bir sesle, "aslında daha farklı bir sonuç bekliyordum ama duyduklarımdan sonra kendinizi suçlamanız için bir neden göremiyorum. Terslikler birbirini kovalamış. Neyse. Üzülmeyin, teğmen."

Andjey siyah kaşlarını çattı.

"Benim baştan savma işe tahammülüm yok!"

"Kimsenin yok! Ama mesele bu değil. Siz de çok iyi biliyorsunuz, hoşumuza gitmeyen bir sürü şey geliyor başımıza. Olan olmuş bir kere."

"Biliyorum. Ama yine de..."

"Yine de, ne?"

"Gereksiz yere suçsuz insanlar öldü."

Vaga dikkatle süzdü Kossetski'yi ve ince dudaklarında hafif bir gülümseme belirdi.

"Vicdan azabı mı çekiyorsunuz?"

"Yersiz olduğunu mu düşünüyorsunuz?"

"Bilmem. Ben vicdanınız değilim. Kim ölmüş, biliyor musunuz?"

"Muhtemelen Biava'dan, çimento fabrikasından işçiler."

"Suçsuz olduklarından eminsiniz, öyle mi?"

Andjey kızardı.

"Öyle sanıyorum."

"Ha, öyle sanıyorsunuz, demek? O halde, ölenlerin örneğin Polonya İşçi Partililer olduklarını da sanabilirsiniz, öyle değil mi?"

Bitişik odadan, konuşma sesleri arasından Bayan Stanieviçova'nın alçak sesli, sıcak kahkahası duyuldu. Vaga sigaraya uzandı.

"Yine konudan uzaklaşıyoruz. Şçuka ne kadar kalacak Ostroviets'de?"

"Aldığımız bilgilere göre, çarşamba gününe kadar. Çarşamba sabahı buradan ayrılacak."

"Bu durumda üç gün kaldı."

"Bir gün."

"Nasıl yani? Niye?"

"Pazar ve pazartesi günü burada olmayacak. Bölgeyi gezecek."

Vaga güldü.

"Bakıyorum da, iyi bilgi toplamışsınız. Emniyetten mi?"

Andjey başını salladı.

"Evet, birkaç adamımız var orada."

"Güvenilir adamlar mı bunlar? Ele verirler mi bizi?"

"Ağızları sıkıdır."

"Bu iyi. O halde, ne yapacağımıza karar verelim... Ostroviets dışında yapamaz mıyız bu işi?"

"Hayır. Bir sürü sorun çıkar. Hâlbuki bugün çok güzel bir fırsat geçmişti elimize."

"Anlıyorum. O halde, Salı'ya ne dersiniz?"

Andjey bir an duraksadı. Uzunca yüzünden bir gölge geçti.

"Size bir şey sormak istiyorum..."

"Sizi dinliyorum."

Andjey sehpanın üzerine eğilip yine alnına düşen saçlarını geriye attı.

"Nasıl bir plan yapmalı, bilmiyorum..."

Vaga susuyordu. Kıpırtısız yüz ifadesinden, delikanlıya yardımcı olmak gibi bir niyeti olmadığı belliydi. Andjey suratını asmış, kaşlarını çatmış öylece oturuyordu. Kararlı bir hareketle aniden başını kaldırdı.

"Açık konuşacağım. Şçuka'nın öldürülmesi gerekiyor mu gerçekten?"

Vaga bir şaşkınlık belirtisi göstermedi. Kibrite uzandı, bir süredir elinde tuttuğu sigarasını yaktı, derin bir nefes çekti. Andjey sıkıntıyla izliyordu.

"Teğmen," dedi sonunda Vaga, "bu sorunuz karşısında, üstünüz sıfatıyla emir-komuta zincirini devreye sokmaya hakkım olduğunu bilecek kadar deneyimli ve iyi bir askersiniz, bildiğim kadarıyla, öyle değil mi?

Andjey kıpkırmızı kesildi.

"Düşündüm ki..."

"Ne düşündüğünüzü sormuyorum. Bir yanıt bekliyorum."

Andjey Kossetski bir an patlayacak gibi oldu. Ama tuttu kendini.

"Evet," dedi kısaca.

Vaga başını salladı.

"Aynı şekilde düşündüğümüze sevindim. Ama sorunuza yanıt vereceğim. Kuşkularınızı anlıyorum. Hatta kuşku duymasaydınız şaşardım. Çok zor ve karmaşık bir durumda yaşıyor ve bir savaş veriyoruz. Ama herkes için deneyim yılları olan savaş yılları, her şeyi ana hatlarıyla değerlendirmek gerektiğini öğretti bize. İnce ayrıntılarla uğraşmaya zamanımız yok. Ayrıntılar, olacaklarsa, basit ve şeffaf olmalılar. İyilik iyiliktir, kötülük kötülüktür. Katılıyor musunuz?" Vaga'nın sakin ve yumuşak sesi sözlerinin doğruluğunu destekleyip güçlendiriyordu. "Bu yüzden, erkekçe bir denge tutturmak istiyorsak, mevcut durumda bilmemiz gereken bazı şeyler var. İkinci dünya savaşı bitiyor. Bu açık. İki-üç gün, en fazla bir hafta sonra sona erecek. Ama böyle biteceğini tahmin edebilir miydik? Hayır. Biz sadece Rusya'nın değil, Almanya'nın da bu savaştan galip çıkacağını düşünmüştük. Ama öyle olmadı. İşte, bugünkü düzende Polonyalılar iki kategoriye ayrılıyor: Polonya'nın özgürlüğüne ihanet edenler ve ihanet etmek istemeyenler. İhanet edenler Rusya'ya tabi olmak istiyor, biz bunu istemiyoruz. Onlar komünizm istiyor, biz istemiyoruz. Onlar bizi ezmek istiyor, biz onları ezmeliyiz. Aramızda bir savaştır sürüp gidiyor. Savaş daha yeni başlıyor. Kaç yaşındasınız?"

"Yirmi bir."

"Yeraltı teşkilatında ne zaman çalışmaya başladınız?"

"1941'de."

"O zaman on yedi yaşındaydınız, öyle değil mi?"

"Evet."

"Ne uğruna savaşıyordunuz? Polonya'nın özgürlüğü için savaşmıyor muydunuz? Böyle bir Polonya mı hayal ediyordunuz peki? Kremlin'den gelen emirleri uygulayan kör yöneticilerin yönettiği ve Rus süngüsü altında bir Polonya mıydı hayalinizdeki? Ya arkadaşlarınız, yaşıtlarınız? Kaç kişi öldü bizden? Ne uğruna öldüler? Sonuçta, sizin ya da benim gibiler, sağ kalan ve hâlâ özgür bizler, ölen arkadaşlarımızın boşuna ölmediklerini ne şekilde kanıtlayabiliriz? Yolun yarısında geri mi çekilmeliyiz yani?"

Bir an sessizlik oldu. Kapının ardından Bay Puçiatıtski'nin genizden gelen sesi duyuluyordu.

"Şçuka'ya gelelim. Kimdir Şçuka? Bir aydın, mühendis, bir komünist. Bunların yanı sıra, mükemmel bir teşkilatçı. Ne istediğini bilen bir insan. Şu sıralarda partinin taşra teşkilatında çalışıyor ama yarın, durum değişmezse, devlet kademesinde yetkili biri olacak. Öbür gün belki de bakan olacak. İdeolojisine sadıktır. Savaştan önce birkaç kez tutuklanıp hapse girdi. İki yıl toplama kampında kaldı. Şimdi daha da tehlikeli bir insan. Kariyer hırsı olanlardan korkmayız biz. Onlar batan gemiyi terk eden sıçanlar gibi sıvışırlar zamanı gelince. Böyleleri için kurşun sıkmaya ve sizin gibi insanları riske atmaya değmez, yazık olur. Ama mesele, bize

esaret ve ölüm getirecek bir ideoloji olduğunda, buna ancak tek yanıtımız olur: ölüm. Savaşın doğal kanunu. Tarih kimin haklı olduğunu kesinlikle gösterecektir. Biz kararımızı çoktan verdik," sigarasından bir nefes çekip sözlerini vurgulayarak devam etti: "Çünkü çoktan seçimimizi yaptık biz."

Andjey başını önüne eğmiş, güçlü ve esmerleşmiş ellerini genişçe açtığı bacaklarının arasında birbirine kenetlemiş, oturuyordu.

Vaga ona bir göz attı.

"Doğru bir seçim yapıp yapmadığımızı sorgulayabilirsiniz, elbette. Önce karar verip sonra bir seçim yapmak gerekmez mi? Bu bir sorun, kabul ediyorum."

Andjey başını kaldırıp soru sorarcasına baktı Vaga'ya. Vaga bir an düşündü.

"Sizi boş laflarla başımdan savmaya niyetim yok. Bunu hemen anlayacak kadar aydın birisiniz, öyle değil mi?"

Andjey Kossetski omuzlarını silkti.

"Hiç de aydın değilim. Onurlu olmak istiyorum, hepsi bu."

"Benim de kastettiğim, ahlaki yönden bir aydın olduğunuzdu," dedi aceleyle Vaga. "Bu konular sadece size acı vermiyor. Kuşkularınızda yalnız değilsiniz. Ama kuşkularınızı nasıl giderebilirim? Ben de sizin gibi bir askerim ve üstlerimin emirlerini uyguluyorum. Körü körüne mi peki? Hayır. Doğruluklarına inanıyorum, çünkü asker olsam da bir insanım ve içinde yaşadığım dünyayı sorgulama hakkımdan, hatta sorumluluğumdan vazgeçmiyorum. Sizi temin ederim teğmen, sorgulamak istemeyen

insan, insan olmak istemeyen insandır. Ama insan kendinde sorgulama cesareti hissediyorsa, o zaman kendine saygı duymak zorundadır. Mesele budur. 'Vicdan' gibi bir sözcük kullandığım için bağışlayın beni. Hepsi bu işte!"

Oturduğu koltukta doğrulup fincana uzandı.

"Bu arada kahvelerimiz de soğumuş..."

Kahvesini bir dikişte içti ve sehpanın üzerinden eğilip küçük elini Kossetski'nin geniş omzuna koydu.

"Biz yine konumuza dönelim mi, teğmen?"

Andjey düşünceli bir halde oturuyordu. Sonunda doğruldu.

"Evet."

"Güzel! Ne diyordum? Hah! Ne tasarlıyorsunuz? Bir planınız var mı?"

"Evet. Şimdilik ayrıntılı değil ama..."

"Sizi dinliyorum."

Andjey biraz daha yaklaştı.

"Şçuka, edindiğimiz bilgiye göre, Monopol'de kalıyor."

O sırada antreden keskin bir zil sesi geldi. Andjey susup Vaga'ya baktı.

"Bir dakika," dedi Vaga.

Bayan Stanieviçova'nın antreye geçtiğini duydular.

Bayan Stanieviçova kapıyı açınca, ışıkları kapalı merdiven boşluğunun loşluğunda iri yarı bir adam cüssesi gördü, eniştesini ilk anda tanıyamadı.

"İyi akşamlar, Katajına.[11]"

"Stefan!" Bayan Stanieviçova şaşırmış ama heyecanlanmamıştı. "Bu ne sürpriz! Hangi rüzgâr attı seni buraya? Ostroviets'desin, ha?"

11- Kaşya (Kasia) adının asıl biçimi. (ç.n.)

"Gördüğün gibi."

"Duyulmadık şey!"

Bayan Stanieviçova uzun savaş yılları boyunca çok az değişmişti. Her zaman olduğundan genç görünürdü; formunu ve bakımlı sarışın güzelliğini koruduğu için şimdi de kırk yaşında gibi görünmüyordu. Aileden gelen belirgin benzerliğe rağmen, Katajına ve Maria'nın kardeş olduklarına inanmak güçtü. Bu farklılık gözüne çarptığında, oraya aslında Bayan Stanieviçova'da karısı Maria'dan bir iz, en azından Maria'ya bir benzerlik bulmak için gittiğini fark etti Şçuka. Bir hoşnutsuzluk hissetti ama artık geri dönemezdi.

"Harika görünüyorsun," dedi Şçuka.

Bayan Stanieviçova hala şaşkındı.

"Biliyor musun, seni burada göreceğime ölsem inanmazdım. Hadi çıkar üstünü, seni gördüğüme çok sevindim."

Şçuka pardösüsünü çıkarırken, askıda birkaç palto gördü.

"Konukların mı var?"

"Önemli değil! Birkaç dostum. Puçiatıtskiler..."

"Bakıyorum, hâlâ aristokrat dostluklardan hoşlanıyorsun."

"Hâlâ mı?" Kaş fırçasıyla boyanmış gibi ince kaşlarını beceriksizce bir şaşkınlık ifadesi vererek kaldırdı. "İçinde bulunduğumuz duruma uygun dostlar seçmek gerektiğini mi düşünüyorsun?"

"Elbette."

Bayan Stanieviçova biraz şaşırmıştı. Ama güldü hemen sonra.

"Anladığım kadarıyla, her zamanki gibi tadımı kaçırmak istiyorsun yine, değil mi? Bakıyorum, hiç değişmemişsin."

Şçuka bu kez ironik olmayan bir ifadeyle baktı baldızına.

"Aksine, seninle aynı fikirde olduğumu söylemek istiyorum."

"Harika!" Enişteşinin sözünü önemsermiş gibi göründü Bayan Stanieviçova. "Konuklarımın seni ürkütebileceğinden korkmuştum ben de. Gel, hadi. Şu işe bak!" Odanın kapısında durdu. "Mutlusun, bakıyorum. Harika görünüyorsun. Bacağına da ne oldu böyle?"

"Boşver, aptalca!"

"Ciddi bir şey mi?"

"Hayır," dedi Şçuka, yaşamının sonuna dek topallayacağından kuşku duymasa da.

"Maria nasıl? Zavallıcık, ağır şeyler yaşamış olmalı."

"İnsan toplama kampında ne yaşarsa, onu yaşadı."

"Döndü mü?"

"Hayır."

Bayan Stanieviçova eli kapının kolunda, Şçuka'ya döndü.

"Dönmedi mi, ne diyorsun sen? Zavallıcık, bu onun için korkunç bir şey olmalı. Ama bu daha başlangıç, insanlar daha yeni dönmeye başlıyor kamplardan. Sağlığı yerindeydi, değil mi?"

Şçuka başını salladı.

"Gördün mü bak! Sağlığı yerindeyse, önemli olan bu. Göreceksin, en kısa zamanda dönecek."

Şçuka bir an duraksadı.

"Ben de öyle sanıyorum," dedi sakince.

Baldızının arkasından odaya girdi. Masanın etrafında oturanların bakışları Şçuka'ya çevrildi.

"Eniştem, mühendis Şçuka," dedi yüksek sesle Bayan Stanieviçova, o anda hissettiği zorlamayı saklamaya çalışıp ses tonunu değiştirerek.

Bayan Stanieviçova şeffaf olmayan arkadaşlıklardan hoşlanmazdı ve kız kardeşinin kocasına duyduğu o eski soğukluk canlanmıştı birden. Zamanında, Maria gibi güzel ve aklı başında bir genç kızı böyle bir adamla evlenmeye neyin ikna ettiğini hiçbir zaman anlayamamıştı. Aslında asıl anlayamadığı şey, uyumlu bir çift olmalarıydı. Çok ender aile toplantılarından birinde kocasının, Şçuka hakkında söylediği söz geldi aklına: "Bir komünist olunabilir, bunu anlarım. Eğilimler farklı olabiliyor. Ama ille de bunu itiraf etmek mi gerekir? Bu benim tarzımı ve sağduyumu bir hayli aşıyor."

O sırada Şçuka içeri girmiş, Telejınski'nin yanındaki boş koltuklardan birine oturmuştu.

"Kahve içer misin?" diye sordu Bayan Stanieviçova.

"İçerim," diye mırıldandı Şçuka.

"Özür dilerim," dedi masanın öbür tarafındaki Bay Puçiatıtski, "yanlış duymadıysam adınız Şçuka'ydı, değil mi?"

Şçuka ağırlaşmış göz kapaklarını kaldırdı.

"Evet."

"Bu adı bir yerlerden tanıyorum," diye devam etti Puçiatıtski, genizden gelen sesiyle. "Ama nerede rastlamış olabilirim, acaba? Şu sıralarda hem de..."

"Hatırlamanıza yardım edeyim," dedi Şçuka. "Mutla-

ka gazetede rastlamışsınızdır. Parti kongresi haberinde."

Bayan Stanieviçova huzursuzca kıpırdandı.

"Evet!" diye bağırdı Puçiatıtski. "Aslında bu tür haberleri okumam ama sizinle aynı adı taşıyan birinin bir konuşma yaptığını çok iyi hatırladım şimdi. Yanılıyor muyum?"

"Hayır, doğru."

"Umarım, o kişiyle bir akrabalığınız yoktur, değil mi?" diye sordu dostane biçimde Puçiatıtski.

"Hayır, yok."

"Anlamıştım zaten. Bu sizin için biraz nahoş bir durum olmalı."

Şçuka kahvesine uzandı.

"Öyle mi düşünüyorsunuz? Galiba yanlış anladınız. Akrabalığım yok dedim, çünkü ta kendisiyim."

Bayan Stanieviçova hafifçe kızarıp durumu kurtarmaya çalıştı.

"Ne muhteşem bir *qui pro quo*[12] durumu!" diyerek güldü biraz yüksek bir sesle. "Tıpkı bir aktörün sahnede yaptığı gibi. Ama galiba korkunç bir pot kırdınız, kont hazretleri."

"Galiba," dedi Puçiatıtski, tümüyle genizden gelen bir sesle.

Bayan Ruja Puçiatıtska sanki daha bir uzamış yüzüyle dimdik oturuyor, Telejınski ise öbür dizinin üzerine koyduğu bacağını aşık kemiğinden tutmuş, piposunu çekiyor ve bir kuzenini, bir Şçuka'yı süzüyordu. Eğlendiği her halinden belliydi.

12- Lat. kısasa kısas (ç.n.)

"Umarım..." dedi Puçiatıtski.

Bayan Stanieviçova sözünü kesti.

"Enişteminin savaş öncesinden beri eski bir solcu olduğunu bilmiyorsunuz, tabii. Hatırladığım kadarıyla, her zaman çok radikal görüşleri olmuştur. Yanılmıyorum, değil mi Stefan?"

"Beni aklamaya çalışıyorsun, bakıyorum."

"Özür dilerim," diye karşı çıktı Puçiatıtski, "yanılıyorsunuz, efendim. Kişilikli ve görüş sahibi insanları takdir ederim, aynı görüşten olup olmadığımıza bakmam ben. Belirli bir kültür düzeyine sahip insanın böyle düşünmesi gerekir. Haksız mıyım?"

Bayan Stanieviçova'nın manidar bakışı, 'Görüyorsun ya, insanları tanımıyormuşsun...' der gibiydi Şçuka'ya. Şçuka'nın tadı kaçmıştı hepten.

"Nazileri de takdir ediyor musunuz?"

Puçiatıtski burnunu çekti.

"Özür dilerim, anlayamadım..."

"Kişiliklerinin gücünü reddetmek güç."

"Kesinlikle."

"İdeolojileri mi yoktu sizce?"

Puçiatıtski kollarını açarak,

"Konuyu bu şekilde ele alıyorsanız..."

Bayan Stanieviçova araya girdi yine.

"İnsaf, beyler! Almanlardan başka konuşacak konu mu kalmadı?"

"Yahudilerden bahsedebiliriz," dedi Telejınski.

Bayan Kaşya Stanieviçova şımarık bir genç kız gibi buruşturdu yüzünü.

"Bu konuda hiçbir şey bilmek istemiyorum. Erkek-

lerin bir araya gelir gelmez savaştan ya da politikadan söz etmelerini hiç anlamıyorum. Bu korkunç! Çok can sıkıcı."

"Bu benim suçum," diye itiraf etti Puçiatıtski. "Haklısınız. Kadınların ortaya koyduğu gerekçeler karşısında kendimi her zaman mağlup hissederim."

Bayan Stanieviçova bakışlarıyla Puçiatıtski'ye teşekkür edip gösterdiği ustalıktan ötürü keyiflenerek Şçuka'ya döndü.

"Biraz daha kahve alır mısın?"

"Hayır, teşekkür ederim."

Puçiatıtski'den tamamen farklı bir açıdan mağlup olduğunu düşünüyordu Şçuka. Farklı yaşam ve düşüncelere sahip bu insanlar hava kadar saydam görünüyorlardı ve onlara kendi düşünceleriyle karşı koyarak, kendi özgürlüğünü ve farklılığını korumak isteyen kişi, kesinlikle komik duruma düşüyordu. Kısa ve sert 'Hayır, teşekkür ederim' yanıtından sonra ortama bir sessizlik çökmüş, Şçuka düştüğü gülünç durumu bu sessizlik içinde açıkça hissetmişti. Ne diye böyle bir tartışmaya girmişti zaten? Görüşlerini ortaya koymak ya da onları kabul ettirmek için mi? Her iki şekilde de anlamsızdı bu.

Bayan Stanieviçova'ya baktı, başını o sırada Bay Puçiatıtski'ye doğru hafifçe eğmiş baldızını Maria'ya öyle çok benzetti ki geceleri yalnız başınayken aklından geçen düşünceler nedeniyle kapıldığı o huzursuzluk ve korku duygusuna yine kapıldı ve huzrusuzlandı.

Göz kapaklarını indirip Bay Puçiatıtski ile konuşan baldızının çok uzaklardan, kalbinin uğultusundan bile zayıf gelen sesini duydu.

Ayağa kalktı.

Bayan Stanieviçova sözünü yarıda bıraktı.

"Gidiyor musun?"

"Evet. Ne yazık ki, başka işlerim var."

"Üzüldüm doğrusu. Buradayken, yine gelirsin değil mi ziyaretime?"

Şçuka odadakilerle vedalaşmaya başladı.

"Elbette."

Bayan Stanieviçova Şçuka'yla antreye geçti, Şçuka pardösüsünü giyerken:

"Döndüğünde, Maria'yı öp benim için."

"Tamam."

"Onu öyle özledim ki. Çok uzun zaman oldu görüşmeyeli."

Bayan Stanieviçova doğruyu söylüyordu, içtendi. Gözlerinin altındaki çizgileri ustaca yaptığı makyajla kapattığı gibi, Şçuka'ya duyduğu, neredeyse nefrete varan soğukluğu da bu terbiyeli haliyle kapatıvermişti. Baldızını kınamak bir yana, onun kesinlikle şaşırtıcı olduğunu düşündü Şçuka.

"Öyle," dedi. "Uzun zamandır görüşmediniz."

Bayan Stanieviçova eniştesini yolcu ettikten sonra, aynada saçını düzeltip Şçuka'yı uğurladığı gülümsemesiyle konuklarının yanına döndü. Keyiflerinin yerinde olduğunu görünce sevindi. Puçiatıtski anlattığı fıkrayı henüz bitirmiş, Telejınski bir kahkaha patlatmıştı. Bayan Stanieviçova fıkrayı dinlememişti ama o da gülüyordu. Konuklarının Şçuka'dan tek bir söz bile etmeyip onu tamamen unuttuklarından emindi. Karşılıklı şakalaşıyorlardı.

Bir ara Puçiatıtski akşam yemeğini Monopol'de yemeği önerdi.

"Saat sekiz buçuğa geliyor," dedi saatine bakarak, "tam zamanı. Planlarımızın başarısını en azından birer kadeh iyi şarap içerek kutlamamız gerektiğini düşünüyorum."

"Ve savaşın bitişini," diye ekledi Bayan Stanieviçova.

Puçiatıtski yüzünü buruşturdu.

"Onun için bir kadeh votka yeter. Evet, ne diyorsunuz?"

"Neye ne diyoruz?" diye sordu Telejınski. "Bir kadeh votkaya mı? Ben varım."

"Biliyorum. Ben Monopol'de yemek fikri için ne diyorsunuz diye soruyorum."

Bayan Ruja Puçiatıtska bir sigara yaktı.

"Fena fikir değil."

"Harika!" diye bağrdı Bayan Stanieviçova. "Eve nasıl döneceğiz peki? Karartma var... Ne kadar var daha karartmaya?"

Puçiatıtski önemsemediğini gösteren bir el işaretiyle,

"Saat onda başlıyor, sanırım. Ama bu bizi bağlar mı? Sabaha kadar kalmak istemezsek, faytonla döneriz. Monopol'de eğlence sabaha kadar sürüyor."

Bayan Stanieviçova bazen aciz görünmekten hoşlanırdı. Bunun iyi bir yöntem olduğunu düşünürdü.

"Beni bırakır mısınız peki?"

"Nereye isterseniz," dedi Telejınski eğilerek.

"Çok naziksiniz! Gülmeyin ama gece sokağa çıkmaya gerçekten çok korkuyorum şu sıralar..."

"Fred," dedi, kuzenine dönerek Puçiatıtski. "Monopol'e gittin mi hiç?"

"Dün gittim."

"Nasıldı?"

"Çok eğlenceli bir yer."

Bayan Stanieviçova elbisesine baktı.

"Üstümü değiştirsem mi?"

"Sakın ha!" dedi Puçiatıtski. "Bu elbise içinde çok güzel görünüyorsunuz. Öyle değil mi, Rujacığım?"

Bayan Puçiatıtska anaç bir hareketle Bayan Stanieviçova'ya sarıldı.

"Bizim sevgili Bayan Kaşya'mız her zaman güzel görünür."

Bayan Stanieviçova keyifle kızardı. Puçiatıtski herşeyin kendi istediği gibi gittiğinden hoşnut bir şekilde ellerini ovuşturdu.

"Gidelim, öyleyse! Onları da alalım," diyerek bitişik odayı işaret etti. "Genç Kossetski sempatik bir çocuğa benziyor. Öteki de..."

"Sahi!" dedi Bayan Stanieviçova, "ben onları tamamen unutmuştum. Amma çok konuştular. Şu erkekler ne dayanılmazlar!"

Odadan çıkıp bitişikteki odanın kapısına gitti.

"Girebilir miyim?"

"Buyurun," diye seslendi içerden Vaga.

Bayan Stanieviçova içeri girip kapıyı arkasından usulca kapattı.

"Ne çok sigara içmişsiniz! Boğulur insan bu dumanda."

Gerçekten de küçük oda sigara dumanıyla dolmuştu. Vaga ayağa kalktı. Andjey Kossetski de doğruldu.

"Rahatsız etmedim ya? Konuşmanız bitmiş miydi?"

"Hemen hemen," dedi Vaga. "Bir konuğunuz daha mı geldi az önce?"

"Önemli değil, akraba ziyareti. Gerçekten bitti mi konuşmanız?"

Vaga başıyla onayladı.

"Harika! Hadi eğlenmeye gidiyoruz."

"Yine mi? Nereye?"

"Monopol'e. Savaşın bitişini kutlamalıyız, yüzbaşı, planlarımızı da tabii. Umarım, keyfiniz yerindedir."

"Fena değil."

"Harika! Gidiyoruz o halde, tamam mı? Ne o, kararsız gibisiniz, bakıyorum."

"Evet, öyle. Bir görüşmem daha var."

"Kişisel bir görüşme mi?"

"Tam değil."

"Belki de gitmezsiniz bu görüşmeye, ha? Tanrı bilir, önemli bir şey değildir."

"Aksine."

Bayan Stanieviçova içini çekti.

"Ah, şu akşam görüşmeleriniz yok mu, yüzbaşı! Tamam, hadi gidin, sizi azad ediyorum. Sonra bize katılır mısınız?"

"Gelmeye çalışırım."

"Çalışırım demeyin! Mutlaka gelin, tamam mı?"

"Gelirim herhalde."

"Dayanılmaz bir insansınız siz. Bakın, söz aldım sizden. Ya siz Bay Andjey," dedi, düşünceli Kossetski'ye dönerek. "Sizin de görüşmeniz var mı?"

"Evet, Monopol'de."

"Bir kadınla mı?"

"Hayır, bir adamla."

"Bütün bir geceyi bu adamla geçirmeyeceksiniz herhalde?"

"En fazla on beş dakika sürer."

"Harika! Öyleyse vedalaşmayalım. Beyler, yalvarırım ciddi konulardan bahsetmeyin. Bu gece eğlenelim istiyorum..."

Vaga evin kapısında Andjey Kossetski'yle vedalaştı. Sokak küçük ve sessizdi, üzerindeki pembe evlerle ve küçük kestane ağaçlarının fidanlarıyla, paslı bir alacakaranlığa gömülmüştü. Gökyüzünde küme küme bulutlar vardı.

"Fırtına geliyor," dedi Vaga, Kossetski'ye. "Monopol'e mi gidiyorsunuz?"

"Evet."

"Ben ters yöne gidiyorum. İyi şanslar."

"Monopol'e gelmeyecek misiniz?"

"Pek sanmıyorum, bakalım."

Tokalaşıp ayrıldılar. Andjey 3 Mayıs Bulvarı'na yöneldi. Bir tarafında Koşçiuşko Parkı bulunan bulvar, dolaşmaya çıkmış insanlarla doluydu. İnsanlar karartma saatine kadar bu mayıs akşamından yararlanmak istiyordu, anlaşılan. Ya sarmaş dolaş ya da el ele çiftler, birkaç kişilik gruplar oluşturmuş gençler vardı. Yüksek tahta topuklu ayakkabılar ve yazlık elbiseler içinde dalgalı saçlı genç kızlar, ceketleri omuzlarına atılmış, gömleklerinin kolları yukarı sıvanmış, bazıları keten şort giymiş delikanlılar. Dal budak sarmış kestane ağaçlarının altındaki tüm banklar tıklım tıklımdı. Kalabalığın arasında askerler de vardı. Birkaç Sovyet askeri, arkadaşlarının oturduğu banka oturdu. Biri mızıka çalıyordu.

Gökyüzü gittikçe daha fazla bulutlanıyordu. Havada hâlâ boğucu bir sıcaklık vardı; ötelerde, kararan gökyüzünü, sesi henüz ulaşmayan, kısa şimşekler birbiri ardına yırtıyordu. Savaş henüz tam sona ermediği için hâlâ karartma uygulanıyordu. Sokak lambaları yanmadığından, erken çöken loşluk gitgide yoğunlaşıyordu. Bu loşluğu sadece zaman zaman otomobil farları aydınlatıyordu. Uzun far ışıklarının yansımaları, ağaçların arasındaki insan gölgelerini, kestane ağaçlarının tepelerdeki hareketsiz dallarını, bulvarın geniş perspektifini ışıklandırıyordu. Sonra herşeyin üzerine gri-sarı bir gölge düşüveriyordu.

Andjey kimseye aldırmadan düşünceli düşünceli yürüyordu. Radyo hoparlörleri son bildiriyi tekrarlıyordu. Öğleden sonraki aynı erkek sesi, karanlık içinde hoparlörlerden yüksek sesle yankılanıyordu:

"Askeri operasyonlara cumartesi günü sabah saat sekizde son verilecektir."

Andjey otuz kırk adım ötedeki hoparlörün sesini henüz hafif duyuyordu.

"Söz konusu anlaşma, Almanya'nın nihai ve topyekün teslimiyeti için hazırlık niteliğindedir."

Alacakaranlık, hoparlörlerdeki sesin sabah olduğundan daha yüksek duyulmasına neden oluyordu. Görünmeyen hoparlörler bulvarın ve dalga dalga kalabalığın üzerine, abartılı biçimde yankılanan aynı sözcükleri yayıp duruyordu. Kendi kendine bağırıp duran bu sesi kimse dinlemiyordu artık. Altı uzun yıl boyunca beklenen zafer, dünde kalmıştı.

Alek tüm öğleden sonrayı Şreniava Nehri kıyısında geçirmişti. Yüzmüş, rastladığı Ostrovietsli olmayan genç kızlarla flört etmeye çalışmıştı. Akşam olmak üzereyken, hâlâ boş vakti kaldığından, Baltık sinemasına gidip partizan birliklerine dair bir Sovyet filmi izlemişti. Sonra da, pazar alanına yakın küçük bir kafede İtalyan dondurması yemişti. Saatin geç olduğunu fark etmemişti bile.

Şimdiyse acele ediyordu. Kan ter içinde, kasketsiz, ceketini omzuna atmış 3 Mayıs Bulvarı'ndan geçerken öyle hızlı yürüyordu ki bir ara birkaç genç kız ve delikanlıdan oluşan bir grubun yanından geçerken, az kalsın ağabeyi Andjey'le burun buruna geliyordu. Ağabeyinin uzun silüetini son anda, birkaç adım kala fark etti, bir iki saniye donup kalmış ve bocalamış olsa da, kendini kenara, bankların olduğu yere atabildi. Yarı karanlıkta uzun çizmeli birinin ayağına takıldı.

"Önüne baksana!" diye azarladı adam hemen.

Alelacele kenara çekilmesine rağmen yine birinin ayağına bastı. Bu kez bir kadın ciyakladı.

O sırada, Andjey kardeşini fark etmeden geçip gitmişti. Alek hemen kalabalığa karıştı ve ancak bir süre sonra sakinleşebildi. Durup terli alnını sildi, saçlarını düzeltti. Aksi şeytan! Bu kadar kolayca ve bu kadar önemsiz bir nedenle gereksiz paniğe kapıldığı için utandı. Andjey kendisini görseydi ne olurdu sanki? Ağabeyinin hiçbir şey bilmediğinden ve öğrenmeyeceğinden emindi. Annesinin, suistimal ettiği güvenine güveniyordu. Meselenin annesiyle kendisi arasında sır kalacağına inanmasaydı, bu hırsızlığı yapar mıydı, acaba? Bundan

emin değildi. İnsanın kendisini seven bir insana acı vermesinin gerçekten büyük bir çaba ve güç istediğini ama sevgiyi silemeyeceğini o gün anlamıştı. Böyle düşünüyordu. Buna rağmen, bu sorumluluğu üstlenecek cesareti bulamıyordu kendinde. Yeji Şretter'in cesaretine ne yazık ki sahip olmadığını yine utanarak kabul ediyordu. Onun cesaretini nasıl kıskanıyor, onun gibi cesur olmayı nasıl da istiyordu!

Çimenlik alandaki ilk dönemeçte bulvardan çıkıp parktaki geniş yürüyüş yolundan yürümeye başladı. Parkın kenarında birbirlerine sarılmış çiftler dolaşıyordu. Sabırsızca hızlandırdı adımlarını. Ağaçların altında fısıldaşan bir çiftin yanından geçti. Sonra kimsecikler kalmadı etrafta. Artık neredeyse gece olmuştu. Ağaç gövdelerinin fantastik çizgileri, gizemli çalılıklar, aralarında da boş alanlar, sessizlik ve karanlık vardı.

Bir gölete vardı. Göletin karanlık ve düz yüzeyi salkım söğütlerin altında sessiz ve kıpırtısızca uzanıyordu. Bir an, göletten gelen serin nemli bir esinti sardı ortalığı. Etraf ıssızdı. Sivrisineklerin hafif vızıltıları duyuluyordu havada. Ayağının altında çakıl taşları hafifçe gıcırdıyordu. Park derinlere girildikçe daha vahşi ve daha gizemli bir hal alıyordu.

Alek bir başka göletin daha yanından geçip yandaki patikaya saptı. Parkın uzun gürgen ağaçlarının ve şimşirlerin bulunduğu bu en sık bölümü, çepeçevre kapalıydı. Daha aşağıda leylaklar, yaseminler ve kuşkirazı çalılıkları vardı. Karanlığa rağmen, nerede olduğunu çok iyi biliyordu; parkın her bir köşesi ve tüm gizli geçitleri ezberindeydi. Aniden durup nefesini tuttu. Ar-

kasıından biri geliyordu. Etraftaki sessizlikte bile zar zor duyulan, çakılları ezen ayak seslerini işitiyordu. Yoldan sıçrayıp sık leylak çalılığına gizlendi. Otuz saniye kadar bekledi. Kalbi şiddetle çarpıyordu çünkü ayak sesleri gittikçe yaklaşıyordu. Sonunda, karanlığın içinde bir insan silüeti belirdi. Felek Şımanski'yi görünce rahat bir nefes aldı. Hafifçe ıslık çaldı. Felek Şımanski durdu. Alek saklandığı yerden yola fırladı.

"Selam!"

"Selam."

Felek Alek'ten daha kısa, tıknaz, güçlü yapılı, tatar yüzlü ve siyah kıvırcık saçlıydı.

"Korktun mu?"

Felek omuzlarını silkti.

"Neden?"

"Islık çaldığımda, korkmadın mı?"

"Neden korkayım? Sen olduğunu biliyordum zaten."

"Beni gördün mü?"

"Tabii gördüm."

"Çok oldu mu beni göreli?"

Felek çekik, kara gözlerini süzdü.

"Yeter, kes artık."

Alek alınmıştı.

"Tamam, haydi!" diye teselli etti onu Felek, "gidelim artık, geç oldu."

Bir süre sessizce yürüdüler.

"Allah kahretsin, bu ne bunaltıcı bir hava!" diye homurdandı Felek.

Gerçekten de nefes alınmıyordu. Hava yapış yapıştı. Şimşekler gittikçe yakınlarda çakıyordu artık.

"Saat kaç?" diye sordu alçak sesle Alek.

Felek kolunu kaldırdı.

"Göremiyor musun?" dedi Alek.

"Hay aksi, saatimi unutmuşum," dedi Felek. "Sekiz buçuğa geliyor, belki de geçmiştir buçuğu..."

Park alanı engebeliydi. Yumuşak tepelerle hafifçe yükselip aniden dar çukurluklara iniyordu.

"Getirdin mi?" diye sordu yine Alek.

"Neyi?"

"Mangırı."

"Getirdim. Burdan dönelim."

Alek durdu.

"Dur bir dakika, daha kısa, düzgün bir yol biliyorum. Yakın, şu çınarın arkasında hemen."

Birkaç adım attıktan sonra, karanlığın içinde dal budak sarmış bir ağacın büyük silüeti göründü.

Felek güldü.

"Arkadan gelip saldırmıştın burda bize..."

"Hatırlıyor musun?"

"Evet! Amma dayak yemiştin."

"Kim, ben mi?" diye sinirlendi Alek. "Asıl siz dayak yemiştiniz. Benim yanımda Yeji, senin yanında Yanuş ve Marçin vardı. Hatırlamıyor musun?"

"Sahi, öyleydi," dedi Felek.

İkisi de, okula gittikleri o eski günlerde Koşçiuşko Parkı'nın bu ıssız ve vahşi bölümünde oynadıkları oyunları düşündü bir süre.

Çınarın arkasında çalılıklara doğru inen bir patika vardı. Alek önden, Felek arkasından yürüyordu. Oldukça dik bir yokuştu. Park bu noktada sona eriyor ve yu-

karıda, dik yamacın ucunda telli bir çit, belli belirsiz görünüyordu. İleride, o anda boş ve karanlık olan bir banliyö caddesi vardı. Karartılmış evlerden, havada asılıymış gibi duran birkaç cılız ışık parlıyordu. Evlerden birinin penceresi açık kalmış olmalıydı çünkü o taraftan açık seçik bir piyano sesi geliyordu. Birisi bisikletle caddenin ortasından gidiyordu. Bisikletin minik ışığı aşağıdan bakıldığında ateş böceklerini anımsatıyordu.

Çalılık dik yamacın altına sokuluyordu.

"Bu taraftan," diye fısıldadı Alek.

Sola dönüp taze yapraklardan ağırlaşmış dalları dikkatle aralayarak ilerledi. Kısa bir süre sonra durdu.

"Geldik!"

Felek ona sokuldu.

"Süper! Bu yol gerçekten de kestirmeymiş."

"Gördün mü?"

Hemen bir adım önlerinde, girişi sık otlar ve kısa boylu çalılarla örtülü bir mağara belirdi. Bir mahzen serinliği vardı mağarada. İyice eğilerek, dar bir koridorda ilerlemeye başladılar. Koridorun sonu engebeli ve taşlıydı. İleriden, karanlığın içinde alçak bir ses duyuldu aniden.

"Kim var orda?"

"Özgürlük," diye yanıtladı Alek.

Tam o sırada Felek bir taşa takılmıştı.

"Allah kahretsin! Sersemlik etme de bir ışık yak, Marçin."

El fenerinin ışığı koridoru aydınlatmıştı. Biraz aşağıda, çok alçak bir kemerin altında ufak tefek Marçin Bogucki duruyordu. Felek duvarlara baktı.

"Bu mağara da küçülmüş mü, ne?"

"Sen büyüdün," diye güldü Alek. "Ama fazla değil."

"Bu kadarı yeterli benim için."

Marçin'le selamlaştılar. Eli soğuk ve nemliydi Marçin'in. Sağlıklı bir çocuk değildi zaten.

"Yejı burda mı?" diye sordu Alek.

"Epeydir burda. İlk o gelmiş."

El fenerini söndürdü. Koridor sert bir dönemeçle küçük ama yüksek tavanlı bir alana açılıyordu. Duvarda asılı duran fener, sallanan aleviyle kırmızıya çalan sarı renkli duvarları ve sert, engebeli zemini aydınlatıyordu. Köşeler loştu. Birkaç yerde, kızılderilicilik oynadıkları zamanlardan kalma, kabile reislerinin tören yaptıkları sırada üzerlerine oturmaları için buraya taşınmış olan beyaza boyanmış büyük taşlar vardı.

Yejı Şretter ayağını bu taşlardan birine dayamış, dikiliyordu. Uzun boylu, zayıf, açık renk saçlıydı; kuşlarınkine benzer dar bir başı vardı, spor giyinmişti, üzerinde yumuşak bir deri ceket vardı. Biraz ilerisinde Yanuş Kotoviç bir duvara yaslanmıştı; her zamanki gibi zarifti; azıcık sıkkındı, en azından sıkkın numarası yapıyordu; üzerinde kusursuzca ütülenmiş, yünlü yumuşak kumaştan gri bir pantolon ve başka kumaştan bir ceket vardı.

"Allah kahretsin!" diye homurdandı Felek, mağaraya bakıp. "Hiçbir şey değişmemiş burda. Biz büyüdüğümüz için herşey daha küçük geliyor. Selam Yejı!"

Şretter başını kaldırdı.

"Geciktiniz!"

Dostlarıyla ilişkisinde, onlara aralarında bir mesafe olduğu duygusunu vermek istediği zamanlarda kullan-

dığı sakin, berrak, hafif bir üstünlük tonuna sahip bir konuşma tarzı vardı.

Alek kızardı. Ama Yeji'nın liderliğini pek kabullenemeyen Felek omuzlarını silkti.

"Öyle mi? Ama çok gecikmedik herhalde, değil mi?"

Yeji Şretter küçük, çukur gözleriyle bir bakış attı Felek'e.

"Ne kadar gecikmiş olduğunuz hakkında bir şey söylediğimi hatırlamıyorum. Geciktiniz işte. Bu yeterli."

Yanuş Kotoviç alaycı gülüşünü saklamaya çalışmadı bile. Yün pantolonunun cebinden altın bir sigara tabakası çıkarıp bir sigara yaktı.

"Bize de tutsana, domuz!" dedi Felek.

Kotoviç tabakayı uzattı.

"Buyur..."

Alek de bir sigara aldı. Marçin sigara içmiyordu. Yeji Şretter istemedi.

"Yeni mi aldın?" dedi Felek, tabakaya bakıp.

"Beğendin mi?"

"Benim için fazla şık."

"Ha şunu bileydin!"

"Oturun," diye lafı kesti Şretter. "Burası meyhane değil, unutmayın."

"Ne yazık ki!" diye mırıldandı Yanuş. Ama bunu o kadar sessiz söylemişti ki onu sadece yanında duran Felek duymuştu.

Sessizce taşların üzerine oturdular.

"Allah kahretsin! Amma da sert bu taş!" diye bağırdı Felek ve Yanuş'a eğilip ekledi: "Dikkat et de, kıçın donmasın..."

Marçin ince ve solgun yüzü, eskimiş kısacık ceketiyle donuyor gibiydi. Sinirli sinirli ellerini ovuşturuyordu. Kısa bir süre sessizlik oldu. Bu duvarlar, bu loşluk, duvarların ve tavanın üzerinde kıpırdayan bu gölgeler, bu hafif küflü taşlar... Ne çok anıyla doluydu burası.

Alek kendini tutamadı.

"Yejı, Büyük Şahin'i hatırlıyor musun?"

Bir zamanlar bu lakapla anılan Şretter kaşlarını çattı.

"Bu çocukça şeyleri başka zaman konuşsak?"

"Anlatılamayacak kadar çok eğlenirdik," diye ekledi Felek.

Şretter sustu. Bir tek o oturmamış, ayağını taşa, elini de çenesine dayamış, öylece duruyordu. Mumun sallanan alevi, silüetinin irileşmiş gölgesini arkasındaki duvara ve tavana düşürerek, zayıf uzunca yüzünü aydınlatıyordu. Mağaradaki etrafı kapalı bu sessizlik bir mezar sessizliğiydi. Çok uzaklardan, sanki yerin altındanmış gibi gök gürültüsü sesleri geliyordu.

"Fırtına," diye fısıldadı Marçin.

Gök yine gürledi.

"Allah kahretsin," diye homurdandı Felek. "Sanki top atışına benziyor, değil mi?"

Hepsi kulak kesilmişti. Şretter aniden doğruldu.

"Bakın, çocuklar," diye söze başladı, berrak ama bu kez biraz daha samimi ve sıcak bir sesle, "bazı gereksiz anlaşmazlıklardan kaçınalım istiyorum..."

"Haklısın!" dedi Felek.

Yejı duymazlıktan geldi onu.

"Çocukluğumuzdan beri tanıyoruz birbirimizi. Eski ortaklarız biz, öyle değil mi? Ama şimdi lideriniz be-

nim. Emirleri ben veririm, siz de uygularsınız. Örgütümüzün ilk beşlisiyiz biz. Bu örgütü biz kurduk, biz geliştireceğiz. Ne demek istediğimi anlıyor musunuz? Bu bir oyun değil."

Felek dişlerinin arasındaki tütünü tükürdü.

"Evet, devam et!"

"Bir daha bu konuda konuşmak istemiyorum. Ama bu size bağlı. Aksi halde, ne yapacağımı bilirim ben."

Felek oturduğu taşın üzerinde kımıldanıp çekik gözleriyle bir bakış attı Yeji'ya. Ama bu kez bir şey söylemedi.

"Şimdi," diye devam etti Şretter, "konumuza dönelim. Dün ilk emrimi aldınız, hepinizin bugün beşer bin zvoti getirmenizi emretmiştim. Umarım, bu emrimi yerine getirmişsinizdir. Ha, bir şey daha var..."

"Bir şey daha mı var?" diye tedirgin oldu Felek.

"Sus da dinle. Mesele sadece parayı getirmek değil. Bu parayı nerden bulduğunuzu da bilmek istiyorum."

Alek kızardığını belli etmemek için başını önüne eğdi.

"Kendimden başlayayım," dedi Şretter.

Cebinden parayı çıkarıp ayağını dayadığı taşın üzerine attı.

"Beş bin. Motosiklet almak için biriktirdiğim paranın bir kısmı, tamı tamına dörtte üçü."

Sonra, getirdiği para ile artık ilgilenmeyerek, kendisine en yakın oturan Kotoviç'e döndü.

"Parayı getirdin mi, Yanuş?"

Yanuş sıkıntılı yüz ifadesiyle cebindeki tüm parayı çıkarıp içinden birkaç banknot saydı.

"Beş bin. Gizlisi saklısı yok. Kendi param, dövizde namusumla kazandım. Bunu siz de biliyorsunuz zaten."

"Tamam," dedi Şretter.

Yanuş'un yanında oturan Felek Şımanski'ye döndü.

"Ya sen?"

Felek hiç konuşmadan parayı taşın üzerine koydu.

"Nerden buldun bu parayı?"

Felek suratını astı.

"Allah kahretsin, ne baş belası bir iş! Saatimi sattım, tamam mı?"

Şretter kısa bir süre konuşmadı.

"Tamam," dedi sonunda. "Sıradaki! Alek, ya sen?"

Alek kıpkırmızı kesildiğini hissedip beceriksizce parayı çıkardı, eğilip öteki paraların yanına koydu.

Şretter, özellikle kuru bir ses tonuyla, "Nerden buldun?" diye sordu çünkü en çok Kossetski'yi seviyordu.

Alek hepten bocalamıştı.

"Birazı benimdi..."

"Ne kadarı?"

"Bin beşyüzü."

"Gerisi?"

Alek sustu.

"Gerisini nerden buldun?"

Alek'in yanıt vermesi gerekiyordu. Daha fazla direnemedi.

"Çaldım."

Felek Şımanski ve Yanuş Kotoviç büyük bir ilgiyle kıpırdandılar. Felek uzun bir ıslık çaldı. Alek çok rahatlamıştı.

"Kimden çaldın?" diye sordu Şretter.

Alek sakince yanıtladı.

"Annemden."

Söylemişti sonunda! Hem de kolayca! Kimsenin kendisini ayıp lamadığı nı hissetmişti. Aksine, takdir edilmişti.

"Tamam," dedi Yejı Şretter. "Ya sen, Marçin?"

Marçin biraz kenarda, ellerini dizlerinin arasında kenetlemiş, düşünceli bir halde oturuyordu. Adı söylenince, başını kaldırıp düşünceli gözlerle Şretter'e baktı. Yejı'nın yüzünden bir gölge geçti o sırada.

"Senin paran nerde?"

"Param yok," dedi Marçin alçak bir sesle.

Yanuş Kotoviç kalkıp bir şey söylemek ister gibi bir hareket yaptı ama Felek ona engel oldu.

"Sen karışma, sana ne?"

Marçin'in yoksul olduğunu, ders vererek para kazandığını ve annesiyle kız kardeşine baktığını hepsi biliyordu. Ama Şretter konuyu geçiştirmedi.

"Emrim gayet açıktı, değil mi? Sen emrimi yerine getirmedin."

Marçin yanıt vermedi.

"Neden?"

Marçin'in dudakları titredi hafifçe.

"Neden olduğunu biliyorsun. O kadar param olsaydı, gider kız kardeşime ayakkabı alırdım..."

Yanuş Kotoviç dayanamayıp yerinden fırladı.

"Bu senin sorunun! Senin kardeşin bizi ne ilgilendirir?"

Marçin ona döndü.

"Ama beni ilgilendiriyor. Hem, korkma," diye ekledi

acı bir tonla, "kız kardeşime ayakkabı falan almadım. Beş bin zvotı'm yok çünkü."

"Sen de Kossetski gibi çalsaydın o zaman."

"Sakin olun çocuklar!" dedi Şretter. "Bu seni ilgilendirmez, Yanuş. Bir ceza verilecekse, ben veririm."

O sırada Marçin ayağa kalkıp Şretter'in karşısına dikildi. Çok solgundu, elleri titriyordu.

"Özür dilerim, Yejı," dedi, kesik kesik soluğuna güçlükle hâkim olarak, "Ama beni cezalandırmadan önce, birkaç şey söylememe izin verir misin?"

Şretter dikkatle süzdü onu.

"Şimdi olmaz. Sonra baş başa konuşuruz bunu."

Marçin durakladı. Yejı elini Marçin'in omzuna koydu.

"Otur."

Marçin itaat etti, Yejı da geri çekilip sırtını duvara dayadı.

"Şimdi beni dinleyin, durum şu: Tüm paranın, yani tamı tamına yirmi beş bin zvotı'nın en geç pazartesi gününe kadar elimde olması lazım. Silah almak için elimize çok iyi bir fırsat geçti, anlıyor musunuz? Ayrıntıları bana bırakın, ben hallederim. Şimdi," kısa bir süre düşündü, "paranın geri kalanını şu şekilde tamamlayacağız: emrim üzerine çaldığı için, Alek'in parasını geri vereceğim.

Alek ayağa fırladı. Kan beynine sıçramıştı."

"Bunu kabul etmiyorum! Parayı nerden bulduğum benim sorunum..."

Yejı Şretter yanıt verme zahmetine bile girmedi.

"Marçin'in payına düşen kısmı ise, onun yerine, içimizde en çok parası olan verecek."

Bu kez Yanuş Kotoviç fırladı yerinden. Duyduğu öfke, güzel ama kuklalarınkine benzeyen yüz hatlarını allak bullak etmişti.

"Rüyanızda görürsünüz siz bunu! Onun yerine para mara vermem ben!"

"Vereceksin. Hem de hemen."

Kotoviç istemsizce geri çekilip yardım ister gibi baktı diğerlerine.

"Yeji," diye söze karıştı Marçin kenardan, "beni küçük düşürüyorsun."

"Seni mi küçük düşürüyorum?"

Yeji tekrar Kotoviç'e döndü.

"Karar vermek için otuz saniyen var," dedi saatine bakarak. "Bu parayı kendi isteğinle vermezsen, üzerinde ne var ne yoksa vereceksin, ceza olarak. Hepsini. Onun için, iyi düşün."

"Ne eğlence ama!" diye homurdandı Felek.

Alek'in kalbi delicesine çarpıyordu. Marçin başını önüne eğmiş, dudaklarını ısırıyordu. Kotoviç'in beti benzi atmıştı, yüzünde artık öfke değil, büyük bir korku vardı.

Ortama bir ölüm sessizliği çöktü. Mağaranın dışından, köpürtülen bir su sesine benzer tekdüze bir homurtu geliyordu. Rüzgâr çıkmış olmalıydı. Bir öncekinden daha yakından gelen bir gök gürlemesi duyuldu.

Şretter tekrar saatine baktı.

"On yedi saniyen kaldı."

Kotoviç bir adım daha gerileyip kaşlarının altından koridora baktı. Şretter başıyla Kossetski ve Şımanski'ye işaret verdi.

"Siz ikiniz, çıkışı tutun."

Otomatikleşmiş ya da hipnotize edilmiş gibi söyleneni yaptılar.

"Demek öyle?" diye tısladı dişlerinin arasından Kotoviç. "Kıskıvrak yakaladınız, ha. Güzel bir dayanışma, eşkıya çetesi!"

"Altı saniye," dedi Şretter.

Marçin yüzünü elleriyle kapatmış, taşın üzerinde oturuyordu.

"İki saniye!" dedi Şretter.

Kotoviç aniden uzun bir sıçrayışla fırlayıp duvarda asılı duran feneri kaptı. Şretter atılıp iki eliyle Yanuş'un ceketinin yakasına yapışarak, onu karşıdaki karanlık köşeye iterken, fener şiddetle sallanıyordu. Yanuş yere düştü ama hemen kalkıp tozlanan pantolonunu silkti istemsizce. Yarılan dudağından kan akıyordu. Şretter ceketinin kollarını dirseklerine kadar sıvayıp yavaş yavaş yaklaştı. Yanuş kanayan dudağını silmek için mendilini çıkarırken, kendini korumaya fırsat bile bulamadan ilk yumruğu yedi suratına. Mendili sendeleyerek elinden düşürdü; o kadar sersemlemişti ki kendisini hiç savunamıyordu artık. O sırada Yejı Şretter, yumruklarını üst üste indirmeye başladı.

"Yejı!" diye bağırdı Felek.

Yejı hala vuruyordu. Güçsüz düşmüş ve idmansız Yanuş, ustaca savrulan yumruklardan boşuna korunmaya çalışarak, bir kukla gibi bir o yana bir bu yana sallanıyordu. Marçin, hâlâ yüzünü elleriyle kapatmış, oturuyordu.

"Allah kahretsin!" diye homurdandı Felek – Ben sevmem böyle şeyleri. Kusasım geldi."

Alek sus pus olmuş, donup kalmıştı. Yejı'yı imrene-

rek izliyordu, gücü karşısında büyülenmişti. Tüm kalbi ve hayranlığıyla onun tarafındaydı. Yanuş'u küçümsüyordu. Sonunda Yanuş Kotoviç yere düştü. Şretter kısa bir süre başında dikildi, sonra kenara çekilip ceketinin kollarını ağır ağır indirdi ve bir sigara yaktı. Sakindi. Her zamanki gibi kendine hâkim ve soğukkanlıydı. Sadece eliyle saçını düzeltti ve sert, spor çizmesini taşa dayayıp sigarasından bir nefes çekti.

O sırada Yanuş dizlerinin üzerinde yavaşça doğrulup tozlanmış eliyle göz kapaklarını silmeye başlamıştı. Ne yapacağını düşünür gibi uzunca bir süre öylece kaldı. Sonunda doğruldu. Kirlenip buruşmuş üstü başı, morarmış ve kan revan içinde yüzü, şişmiş gözleriyle korkunç görünüyordu. Boğazını temizleyip kanla karışık balgam tükürdü, ceketinin koluyla yüzünü sildi. Gücü tamamen tükenmişti, sendeleyip duvara dayandı. Kısa süre sonra başını kaldırıp zar zor gören gözleriyle etrafına bakındı. Kötü bir gülümseme, şişmiş dudaklarını çarpıtmıştı. Elini pantolonunun cebine attı ve bir tomar banknot çıkarıp yere fırlattı.

"Alın!"

Ceketinin cebinden bir başka tomar daha çıkarıp fırlattı.

"Alın, zıkkımlanın!"

Zeminin ortası banknotlarla dolmuştu. Şretter kayıtsız bir sessizlik içinde sigarasını içiyordu. Yanuş'un yaptığı onu hiç ilgilendirmiyordu. Yanuş elini öteki cebine atmıştı. Birkaç dolar buldu. Bir an düşündü.

"Hayır!" dedi dişlerinin arasından tıslayarak, "bunları alamayacaksınız, alçaklar!"

Dolarları kudurmuş bir halde parça parça edip yere fırlattı. Parçalar karnaval konfetileri gibi etrafa saçıldı.

"Alın bakalım! Kıçınızı silersiniz bunlarla!"

Doğuştan akıllı ve pratik bir çocuk olan Felek Şımanski kendini tutamadı.

"Hay aksi, Yanuş, delirdin mi sen?"

Yanuş cebinden buruşuk ikilik ve beşlik zvotılar çıkardı.

"Delirdim mi, ha? Delirip delirmediğimi anlarsınız çok yakında! Gösteririm ben size, öyle bir şey yapacağım ki beni hiç unutamayacaksınız..."

Çıkışta durmakta olan Şımanski ve Kossetski birbirlerine baktılar. Marçin başını kaldırdı. Şretter sessizce bitirdi sigarasını.

"Allah kahretsin!" diye homurdandı Felek.

Alek ona doğru eğildi.

"Şşşş!"

Yanuş baskın çıktığından emin, ceketini ve kravatını çekiştirerek düzeltti, yüzünü ceketinin koluna sildi tekrar.

"Size iyi eğlenceler!"

Parça parça edip fırlattığı banknotlar ayağının altında hışırdıyordu. İki adım atmıştı, Şretter doğrulup elini pantolonunun cebine attı. Marçin ayağa fırladı.

"Yeji!"

Mağaranın kalın duvarları sesini emdiği için yankılanmayan, iki kırbaç şaklamasına benzer iki el silah sesi duyuldu. Yanuş kollarını yukarı kaldırdı, dans eder gibi parmak uçlarında bir iki saniye kadar yükselip aniden sol bacağı üzerinde dönerek, karanlık bir köşeye, elleri

başında yüz üstü yığıldı. İlk Marçin koştu yanına. Sırt üstü çevirdi. Yanuş bir kum torbası kadar ağırdı ve kıpırdamadan yatıyordu. Marçin dizlerinin üzerine çöküp Yanuş'un pembe ipek gömleğini yırtarak göğsünü açtı. Oluk gibi kan akıyordu göğsünden. Mezar sessizliğine benzeyen derin sessizlikte, uzaklarda yağan sağanak yağmurun sesi duyuluyordu.

Marçin Şretter'e döndü.

"Yeji, Yeji! Ne yaptık biz böyle?"

Şretter sigarasından son bir nefes çekti, izmariti yere fırlatıp ayağıyla ezdi.

"Ne mi yaptık? Sana bir öğüt vereyim Marçin: ayağa kalk ve şu gereksiz duygusallığı artık bırak."

O sırada Felek Şımanski paraların üzerine basmamaya dikkat ederek, yerde yatan Yanuş'un yanına gitti.

"Allah kahretsin!" diye homurdandı.

Bir süre ona bakıp çekik gözlerini diz çökmüş Marçin'e çevirdi.

"Kalk arkadaş!" dedi yapmacık bir içtenlikle. "Aptal bir ceset için ne diye üzülüyorsun?"

Marçin'i omuzlarından tutup ayağa kaldırdı.

Marçin karşı koymadı. Felek yere saçılmış paralara baktı.

"Amma parası varmış, ha!"

Alek biraz ötede dikiliyordu. Bakışlarını yerdeki paralara çevirmiş, alt dudağını ısırıyordu.

Felek birden sinirlendi.

"Hay aksi, ne diye susuyorsunuz, o kahrolası dilinizi mi yuttunuz, ha?" Şretter'e baktı. "Şimdi ne yapacağız?"

Şretter yanıt vermedi.

"Ne diye bakıyorsun öyle?" diye somurttu Felek. "Korktuğumu mu sanıyorsun?"

"Korkmadın mı yani?"

"Tabii ki korkmadım. Manyak mısın sen, oğlum? Hem, böyle silahlar hiç yoktu ortalıkta. Göstersene şunu..."

Şretter tabancasını cebinden çıkarıp Felek'e uzattı. Felek tabancayı dikkatle incelemeye başladı.

"Vay anasını! Vickers mı?"

"Evet!"

Şretter saatine baktı. Dokuza geliyordu.

"Ver şu tabancayı," diyerek tabancaya uzandı. "Zamanım yok."

Tabancayı cebine koyup lider tonuyla konuşmaya başladı yine.

"Tamam, çocuklar; bu kadarı yeter! Bunu," Yanuş'un cesedini işaret etti, "şimdilik şu kenara çekelim, paraları toplayalım... Ne yapacağımıza sonra karar veririz."

Berrak ve baskın sesinde bir gevşeme vardı. Az önce işlenen suç şimdilik dördünün arasındaydı, mağaranın duvarları bu cinayeti dünyadan gizlemişti.

Kossetski ve Şımanski Yanuş'un cesedini kol ve bacaklarından tutup mağaranın en uzak köşesindeki duvarın altına çektiler. Yattığı yerde karanlık ve yalnızlıktan daha bir ufalmış görünüyordu Yanuş. Sonra yerdeki paraları toplamaya koyuldular. Yeji Şretter de onlara yardım etmeye başladı.

"Allah kahretsin!" diye bağırdı ansızın Felek, elindeki minik banknot parçasını sallayarak. "Bakın, beyler, yirmi dolar!"

"Bakayım!" dedi Alek ilgiyle.

"Gördün mü yirmiliği! İyi mangır, değil mi?"

"Daha çabuk, daha çabuk!" diye uyardı onları Şretter. "Aptalca şeylerle zaman kaybetmeyin."

Kâğıt paralar avuçlarında hışırdıyordu. Üçünün iri cüsseli hayvanlarınkine benzeyen gölgeleri ağır ağır kıpırdanıyordu duvarda.

"Yeji!" diye aniden bağırdı Marçin.

Şretter doğruldu. İki eli de para doluydu. Marçin kısa bir süre Yeji'ya baktı. Kara, her zaman düşünceli ve hüzünlü gözleri daha bir çukurlaşmış ve sanki puslanmıştı. Küçülmüş eski ceketinin içinde çok acınası görünüyordu.

"Yeji," diye seslendi yalvarırcasına, "izin ver de gideyim."

Şretter kaşlarını çattı.

"Şimdi mi?"

"Korkma, sizi ele vermem."

"Mesele bu değil."

Felek ve Alek de doğrulmuştu.

"Bana güveniyorsan, bırak gideyim, lütfen... Size hiç yardım edemiyorum."

"Bu kötü işte."

"Yardım edemiyorum işte, anlasana."

"Onlar edebiliyor yani, öyle mi?" diyerek yanında duran Alek ve Felek'i işaret etti.

Marçin'in dudakları titredi.

"Yalvarırım Yeji! Ne düşünüyorsunuz, bilmiyorum. Bilmek de istemiyorum zaten. Tüm bu olup bitenler çok korkunç. Düşünsenize. Yerde bir ceset var, arkadaşımız,

ama siz kalkmış sanki hiçbir şey olmamış gibi para sayıyor, aranızda konuşuyorsunuz..."

"Delirdin sen," diye söze karıştı Felek. "Ne ilgisi var? Bu mangırları burda mı bırakalım yani?"

Şretter Felek'e döndü.

"Kes."

Elindeki paraları cebine yerleştirdi, Marçin'in yanına gidip elini omzuna koydu.

"Yanlış bir şey yaptığımı mı düşünüyorsun?"

Marçin cesurca baktı Şretter'in gözlerine.

"Evet."

"Diyelim ki onu vurmadım. Ne olacaktı? Bize ne olacaktı o zaman, biliyor musun?"

"Bilmiyorum, Yejı, bilmiyorum. Yanuş'un öldüğünü biliyorum sadece. Bak, nasıl başlamış olduk bu işe... Oysa neler konuşmuştuk? Polonya uğruna, soylu idealler uğruna savaşmalıydık hani? Gülme öyle, sen söylememiş miydin bunu kaç kez?"

"Söylediysem ne olmuş yani?"

"Savaşacaksak, özgürlük ve adalet için savaşacaktık..."

Şretter'in suratı asılmıştı.

"Kes artık. Nutuk atmanın zamanı değil."

"Şimdi ne yapacağız? Bu olayı, bu kanı nasıl unuturuz?"

"Abartma. Amma çok konuştun. Kanmış! Kanın önemi yok."

"Yejı, böyle konuşma! Böyle konuşamazsın..."

"Kanın elbette önemi var ama düşmanlarımızın kanının hiçbir önemi yok. Köpekler gibi öldürürüz onları.

Bunun için varız ve buna hakkımız var. İlk onu temizledik, tesadüfen hem de! Bunun böyle olacağını biliyordum ben zaten."

"Biliyor muydun?"

"Ona güvendiğimi mi sanıyorsun? Ona? Bir jigoloydu o. Sadece borsadan para kazandığı için almıştım onu örgüte. İşimize yarayabilirdi. Onun parası lazımdı bana, kendisi değil. Neyse ki kendini çabuk ele verdi, durumu açık etti."

Marçin elleriyle yüzünü kapattı.

"Yeji, ne diyorsun sen? Bu... Korkunç."

"Abartma."

"Ama her insan değerlidir, her insan. İnsan başkasını öldürdüğünde acı duymalı."

"Güldürme beni. Sen ne zaman adam öldürdün?"

Marçin titredi.

"Hiç öldürmedim."

"Ya! Ama ben öldürdüm. Hem de bir kişi değil."

"Onlar Almandı ama..."

"Onlar düşmandı. İnan bana, hiç acı duymadım."

Marçin başını eğdi.

"Hayır, hayır..." diye fısıldadı.

"Hayır, ne?"

"Böyle konuşmamalısın."

"Ama böyle işte. İstiyorsan, git. Önce git bir uyu. Yarın birimiz gelip yoklarız seni. Evde ol."

"Tamam," dedi Marçin, donuk bir biçimde.

Artık kendisi olamadığını hissediyordu ve sadece içindeki küçük, yalnız, umutsuz ve kederli bir parçası, kimsenin umursamadığı kişisel özgürlüğünü savunuyor-

du. Arzu ve umutlarında, yaşamı boyunca kendini hiç bu kadar terk edilmiş, bu kadar acı ve zalimce aldatılmış hissetmemişti. Yıllardır kan içinde yüzen dünya, henüz iyileşememiş yaraları açmıştı yine; nefret ve aşağılama insanların hasta yüreklerini kör bir zalimlikle bilemeye devam ediyordu. Şu an herhangi bir şey söylese bile bir önemi olmayacağını çünkü insanların yaşamın kendisini gerekçe göstererek kendilerini haklı gösterdiklerini, kendisinin ise yaşama ve insanın soyluluğuna duyduğu inanç nedeniyle haklı olduğunu biliyordu.

İyice eğilip ağır adımlarla karanlık çıkışa yöneldi. Diğer üçü bir süre onu izledi. Ayağı sürekli bir şeylere takılıyordu, soğuk duvarları eliyle yoklayarak, koridorda ilerledi. El fenerinin yanında olduğunu tamamen unutmuştu. Bir ara durdu. Önünde ve arkasında sessizlik vardı. Sağanak yağmur dinmişti anlaşılan.

Mağaradan çıktığında, gerçekten de yağmur yağmıyordu artık, kısa Mayıs fırtınası dinmişti. Toprağın ve nemli yeşilliğin baş döndürücü kokusu sardı her yanını. Çalılığın üzerinde taze çiy damlaları vardı. Yağmur yüklü bulutlar uzaklaşmıştı; gökyüzünü berrak bir karanlık kaplamıştı ve pürüzsüz yüzeyinde yağmur damlalarına benzeyen birkaç yıldız ışıldıyordu.

5. Bölüm

Antoni'nin odasından gelen seslerden kimin konuştuğu seçiliyor ama ne yazık ki tek bir sözcük bile anlaşılmıyordu. Neredeyse daha çok Podgurski konuşuyor, Antoni'nin kısık ve açak sesi nadiren duyuluyordu.

Bayan Alitsya birkaç dakikada bir yaptığı işe ara veriyordu. Dokuma tezgâhının rutin sesi kesilirse, yemek odasındaki sessizlik Podgurski'nin bu akşam ziyaretini pek çok bakımdan uzatmaması gerektiğini anlamasını kolaylaştırır diye düşünüyordu. Bu yüzden, vedalaşma sözcükleri duyar mı diye kulak kabartıyordu. Bir iki dakika bekliyor, Podgurski'nin sesini ileriden, kapının ardından duydukça, yaptığı işe geri dönüyordu. Dokuma tezgâhının kuru gürültüsü arasından Antoni'nin sesini duyduğunda, yine duruyordu. Hiç olmazsa bir-iki sözcük seçebilmek için bir an soluğunu tutuyordu. Bu şekilde duyabileceği birkaç sözcükten bile, Antoni'nin neden söz ettiğine dair bir anlam çıkarabileceğini dü-

şünüyordu. Ama Antoni çok sessiz konuşuyor, sonra hemen susuyor ve Podgurski'nin sesi duyulmaya başlıyordu. Bu yüzden işini düzgün ve yeterli derecede otomatikleşmiş bir tempoda yapmak için yoğunlaşamıyordu. Yerinden kalktı ve o anda yapacak bir iş bulamayıp mutfağa geçti. Mutfak loştu. Aralık pencereden serçelerin ötüşleri duyuluyordu.

Rozalya akşam yemeği için kap kacak yıkıyordu. Bayan Alitsya sinirlendi.

"Niye ışığı yakmadın Rozalya? Hava karardı. Kap kacağı nasıl yıkıyorsun bu karanlıkta?"

Işığı yaktı ama acı veren karanlığı aydınlatan ışık onu yatıştıramadı.

Böyle aptalca şeylerde tasarruf yapmanın bir anlamı olmadığını kaç kez söyledim sana Rozalya..."

Yaşlı kadın bir karşılık vermedi, sadece, tabak ve çatalları hızla ve gürültülü biçimde yıkamaya devam etti. Bayan Alitsya hiç konuşmadan ama yatışmış halde Rozalya'nın bu sessiz öfkesini izledi.

Bayan Alitsya, kendini affettirmek istercesine, "Ne biçim adam şu Bay Podgurski," diye söze başladı. "Antoni'ye bir hoş geldin demek için uğradı, yirmi dakikadır oturuyor. Bu düşüncesizliği nasıl yapabiliyor, anlayamıyorum."

Rozalya yüksek sesle, "Yapıyor işte!" dedi ve yeni duruladığı tabağı atar gibi masaya koydu.

Bayan Alitsya konuyu uzatma ihtiyacı hissetti.

"Ama ben bunu kabul edemem. İnsan biraz düşünceli davranmalı..."

Rozalya küçük bir kahkaha attı.

"Düşünceli davranmak mı? Şu günlerde insanlardan düşünceli davranmasını mı bekliyorsunuz?" Ardından, hanımının sinirini biraz daha körüklemek için ekledi: "Artık kimse kimseye saygı göstermiyor. Herkes sadece kendini düşünür oldu."

"Sen neden söz ediyorsun Rozalya?" diye sinirlendi Bayan Alitsya. "Nasıl böyle konuşabiliyorsun?"

"Konuşurum elbet! Yapacak bir şey mi var?"

Bayan Alitsya çaresizce ellerini ovuşturdu.

"İsa ve Meryem aşkına, sana da bir şeyler oldu Rozalya... Her lafa bir yanıtın var."

"Nasılsam öyleyim," diye sözünü kesti Rozalya.

Bayan Alitsya yenilgiyi kabul etti. Mutfaktan çıkması gerektiğini düşündü ama tereddüt etti. Bir tabure çekip oturdu ve hemen dağınık düşüncelerine gömüldü. O sırada Rozalya tabakları kuruluyor, eskimiş tabakları sessizce bir kenara yığıyordu. Serçelerin gürültülü cıvıltılarına rağmen, damlayan musluğun sesi açıkça duyuluyordu. Bayan Alitsya alışkanlıkla musluğa çevirdi bakışlarını.

"Rozalyacığım, yarın mutlaka muslukçuyu çağıralım..."

"Yarın mı? Ama yarın Pazar."

"Öyle ya! O halde pazartesi sabahı erkenden çağırırız. Şu musluğu tamir ettirmemiz lazım artık. Alek için yemek ayırdın mı?"

"Ayırdım. Ama Tanrı biliyor ya, Alek benim oğlum olsaydı..."

"Senin için söylemesi kolay," diye sözünü kesti Bayan Alitsya aceleyle, "senin çocuğun yok tabii."

Rozalya bir elinde tabak, diğerinde kurulama bezi, iri cüssesiyle Bayan Alitsya'ya döndü.

"Söylerim elbet! Çocuk sahibi olunca ne oluyor sanki? Hep üzüntü, hep endişe. Örneğin, şimdi siz evde oturmuş, çocuklar ne sorun çıkaracaklar diye endişeleniyorsunuz. Bay Andjey'i kastetmiyorum, o artık bir yetişkin, ama Alek..."

"Rozalyacığım, Alek de çocuk değil artık, on yedi yaşında."

"Yani?"

"Bütün gün evde oturamaz ya?"

"Ben bütün gün evde otursun mu dedim? Ama geceleri ne diye geziyor aylak aylak? Bir de onu mu savunuyorsunuz hâlâ?"

"Onu savunmak mı?" diye sinirlendi Bayan Alitsya. "Ne zaman savundum onu, Rozalyacığım?"

"Bu yaptığınız ne, o zaman? Ben anlamıyor muyum sanki? Yok yemeğiymiş, yok evde oturamazmış, yaptıklarını görmezden gelmeniz! Tüm bunları gördükçe, insanın sinirleri tepesine çıkıyor."

Rozalya, sinirden kıpkırmızı kesilmiş halde, tabakları masadan kucağına alıp dolaba taşıdı. Kısa bir süre sonra çatal ve kaşıkları almak üzere masaya döndü.

"Ne yapayım?" diye sordu Bayan Alitsya, çaresizce. "Sen söyle Rozalya, buna nasıl engel olabilirim? Endişelenmemek için hepten değişmeliyim belki de. Hiçbir şeyi umursamamak için. Ama söylemekle olmuyor bu iş. Hiçbir şeyi hiçbir zaman umursamayan kadınların kendilerini çok daha iyi hissettiklerini ben de biliyorum. Ne kocalarını, ne çocuklarını, ne de evlerini umursuyor-

lar. Ben bunu yapamam. İstesem de yapamam bunu."

Rozalya başıyla onayladı.

"Elbet yapamazsınız. Yapınızda olmayan bir şeyi yapmak o kadar da kolay bir şey değildir."

"Öyle, Rozalya."

Bayan Alitsya dolapta duran çalar saate bakıp huzursuzca kıpırdandı.

"Rozalyacığım, bu saat ileri mi gidiyor?"

Yaşlı kadın Bayan Alitsya'nın söylediğini tam duyamamıştı.

"Niye ileri gidesiniz, canım?"

"Ben değil Rozalya! Saat, saat."

"Saat mi? Saati de nerden çıkardınız şimdi?"

"Bu korkunç!" diyerek ellerini ovuşturdu Bayan Alitsya. "Sekizi çeyrek geçiyor. Podgurski'nin gitmeye hiç niyeti yok galiba..."

Podgurski pencerenin kenarında dikiliyordu.

"Hayır, yaşamımız kolay değil. Sonuçta, biz partililer, hepimiz bugüne dek hiç üstlenmediğimiz sorumlulukları yerine getirmek zorundayız. Herşeyi neredeyse en başından öğreniyoruz. Yönetmeyi, karar vermeyi, yönlendirmeyi, yeni yaşam koşullarını, her şeyi. Beni ele alın: Hukuk öğrenimi gördüm, çete savaşının çok özel koşulları içinde birkaç yıl askerlik yaptım, şimdi ise kentin her türlü işi başımda ve kelimenin tam anlamıyla günün yirmi dört saati, pek çoğunu derhal çözmem gereken bir yığın sorunla uğraşıyorum. Hem benim hem de pek çok yoldaşımın tüm bunlara gücümüzün yetip yetmeyeceğinden çoğu kez kuşkuya düşmediğimizi mi

sanıyorsunuz? Ah, ne çok kuşkuya düşüyoruz bu konuda, bir bilseniz! Ama dik duruyoruz. Niçin? Hepimiz yalnız olmadığımızı, partinin her yaptığımızla, her kararımızla ayakta kaldığını ve doğru yolda ilerlediğimizi bildiğimizden olduğunu düşünüyorum bunun."

Antoni Kossetski dikkatle dinliyordu. Konuşmanın başında, büyük içsel direnişine rağmen, içinde yenmeye çalıştığı baskının ne zaman baskın geleceğini kendisi bile bilmiyordu. Podgurski'nin, kendisini toplama kampında yaşadıklarına ilişkin soru yağmuruna tutarak konuşmaya başlayacağından emindi. Ama öyle olmamıştı. O zaman, Podgurski'nin de son yıllarda pek çok şey yaşadığını ve yaşadıklarını susarak geçiştirebildiğini hemen anlamıştı. Bunu anlar anlamaz da, yalnızlığı içinde kendisini inatla kuşatan o azap veren tüm düşüncelerden neredeyse kurtulduğunu ve güvende olduğunu hissetmişti. Kendine karşı duyduğu korkunun, insanlara duyduğu korkuyla kıyaslandığında o kadar koyu ve ağır olmadığını ilk fark edişi değildi aslında. Bu huzursuzluk, en üzücü yalnızlığın ağırlığını bile zehirliyordu. İnsan kendisinden nasıl kaçabilirdi? İnsanlardan kaçılırdı ancak. Kaçmak ve kendini savunmak gerekmediğindeyse, güvende olunurdu. Hepsi bu. Aslında, her zaman mı, yoksa şimdi mi böyle düşünüyordu, emin değildi.

"Burada, ülkemizde kazandığımız her bir insan nedeniyle nasıl sevindiğimizi bilemezsiniz," diye devam etti Podgurski. "İnsanın ne anlama geldiğini, insanların, en değerli insanların bize ne kadar gerekli olduğunu ancak şimdi, savaş bitiyorken anlamaya başlıyoruz. Aslında tüm bunları sözcüklerle anlatmak güç. Bunlara kendiniz ikna olacaksınız birkaç gün sonra. Yeni Polonyamız kar-

şısında kendinizi biraz afallamış hissediyorsunuzdur şu sıralarda mutlaka, öyle değil mi?"

Kossetski bir an düşündü.

"Afallamış mı? Bir bilsem... Yeni Polonya'nın nasıl olduğunu henüz çok da kestirebilmiş değilim."

"Yeni Polonya'nın nasıl olduğunu mu?" diye tekrarladı Podgurski. "Bunu birkaç cümleyle size nasıl anlatabilirim, bilmiyorum. Bu çok zor. Evet, adım başı rastladığımız ve yarın da, öbür gün de kesinlikle tamamen çözemeyeceğimiz bir yığın anlaşmazlık ve çelişki karmaşasını, belki de en iyi ifade eden tanımlama budur. Bizdeki durumun nasıl olduğunu yine kendiniz çok çabuk anlayacaksınız. Savaş gerçekten bitiyor ama bizim savaşımız daha yeni başlıyor. Ve bu savaş bir yıl, iki yıl sürecek bir savaş değil... Partimizin şu anda Polonya toplumunda geniş kitlelerin desteğine sahip olup olmadığını sorabilirsiniz bana, örneğin. Hayır, partimiz böyle bir desteğe sahip değil."

"Ama?" diye mırıldandı Kossetski.

"Çok açık! Birileri bizden açık açık, diğerleri gizliden gizliye nefret ediyor; bir diğerleri ki bunların sayısı oldukça fazla, bize güvenmiyor, bizi tanımıyor, bu savaşın ne uğruna verildiğini ve devrimin bizde niçin başka türlü değil de bu şekilde olması gerektiğini algılayamıyor. Ama şu anda sorun insan sayısı değil. Savaş sırasında Halk Ordusu'nun[13] müfrezeleri gibi, PPR de[14] sayısal bir üstünlüğü temsil etmiyordu. Tarihsel açıdan haklı

13- Halk Ordusu (Armia Ludowa): Polonya İşçi Partisi'nin, 1 Ocak 1944'de kurulan ve görevi Kızıl Ordu lehine Nazilere karşı savaşmak ve suikastler düzenlemek olan gizli silahlı askeri gücü. (ç.n.)

14- PPR (Polska Partia Robotnicza): Polonya İşçi Partisi. (ç.n.)

siyasi bir çizgiyi temsil ediyorduk ve bu, çözümleyici, en önemli unsur olarak görünüyordu. Şimdi de durum aynı. Toplumda nicelik yönünden üstün bir desteğe sahip değiliz şimdilik ama ardımızda nitelikli bir kitle var, anlıyor musunuz? Haklı ve adil bir nitelik gücüne sahibiz. Ne yazık ki, ülkemizde pek çok insan bunu anlamıyor ya da anlamak istemiyor. Acılar, hayal kırıklıkları, her türlü keder, yorgunluklar, yoldan çıkmış binlerce genç, binlerce acılı göçmen, çıkmazlar hep bundan kaynaklanıyor..."

Bir an bir sessizlik oldu.

"Savaştan önce," dedi Kossetski, "hafızam beni yanıltmıyorsa, oldukça sol görüşlüydünüz, ama komünist değildiniz."

Podgurski çalışma masasının önünde durdu.

"Doğru hatırlıyorsunuz. Gerçekten de komünist değildim. Ama savaş sırasında yaşadıklarım bana ne öğretti biliyor musunuz? Komünizmi ve yurtseverliği."

"İkisini birden mi?" Kossetski biraz şaşırmıştı.

Podgurski gülümsedi ve bu hâlâ genç ve dingin gülümseme, yüzündeki yorgunluk ifadesini biraz olsun dağıtıverdi.

"Başka türlü olabilir mi?"

"Bilmiyorum," diye yanıtladı Kossetski. "Korkarım, hâlâ pek çok şeyi anlamış değilim. Yaşamımı biraz bilmenize rağmen, geçmişte kolay bir yaşamım olmadığını biliyorsunuzdur. Hiç kimsenin yardımı olmadan, kendi gücümle toplum içinde belirli bir yere geldim. Siyasetten uzak durdum. Vicdanımın sesini dinleyerek, hukuka sadık kalarak ve onurlu davranarak görevimi yapmaya

çalıştım hep. Yine bu sorumluluk duygusuyla insanların bana saygı duyduğunu söyleyebilirim..."

Podgurski, heyecanla, "Yargıç Bey," diye sözünü kesti Kossetski'nin. "Örneğin benim saygımı nasıl kazandığınızı biliyor musunuz?"

Kossetski bu soru karşısında şaşırmış ve susmuştu.

"Sol görüşlerim nedeniyle özellikle hukuk çevrelerindeki dostlarımla uzlaşamadığımı hatırlar mısınız?"

"Hatırlıyorum. Tehlikeli bir Bolşevik'in görüşlerine sahiptiniz."

Podgurski elini salladı.

"Ben, Bolşevik ha? Neyse, sevilmezdim ve bu çevrede bir tek siz benimle dostça ilgilenir ve beni, en azından anlamaya çalışırdınız. O dönemde bu çok önemliydi benim için. Özellikle yaşama yeni atılan bir insan için."

Kossetski başını eğdi.

"Herkesi anlamaya çalışmışımdır... Her zaman."

Podgurski yargıca dikkatle baktı.

"Herkesi mi anlamaya çalışırdınız gerçekten?"

Kossetski yanıt vermeyince, Podgurski ellerini çalışma masasının üzerine koydu.

"Biliyor musunuz, savaştan önce pek çok insanın, belki sizin de Yargıç Bey, birçok muhteşem güce sahip olduğunu ama bütün sorunun, sadece bu güçlerin o dönemde gün ışığına çıkmadığını, uyuşukluktan silkinip dile gelmeye çalışmaması olduğunu düşünmeye başladım. Ve şimdi, eğer ülkemize, ülkemizdeki gündelik yaşama iyi kulak verirseniz, uykuya dalmış bu güçlerin kaç insanda uyanmaya başladığını, nasıl büyüdüğünü, binlerce güçlük içerisinde nasıl ayağa kalkıp güçlendi-

ğini fark edersiniz ve kesinlikle kendi içinizde de yeni sesler, yeni düşünceler, yeni duygular duyarsınız. Her şey karşımızda!"

İzmariti tablaya bastırarak söndürdü ve omuzlarını biraz düşürüp ellerini pantolonunun ceplerine sokarak, odanın bir köşesine doğru yürüdü. Karanlık çökmüştü artık. Kapının ardından Bayan Alitsya'nın dokuma tezgâhının sesi duyuluyordu. Tezgâh aniden durdu ve bir sessizlik oldu.

Kossetski çalışma masasında oturmuş, başını bir eline dayamış, diğer elinde kâğıt bıçağını çevirip duruyordu. Podgurski konuştuğu sürece onu dikkatle dinliyordu. Podgurski sustuğundaysa, o bildik, azap veren huzursuzluk kaplıyordu içini. Kısa süren, adeta karanlık, devasa bir dalgaya kapılmış gibi bir duyguydu bu. Ani bir tepkiyle titriyor ve gözlerinin huzursuzca baktığını fark ediyordu. Suçlu ve canilerin endişesini gözler önüne seren benzer bakışların ne anlama geldiğini, izlenen ve suçtan sorumlu tutulacaklarından endişelenen insanların korkularını kendi avukatlık ve yargıçlık deneyimlerinden çok iyi biliyordu. Şimdiyse kendisinin bu bakışlarını yakaladığında, aşağılayıcı bir korkunun yanı sıra, inanamayacağı derecede ve neredeyse şaşkınlık sınırında olan bir panik, insanı kuşatan, uç noktada bir endişe hissediyor, kendi yaşamını ve uğruna onca yıl çalışarak elde ettiği her şey hiçbir iz ve umut kırıntısı bırakmadan, bir an içinde, geri dönmemecesine uçup gidebiliyordu.

Uzanıp masanın kenarında duran lambayı el yordamıyla buldu ve düğmesini çevirdi. Sonra oturduğu san-

dalyeyi geriye itip lambanın yaydığı ışık çemberinden çıktı.

Podgurski odanın bir köşesinde sobanın yanında dikiliyordu. Gözleri yanan lambaya dalmış öylece duruyordu. Gözlerini kırpıştırdı.

"Evet, her şey karşımızda ve bazı olaylarla uzlaşmak bu yüzden bu kadar güç. Bugün yine iki yoldaşımız öldürüldü..."

Kossetski birden yerinden doğruldu ve pencereye yaklaşıp sırtı Podgurski'ye dönük bir halde dikildi. Kısa bir süre sonra:

"Size bir şey sormak istiyorum..."

"Buyurun."

"Geçen tüm bu yıllar boyunca çok şey yaşadınız mı?"

Podgurski omuzlarını silkti.

"Herkes gibi."

"Bu önemli değil."

"Ne bağlamda?"

"Bir bakıma önemli değil," diyerek söylediğini hemen düzeltti Kossetski. "Ya da bunu, her zaman önemli değil şeklinde ifade etmek daha doğru olur. Aslında kastettiğim bu değildi. Çeşitli şeyler yaşamışsınızdır. Peki, gerçek bir tehlike yaşadınız mı?"

"Kim yaşamadı ki?"

"Ölüm tehdidi altında kaldınız mı hiç?"

"Evet. Bu tehditten kaçınmak güçtü."

Kossetski düşüncelere daldı.

"Doğru. Ama kasttetiğim bu değil. Yaşamınızı, kendinizi kurtarmak için... Nasıl söylemeli bunu? Açıkcası, adam öldürmek zorunda kaldınız mı hiç? Bir seçim yap-

mak zorunda kalmaktan söz ediyorum. Bir yandan kaçınılmaz bir ölümün tehdidi altında kalırsınız; kesinlikle öleceksinizdir, öte yandan bir çıkış yolu vardır... Ama bir başkasını feda ederek."

Podgurski sobaya dayanmış, başını önüne eğmiş ve düşünceliydi. Kossetski sorgulayan gözlerle ona baktı. İhtiyatsız ve ikiyüzlü bir adım attığını hissediyordu. Bu konuyu açmaması gerekirdi. Ama bir anda olmuş, kendini kontrol edememiş ve konuyu açıvermişti, Podgurski'nin kısa yanıtları, özellikle bu suskunluğu kadar, kendi soruları da tehlikeli bir konuyu açtığını gösteriyordu kendisine. Ama artık geri dönüşü yoktu. Konuşmayı sonuna dek götürmek zorundaydı. O anda olabilecek en gerçek cümleyi kurmaya hazırlanıyordu, Podgurski yanıt verdi:

"Hayır, böyle bir seçim yapmak zorunda kalmadım hiç. Ama sanırım böyle bir seçim yapmak zorunda kalsaydım..."

"Ne yapardınız?"

"Açıkçası, şu an sizinle konuşuyor olamazdım."

Yine bir sessizlik oldu.

"Anlıyorum," dedi Kossetski, sonunda. "Bundan emin misiniz?"

"Hayır," dedi kısaca Podgurski.

Kossetski böyle bir yanıt beklemiyordu.

"Emin değil misiniz? Tereddüt etmeden eminim diyeceğinizi sanmıştım?"

"Biri bu soruyu bana savaştan önce sormuş olsaydı, muhtemelen eminim derdim. Dürüst hiçbir insan bu soruya o zamanlar başka türlü bir yanıt vermezdi. İnsanların kendilerine, cesaretlerine ve değerlerine güvenleri

vardı o günlerde. Bazı şeyleri yapmak insana imkânsız görünürdü."

Kossetski dikkatle dinliyordu.

"Tabii ki, sıradan ve ılımlı bir ahlâk duyusuna sahip insanlardan söz ediyorum. Yaşamın günlük akışı içerisinde 'ya o ya bu' gibi kaçınılmaz seçimler önceden tahmin edilemediği için, herkes kendini, insanı lekeleyen bazı eylemlerden kolayca alıkoyabilmekteydi o zamanlar. İnsanın, nitelikli bir insan olduğunu ve belli bir sınırı geçemeyeceğini, sadece öznel değil, aynı zamanda nesnel düşünmeye hakkı vardı. Sadece suçlular bu sınırın altında debelenirlerdi. Ya şimdi? İnanın bana, şu ya da bu deneyimlere dayanamayarak yıkılmış o kadar çok insan gördüm ki insanın kendisi hakkında ne düşündüğünü daha iyi değerlendirebiliyorum artık. Kendini cesur gören insanlara rastladım. Rezilce korkuyorlardı. Büyük fedakârlıklarda bulunabileceklerini düşünenler gördüm. Katı birer egoisttiler. Ve aksi de oldu bunun: güç ve sıra dışı bir cesaret isteyen bir değil, pek çok eyleme girişen korkaklar gördüm... Tüm bunlar hakkında çok şey söylenebilir. Peki ya sonuç? Sonuçta önemli olan, sadece insanın ne yaptığıdır. Gerisi gerçek olabilir ama basit bir yalan, bir aldatmaca da olabilir. İnsan eylemlerini denetlemek zorunda kalmadığı sürece, büyük ölçüde yanılabilir."

Kossetski sabırsızlıkla Podgurski'nin susacağı anı bekliyordu.

"Size katılıyorum. Tüm bunlar genel anlamda doğru. Aslında, konuşmaya başladığımda ben de bunları düşünüyordum. Sorduğum soru sizi biraz şaşırtmış olmalı, öyle değil mi?"

"Evet," dedi açıkça Podgurski. "Gerçekten biraz şaşırdım."

"Boşboğazlık etmek istemedim."

Podgurski yargıcın söylediğini onaylamadığını gösteren bir el hareketi yaptı.

"Ama sorum boşboğazlık gibi görünmüş olabilirdi," dedi Kossetski, "ancak, ben sizin bu tür bir konuya başka şekilde değil, ancak bu şekilde yaklaşacağınızdan emindim. Benim için de aynı sorun geçerli. Sanıyorum, sorunu 'şunu ya da bunu seçmek' olarak ortaya koymak lazım ama bu seçim burada, ülkemizde işgalin tüm çirkinliği içinde bile toplama kampındaki kadar zorbaca, inatla ve bu kadar sıklıkla dayatılamaz..."

Podgurski bir an düşündü.

"Doğrudur."

"Toplama kampında aslında her şey, neredeyse her türlü yaşamsal durum, tüm duygular, ihtiraslar anormal bir yoğunluk ve gerilim içindeydi. Bir şey daha var... Kampta her ne olsa, ölüme bir adım yakın olurdu hep. İnsanları gerçekten yutan ve dirilten tek gerçek çaba, hayvanca bir hayatta kalma arzusuydu. Kim yaşam arzusunu yitirse, ölürdü. Diğerleri de ölürdü tabii ama öncelikle yaşam arzusunu yitirenler ölürdü."

Podgurski masanın kenarına oturdu.

"Ne demek istediğinizi anlıyorum. Ne pahasına olursa olsun, yaşama arzusu."

"Kesinlikle! Bu arzu, büyük ve korkunç bir güçtü."

"Başkalarını feda etmek derken neyi kastediyordunuz?"

"Her ilkel savaşta olduğu gibi, kamptaki sistemin tüm

tehdidi buna dayanıyordu. İnsanları yıkmak, ezmek, sahip oldukları her türlü değeri, insani olan herşeyi ellerinden almak, insanlardaki en kötü dürtüleri ortaya çıkarmak."

"Ama bunu herkeste başaramadılar."

"Evet ama pek azı dayanabildi. Buna dayanmak zor. İnsanın da bir dayanma sınırı var. Durum herkes için aynı olmuyor. Ama sözünü ettiğiniz bir alt sınır var. Bu sınırın altında insan herşeyi yapabiliyor."

"Hayatta kalmak için mi?"

"Hayatta kalmak için. Yaşam içgüdüsü, yok edilmesi en zor şeydir. Ne kadar çok yozlaşırsa, o kadar çok kendini kurtarmak isteyen insanlar gördüm ben. Durum buydu, bu ikisi birbirine koşuttu. Bu insanları bu yüzden acımasızca yargılamalı mıyız? Onları bu zorbalık ve yozlaşma baskısına dayanamadıkları için yargılamaya hakkımız var mı gerçekten? İşte sorun bu. İnsanın fiziksel dayanma sınırı olduğu gibi, ruhsal bir dayanma sınırı da vardır. Uzun bir süre boyunca fiziksel olarak ezilir ve işkence görürseniz, sonunda bilincinizi yitirirsiniz. Ruhsal yönden de işkence çekiyor, bilincinizi kaybedip bütünüyle uyuşuyorsunuz..."

Podgurski heyecanla kıpırdandı.

"Bir dakika, Yargıç Bey, bir konuda itirazım olacak! Söylediğiniz gibi, insan ruhen bilinç kaybına uğrasa bile, yaşam arzusunu tamamen yitirmez."

Kossetski'nin gözleri huzursuzca kıpırdandı. Podgurski'ye doğru yan döndü ve dirseğini pencere pervazına dayadı.

"Haklısınız. Ama bu arzu, kendini koruma içgüdüsü değil midir?"

Podgurski hiçbir şey söylemedi.

"Peki," dedi kısa bir süre sonra, "ama ne adına?"

"İnsanın kendisinde korumak istediği şey adına."

"Evet."

Kossetski omuzlarını silkti.

"Biliyorum, bunun biraz teorik olduğunu düşünüyorsunuz. Sonuçta, sıradan insanlardan başka ne bekleyebilirsiniz? Çok fazla şey beklemezsiniz, değil mi? Aslında bu şekilde kendilerini savunuyorlar, ölmek istemiyorlar, yaşamak istiyorlardı, hepsi bu. Toplama kampına düşmeselerdi, dibe vuran insanların pek çoğu yaşamlarının sonuna dek muhtemelen nitelikli insanlar olarak kalırlardı. Aslında bunu siz söylemiştiniz."

"Evet, ben söyledim. Ama takdir edersiniz, insanların eylemleri farazi zamanla ölçülemez. Bu eylemler ancak var olan zamanla ölçülür. Yaşam hakkı böyle bir şeydir. İnsanların başka şansları olmuyor. Bazı kuşaklar kendi kurtuluşları için ancak küçük bir çaba harcayabiliyorken, diğerleri insanüstü bir çaba gösteriyor."

"Evet, insanüstü! İnsanlar sadece insandırlar, siz de kabul edersiniz ki bazı şeyler doğaya aykırı olarak meydana geliyordu. Peki, kurban düşmüşleri yargılamak gerçekten insanca mıdır?"

"Bence, evet."

"Bundaki çelişkiyi görmüyor musunuz?"

"Ne çelişkisi? Ben hiçbir çelişki görmüyorum. Yaşadığı zamanı kendi seçemez insan. Hiçbir zaman, insana uymaz. İnsan zamana ayak uydurmak zorundadır. Aksi halde ölür."

"Evet, zaten pek çoğu da bu şekilde korudu kendisini."

"Hayır! Sağ kalmak herşey demek değildir. Bu, meselenin çok küçük bir parçası. Bu bakış açısının insani olup olmadığını sordunuz. Evet! İnsanın kendi insanlığını herşeye rağmen koruyabilmesi istendiğinde, çok daha insani bir bakış açısı bu."

Kossetski pencereye döndü. Avluya aniden ağır ve ölü bir karanlık çükmüştü. Altınmavi bulutlar daha yukarıda devasa kümeler halinde toplanıyordu.

"Fırtına çıkacak. Neyse, konumuza dönelim. Tüm bunlar o kadar da basit değil. İnsanlığını korumak... Kulağa hoş geliyor. Ama size gerçeğin biraz daha farklı olduğunu ve her zamana güzel sözcüklerle ifade edilemediğini hatırlatmak isterim."

"Biliyorum."

"Görüyorsunuz ya, insan her zaman kendini kurtaramaz."

"Bunu da biliyorum. Ama ölmek her zaman mümkündür."

Kossetski güldü.

"Elbette, mümkün. Sadece istemek gerekir."

"Ölmeyi değil ama."

Kossetski hiçbir şey söylemedi. Pencereden dışarı bakmaya devam etti.

"Yargıç Bey," dedi Podgurski, "şimdi ben size bir soru sormak istiyorum..."

"Buyurun."

"Diyelim ki kısa bir süre sonra bir oturuma başkanlık edeceksiniz..."

"Mahkemede mi?"

"Evet."

"Yargıçlığa geri dönüp dönmeyeceğim konusunda kuşkuluyum."

"Neden?"

"Aslında henüz bilmiyorum," dedi Kossetski kaçamak bir şekilde. "Ama diyelim ki döndüm."

Hemen Podgurski'ye doğru dönmesi gerektiğini hissetti ve öyle yaptı.

"Ee, sonra?"

"Şu sıralarda süren pek çok davadan biri diyelim. Sanık, diyelim ki X kişisi, kampta umutsuzluğa düşüp kendisini kurtarmak için Almanların rezilce eylemlerde kendisini kullanmalarına izin vermiş, onlarla işbirliği yapmış. Sizin de sözünü ettiğiniz durumlardan biri bu."

"Evet."

"Nasıl bir hüküm verirdiniz? Mevcut yasalardan bağımsız olarak. Kendi adalet duygunuzla vereceğiniz karar ne olurdu? Bu insanı suçsuz mu bulurdunuz, yoksa onu mahkûm mu ederdiniz?"

Kossetski böyle bir soruya hazırlıklıydı.

"Mahkûm ederdim. – dedi tereddüt etmeden ve sakince."

"Hiçbir kuşku duymadan mı?"

"Hiçbir kuşku duymadan."

Kossetski bunu söyler söylemez gerilmiş sinirlerinin gevşediğini hissetti. Artık korku ve huzursuzluk değil, büyük ve ezici bir yorgunluk sarmıştı bedenini. Podgurski'nin ne düşüneceğini, tüm bu konuşmadan ne gibi sonuçlar çıkarabileceğini umursamıyordu ar-

tık. Anlamsızlık, karamsar ve grotesk bir anlamsızlık: İşte onca deneyimin ardından geriye kalan tek aptalca gerçek buydu. Tüm yaşamın, elindeki bir avuç kumdan daha fazla anlamı yok gibiydi. Parmaklarını aralaması yeterliydi, bütün kum akıp gidecek, geriye hiçbir şey kalmayacaktı.

Çok bitkin görünmeye başlamıştı anlaşılan, Podgurski, Kossetski'nin görünümündeki değişimi hemen fark etti. Saatine baktı, dokuza üç vardı.

"Gitmem gerek. Bu kadar geç olduğunu fark etmedim."

Kossetski'ye yaklaştı.

"Konuşmayı bu kadar uzattığım için özür dilerim. Sizi yordum mu?"

Kossetski doğrulmaya çalıştı ve eliyle belli belirsiz bir jest yaptı.

"Zararı yok. Benim için çok hoş bir sohbetti. Uzun zamandır böyle bir sohbet yapmamıştım."

Podgurski'nin yüzü aydınlandı ve tekrar gençleşti.

"Buna sevindim. Bunun son sohbetimiz olmayacağını umuyorum. Biliyorsunuz, Yargıç Bey, size her zaman saygı duymuşumdur."

Kossetski'nin solgun yüzünde bir gülümseme belirdi.

"Yine beklerim," dedi vedalaşırken.

Podgurski tam kapıdayken Şçuka'yı hatırladı.

"Az kalsın unutuyordum..."

Kossetski o an sadece yalnız kalmak istiyordu. Yine de ilgilenmiş göründü.

"Bugün eşinize rastladıktan sonra, birine sizden söz ettim. Bu kişi sizin gibi kamptan biri..."

Kossetski titremedi bile.

"Gross-Rosen'dan mı?"

"Evet. Kampta Rıbitski adıyla kaldığınızı söyledim ona, sizi kişisel olarak tanımıyor. Ama sizinle görüşmeyi arzu ediyor."

"Kim bu?"

"Yoldaş Şçuka, bizim Bölge Teşkilatı Sekreteri. Harika bir adamdır, göreceksiniz."

"Şçuka... Şçuka?" diye tekrarladı Kossetski.

"Belki de duymuşsunuzdur onu."

"Emin değilim. Ama bunun bir önemi yok. Kamptan biri olması yeterli."

"Yoldaş Şçuka sizinle görüşmek istiyor."

"Ne zaman?"

"Bölgeyi dolaşmak için yarın sabah erkenden iki günlüğüne buradan ayrılıyoruz. Salı günü döneceğiz. Salı günü saat beş altı arası sizin için uygunsa..."

"Burada mı görüşeceğiz?"

"Monopol'de. Şçuka orada kalıyor. Oda numarası on yedi."

Kossetski bir an düşündü.

"Peki," dedi kısa bir süre sonra sakince. "Salı günü beş ile altı arasında giderim."

Podgurski'ye hole kadar eşlik etti ve onun ardından taraçaya çıktı. Havada boğucu bir karanlık asılıydı. Şimşekler çakıyor, karanlığın içinden sağır eden bir gök gürültüsü geçiyordu.

"Az sonra yağmur indirecek," dedi Kossetski, "biraz bekleyin isterseniz."

Podgurski önemsemez bir ifadeyle elini salladı.

"Önemli değil, arabam var."

Merdivenleri hızla indi. Kısa bir süre sonra aracın motorunun homurtusu duyuldu. Farları yandı ve araç hareket etti. Şimşekler gittikçe daha yakınlarda çakıyordu. Rüzgârın güçlü esintisi deliyordu karanlığı.

Bayan Alitsya kocasını holde bekliyordu.

"İsa ve Meryem aşkına!" dedi, giriş kapısını kapatır kapatmaz. "Niye bu kadar oturdu bu adam? Hiç gitmeyecek sandım..."

Kossetski karısına delici bir bakış attı ve tek bir söz bile söylemeden yanından geçip gitti. Bayan Alitsya, 'Antoni!' diye seslenmek istedi ama sesi boğazında düğümlendi. Kısa bir süre sonra kendine gelebildi ancak. Kocasının ardından seğirtti. Odanın kapısı kapalıydı. Anahtarı çevirdiyse de açamadı kapıyı.

Yemek odasının ışığı yanmıyordu, avludaki karanlıkla bir bütün oluşturan bir karanlık vardı odada. Şimşeklerin ateş saçan zikzakları karanlığı bölüyordu. Yakında bir şimşek çatırdadı.

Bayan Alitsya kapıyı çalmaya başladı.

"Antoni! Antoni!"

Kossetski yanıt vermedi. Bayan Alitsya bir kez daha seslendi. Yine yanıt gelmedi. Kossetski kapının hemen arkasına gizlenmişti, karısı gidene kadar kıpırdamadan bekledi. Bayan Alitsya uzunca bir süre sonra tekrar çaldı kapıyı.

"Antoni," diye fısıldadı yalvarırcasına.

Karanlık ileride birbiri ardına çakıp ışıldayan şimşeklerle dağılıyordu. Birden sağanak halinde bir yağmur indi. Yağmur çok şiddetli olmalıydı; bir dakika bile geç-

meden su olukları taşmış, küçük bahçede su birikintileri oluşmuştu.

Bayan Alitsya tekrar çalmadı kapıyı. Neyi beklediğini bilmeden öylece bekledi uzunca bir süre. Sonunda ağır ağır uzaklaştı kapıdan. Ama Kossetski olduğu yerden kıpırdamadı. Kısa bir süre sonra titrediğini fark etti. Keskin ve zehirli bir soğuk hissetti. Soğuk kendisini sarsıyordu. Bu soğuğu iyi biliyordu. Korkuydu bu.

6. Bölüm

Vali Şifientski'nin sekreteri Drevnovski, akşamki yemek için yapılan hazırlıkların belirlenmiş plana uygun yürütülüp yürütülmediğini bizzat kontrol etmek üzere, saat sekiz buçuk sularında Monopol'e gitti.

Pek çok kişi kıskansa da, Drevnovski işine pek önem vermiyordu. İşi rahat ama kariyerinde düşük bir düzeydi onun için. Geleceğe yönelik planları içinde yüksek mevkilere gelmek vardı. Becerikli ve yetenekliydi; arkadaş olarak düzgün biriydi, görünüşü hiç fena değildi ve tüm bu iyi özelliklerini son aylarda, öncelikle Şifientski'nin bütün güvenini kazanmak için seferber etmişti.

Savaştan önce önemsiz bir gazeteci olan Ostroviets Valisi, hem politikada hem yönetimde yeniydi. Savaş sırasında önce Lvuf'a, sonra Sovyetler Birliği'ne gitmiş, oradan Birinci Ordu'yla birlikte Polonya'ya dönmüştü. Lublin'de bulunduğu dönemde bakanlıklardan birinde çalışmıştı. Bir sonraki yılın başı itibarıyla Ostroviets'de

partinin propaganda işlerinden sorumlu olmuş, bu mütevazı görevinden doğrudan ilin valiliğine geçiş yapmıştı. Şifientski'nin kariyeriyle kendi kariyerini birleştirip her şeyi iyi hesaplamak gibi pek çok meziyeti vardı Drevnovski'nin. Fırsat insanın eline bir kez geçiyordu. Sona ermekte olan savaşın keşmekeşinden, yıkıntılarından, kırıntılarından yavaş yavaş yeni bir dünya doğup şekilleniyordu. Yeteri kadar insan yoktu ortalıkta. Hoşnutsuzlar işten kaçıyor, bekliyorlardı. Hâlbuki görev ve mevkiler kendilerini kabul edecek insanları bekliyordu. Kabul etmek isteyen ve kabul edebilen, görevi alıyordu. Yazgı, cesaretli insanlara yol gösteriyordu. Şifientski'nin de cesur olduğundan hiç kuşkusu yoktu Drevnovski'nin. Bir ata biner gibi binmişti Şifientski'nin sırtına. Ona ihtiyacı olduğu için küçümsüyordu adamı. Öte yandan, duygularını saklamakta fazla zorlanmıyordu. Yirmi iki yaşında olmasına rağmen, çok görüp geçirmişti. Yaşamı iyi biliyordu ve bir insanın, kendine çok fazla güvense bile, henüz bir hiçken, daha bir yerlere gelmeden, kendine duyduğu büyük güveni göstermemesi gerektiğini çok önceden öğrenmişti. 'Biraz sağduyu, biraz serinkanlı bir ılımlılıkla, insanları kuklalar gibi oynatmak mümkün,' diye sık sık tekrarlıyordu kendine. Bu tür bir oyun daha eğlenceliyse, daha iyi oluyordu. Her kumar biraz komik olmalıydı. Ancak o zaman kumara hâkim olunabiliyordu. Ama kendini ciddiye almayı da hiç istemiyordu. Bu yüzden, ilkelerine rağmen, kendini hırpalayan bir huzursuzluk ve sabırsızlık yaşadığı anlar oluyordu. Özellikle son hafta, zor bir deneyime dönüşmüştü. Bir süredir Ostroviets'de, Şifientski'nin önemli bakanlıklardan

birinde bakan yardımcılığı konumuna getirilebileceğine ilişkin dedikodular dolaşıyordu. Son günlerde ise nereden çıktığı hiç bilinmeyen başka bir dedikodu ortaya çıkmıştı: Güya, Şifientski yurt dışı temsilciliğine uygun görülmüştü. Drevnovski tüm çabasına rağmen ne bu zayıf haberlerin kaynağına ulaşabilmiş ne de bu haberlerin güvenirliğini teyit edebilmişti. Şifientski de bu konuda bir şey söylemiyor, hiçbir şey bilmiyormuş gibi görünüyordu. Sonuçta hepsi sıradan bir dedikodu da olabilirdi. Ama Drevnovski'nin burnu iyi koku alırdı. Bir şeyler döndüğünü hissediyordu. Partinin Bölge Teşkilatı Sekreteri'nin Ostroviets'de bulunması münasebetiyle, Şifientski'nin verdiği bu yemeğe güveniyordu biraz. Masadaki hava alkolün etkisiyle gevşeyince, bu konuda kesin bir şeyler öğrenebileceğini ümit ediyordu.

Şifientski yemeğin düzenlenmesi işini sekreteri Drevnovski'ye vermişti; yemeğin en iyi şekilde geçmesi özellikle Drevnovski'ye bağlıydı. Drevnovski kendini ev sahibi gibi hissediyordu. Bu yüzden biraz heyecanlı ve endişeliydi. Ne yazık ki iyi gününde de değildi.

Şapkasını ve pardösüsünü vestiyere koyup aynaya yöneldi. Görüntüsü kendisine her zaman güç verirdi. Uzun boylu, iri yapılıydı. Kadınların beğenisini, erkeklerin de güvenini kazanabildiğini biliyordu.

Büyük bir grup lokalden henüz çıkmıştı. Drevnovski içeri girdiğinde lokal boştu, holü yüksek sesle konuşup gülüşen kadın ve erkeklerle dolmuştu birden. Drevnovski kendini bir anda bu grubun içinde buldu. Ağır bir alkol kokusuyla karışık parfüm kokusu sardı her yanını. Kadınlardan biri bağırarak, "Şimdi nereye gidiyoruz

avukat bey, nereye gidiyoruz şimdi?" dedi. Drevnovski holden geçerken kadının yanındaki adama istemsizce baktı. Önündeki köşeli gözlüklü şişman adamı görüp hemen arkasını döndü. Adam, Ostroviets'in tanınmış avukatı Krayevski'ydi. Drevnovski, Krayevskilerin Yeni Yerleşim'deki lüks villasına, henüz toy bir delikanlıyken zaman zaman gittiği dönemden beri tanıyordu onu. Drevnovski'nin annesi çamaşırcıydı, Krayevskilerin de çamaşırlarını yıkıyordu.

Alelacele geri çekilip avukatın yanındaki kadına çarptı hafifçe.

"Özür dilerim," dedi biraz beceriksizce.

Aynada kendini inceledi. İyi görünüyordu. Savsaklar bir hareketle saçlarını ve kravatını düzeltti. O anda olmayı arzuladığı kadar özgür olmadığını hissetti. Krayevski'nin kendisini tanıyıp tanıyamayacağından emin değildi. Tanımamıştı galiba. Tam restorana geçmeye niyetlenmişti, yanındaki kadına bir şeyler fısıldayan avukat Krayevski'nin silüetini gördü aynada. İçgüdüsel olarak Krayevski'nin kendisinden bahsettiğini hissetti. Gerçekten de, platin saçlı sarışın genç kadın dönüp Drevnovski'nin olduğu tarafa baktı. Gruptaki diğerleri de bu ikiliye yaklaştılar. Drevnovski arkasında mırıldanmalar ve birinin kahkaha attığını duydu.

Drevnovski'nin beti benzi atmıştı, yumruğunu sıktı. Kravatını bir kez daha düzeltti. Alaycı biçimde gülümseyen meraklı birkaç yüz fark etti aynada. Hiç kuşkusu kalmamıştı. Kendisiyle eğleniyordu bu insanlar. Neredeyse parmaklarıyla Drevnovski'yi işaret edeceklerdi birbirlerine. Bu durum Drevnovski'nin aklını başına ge-

tirdi. Yavaş yavaş döndü, kapıya doğru yürürken, kendisiyle eğlenen bu gruba umursamaz bir tavırla bir bakış attı. Grubun önünden geçerken fısıldaşmalar kesildi. Drevnovski zafer kazandığını hissetmişti. Bu insanlardan nefret etmek zorunda değildi artık. Onları aşağılamak yetiyordu.

Monopol'ün ziyafet salonu olarak adlandırılan salonu, lokalin iç kısmındaydı. Ayrı bir girişi olmadığı için, Drevnovski restorandan geçmek zorunda kalmıştı. Orkestra için bir sahnesi, ortada bir dans pisti ve kenarlarda locaları olan, alçak tavanlı, çok geniş sayılmayacak restoran tıklım tıklım, gürültülü ve dumanaltıydı. Masaların çoğu çoktan dolmuştu. Sağ tarafta, yarı karanlık, gizemli bir mağaraya benzeyen küçük bir salon daha vardı. Bu küçük salonda o sırada boş olan bir bar vardı. Eğlence yeni başlıyordu daha.

Orkestra o sırada savaştan önce moda olan 'Eşek Seranadı' adlı parçayı çalıyordu ve Drevnovski'nin, salonun öbür ucuna geçmek için, dans eden çiftlerin doldurduğu pistin etrafını dolaşması gerekiyordu. Ansızın biri Drevnovski'yi dirseğinden yakaladı. 'Ostroviets'in Sesi'nin gazetecisi, sivilceli ve basık yüzlü, ufak tefek, esmer Pienionjek'ti bu.

Drevnovski, Pienionjek'i sevmezdi. Gerçi pek fazla tanımıyordu ama Şifientski'den onun hakkında bir şeyler duymuştu. Şifientski ve Pienionjek savaş öncesinden tanışıyorlardı ve başkentteki bir bulvar gazetesinin redaksiyonunda birlikte çalıştıkları dönemde arkadaşlık etmişlerdi. Şifientski o yıllardan söz ederken genel konuşuyor ama Pienionjek'den her zaman küçümseyerek

söz ediyor, onun ayyaş bir gazeteci müsveddesi olduğunu söylüyordu.

Pienionjek şimdi de sarhoştu. Kısa bacakları üzerinde hafifçe sallanıyordu ve huzursuzca dönenip duran küçük gözleri puslanmıştı.

"İyi akşamlar," diyerek resmi bir şekilde selamlaştı onunla Drevnovski. "Nasıl, eğleniyor musunuz?"

Pienionjek yüzünü buruşturdu.

"Ne eğlencesi, düpedüz kerhane burası."

Sallanıp Drevnovski'nin dirseğine yapıştı tekrar. Drevnovski sertçe iterek Pienionjek'i kendisinden uzaklaştırdı. Pienionjek'in üstü başı dökülüyordu. Üzerinde buruşuk pis bir gömlek, eskimiş daracık bir ceket vardı.

"Hoşunuza gitmedi mi burası? Kibar arkadaşlar, güzel kadınlar..."

"Kerhane!" diye tekrarladı Pienionjek.

"Biraz abartmıyor musunuz?" dedi Drevnovski ve tam Pienionjek yanıt verecekken elini çekip ekledi: "Özür dilerim, ama gitmek zorundayım. Acelem var."

Pienionjek dar girişteki masalar arasında bacaklarını açmış, ellerini pantolonunun ceplerinde dikiliyordu.

"Ne aceleniz var? Yangın mı çıktı yoksa?"

"Kusura bakmayın, görevli olarak..."

Pienionjek başını salladı.

"Basın, saygıdeğer valinin gözünden düşmüş bakıyorum..."

"Bu konuda hiçbir şey bilmiyorum," dedi soğuk biçimde Drevnovski.

"Acaba? Yemekçiğinize davet edilmedik ama."

Drevnovski'nin ses tonu resmileşti hemen.

"Redaktör Pavlitski'ye davetiye gönderildi."

"Pavlitski... Pavlitski ha! Pienionjek'in bir anlamı yok mu sizin için?"

"Kusura bakmayın, davetli listesini vali bizzat hazırladı."

"Ah, evet!" diye bağırdı Pienionjek. "Arkadaşım Bay Şifientski."

Drevnovski ona sert bir bakış attı.

"Evet, Vali Şifientski."

Pienionjek birden ayıldı. Doğrulup Drevnovski'yi meraklı, biraz da alaycı bakışlarla süzdü.

"Niye öyle bakıyorsunuz bana?" diyerek huzursuzca kıpırdandı Drevnovski.

Pienionjek burnunu kaşımaya başladı.

"Sizi biraz ilgilendirebilecek bir meseleyi düşünüyordum da..."

"Beni mi? Korkarım yanılıyorsunuz." Ama sormadan edemeyecekti. "Nedir o mesele?"

Pienionjek sürekli burnunu kaşıyarak tavana dikti gözlerini.

"Mesele ne mi? Bir bakalım. Şöyle bir mesele olabilir örneğin: arkadaşım Şifientski sizi de yanında götürecek mi, yoksa götürmeyecek mi? İlginç bir mesele, değil mi?"

Drevnovski ürperdi.

"Götürmek mi? Nereye götürecek? Ne söylemeye çalışıyorsunuz?"

Pienionjek kıkırdayarak güldü ve gitmek ister gibi bir hareket yaptı. Sıra Drevnovski'deydi şimdi; Pienionjek'in koluna yapıştı.

"Bildiğiniz bir şey mi var?"

"Ya, işte böyle! Pienionjek isterse, herşeyi öğrenir."

"Ne var, ne biliyorsunuz? Bana söyleyebilirsiniz!"

Pienionjek bir an düşündü.

"Söyleyecek misiniz?"

Pienionjek bara bir göz atıp Drevnovski fark etmeden yanından geçti ve uçar gibi bara yöneldi.

"Allah kahretsin!" dedi Drevnovski.

Saatine baktı, dokuza çeyrek vardı. Ancak beş dakika oyalanabilirdi. Pienionjek'in arkasından seğirtti.

Bar boş ve sessizdi. Bara bakan, tüy kadar yumuşak ve açık renk saçlı güzel kız o sırada bir müşteriyle konuşmakla meşguldü. Bu müşteri Maçiek Hevmitski'ydi. Kız, bara yeni müşterilerin gelmesinden alenen memnun olmamıştı. Hevmitski'nin de yüzü asılmıştı.

"Bu da kim?" diye fısıldadı Maçiek, bakışlarıyla Pienionjek'i işaret ederek.

Kız tam yanıt verecekti ki, Drevnovski barda belirdi.

"İki votka, lütfen."

Pienionjek bardaki yüksek tabureye oturmuştu bile.

"Duble olsun, Bayan Krıstına!"

Kız, Drevnovski'ye baktı. Drevnovski bir an önce bitirmek istiyordu bu işi.

"Öyle olsun."

"Bir porsiyon da mantar verin, Bayan Krıstına," diye ekledi Pienionjek. "Buranın mantarları mükemmeldir, göreceksiniz."

Drevnovski'nin sabrı tükenmek üzereydi. Pienionjek dostane bir şekilde kolunu okşadı Drevnovski'nin.

"Oturun. Rahattır bu tabureler."

Drevnovski oturdu.

"Ne diyordunuz?"

"Ne mi diyordum? İçelim."

"Bana ne söyleyecektiniz?"

Barmaid votkaları verdi.

"Mantar nerede?" diye hatırlattı Pienionjek.

Krıstına mantarı da verdi. Görevini yapmıştı, barın Hevmitski'nin oturduğu öbür ucuna geçti. Pienionjek ellerini ovuşturdu.

"Arkadaşım Şifientski'nin şerefine!"

Drevnovski sekreter sadakati göstermekten vazgeçti bu kez. İçkilerini içtiler. Saatine baktı, Pienionjek'e ayırdığı beş dakika hızla geçiyordu. Pienionjek mantar tabağını Drevnovski'ye yaklaştırdı.

"Tadına bakmaya değer. Bayan Krıstına," diye seslenerek taburesinde doğruldu, "iki duble votka daha rica ediyoruz."

Hevmitski barın üzerinden eğilerek kıza yaklaştı.

"İspirto koyun kadehlerine," diye fısıldadı. "Daha çabuk bulurlar kafayı. İnsanlara yardım etmek gerek."

Güzel kız gülümsedi.

"Ne kadar da iyi kalplisiniz böyle."

"Ben mi? Altın gibi bir kalbim vardır. Gerçekten."

Votka Drevnovski'nin hoşuna gitmişti, bir kadeh daha içmekte sakınca görmedi.

"Kafayı bulacaksınız," dedi sadece sinirli bir ses tonuyla.

Pienionjek mantarlara kürdan batırmaya çalışıyor, mantarlar kayıp duruyordu, sonunda birini yakalayıp ağzını şapırdatarak yedi. Krıstına büyük kadehleri dolduruyordu o sırada.

"Haydi, içelim."

Drevnovski omuzlarını silkti.

"Gerek yok. Kafayı bulacaksınız," diye tekrar etti ama önce kendi uzandı kadehe.

"Birlikte bulacağız kafayı," dedi Pienionjek. "Şerefe!"

İçkilerini içtiler. Drevnovski'nin yüzü kıpkırmızı kesildi, gözleri yaşardı, bir an tamamen tıkandı kaldı. Ancak bir süre sonra soluk alıp vermeye başladı.

"Allah kahretsin! Bu da ne böyle? Ne koydunuz kadehlere? İspirto bu."

Pienionjek keyifle güldü.

"Adım gibi eminim ki, bu ispirto. Ne yaptınız böyle, hanımefendi?"

Bayan Krıstına gerçekten endişelenmiş görünüyordu.

"Hay aksi, ispirto da nereden çıktı şimdi? Bu mümkün değil. Yanılmış olamam..."

Alelacele şişeyi aramaya koyuldu. Bulunca, şaşkına döndü.

"Neymiş?" diye sordu Pienionjek.

"Gerçekten de ispirtoymuş. Sizden çok özür dilerim beyler..."

"Önemli değil!" dedi Pienionjek oturduğu yerden atılarak.

Drevnovski konumuna uygun davranmadığı için utanmıştı.

"Boşverin!" diye savsakladı. "Önemi yok, herkes hata yapabilir. Siz bize birer kadeh daha verin en iyisi."

"İspirto mu vereyim?"

"Elbette! İspirto votkadan çok daha iyidir. İnsan ne içtiğinin farkında olursa, bir sorun olmaz."

Drevnovski başında hafif bir uğuldama, parmak uçla-

rında rahatsız eden bir huzursuzluk hissetmeye başlamıştı. Oturduğu tabureye iyice bıraktı kendini. Oturdukları bu bar bölümü hoşuna gitmişti. Loştu; büyük salondaki gürültü ve orkestranın sesi bu bölüme, sanki epey uzaktanmış gibi kısık bir şekilde geliyordu. Pienionjek'e baktı. O bile sıçana benzer basık yüzüyle kendisine biraz sempatik gelmeye başlamıştı.

"Şerefe!" dedi Pienionjek'den önce kadehine uzanarak.

Bu kez ispirtoyu kolayca içti. Mantarlardan atıştırdılar.

"Konumuza dönelim, ne diyordunuz?" diyerek laubali bir şekilde Pienionjek'e doğru eğildi. "Ne olmuş Şifientski'ye? Gerçekten bakanlığa mı geçecek?"

Pienionjek kıstığı ve yine donuklaşmış gözlerini kırpıştırdı.

"Evet!"

"Ne bakanlığına?"

"Propaganda."

Drevnovski bir an düşündü.

"Hiç de fena değil. Doğrusu, ben dışişleri bakanlığı olmasını tercih ederdim."

"O da bunu tercih ederdi."

"Peki, kesin mi bu?"

"Pislikler her zaman yüzeye vurur."

Drevnovski bir kahkaha atıp hafifçe Pienionjek'in dizine vurdu.

"Harika bir laf bu!"

"Korkma, sen de vuracaksın bir gün..."

Drevnovski daha yüksek sesli bir kahkaha attı.

"Elbette vuracağım, ya ne sandın? Beş yıl sonra görürsün bak."

"Neyi göreceğim?"

"Hangi mevkiye geleceğimi..."

Pienionjek geğirdi.

"Mantar al," dedi Drevnovski dostça. "Ben ne istediğimi biliyorum. Önemli olan da bu."

"Pislikler yüzeye vurur," diyerek tekrar hıçkırdı Pienionjek. "Sen ne istiyorsun bakalım?"

Drevnovski genişçe açtı kollarını.

"Her şey! Öncelikle bol mangır."

"Bol mangırın olur..."

"Olacak. Fakirlikten bıktım usandım artık. Sen Şifientski'yi savaş öncesinden tanıyorsun, değil mi?"

"Evet."

"Nasıl bir herif bu?"

"Utanmazın tekidir."

"Güzel. Tam istediğim gibi. Başka?"

"Uyanıktır."

"Ben ondan daha uyanığım. Ona nasıl semer vurduğumu göreceksin. Ne gülüyorsun? Bunu yapamaz mıyım sanıyorsun?"

"Yaparsın."

"Ne diye gülüyorsun o zaman?"

"Hiç. Şifientski'ye semer vurduğunda nasıl olacağını düşünüyordum da."

"Güzel olacak. Kendisi bile anlamayacak. Çoktan semerledim bile onu."

Pienionjek bir mantara kürdan batırdı.

"Boş laf bunlar!"

"Hiç de boş laf değil, gerçekten öyle."

"Boş laf. Onun önünde korkudan ödün patlıyor senin."

"Ödüm mü patlıyor? Sen beni tanımıyorsun."

"Tanıyorum işte! Korkuyorsun ondan."

"Şifientski'den mi?"

"Korkmuyor musun yoksa? Beni yanında yemeğe götür de görelim!"

Drevnovski bir an düşündü.

"Gördün mü bak!" diyerek oturduğu taburede sallandı Pienionjek. "Korkuyorsun demedim miydim?"

Hevmitski saatine baktı.

"Aceleniz mi var?" diye sordu Krıstına.

"Nereden çıkardınız yine bunu? Yığınla zamanım var."

"Niye saatinize bakıyorsunuz o halde?"

"Burada biriyle randevum var."

"Bir kadınla mı?"

"Belki de... Bozulur musunuz buna?"

"Kim?"

"Siz."

"Ben mi? Kiminle randevunuz olduğu beni hiç ilgilendirmiyor."

"Hiç mi?"

"Hiç."

"Ya randevum bir kadınla değilse?"

"Yine hiç ilgilendirmiyor."

"Sahi mi? Ya size inanmazsam?"

"Keyfiniz bilir."

"Neyi?"

"İnanmazsanız, inanmayın."

"Harika! O halde inanmıyorum. İşiniz uzun sürer mi?"

"Son müşteri gidinceye kadar."

"Yani?"

"Bazen sabaha kadar."

"Ya bugün?"

"Bugün sabaha kadar sürer kesin."

"Kesin mi? Yalnız mısınız barda?"

"Şimdilik yalnızım. Saat onda bir arkadaşım daha gelecek."

"Bakın, gördünüz mü?"

"Çok müşteri olduğunda, ikimiz ancak baş edebiliyoruz ama."

Drevnovski, Krıstına ile Hevmitski'nin bulunduğu tarafa baktı.

"Bakar mısınız, hanımefendi!"

"Tepesi atmış olmalı!" diye homurdandı Hevmitski.

Krıstına barın öbür ucuna geçti.

"Hesap!" dedi Drevnovski.

Koyu yeşil bir perdeyle örtülmüş kapıda Andrzej Kossecki belirdi ve bara bir göz attı. Hevmitski onu hemen fark etmişti.

"Buradayım!" diye seslendi Hevmitski.

Kossecki barın bankosuna geldi.

"Selam, Andjey. Yeni bir şey var mı?"

"Yok. Karnım aç benim."

"Benim de. Bir şeyler söyleyelim. Sen bu arada bir masa kap."

"Sen ne yapacaksın peki?"

Hevmitski manidarca göz kırptı.

"Bir dakika bekle. Halletmem gereken bir şey daha var burada."

O sırada Drevnovski hesabı ödüyordu. Pienionjek

kendi halinde, tabakta kalan son mantarları yiyordu aç gözlülükle.

"Gidelim mi artık?"

"Daha zamanımız var," diye mırıldandı Pienionjek.

"Saat dokuz oldu."

"Ne olmuş dokuz olduysa?"

Drevnovski'nin başı gittikçe daha yoğun bir şekilde uğulduyordu. Ama bu durumdan hoşnuttu. Her şeyi daha açık, daha keskin bir şekilde görüyor, her şey inanılmaz derecede kolay ulaşılabilir geliyordu ona. Hayatı ellerine almıştı. Bu hayatı istediği gibi şekillendirebileceğinden emindi o anda. Harekete geçmek için sabırsızlanıyordu.

"Ben gidiyorum!" dedi kararlılıkla.

Pienionjek diretmek istedi ama Drevnovski'nin kararlı adımlarla çıkışa yöneldiğini görünce, çabucak taburesinden indi ve hafifçe sallanarak ardından koşup ona yetişti.

Krıstına Hevmitski'nin yanına döndü.

"Ne verirsiniz bize? Arkadaşım geldi, orada oturuyor."

"Gördüm. Kadın değilmiş, ne yazık ki."

"Ne yazık ki mi?"

"Sizin açınızdan yani."

"Ya sizin açınızdan?"

"Beni açımdan mı? Bunun beni ilgilendirmediğini söylemiştim size. Ne istersiniz? İçki mi vereyim?"

"İçki de isteriz. Ama önce biraz meze verin, kurt gibi açız."

"Soğuk et var, yumurta, salata..."

"Fark etmez. Ne isterseniz, onu verin."

"Ben değil, siz yiyeceksiniz ama."

"Olabilir ama en iyi seçimi siz yaparsınız."

"Bu kadar çok mu güveniyorsunuz bana?"

Hevmitski bankonun üzerinden ona doğru eğildi.

"Güvenmekte haksız mıyım?"

"Kararı siz vereceksiniz artık."

"Harika! Veririm."

Andjey barın ilerisinde bir masada oturuyordu. Düşünceliydi, Hevmitski'nin ne zaman yanına geldiğini fark etmemişti bile.

"Geldim," dedi Hevmitski Andjey'in yanına oturarak.

Andjey başını kaldırdı.

"Yiyecek bir şeyler söyledin mi?"

"Söyledim. Şimdi gelir. Şuna baksana Andjey..."

"Kime?"

"Barın arkasındaki kıza."

"Ne olmuş ona?"

"Güzel, değil mi?"

"Evet," dedi Andjey kayıtsızca.

Hevmitski Andjey'e bir göz attı.

"Biliyor musun, Andjey?"

"Ne var?"

"Bugünün sonunda kafayı çekmelisin."

"Korkma, çekerim."

"Mükemmel!"

"Öyle mi dersin?"

"Görürsün bak, bu sana çok iyi gelecek. Bir tavsiyem daha olacak sana ama hemen çileden çıkarsın şimdi."

Andjey omuzlarını silkti.

"Yorma kendini, senin tavsiyelerini bilirim ben. Hiçbir zaman işe yaramaz."

"Her zaman işe yarar dostum. Bırak düşünmeyi, hepsi bu."

"Ya sonra?"

"Kusura bakma ama sonrası beni ne diye ilgilendirsin? Herşeyin bir zamanı var. Korkma, 'sonralar' kaçmaz. Bu en iyi yöntemdir diyorum sana. Takına kafanı. Fişi pirizden çekmek gibi. Fişi çek ve her şey yok olup gitsin. Hiçbir şey hatırlamazsın, hiçbir şey sana ağır gelmez. Biraz votka, kollarında güzel bir kız... Bana martaval okuma, bu her zaman işe yarar. Fena mı olur yani?

"Belki de iyi olurdu."

"Söyle, ne diye üzülelim? Ne gerek var buna? Tüm bunları bu kadar ciddiye almaya gerek yok. Olup bitenleri kafaya takmadan yaşamak, bazı şeylerin aklını kurcalamasına izin vermemek lazım, hepsi bu."

Andjey yanıt vermedi. Kim bilir, belki de Maçiek haklıydı. Yaşamın her anlamı lime lime etmiş ve silip süpürmüş gibi göründüğü zamanlarda bile kendisini her şeyde sürekli bir anlam aramaya zorlayan içindeki —zayıf da olsa— bu isyan olmasaydı, aynı şekilde düşünüp yaşayabileceğini ve olanları kolayca unutmak için aynı aldırmaz tutumla bir çıkış yolu arayabileceğini hissediyordu. Ama neye yarardı? İçinde uyanan bu isyan neye yarayacaktı? Boşluk... Karanlık... Geçen savaş yıllarında verilen çabadan geriye hiçbir şey kalmamıştı. O heyecan ve coşkudan eser kalmamıştı. Arzu ve umutlardan da... Galip gelenlerin dünyası, galip gelenler ve galip getirilenler arasında bir kez daha paylaşılmıştı.

Yaşamlarını bir hiç uğruna yitirenlerin gölgeleri, galip getirilenlere katılmıştı. Savaş sona eriyordu. Dünde kalmış tüm kurbanların, acıların, uğranan zararın, zorbalıkların sınırsızlığını mazur göstermek için hiçbir umut doğmuyordu. Yüzbaşı Vaga'nın bir saat önce dayanışma için söylediklerini hatırladı. Ama yaşananların Vaga'nın söylediklerileyle örtüşmediğini, tamamen farklı şeylerin olageldiğini hissediyordu. Binlerce insan, yaşamdaki en yüce değerler adına büyük sözlerle savaşa sürüklenmişti. Bazıları bu uğurda ölmüş, bazıları kurtulmayı başarmış, yaşam ise bu büyük sözlerle, insanlıkla ve adaletle, özgürlükle ve kardeşlikle dalga geçmişti bir kez daha. Büyük ve soylu amaçlardan geriye sadece bir pislik yığını kalmıştı. Zavallı bir dayanışma kırıntısının anlamı bu kadarcıktı işte.

Hevmitski dirseğiyle dürttü Kossetski'yi.

"Andjey!"

"Efendim?"

"Ne bakıyorsun öyle aptal aptal?"

"Rahat bırak beni!"

"Bak, kendini iyi hissedeceksen, çak suratıma bir yumruk."

"Rahat bırak beni dedim sana."

Maçiek başını salladı.

"Ah Andjey, Andjey..."

"Yine ne var?"

"Yok bir şey."

"İyi. Ben de yeni tavsiyelerde bulunacaksın sandım..."

Şifientski Monopol'e saat dokuzdan önce geldi. Yağmur sağanak halde yağıyordu hâlâ. Şoför araçtan atlayıp kapıyı açınca, üç adam, büyük su birikintilerine basıp sıçratarak, restoranın girişi önündeki küçük alana koşuştular. Şifientski yalnız gelmemişti. Son dakikaya kadar valilik binasındaki bir konferanstaydı, konferanstan çıkıp Vali Yardımcısı Veyhert'i ve Kent Ulusal Meclisi Başkanı Kalitski'yi de yanına alarak doğrudan yemeğe gelmişti.

Otel müdürü Svomka, Şifientski'yi holde bekliyordu. Savaştan önce Lvuf'da lokantacılık yapmış Svomka, yuvarlak yüzlü, açık renk kirpikli, göbekli, şişman bir adamdı, göğüs hizasında çevik bir şekilde sürekli hareket ettirdiği küçük tombul elleri vardı. Monopol'ün eski sahibi, Ostrovietsli zengin Levkoviç tüm ailesiyle birlikte Treblinka'da[15] ölmüştü.

Monopol'ün sürekli müşterisi olan Şifientski otel müdürüyle samimi bir şekilde selamlaştı.

"Nasılsınız, Bay Svomka?"

"Ben her zaman iyiyimdir, sayın valim."

Şifientski bir kahkaha atıp yanındakilere döndü.

"Bakın beyler, sızlanmayıp halinden memnun olan bir insanla karşılaştık nihayet. Siz hiç şikâyet etmez misiniz, Bay Svomka?"

Svomka tombul parmaklarını göğsüne vurarak,

"Tanrı korusun! Ne diye şikâyet edeyim sayın valim? Yaşlı bir karım mı var ki şikâyet edeyim?"

"Ne o, yoksa karınız genç mi?"

15- Treblinka Toplama Kampı. (ç.n.)

"Genci de yok."

"Bakın hele!" Şifientski biraz şaşırmıştı. "Kadın düşmanı değilsinizdir herhalde?"

Svomka'nın tombul dudaklarına geniş bir gülümseme yayıldı, yüzü pembe bir popoya benzemişti.

"Aksine sayın valim. Ben de bu yüzden evlenmemeyi tercih ediyorum ya zaten. Ne diye sürekli aynı yemeği yiyeyim?"

Svomka'nın bu sözü, asıl mesleği mimarlık olan neşeli ve arkadaş canlısı Veyhert'in hoşuna gitmişti.

"Aşçılık kurallarını yaşamda da uyguluyorsunuz bakıyorum."

Svomka müşterilerinin unvanlarını eksiksiz bilmekle övünürdü. Neyse ki, Veyhert'i sima olarak tanıyor, mevkisini biliyordu.

"Bu anlaşılır bir şey sayın vali yardımcım," diyerek Veyhert'e doğru eğilip selam verdi. "Ben lokantacıyım."

Svomka hakkında hiçbir bilgiye sahip olmadığı üçüncü adam kendisine hitap etmesin ve kendisini ona ünvanını kullanamadan hitap etmek zorunda bırakmasın diye dua ediyordu. Ama Kalitski kalabalık toplantılardan hoşlanmıyor, meyhane atmosferine tahammül edemiyordu ve Monopol'e sadece Şçuka'yla görüşmek isteği için gelmişti. Şimdilik konuşmaya katılmak gibi bir niyeti de yoktu. Altmış yaşın üzerinde, uzun boylu ve zayıf bir adamdı, silüetine, özellikle de yüzüne yaşlı görünümü veren gür ve yer yer kırlaşmış saçları ve yine kırlaşmış uzun bıyıkları vardı.

Kalitski hiç konuşmasa da, Svomka onun varlığından tedirgindi. Üç adam pardösülerini vestiyere bırakırken,

Svomka her ihtimale karşın Kalitski'yle doğrudan muhatap olmamak için kıvranıp duruyordu. Bu, ev sahibi olarak Svomka'nın sorumluluklarına vurulmuş acı veren bir darbeydi. Sadece bizzat tanıdığı müşterilerle gerçekten ilgilenirdi. Diğer müşteriler faturalardaki rakamlardan ibaretti onun için. Svomka, valiyle yanındakiler ana salondan geçtikleri sırada onlara kalabalığın arasından yol açmayı fırsat bilerek, Şifientski'nin yanına sokuldu.

Burnunu çekerek ve parmaklarını çevik biçimde, sanki yüzüyormuşcasına göğsünde oynatarak, "Affedersiniz sayın valim," diye fısıldadı

O sırada Şifientski birinin selamına karşılık veriyordu. Her yandan selam veriyorlardı Şifientski'ye. Bu hoşuna gidiyordu. Son günlerde halkın arasında olmayı seviyordu. Ordunun şeref kıtasının ip gibi dizilmiş sırasında etrafında diğerleriyle birlikte başı yukarıda, ağır adımlarla pür dikkat yürüdüğünü hayal etti bir an.

"Efendim?" diyerek sanki başbakana yönelir gibi nazik bir jestle kısa boylu Svomka'ya doğru eğildi.

"Yardımcınız Bay Veyhert'i tanıyorum," dedi Svomka. "Ama öteki..."

"Kalitski mi?"

"Evet, o... Görev ve mevkisini bilmiyorum, ne yazık ki."

Şifientski samimi bir kahkaha attı.

"Mesele buydu demek! Kent Ulusal Meclisi Başkanı. Ama buradaki unvan sahibi insanları tanımalısınız Bay Svomka. Hele hele," diyerek kolunu laubali biçimde Svomka'nın omzuna attı, "unvanlara gerçekten bu kadar önem veriyorsanız..."

"Ama insanların unvanlarını bilmek önemli bir şeydir sayın valim," dedi Svomka oflayıp puflayarak, "bu çok önemlidir."

Şifientski birinin selamına karşılık verdi yine.

"Bunu kabul ediyorum. Hoşunuza gidecekse, bugünden, hatta şu andan itibaren bana da unvanımla hitap edebilirsiniz..."

"Size nasıl hitap edeceğim sayın valim?" diye fısıldadı Svomka sessizce.

"Bakan diye, ne yazık ki, sevgili Bay Svomka."

Geçirdiği büyük şaşkınlık nedeniyle Svomka'nın ayağı takıldı.

"Dikkat edin," diye uyardı Şifientski.

Svomka çok büyük bir mutluluk duymuş gibi taş kesilmiş, her yanı, başı, gözleri, dudakları, gövdesi, minik elleri yusyuvarlak olmuştu.

"Ne büyük bir mutluluk bu sayın valim... Ah özür dilerim, sayın bakanım! Bu, benim için gerçekten büyük bir gün."

Kristal avizelerle yoğun biçimde aydınlatılmış yemek salonunda, içeri girenleri görüp yavaşça geri çekilen garson kıyafeti giymiş iki garson dışında kimse yoktu o sırada.

Şifientski salona bir göz attı.

"İlk biz gelmişiz bakıyorum. Bu harika! Ha, Bay Svomka, sekreterim burada olacaktı, gelmedi mi daha?"

Svomka muhteşem derecede güzel hazırlanmış masa karşısında bir şaşkınlık yaşıyordu o sırada. Altın çerçeveli aynalar, rengi biraz solmuş ama kıpkırmızılığını hâlâ koruyan duvarlar fonunda, yemek takımları ve

mezeler altında uzanan, güllerle süslenmiş beyaz masa, Svomka'da büyüleyici bir etki yapmıştı. Şifientski sorusunu tekrar etmek zorunda kaldı.

"Bay Drevnovski mi?" dedi Svomka. "Hayır sayın bakanım, gelmedi."

Şifientski yanındakilere dönüp hoşgörüyle gülümsedi.

"Duydunuz mu beyler?" dedi alçak sesle. "Artık 'Bakan Bey' olduk. Bu dedikoducu ilçede hiçbir şeyi saklamak mümkün değil."

"Bunu saklama konusunda ısrarcı mıydın?" diye güldü Veyhert.

"Şu durumda hayır. Ama kulağımın buna alışması lazım."

"Korkma!" diyerek Şifientski'nin koluna hafifçe dokundu Veyhert. "Senin için zor olmayacaktır."

"Ben de öyle sanıyorum."

Şifientski, bu şakalaşmadan hoşnut, Svomka'ya döndü.

"Sizi tebrik ederim Bay Svomka. Her şey çok güzel hazırlanmış. Masanın görüntüsü tıpkı savaş öncesindeki gibi."

Hayli memnun olan Svomka hiçbir şey söylemeden eğilerek selam verdi. İşine ilişkin övgüleri her zaman sessizce karşılardı. Bu övgüye layık olduğunu düşünürdü. Aniden yerinden fırladı. "Bir dakika sayın bakanım..." Salonun garsonların durduğu köşesine seğirtti hemen. Yakında duran garsona başını sallayarak, "Hangi şaraptan sipariş verildi?" dedi.

"Ren şarabı şefim. Elimizde çok var."

Svomka yüzünü buruşturup küçük ellerini salladı, "Değiştirin, derhal değiştirin. En pahalı kırmızı ve beyaz Fransız şarabından servis yapın," dedi ve mırıldanarak ekledi: "Ödesinler bakalım."

O sırada Şifientski, Veyhert ve Kalitski'ye sigara ikram ediyordu.

"Saat dokuzu geçti. Korkarım konuklarımız gecikecekler. Şu aptal fırtına da çıkacak zamanı buldu."

"Şçuka Monopol'de kalıyor zaten," dedi kenarda ayakta duran Kalitski.

Şifientski omuzlarını silkti.

"Evet ama yoldaş Şçuka gelmeden de masaya oturamayız ya... Sizi bilmem ama ben artık mükelellef bir yemek yemek istiyorum."

"Ben de," dedi Veyhert.

"Şu Drevnovski de nereye kayboldu? Daha erken gelmesini bilhassa söylemiştim ona. Merak ediyorum, sen ne düşünüyorsun onun hakkında?" diyerek Veyhert'e döndü Şifientski.

"Drevnovski hakkında mı?"

"Evet!"

"Yetenekli bir delikanlıya benziyor."

"Öyle mi dersin? Onu yanımda Varşova'ya götürmeye değer sanırım."

"İşte geldi, iyi insan lafının üstüne gelir..."

Drevnovski kapıda belirmişti, avizelerin ışığından biraz gözleri kamaşmış, ağır gelen ve nereye koyacağını bilemediği ellerini anlamsız bir yüz ifadesiyle ovuşturuyordu. Bir an tamamen sarhoş olduğunu hissetti. Masa, aynalar, kırmızı duvarlar, kısacası tüm salon ışık, gölge

ve tuhaf şekiller halinde fırıl fırıl dönüyordu. Kendini ayılmaya zorlaması gerektiğinin bilincindeydi. Yapmacık biçimde doğrulup biraz sert adımlarla ayakta duran adamlara doğru yöneldi. Pienionjek de dizlerini hafif kırarak yürüyor, eski ceketini çekiştirip düzeltmeye çalışarak, gölgesi gibi onu takip ediyordu.

Şifientski ilk anda gözlerine inanamadı.

"Bu da ne böyle?" diye sordu ilgiyle Veyhert.

"Hay Allah kahretsin!" diye söylendi Şifientski.

O sırada Drevnovski onların yanına gelmişti, tüm bedeni uyuşmuş olmasına rağmen, hiç renk vermeden üçüyle de selamlaşmayı başararak önemli bir başarı kaydetti. Şifientski onu kenara çekti hemen.

"Bu da ne demek oluyor Bay Drevnovski? Ne yapıyorsunuz siz böyle? Bu utanmaz herifin burada ne işi var?"

"Pienionjek mi?" diye şaşırdı Drevnovski. "Şöyle oldu... Düşündüm ki, sayın valim, basın... Belki de..."

Dili dolaştı ve sustu. Kafasının içinde bir uğultu dalgalanıyor, içinden Şifientski'nin suratına bir yumruk indirmek geçiyordu. Bunu hisseder hissetmez ter içinde kaldı.

"Düşündüm ki," dedi zar zor duyulur bir sesle, "farklı açılardan..."

Şifientski kıpkırmızı kesilmişti.

"Ne saçmalıyorsunuz siz! Sizin neyiniz var böyle?"

Yılışık yılışık gülen Pienionjek, Drevnovski'nin arkasına sokuldu.

"Te... Tebrik ederim," dedi utanmadan. "İzin verirseniz sayın ba... Bakanım, demokratik gazeteciler adına..."

Kapıda bir gürültü oldu. Yeni konuklar içeri giriyordu.

Şçuka'nın, otele dönüş yolunda şiddetli yağmurdan korunmak için altına sığındığı tek katlı ahşap evin dar ve alçak bir sundurması vardı. Bu sundurma, ortasında bir su kuyusu, arkasında da bahçesi olan bir avluya açılıyordu. Sundurmayla avlu o sırada boştu. Kısa bir süre sonra, evin girişine bir kadın ve bir adam daha aceleyle sığındı. Görünüşe bakılırsa, ziyaretten dönen bir karı-kocaydı bunlar. Adam uzun boylu ve zayıftı, üzerinde siyah bir palto, başında melon bir şapka vardı; kadın da zayıf ve uzunca boyluydu, üzerinde baharlık, kahverengi bir kıyafet vardı. Aniden bastıran şiddetli yağmur, onları da Şçuka gibi sokağın herhangi bir bina olmayan bu bölgesinde gafil avlamış, onlar da tepeden tırnağa ıslanmış bir halde en yakındaki evin önüne sığınmak zorunda kalmışlardı. Bardaktan boşanırcasına yağıyordu. Yoğun damlalar gürültüyle düşüp su oluklarında şaklıyor, şimşekler sağır eden gümbürtüler eşliğinde yarı karanlıkta, gözleri kamaştıran ışıklar saçıyordu. Tam bir ilkbahar fırtınasıydı bu —o yılın ilk fırtınası.

Şçuka her zamanki gibi bastonuna dayanmış, sundurmanın hemen altında duruyordu. Sıcakta yaptığı gezintiden yorgun düşmüştü. Zamanında, bir soruşturma sırasında kırılan, sonrasında da kötü tedavi edilen bacağı, uzun yürüyüşlerde ona her zaman sıkıntı veriyordu. Son zamanlarda kalbi de iyi değildi. Rahat soluk alıp vermeye ancak şimdi başlayabilmişti. Fırtına öncesindeki boğuculuk geçmiş, hava çabucak tazelenmişti ve

avlunun içlerinden, bahçeden, ferahlatıcı nemli toprak ve yaprak kokusu geliyordu.

Adam ve kadın yağmurdan kaçmak için koşturarak evin girişine sığındıkları için hâlâ biraz nefes nefese, üstlerindeki su damlalarını silkeliyorlardı. Sundurmanın yarı karanlığında, hızlı hızlı kanat çırpan büyük kuşlara benziyorlardı.

"Gördün mü bak," diye sitem etmeye başladı kadın, "her ihtimale karşın şemsiye almanı söylemiştim sana..."

Adam hiçbir şey söylemeden paltosunun yakalarını düzeltiyordu. Tam o sırada bir şimşek çaktı ve çok yakında bir çatırtı koptu.

"Tanrım!" diyerek yerinden sıçradı kadın. "Şu şapkamın haline bak. Kırk yılda bir doğru dürüst giyineyim dedim..."

"Abartma," diye homurdandı adam. "Bir şey olduğu yok şapkana."

Ateş saçan şimşekler birbiri ardına karanlığı yırtıyordu. Sağanak daha da şiddetlenmişti.

"Yağmurun yağması çok iyi oldu," dedi adam. "Dayanılmaz bir sıcak vardı."

"Eve nasıl gideceğiz bakalım."

"Gideriz, korkma. Birazdan diner. Gayevskilerde iyi vakit geçirdik, değil mi?"

Kısık sesle konuşuyorlardı ama Şçuka her sözcüğü duyuyordu.

"Bilmem," diye yanıt verdi kadın gönülsüzce. "Adamakıllı sohbet etmek için pek havamda değilim..."

"Abartıyorsun yine."

"Sana kalsa, ben her şeyi abartıyorum."

"Evet, öyle. Kabul et bunu..."

"Söylemek kolay tabii. Her şeyi tek başıma mı göğüsleyeyim yani?"

" 'Her şey' de ne demek şimdi? Şapkan ıslandı diye mi söylenip duruyorsun?"

"Ne şapkası! Neyi kasttetiğimi çok iyi biliyorsun. Evimiz sığınağa döndü..."

Şçuka başkalarının konuşmalarına kulak misafiri olmaktan hoşlanmazdı. Orada olduğunu belli etmek için bir sigara yaktı.

Adam ses tonunu alçalttı.

"Rahatsız, biliyorum hayatım ama ne yapabiliriz, sen söyle..."

"Irena'yla konuşmalısın."

"Ee, sonra?"

"Hastaneye yatması konusunda onu ikna etmelisin."

"Hayatım..."

"Hem onun için, hem bizim için böylesi daha iyi."

"Bizim için belki ama onun için iyi olmaz. Düşünsene, kadın toplama kampından bir hafta önce döndü, bizden başka kimsesi yok... Hastanelerdeki koşullar nasıl şimdi, biliyor musun sen?"

Şçuka daha dikkatli dinlemeye başlamıştı.

"Ya bizim ev? Bizim evdeki koşullardan ne haber?"

"Yine de hastanedeki koşullardan daha iyidir ama."

Yağmur hâlâ sağanak haldeydi ama fırtına diniyor, şimşekler uzaklarda çakıyordu artık. Şçuka bir an tereddüt etti. Ama bu konuyu şimdi açıklığa kavuşturmazsa, sonrasında buna pişman olacaktı. Hemen karar verdi.

Sundurmanın öbür tarafında duran çifte yaklaşıp şapkasını hafifçe kaldırdı.

"Özür dilerim, toplama kampından dönen birisi hakkında konuşuyordunuz galiba..."

Kadın ve adam ilk anda şaşırmış, biraz ürkmüş göründüler.

"Evet," dedi adam biraz çekinerek. "Kız kardeşim toplama kampından döndü."

"Ravensbrück'den mi?"

"Evet."

Şçuka bir an sustu.

"Konuşmanıza kulak misafiri olduğum için beni bağışlayın lütfen..."

Adam Şçuka'ya güven duymuştu.

"Rica ederim," dedi dostane bir biçimde. "Size nasıl yardımcı olabiliriz?"

"Ravensbrück kampında çok yakınım... Karım kalmıştı. Tek bildiğim, öldüğü. Başka hiçbir ayrıntı bilmiyorum."

Adam anladığını gösteren bir hareketle başını salladı.

"Herkese sordum ama hiçbir sonuç alamadım. Kız kardeşiniz savaşın sonuna kadar mı kaldı Ravensbrück'de?"

"Evet. Hemen hemen dört yıl boyunca."

"Uzun süre."

"Bin dokuzyüz kırk ikiden beri. Şimdi burada, hasta zavallıcık, yaşadıklarından sonra... Ama size bildiği herşeyi anlatacaktır, karınızla tanışmış olabilir. Adım Şretter, Profesör Şretter."

Şçuka da kendini tanıttı.

"Şayet izin verirseniz..."

"Elbette," dedi profesör, "Jelona sokağı yedi numarada oturuyoruz, Stefan Batorı Lisesi'ne yakın."

Şçuka ertesi gün kentten ayrılacağını hatırladı.

"Ne yazık ki yarın gelemem. Öbür gün de. Salı günü öğlen mümkün mü sizin için?"

"Ne zaman isterseniz. Kız kardeşim hep evde oluyor. Söylediğim gibi, hasta olduğu için yatıyor. Sorunumuz da bu zaten." Şçuka'nın kulak misafiri olduğu konuşmadan edindiği izlenimi gidermeye çalıştığı çok açıktı. "Evimiz küçük, sadece iki odası var, biz zaten üç kişiyiz, bir de oğlumuz var... Büyüdü de. Karımın Varşova'dan gelen akrabaları da bizim yanımızda, bir de benim kız kardeşim olunca... Anlıyorsunuz, bu şartlar altında..."

"Kocam lisede öğretmenlik yapıyor," dedi Bayan Şretterova. "Bilimsel çalışmalar da yapıyor. Bu şartlar altında, çalışabileceği tek bir köşe bile yok evde."

Profesör elini salladı. Çok bitkin görünüyordu.

"Bunu umursamıyorum artık..."

"Nasıl yani? Çalışmalarını umursamıyor musun?"

Adam hoşgörüyle gülümsedi.

"Bir zamanlar farklı düşüncelerim vardı. Bilimsel çalışmalar, üniveristedeki kürsü, başka planlar... Tarihçiyim ben. Şikâyetçi değilim aslında. Tanrı korusun! Lisede öğretmenlik yapmaktan da çok memnunum."

"Parası çok az," dedi Bayan Şretterova.

"Hayatım, her şeye sadece bu açıdan bakmamak lazım. Ayrıca, abartmaya da gerek yok, beterin beteri var."

"Beterin beteri mi var? Bir faytoncu bile senden daha

çok para kazanıyor, onbeş yıllık yorucu bir meslek hayatından sonra..."

Şçuka karı-kocanın konuşmasını kesmek istemiyor, sessizce sigarasını içiyordu.

"Kız kardeşimden bir şeyler öğrenmeniz kuvvetle muhtemel," dedi profesör kısa bir süre sonra. "Bir yardımımız dokunabilirse, çok memnun olurum. Şu günlerde herkes yakınlarını arıyor. Elden ne gelir? İnsanlar ortadan kayboldular, birbirlerinden koptular... Ah, bu nasıl bir hava böyle?" derin bir nefes aldı, "bu Mayıs yağmurunun yağması da harika oldu. Hava açıyor artık."

Gerçekten de, yağmur çok azalmıştı. Şçuka sigarasını atıp pardösüsünün yakasını kaldırdı.

"O halde, Salı günü sizi rahatsız ederim."

"Gidiyor musunuz?" diye şaşırdı profesör. "Hâlâ yağmur yağıyor ama."

"Biraz daha bekleseydiniz," diye tavsiyede bulundu Bayan Şretterova. "Islanacaksınız."

Ama Şçuka acelesi olduğunu söyleyip Şretterlerle vedalaştı ve caddeye çıktı. Cadde boştu, yağmur sularıyla yıkanmış, temiz havayla dolmuştu. Yağmur suları su oluklarından akıyor, olukların monoton şarkısı etrafta şakırdıyordu. Yağmur çiseliyordu artık. Sürekli şimşekler çakıyor, sağır eden gök gürlemeleri devasa kayalar gibi, gecenin içine yuvarlanıyordu. Ama bu gök gürlemeleri, su şakırtıları ve sisler arasından, yıldızlı bahar akşamının o cılız ışığını geri getiren karanlıklar içinde, dünyanın en güzel ve en taze gençliğinin müjdecisi ortaya çıkmaya başlamıştı.

Podgurski cipini İl Komitesi binasının önüne park etti, binada nöbet tutan milislerden birinin su geçirmez yağmurluğunu ödünç alıp sular içinde kalmış pazar alanından öbür tarafa, Monopol'e geçti. Otelin önünde birkaç araç duruyordu. Şçuka'nın hâlâ odasında olduğunu düşünerek yukarı çıktı. Kapıyı iki kez çaldı ama açan olmadı. Kapı kolunu çevirdi. Görünüşe göre kilitliydi.

Geciktiği için rahatsızlık duyarak aşağıya indi. Tam o sırada Şçuka da şişman otel kâtibinden oda anahtarını alıyordu. Podgurski sevinmişti.

"Size rastladığım iyi oldu! Odanıza çıktım, bulamayınca yemeğe gittiğinizi düşündüm..."

"Korkmayın, yetişiriz," dedi Şçuka.

"Fırtınaya mı yakalandınız?"

"Evet."

Şçuka kısa bir süreliğine odasına çıkmak istiyordu, beraber yukarı çıktılar. Odası hamam gibiydi. Şçuka hemen pencereyi açtı. Karanlık içinde yağmurun son damlalarının yumuşak şakırtısı duyuluyordu. Yıldızlar gökyüzünde parıldamaya başlamıştı bile. Podgurski üzerindeki yağmurluğu çıkarıp alçak kanapenin ucuna oturdu.

"Kossetski'yi görmeye gittim."

Şçuka ıslak pardösüsünü ve şapkasını çıkardı.

"Öyle mi?"

"Onunla görüşmek istediğinizi söyledim."

"O ne dedi peki?"

"Sizi görmeye geleceğini söyledi. Ona kim olduğunuzdan söz ettim."

"Sordu mu beni?"

"Evet."

"Ne tepki verdi?"

"Ya sizinle karşılaşmış ya da en azından adınızı duymuş olmalı gibi bir izlenim edindim."

"Öyledir," dedi Şçuka ceketini çıkarırken.

Gömleğinin içinde omuzları ve sırtı daha bir geniş görünüyordu Şçuka'nın. Kollarını sıvayıp ellerini yıkamaya başladı. Ellerini kurulayarak, Podgurski'ye döndü.

"Bu durumun çok eğlenceli olduğunu itiraf etmeliyim."

Podgurski Şçuka'nın söylediğinden hiçbir şey anlamamıştı, bakışlarını ona çevirdi.

"Toplama kampındayken, savaştan sonra bu alçağa rastlarsam, onunla bizzat hesaplaşacağıma ve yaptıklarının bedelini ödeteceğime dair kaç kez yemin etmiştim kendime. Ya şimdi? Şimdi umurumda bile değil. Bu adamı görmek bile istemiyorum aslında."

Podgurski kıpırdamadan oturuyordu. Beti benzi atmıştı. Şçuka onu uzunca bir süre dikkatle süzdü. Sonra yanına gidip hâlâ yarı ıslak elini Podgurski'nin omuzuna koydu.

"Umarım, kimden söz ettiğimi anlamışsınızdır yoldaş Podgurski."

Podgurski başını iki yana salladı.

"Hayır..."

"Gerçekten anlamadınız mı?"

"Bu mümkün değil. Nasıl olur? Kossetski mi? O dürüst bir adamdır."

"Sıradışı düzenbazın tekidir o."

"Kossetski mi?"

"O benim için işbirlikçi Rıbitski. Gerçi ne fark eder; ha Rıbitski, ha Kossetski... Ne yazık ki kesinlikle yanılmıyorum. Gross-Rosen'da bir tek Rıbitski vardı."

Podgurski'nin sırtına vurdu hafifçe.

"Başınızı dik tutun yoldaş Podgurski! Böyle şeyler olur."

Şçuka banyoya dönüp nemli el havlusuyla yüzünü sildi ve gömleğinin kollarını indirip ceketini giydi. Podgurski eğilmiş, hâlâ kıpırdamadan oturuyordu.

"Ne yaptı kampta?" diye sordu Podgurski alçak sesle.

"İşbirlikçi Rıbitski mi?"

"Evet."

"Ne mi yaptı? Ona ne söylendiyse... Daha fazlasını da."

"Dayak attı mı?"

"Hem de nasıl! Dayak atmada üstüne yoktu."

Podgurski elini alnına götürdü.

"Adam öldürdü mü?"

Şçuka omuzlarını silkti.

"Bizzat öldürmedi, buna fırsatı olmadı. Ama suç ortaklığı etti."

"Korkunç bir şey bu!"

"Ne bekliyordunuz? Kendi hayatını kurtarıyordu bu şekilde."

"Nasıl yani? Hayır, aklım almıyor, böyle bir adam..."

"Ama öyle işte. Ben sadece, tüm yaptıklarından sonra dönmeye cesaret edebilmesine şaşıyorum. Gerçi, çok az tanık kaldı hayatta. Ayrıca, kampta sahte bir ad kullanıyordu... Yaptıklarını kim bilebilir?"

Podgurski ayağa fırlayıp pencerenin yanına gitti.

"Şimdi anlıyorum... Benimle yaptığı o konuşma... Çok açık! Aptal gibi, hiçbir şey anlamadım söylediklerinden! En ufak bir kuşku bile uyanmadı içimde."

Aniden arkasını döndü.

"Daha önce niçin söylemediniz bunu bana?"

Şçuka bir an düşündü.

"Bilmem. Öyle oldu işte. Adını sizden ilk duyduğumda sarsılmıştım."

"Tahmin ederim."

"Sonra, itiraf edeyim, bu meseleyi bir daha hiç düşünmedim."

"Onunla bizzat işiniz oldu mu hiç?"

"Yeteri kadar oldu. Altı ay boyunca." Bir an için yüzüne bir gölge düşüp hemen kayboldu. "İnsanlar pek belli olmuyor yoldaş Podgurski."

Podgurski ağır ve dalgın bir hareketle alnını ovuşturdu eliyle.

"Bu imkânsız, böyle bir adam... İşe bak! Ne yapmayı düşünüyorsunuz peki? Salı gününe kadar beklemeyi mi düşünüyorsunuz?"

"Evet. Acelemiz yok."

"Ya kaçarsa? Kendini neyin beklediğini biliyor çünkü."

"Korkmayın. Ödleğin tekidir."

"İyi ya, kaçar işte."

"Hayır. Bu tür insanlar kaçmayı bile beceremezler."

Podgurski pek ikna olmamıştı buna.

"Buraya geleceğini mi sanıyorsunuz?"

"Kesinlikle gelecek."

"Ama..."

"Hayır, bunu bana bırakın. Sizi temin ederim, bu tür insanlar suçlu olabilirler ama asla maceraya atılmazlar. Sahip oldukları her şeye gereğinden fazla bağlıdırlar. Dostumuz Kossetski uygun bir ortamda, suç işlemişliğini kolayca unutabilir, buna inanırım elbette. Ama yeni bir çevrede, yeni koşullar altında bir yaşama başlayamaz. O tür insanlardan değil o."

Podgurski yumruklarını sıktı.

"Ne iğrenç bir şey bu!"

Şçuka ona alaycı bir bakış attı.

"Abartmayın yoldaş Podgurski. Bu, küçük burjuvazinin iflasıdır sadece."

Büyük kadehlerle votka içiyorlardı. Krıstına masayı mezeyle doldurdu. Bol çeşit vardı: kızartılmış ringa balığı, soğuk et, mayonezli yumurta, karışık salata, taze beyaz turp, et için tatar sosu ve tavşan eti sosu.

"Muhteşem!" dedi Hevmitski.

İkisi de kurt gibi açtı, açgözlüce yemeğe koyuldular. Mezelerden atıştırmaya başlamadan önce mönüden ana yemeklerini söylediler. Kossetski sığır filetosu bifteği ısmarladı. Hevmitski önce Viyana şinitzeli ısmarladı ama sonra fikrini değiştirip hindi antrikotta karar kıldı.

"Şarap da söyleyelim mi Andjey?"

Andjey için fark etmezdi. Bir parça domuz pirzolasıyla açlığını biraz bastırdı çabucak.

"Nasıl istersen."

Hevmitski bir şişe orijinal Bordeaux söyledi. Masadan uzaklaşan Krıstına'yı barın arkasına geçene dek gözleriyle takip etti.

"Şuna baksana!" diye dürttü Andjey'i, "ne güzel bacakları var. Muhteşem! Haydi, içelim."

Votka buz gibiydi. Krıstına'nın getirdiği votka karafası hafifçe buğulanmıştı. Hevmitski boşalan bardakları doldurdu hemen.

"Andjey!"

Andjey mekanik bir şekilde içkisini içip mezelerden atıştırmaya devam etti sessizce. Maçiek göz ucuyla Andjey'e baktı.

"Canımız nasıl domuz etinden köfte çekerdi, hatırlıyor musun?"

Andjey gülümsedi.

"Evet!"

"Ya Vilga'nın evindeki kazı hatırlıyor musun?"

"Vilga'daki mi? Ne zamandı o?"

"Hatırlamıyor musun? Talimden döndükten sonraydı."

"Kırk dört yılı baharıydı, değil mi? Hatırlıyorum. Feci dökülüyordun."

"Sen dökülmüyor muydun sanki? Hepimiz dut gibi sarhoştuk."

Andjey canlanmıştı.

"Dur bir dakika, Vilga'nın evinden gece çıkmıştık o zaman ve Haneçka'yı görmeye gitmiştik, değil mi?"

"Ne güzel zaman geçirmiştik, değil mi? Hatırlıyor musun, hiçbir şey olmamış gibi Joliborj'dan geçmiştik. Senin fikrindi."

"Benim fikrim miydi?"

"Kimindi ya? Senin ve Vilga'nın fikriydi. Vilga'yla sen yolda, Wilson meydanında opera gösterisi yapmıştınız. Vahşi eşekler gibi anırıp durmuştunuz. Neyse ki

hiçbir devriyeye yakalanmamıştık. Evinin sokağına vardığınızda, Haneçka önce ne kötü azarlamıştı bizi, hatırlıyor musun?"

Andjey bir an düşündü.

"Zavallı Haneçka."

"İyi kızdı."

"Nerede ölmüştü, Mokotuf'da mı?"

"Hayır, kent merkezinde bir yerde, sanırım Kruça'da. Bak, Vilga da öldü. Kaç kişiydik o gece?"

"Vilga'ya gittiğimiz gece mi? Biz ikimiz, Staşek Kossobudzki..."

"Bir de Kışıştof."

"Evet. Beş kişiydik."

"Geriye sadece ikimiz kaldık."

"Öyle."

Hevmitski kadehlere votka koydu.

"O halde, ikimizin sağlığına içelim. Biliyor musun Andjey?"

"Neyi?"

"Farklı şeyler yaşadık çünkü o günler farklıydı, bu bir gerçek. Ama güzel günlerdi."

"Öyle mi dersin?"

"Öyle değil mi sence de? Ne günlerdi be! Hep birlikte, dayanışma içerisinde! Ne zaman var olmuş bunca efendi kız ve erkek? Böylesi bir inançla!"

"Ne olmuş yani? Hemen hepsi ölüp gitti işte."

"O başka. Yine de güzel günlerdi. Biraz daha içer misin?"

Andjey kadehini kenara itti.

"Biraz sonra içerim. Bir başkaydık o zamanlar."

"Daha gençtik."

"Sadece genç de değildik. Ne istediğimizi de biliyorduk."

"Öyle."

"Bizden ne istendiğini de."

"Yeni mi anladın bunu? O kadar açık ki. Ne isteyebilirlerdi? Ölmemizi istiyorlardı tabii ki. Şimdi de bunu istiyorlar. Tamam. Biz bu yola baş koymadık mı?"

Andjey kaşlarını çattı.

"Saçmalama."

"Ben mi saçmalıyorum?"

"Evet. Ölmek maharet değil."

"Nasıl öldüğüne bağlı."

"Herhangi bir şekilde. Biz bu yola baş koyduk."

"Az şey mi yaptık bu uğurda?"

"Umutsuz bir yol bu."

"Özellikle ölen için," diye dalga geçti Maçiek. "Ay, ne sevimlisin! Diyecek bir şey bulamıyorum sana. En iyisi, şu şişeyi bitirelim."

Barın kapısında bir grup belirdi. Bu, Drevnovski'nin on beş dakika önce lokalden çıkmak üzerelerken restoranın holünde karşılaştığı gruptu. Şiddetli yağmur yüzünden başka bir yere gitme planları suya düştüğü için Monopol'de kalmış olmalıydılar. Üçü erkek, ikisi kadındı. Kadınlardan biri, ince kaşları, Amerikalı aktristlerinki gibi kıvrık kirpikleri, çıplak omuzlarında fare kürkü olan platin saçlı sarışın ellerini çırptı.

"Ben demedim mi size? Hiç kimse yok işte, bomboş burası. Çok güzel. Hadi gelin! Burada harika vakit geçireceğiz avukat bey."

Kısa bir süre sonra hepsi barın etrafına doluşup taburelere oturmaya başladı. Avukat Krayevski platin saçlı sarışının yanına oturdu. Kalın, kırmızı ensesini eğerek, sarışının kulağına bir şeyler fısıldıyordu. Kadın dalgın dalgın dinliyordu, bir ara barın öbür ucunda duran genç ve yakışıklı esmere bir göz attı.

"Doktor bey buraya, benim yanıma lütfen!"

Hevmitski rahatsız olmuştu, suratını astı. Votka etkisini göstermeye başlamıştı. Bir genç kızınki gibi uzun, güzel kirpiklerinin gölgelediği gözleri biraz kısılmıştı ve parıl parıl parlıyordu.

"Nereden çıktı şimdi şu ayak takımı!"

Ama bardakiler yüksek sesle konuşuyorlardı ve Hevmitski'nin söylediğini duyamayacak kadar birbirleriyle meşguldüler.

Hevmitski'nin gözleri Krıstına'yı aradı. Krıstına o sırada bardaklara konyak dolduruyordu, sanki Hevmitski'nin kendisine baktığını hissetmiş gibi, bir ara onun olduğu tarafa bir göz attı. Hevmitski hafifçe başını salladı. Masalarına gelmesini istiyordu. Krıstına sadece gülümseyip işine devam etti. Şişman avukat Krıstına'ya bir şeyler söylemeye başladı.

Maçiek kadehine uzandı.

"Andjey!"

Andjey yemeği bırakmış, elini başına dayamış öylece oturuyordu, açık renk saçları alnına düşmüştü.

"İçiyor musun?"

Sessizce içkilerini içtiler. Maçiek tekrar bara baktı ama bu kez Krıstına'yla göz göze gelemedi. Avukatın geniş sırtı Krıstına'yı görmesini engelliyordu. Platin saçlı

sarışın, sağında oturan yakışıklı adama doğru eğilmiş, kahkaha atıyordu. Omuzundaki kürk bir tarafa kaymış, narin hatlı çıplak omuzunu açıkta bırakmıştı. Diğer iki adam öbür kadınla konuşuyordu. Üçü de oldukça sarhoştu. Hevmitski ara ara Krıstına'ya bakıyordu sürekli ama boşunaydı. Krıstına yeni müşterilerle bir hayli meşgul görünüyordu. Hevmitski sonunda dayanamadı.

"Andjey bunların kim olduğunu biliyor musun?"

"Hangileri?"

"Bardaki şu ayak takımı."

Andjey o tarafa bakmadı bile.

"Başka işin yok mu senin?"

"Tanıyor musun onları? Buralılar galiba."

Andjey alnına düşen saçlarını arkaya atıp başını kaldırdı.

"Tanıyor musun?"

"Bilmem. Sadece şu kırmızı enseliyi tanıyorum."

"İğrenç bir herif. Bir yumruk çakasım geldi suratına. Kim o?"

"Buralı bir avukat."

"Domuzun teki gibi görünüyor."

"Onun gibi bir şey."

"Gidip çakayım mı suratına bir yumruk?"

"Çak."

Hevmitski ayağa fırladı. Andjey onun kolunu tuttu.

"Delirdin mi sen?"

"Bırak beni! Suratına çakmamı sen söyledin."

"Otur şuraya!"

"Böyle öküz ensesi olan heriflere tahammül edemem ben..."

"Otur dedim sana!"

Hevmitski istemeye istemeye oturdu.

"Bana bak Maçiek..." dedi Andjey. "Seninle ciddi ciddi konuşmak istiyorum. Bir saat önce Florian'la görüştüm. Uzun uzun konuştuk."

Maçiek heyecanla Andjey'e döndü. Yüz ifadesi değişmiş, sanki birden ayılmıştı.

"Çok mu kızmış bize?"

"Hayır."

"Bu imkânsız! Kızmamış mı yani? Ben de senin okkalı bir küfür yediğin için keyifsiz olduğunu sanmıştım. Ne oldu peki?"

"Her şey yolunda."

"Kabul etti mi?"

"Evet."

"Bana verdi mi görevi?"

"Evet, sana verdi."

"Harika!" diye sevindi Maçiek. "Kabul etmeyeceğinden korkmuştum biraz. Her ihtimale karşın yeri hazırlamıştım yine de. Birkaç saattir nerede kalıyorum tahmin et."

"Nerede?"

"Burada."

"Oda mı tuttun?"

"Tuttum tabii! Hem de hangi odayı, bir bilsen! Düşünsene, odalarımız bitişik, komşu olduk."

"Onunla mı?"

"Evet! Onunla konuştum da üstelik. Şu an seninle durduğumuz gibi, yan yana durduk. Hoş bir adam. Bana sigara bile ikram etti. Amerikan sigarası. Nasıl ama?"

Andjey ona baktı ama hiçbir şey söylemedi. Maçiek kollarını açarak gerindi.

"Harika! Herşey harika gidiyor. Korkma, ben bu işi iyi kotarırım artık, bugünkü fiyaskoyu telafi ederim..."

"Bağırma," diye homurdandı Andjey.

Maçiek omuzlarını silkti.

"Abartma! Kim dinler bizi burada?" diyerek sesini alçalttı. "Söz veriyorum, birinci sınıf bir iş çıkaracağım; çabuk, düzgün ve şık olacak. Sonra tüyeceğiz buradan! Nereye gideceğimize karar verildi mi?

"Evet, Salı günü ormana."

"Şarı'nın grubuna mı?"

"Pek öyle sayılmaz. Şarı yakalandı."

"Allah kahretsin! Nerede yakalanmış?"

"Bilmem, ayrıntıları bilmiyorum. Florian hiçbir şey söylemedi. Her halükârda onu yok sayabiliriz artık."

"Yazık çocuğa," dedi Maçiek. "Tedbirsizlik yapmış olamalı. Yerine kimin geçeceği belli mi?"

Andjey bir an tereddüt etti.

"Evet."

"Kim?"

"Ben."

Hevmitski'nin bir an dili tutuldu.

"Sahi mi? Bu harika Andjey! Bak dostum, bunu ıslatmalıyız! Bir karafa votka daha söyleyelim."

Andjey başını iki yana salladı.

"İstemiyor musun yoksa? Bari bir kadeh iç."

"Yarım kadeh bile içmem."

"Neyin var senin?"

"Hiç. Votka hoşuma gitmedi."

"Hasta mısın?"

"Rahat bırak beni. Hoşuma gitmedi, hepsi bu."

Maçiek kuşkuyla baktı ona.

"Nasıl istersen. Ama..."

"Yine ne var?"

"Yok bir şey."

Karafanın dibinde biraz daha votka vardı. Maçiek kalan votkayı kendi kadehine koyup bir dikişte içti. Ama bütün keyfi kaçmıştı.

"Amma gürültü yapıyor şu hayvanlar!" diye homurdandı.

Barda eğlenen grubun sadece bir kısmı bankonun önünde kalmıştı. Platin saçlı sarışın, yakışıklı doktorla dans ediyordu. Yalnız kalan avukat diğer adamlardan biriyle yer değiştirmişti ve şimdi de diğer kadını pohpohluyordu. Bir kuşunkine benzer egzotik bir profili ve kıpkırmızı büyük bir ağzı olan uzun boylu, esmer bir kadındı bu. O sırada işi olmayan Krıstına barın bankosunun kenarında hesap çıkarıyordu.

Hevmitski bir sigara yakıp birden ayağa kalktı.

"Nereye gidiyorsun?" diye sordu Andjey, huzursuz olmuştu.

"Korkma. Bir dakika."

Nikeli ışıldayan ve kavisli bar bankosunun arkada, kahve makinesinin arkasında tek bir çıkışı vardı. Hevmitski doğrudan o tarafa yönelip banko çıkışın önünde dikildi. Ellerini pantolonunun ceplerine soktu.

Krıstına ancak bir süre sonra onu fark edebilmişti. Hafifçe kızarıp fatura koçanını kenara itti. Bir an tereddüt etti sanki. Ama sonra Hevmitski'nin yanına gitti.

Düzgün, ince elbisesi içinde zarif görünüyordu. Kafası karışıkmış gibi bir izlenim vermiyordu artık. Hatta gülümsüyordu. Gülümserken nemli gözleri biraz kısılıyor, her zamankinden daha çekik görünüyordu.

"Size nasıl yardım edebilirim?" diye sordu.

"Unuttunuz bizi."

Krıstına, Hevmitski'nin gözlerini dudaklarına diktiğni fark etmişti ama fark etmemiş gibi davrandı.

"Çok özür dilerim. Bunu telafi ederim."

"Gerçekten mi?"

"Ne vereyim size? Yine votka mı?"

"Şimdilik hayır."

"İstemiyor musunuz? Uzun çizmeli beylerin çok içmekten hoşlandıklarını sanıyordum."

Maçiek gözlerini kırpıştırdı.

"Deneyimlerinizden mi biliyorsunuz bunu?"

"Belki," dedi Krıstına. "Ama çok da iyi deneyimlerimden değil."

Hevmitski sigarasını dudaklarından ancak o an çekti.

"Arkadaşınız ne zaman gelecekti? Saat onda mı?"

"Evet."

"Yani yarım saat sonra."

"Ne olmuş?"

Hevmitski bir adım daha yaklaştı Krıstına'ya.

"Saat on birde çıkabilir misiniz?"

Krıstına yanıt vermedi. Birbirlerine o kadar yakın duruyorlardı ki yüzünde Hevmitski'nin sıcak nefesini hissediyordu.

"Bir bahane bulmak kolay, öyle değil mi? Kendinizi kötü hissettiğinizi söylersiniz. Başınız ağırıyordur

ve eve gitmek zorundasınızdır; bunun gibi bahaneler işte..."

Platin saçlı sarışın bara dönmüş olmalıydı, çünkü kahkahası barda yankılanıyordu. Krıstına o tarafa baktı.

"Durun, gidersiniz," dedi Hevmitski. "Onlar bekleyebilir. Ne diyorsunuz?"

"Neye ne diyorum?"

"Bitecek mi işiniz?"

"Diyelim ki öyle. Ne olacak?"

"Tahmin edemiyor musunuz?"

"Hayır. Hiç tahmin yürütemem ben."

"Acaba? Burada, Monopol'de kalıyorum."

Krıstına başını biraz geriye atıp alaycı gözlerle Hevmitski'ye baktı.

"Öyle mi? Ne güzel."

"Teşekkür ederim. Birinci kat, on sekiz numaralı oda."

"Bundan emin misiniz?"

"Kontrol etmesi kolay. Saat on birde. Tamam mı?"

"Yazık ki..."

"Tamam mı?"

"Sadece faturaları kontrol etmeye alışığım ben."

"Sadece faturaları mı?"

"Bir türlü de doğru hesaplayamam."

Hevmitski sigarasını yere atıp ayağıyla ezdi ve ellerini tekrar pantolonunun ceplerine soktu.

"Sadece faturaları mı kontrol edersiniz?"

"Benim işim bu."

"O halde cesurca kontrol edebilirsiniz. Kesinlikle yanılmayacaksınız."

"Tahmin ederim."

"Bayan Krıstına!" bankonun ardından avukat Krayevski'nin sesi geldi.

Krıstına gitmek ister gibi bir hamle yaptı ama Hevmitski onun önünü kesti.

"Ee, ne diyorsunuz?"

"Ne mi diyorum?" dedi Krıstına.

"On sekiz numaralı oda. Saat on birde."

"Biliyorum. Ama..."

"Yine mi 'ama'?"

"Siz söyleyin, bu kadar küçük rakamları kontrol etmeye değer mi? Sözlere güvenirim ben."

Şifientski etrafında oturanlara dalgın dalgın baktı. Konuklar masaya oturmaya başladıkları sırada beklenmedik bir kargaşa yaşanmıştı, çünkü Drevnovski konukların isimlerinin yazılı olduğu önceden hazırlanmış kartları bildik nedenle masaya koyamamıştı. Şifientski gülümsüyor, nezaketiyle etrafındakileri etkilemeye çalışıyordu ama sinirden kuduruyordu aslında. Bir vitrin mankeni donukluğuyla masanın etrafında dolaşıp duran sekreterini gördükçe yumruklarını sıkıyordu sinirle. 'Şu soytarının işini bitireceğim!' diye geçirdi içinden kararlılıkla. Pienionjek'in olduğu tarafa bakmamayı yeğliyordu. Sadece, gazetecinin homurtusunu duyuyordu ara sıra.

Pienionjek masadaki hemen herkesi tanıyordu ve keyfi yerindeydi. Konuklar içeri girdikleri sırada Şifientski onun yanından ayrılmıştı. Drevnovski de bir yerlere kaybolmuş olmasına rağmen, Pienionjek yalnız kal-

mamış, Ostroviets Emniyet Amiri Binbaşı Vrona'ya yapışmıştı. Henüz çok genç, yirmili yaşlarında, kısa boylu ve ufak tefek bir delikanlıydı Vrona. Kederli, erkeksi bir yüzü, yanağında biçimsiz, biraz derin bir yara izi vardı. Bulunduğu mevkiyi, sıradışı derecede onurlu partizan geçmişine borçluydu. İçmeyi ve eğlenmeyi sevdiği için Pienionjek'e sempati duyuyordu.

"Bakıyorum, siz çoktan biraz içmişsiniz Pienionjek," diyerek Pienionjek'in koluna hafifçe vurdu.

Pienionjek kıkırdayarak güldü.

"İçtim tabii. Sen de içeceksin."

"Eh!" diye yüzünü buruşturdu Vrona. "Böyle yerleri sevmem, buralar tam çürük burjuvalara göre..."

Pienionjek ellerini ovuşturdu.

"Günün birinde seversin... Seveceğini göreceksin..."

Pienionjek çene çalmaya devam edecekti, Şifientski'nin gönderdiği, 'Ostroviets'in Sesi' gazetesinin baş redaktörü Pavlitski onu bir kenara çekti. Çok uzun boylu ve geniş omuzlu bir adamdı Pavlitski, kalın bir ensesi, bir tapirinkine[16] benzer büyük bir başı vardı. Ufak tefek Pienionjek ancak omuzlarına geliyordu. Pavlitski Pienionjek'in üzerine atıldı.

"Hemen çek git buradan!"

"Ben mi?" diyerek hıçkırdı Pienionjek. "Başka emrin? Sen çek git!"

"Gitmiyor musun?"

"Hayır! Demokrasi var mı yok mu?"

16- Tapir: Kısa, hortuma benzer ve kavrama özelliğine sahip burnu olan, tropikal ormanlarda nehir kenarlarında yaşayan, domuz benzeri otçul büyük memeli. (ç.n.)

"Gitmiyor musun?"

Pienionjek başı yukarıda öylece dikilmiş, küstahca gülüyordu.

"Ho-hoşuma gitti burası."

"Sen dur..."

"Ne o, tehdit mi ediyorsun beni?"

"Görürsün."

"Beni tehdit mi ediyorsun sen? Faşistlere yaltaklanan kimdi peki?"

Pavlitski kıpkırmızı kesildi.

"Kes sesini hayvan!"

"Sen değil miydin faşistlere yaltaklanan?"

Pavlitski huzursuzca az ileride Veyhert'le konuşan binbaşıya göz attı. Vrona ve Veyhert'in yanına şimdi Şçuka ve Podgurski de gelmişti. İl ordu komutanı Albay Baginski ile konuşmakla meşgul Şifientski o tarafa yaklaşmamayı yeğliyor, Pavlitski'nin çabasının sonuçlarını uzaktan gözlemliyordu.

"Şu çeneni kapatacak mısın sen?"

Pienionjek hafifçe kıkırdadı.

"Yaltaklanmadın mı?"

"Sessiz ol!"

"Söyle, ya-yaltaklanmadın mı?"

Pavlitski dayanamadı.

"Ya sen?"

"Ben mi?" dedi Pienionjek kibirle, "yaltaklandım tabii."

"Gördün mü bak, kes sesini şimdi!"

"Kesmezsem ne olurmuş? Ben yöneticilere her zaman yaltaklanırım. Sen de yaltaklandın."

Pavlitski sinirden mosmor kesilmişti. Vrona alenen onlara bakıyordu.

"Sen de yaltaklandın!" dedi Pienionjek.

Pavlitski yumruklarını sıktı, bir an, koca cüssesiyle Pienionjek'in üstüne atılacak gibi oldu ama kendini tuttu.

"Bekle sen! Yarın görüşürüz seninle."

Pienionjek'e sırtını döndü.

Pienionjek, Pavlitski'nin arkasından, "Yaltaklandın işte!" diye zafer çığlığı attı.

Şifientski, Pavlitski'nin Pienionjek'in yanından ayrıldığını fark ederek, bir fırsatını bulup albayı başından savdı.

"Ne oldu?" diye fısıldadı Pavlitski'nin kolundan tutarak. "Hallettiniz mi?"

Pavlitski elini salladı.

"Laf anlamıyor. Dut gibi sarhoş."

"Hay Allah kahretsin!"

"Bana kalırsa, kendi haline bırakalım onu."

"Ne yani, burada mı kalacak? Kesinlikle olmaz."

"Ya onu buradan çıkarmaya çalışırken rezalet çıkarırsa?"

"Öyle ya!" diye homurdandı Şifientski, "çıkarır mı çıkarır. Belki de haklısınız, gerçekten değmez..."

"Kesinlikle. Böyle bir tipi niye davet ettiniz?"

"Ben mi davet etmişim? Yapmayın beyefendiciğim!"

"Kim getirdi onu öyleyse?"

Şifientski elini salladı.

"Fark etmez artık."

Etrafına bakındı.

"Evet, herkes geldi sanırım. Oturalım mı artık?"

Masaya oturulurken yaşanan kısa süreli karışıklık sonrasında konuklar yerlerini aldı. Şifientski, Şçuka'nın şerefine kadeh kaldırıp kaldırmama konusunda bir an tereddüt etti. Sonunda kadeh kaldırmanın o an için uygun olmadığına karar verdi hemen. O sırada herkes tabağına yiyecek almakla meşguldü. Meze tabakları elden ele dolaşıyordu. Gerçi Şifientski de çok acıkmıştı, ayrıca hükümet üyesi olarak yapacağı ilk konuşmasına —ki bunu düşünmek sinirini biraz yatıştırmıştı— başlayabileceği tek bir söz bulamamıştı zihninde. Bu yüzden, kadehini alıp Şçuka'ya doğru eğildi.

"Sağlığınıza yoldaş Şçuka!" dedi sessizce.

"İyi votkanın kötüsü olmaz," dedi Albay Baginski sakince.

Şifientski iki askerin, Vrona ve Baginski'nin arasında oturuyordu. Şçuka tam karşısındaydı; bir yanında Veyhert diğer yanında Kent Ulusal Meclisi Başkanı Kalitski vardı.

Drevnovski masanın ucunda put gibi oturuyor, kafasının içindeki uğultuya, bedeninin hareketsizliğiyle hâkim olmaya çalışıyordu. Tabağına birkaç parça et koydu ama ilk lokma boğazına takıldı. Lokmayı zar zor yutup masanın o kısmında sendikanın birkaç temsilcisi arasında hararetlenmeye başlayan konuşmaya katılmaya çalıştı. Ne yazık ki sözcükler sanki kulaklarına pamuk tıkılmış gibi derinden geliyordu. En yakınında oturanların yüzlerini bile parlak ışıkta tuhaf şekiller halinde görüyordu. O sırada sessiz sedasız, kendi halinde oturan Pienionjek vardı yanında. Sakin görünüyor, sanki

bir perde inmiş gözlerini etrafta şaşkınlıkla gezdirerek, çatalıyla tabağındaki sazan peltesini karıştırıyordu. Drevnovski'yi kesin bir yenilgi duygusu sarmıştı. Bütün ümidini yitirmişti. Tüm plan ve tasarıları, tüm kariyeri, geleceği suya düşmüştü. Ne kötü bir yazgıydı bu!

Yakınında oturanlardan birinin sert sesini duydu birden.

"Kadehiniz niye dolu hâlâ? İçmiyor musunuz yoksa?"

Bu yabancı sesin, kendisini bir saniye içinde nasıl bu kadar ayıltabildiğine kendisi de şaşırdı. Birden özgür hissetti kendini, kulakları açılmış, kafasının içindeki uğultu kesilmişti. Her zamanki rahat gülümsemesiyle güldü.

"Neden olmasın? Zaten biraz içmiştim..."

"Zararı yok."

İçkisini bir dikişte içip Şifientski'nin olduğu tarafa baktı. Şifientski somurtan Vrona'yla konuşmakla meşguldü. Masadaki hava yavaş yavaş canlanıyordu. Sessiz ve neredeyse görünmez garsonlar kadehlerin boş kalmamasına özen gösteriyorlardı. Garsonların yetişemediği köşelerdeki konuklar kendi içkilerini kendileri koyuyorlardı.

Şçuka Kalitski'nin yanında oturmasından memnundu. İkisi eski dosttular. Epey eskiden, kendilerini Cenevre'de gafil avlayan Birinci Dünya Savaşı öncesinden beri tanışıyorlardı. Şçuka o zamanlar yirmi yaşında bile değildi. Öğrenciydi, sefalet içinde yaşıyor, kimya öğrenimi görüyordu. Şçuka'dan birkaç yaş daha büyük olan Kalitski deneyimi, bilgisi ve siyasi birikimiy-

le o dönemde Şçuka'nın önündeydi. Babası küçük bir ilçede kunduracılık yapan Şçuka'nın aksine, Kalitski Kiyofşçızna'daki toprak sahibi varlıklı bir aileden geliyordu. Ailesinin yüz karasıydı. Daha ortaokulun ilk yıllarında Varşova'da sosyalist gençlik grubuyla tanışmış, karışık işlere bulaşmış, eline tasdiknamesi tutuşturularak okuldan kovulmuştu. Maddi durumu sayesinde, Çarlık Rusyası'nın egemenliği altında bulunan Varşova'dan ayrılıp Habsburg hanedanının yönettiği Avusturya–Macaristan İmparatorluğu egemenliğindeki liberal Krakov'a güçlük çekmeden geçebilmişti. Ama sosyalizm, aristokrat kafasına yerleşmişti bir kere. Bu yüzden ailesiyle arası açılmıştı. Ukrayna bölgesindeki zengin topraklardan akan aile gelirinden de vazgeçmiş, hepsine sırt çevirmişti. Başına buyruk yaşamaya başlamış, kısa süre sonra ayağında yeni dostlarının çoğunun giydiği yırtık ayakkabılar, içinde sarsılmaz bir özgürlük duygusuyla Krakov'un kötü kaldırımlarını arşınlamaya başlamıştı. Lise bitirme sınavından sonra kısa süreliğine İngiltere'ye gitmiş, sonrasında bir süre Belçika'da bulunmuş, sonunda İsviçre'ye taşınmış ve müzmin yoksulluğa artık tümüyle alışmıştı. Sürekli yer değiştirmek yaşam tarzı haline gelmişti. Bu, yaşamını adamak istediği düşünceydi. Savaş yıllarında bir süre Şçuka ile aynı odayı paylaşmışlardı. O dönemde Kalitski'nin Şçuka'nın gelişimi üzerinde büyük etkisi olmuştu. Sonrasında, her ikisi de ülkeye döndüğünde ayrı işlerde çalışmışlar, yolları yavaş yavaş ayrılmaya başlamıştı. Sosyalistlerin programı Şçuka'ya yeterli gelmemiş, komünist partiye katılarak yoluna devam etmişti. Oldukça genç yaşta ev-

lenmiş ve Maria kendisine sadece bir eş değil, aynı zamanda sadık ve yakın bir yoldaş olmuştu. Ne yazık ki iş yaşamında sürekli üstesinden gelinemez güçlüklerle karşılaşmıştı. Mesleğinin erbabıydı ama saklamadığı ve amirleriyle arasındaki tartışmalarda ortaya çıkan siyasi görüşleri nedeniyle sürekli iş değiştirmek zorunda kalıyordu. Otuzlu yıllarda başı polisle birkaç kez derde girmiş ve mesleğini hiçbir şekilde yapamaz, meziyetlerine rağmen iş bulamaz olmuş, yaşam onu yavaş yavaş toplum dışına itmişti. Uzun süren ve o dönemde ses getiren yargılama sürecinden sonra hüküm giymişti. Üç yıl sonra hapisten çıktığında yeni bir savaş yaklaşıyordu hızla. Kalitski ise gençliğindeki düşüncelerine sadık kalarak, iki dünya savaşı arasındaki dönem boyunca PPS[17] ile sıkı ilişkiler içinde olmuş ve kooperatif hareketinin Polonya'da organize edilişinde olduğu kadar, kendi partisinde de büyük rol oynamıştı. Yazılar yazmış, dersler vermiş, milletvekilliği yapmıştı.

Şçuka ilk karşılaşma anında sarf edilen sıradan birkaç söz dışında o ana dek Kalitski'yle rahatça konuşma fırsatı bulamamıştı. Bir ara Veyhert o sırada Avrupa'da var olan duruma ilişkin uzunca konuşmasına ara verip meze tabağındaki yılan balığının en güzel parçasını aramaya koyulunca, fırsattan yararlanıp Kalitski'ye döndü.

Kalitski düşünceli biçimde sessizce oturuyor, az yiyor, hiç içmiyordu. Şçuka onu en son, savaştan önce, kendisi hapisten çıktıktan hemen sonra görmüştü. Kalitski, Şçuka'yı o sıralarda ziyaret eden az sayıdaki ko-

17- PPS (Polska Partia Socjalistyczna): Polonya Sosyalist Partisi. (ç.n.)

münist olmayan dostundan biriydi. O zamandan bu zamana çok yaşlanmıştı Kalitski. Saçları ağarmış, zayıflamış ve kamburlaşmıştı. Bedeniyle mükemmel biçimde uyumlu olan başı, eski moda uzun bıyıklarının eski bir görünüm verdiği mütevazı yüz ifadesiyle bu ortamda, genel bir gürültü içinde ve yaşam fışkıran tüm bu insanlar arasında tuhaf biçimde yabancı ve düşüncelere dalıp kaybolmuş görünüyordu.

Şçuka elini onun ince uzun elinin üzerine koydu.

"Seni gördüğüme çok sevindim eski dostum," dedi kendisinde nadir görülen samimi bir tonla.

Kalitski başını kaldırıp gür kaşları altından derin derin bakan kara gözleriyle baktı Şçuka'ya. Gözleri eski ışıltısını kaybetmişti. Sönük ve bitkin görünüyorlardı.

"Ben de," dedi sessizce. "Mutlaka görüşelim bundan böyle..."

"Ne zaman ayrılıyorsun buradan?"

"Çarşamba sabahı."

Kalitski hafifçe güldü.

"Savaş bittikten sonra yani."

"Umarım," diye mırıldandı Şçuka. "Kulağa biraz tuhaf geliyor, değil mi? Savaş bittikten sonra... Salı akşamı görüşelim o halde. Ailen de burada mı?"

Kalitski başını iki yana salladı.

"Yalnızım."

"Karın nerede?"

"Marynka mı? Ayaklanma sırasında öldü."

"Öyle mi?"

Şçuka söyleyecek başka bir şey bulamayıp elindeki ekmek parçasını gayrı ihtiyari ufalamaya başladı.

"Yoldaş Şçuka!" diye seslendi Şifientski, "kadehiniz dolu hâlâ!"

Şçuka başını sallayıp votkasını içti. Ekmeği ufalamaya koyuldu tekrar.

"Benim Maria'm da öldü," dedi kısa bir süre sonra.

Kalitski yorgun gözlerle baktı ona.

"Ravensbrück'de," dedi Şçuka ve bir an tereddüt ederek. "Ya oğulların?"

"Onlar da öldüler."

Şçuka'nın boğazında bir şey düğümlendi.

"İkisi de mi?"

"Evet. Epey oldu. Kırk üçte. Salı günü buluşuyor muyuz?"

"Evet, buluşuyoruz," diye tekrarladı ağır ağır Şçuka.

Konuşmaları kesildi. Masanın öbür tarafındaki Vrona yüksek sesle konuşuyordu.

"Bir tek şey biliyorum ben. Ormandayken, ben ve bizim çocuklar her şeyi farklı hayal etmiştik. Bazı yoldaşlarımız kendilerini çok çabuk salıveriyor. Bu böyle sürüp gidecek ve biz sanki devrim hiç olmamış gibi oyunu kaybedeceğiz. Burada her şeyi böyle sarsmak gerek!" diyerek sıktığı yumruklarını gösterdi. "Sınıf kavgasını karalamak değil, aksine onu bileylemek, düşmanın kafasına kafasına vurmak gerek! Çünkü biz bunu zamanında yapmazsak, düşman bizi sırtımızdan hançerleyecek."

Şifientski hoşgörülü bir gülümsemeyle başını salladı.

"Söylediklerinizde haklısınız yoldaş binbaşı, bir tek şeyi unutuyorsunuz sadece."

"Neyi?"

"Siyasetin o kadar da basit bir mesele olmadığını.

Bulunduğumuz etapta öncelikle farklı anlaşmazlıkları asgariye indirmeliyiz."

Vrona Şifientski'ye baktı.

"Kimin anlaşmazlıklarını? Zengin toprak ağalarının mı?"

"Ben genel, geniş manada konuşuyorum," dedi kaçamak biçimde Şifientski. "Kendimize çekmeli, fethetmeliyiz."

"İyi de kimi?"

"Ne demek kimi?" diye şaşırdı Şifientski. "Halkı tabii."

Vrona'nın esmer yüzü hafifçe kızardı.

"Halkı ha! Siz yoldaş Şifientski, gerçek Polonya halkını tanıyor, bu halkın nasıl olduğunu ve ne istediğini biliyor musunuz gerçekten?"

"Bana öyle geliyor ki..." diye söze başladı Şifientski ama Vrona devam etmesine izin vermedi.

"Kimi fethetmek istiyorsunuz? İşçiyi ve köylüyü yine bir sefalet ve yozlaşmaya itmekten başka bir şey düşünmeyenleri mi? Belki de en nitelikli yoldaşlarımızı arkadan vuranları fethetmek istiyorsunuzdur ha? Bunlar mıdır Polonya halkı?"

"Binbaşı, binbaşı," diyerek ellerini açtı Şifientski, "öfkenizi iyi anlıyorum, ben de pek çok olay karşısında acı çekiyorum."

"Devrim bayrağının üstüne 'Birbirimizi sevelim, kardeş Polonyalılar!' diye seve seve yazarsınız ama."

"Ülke yakılıp yıkıldı, insanlar yorgun düştü, gerçekçi düşünmek lazım."

"Gerçekçi düşünmek adına insanları cilalı bir uzla-

şıyla uyutmak istiyorsunuz, öyle mi? Hayır!" diyerek yumruğunu masaya vurdu. "Bu böyle gitmez, Bolşevik yolu bu değil. Ülkenin yakılıp yıkıldığı, insanların yorgun düştüğü doğru. Ama sanırım siz, yoldaş Şifientski, bu yorgun halkın içinde ne devasa bir gücün olduğunun farkında bile değilsiniz. Bu güç, bizim komünist gücümüz, büyüyecek, başkalarının içinde de uyanacak... Ah," sesi delikanlılara özgü bir acıyla titredi aniden, "pek çok yoldaşın bunu göremeyecek olması çok üzüyor beni..."

Şifientski bu hassas konuşmanın yönünü değiştirmek için hemen fırsattan yararlandı.

"Öldürülen iki işçi olayının soruşturması nasıl gidiyor?"

Vrona her zaman baktığı gibi baktı Şifientski'ye.

"Endişelenmeyin," dedi, "her şeyin zamanı gelecek. Yoldaşlarımızı öldüren o eşkıyaları yakalayamasak bile, bu suçun ardındakileri er ya da geç ele geçireceğiz."

Şifientski bir an düşündü.

"Demek bunu bir kaçığın tek başına yapabileceğine ihtimal vermiyorsunuz, öyle mi?"

Vrona bir an yanıt vermedi.

"Bu olasılığı da dikkate almak gerekir," diye devam etti Şifientski.

Vrona parmaklarıyla masaya vuruyordu.

"Size bir soru sorabilir miyim?"

"Buyurun," dedi Şifientski hevesli biçimde, "sizi dinliyorum."

"Mucizelere inanır mısınız?"

Bakan yardımcısı biraz bozulmuştu.

"Ben mi?"

"Evet, siz."

"Anlayamadım. Ne diye mucizelere inanacakmışım?"

Vrona omuzlarını silkti.

"Bilemem, bu sizin sorununuz. Açıkçası ben sorunuza soruyla yanıt veriyorum."

O sırada Şçuka tekrar Kalitski'ye döndü.

"Gelecekteki planların ne? Ostroviets'de mi kalacaksın?"

"Henüz bilmiyorum," dedi Kalitski. "Varşova'ya çekmek istiyorlar beni."

"Haklılar belki de."

"Öyle mi dersin? Neden istiyorlar beni? Ne yapacağım ben orada?"

Şçuka ağırlaşmış göz kapaklarını kaldırdı.

"Seni anlayamıyorum. Ne yapacağım da ne demek? Az iş mi var?"

Kalitski umursamazca elini salladı.

"Sevgili dostum, açık söylemek gerekirse, benim gibi insanlara şimdi ne ihtiyaç duyuluyor ne de iyi gözle bakılıyor."

"Senin gibi mi? Seni tanıyamıyorum, Yan. Sen ki eski bir sosyalistsin, böyle mi konuşuyorsun?"

"Ne yazık ki doğruyu söylüyorum."

"Kimin doğrusu bu?"

"Kimin mi? Benim. Eski bir sosyalist olduğumu söylüyorsun. Eski kafalı bir sosyalist olduğum çok açık. Fazla hassasım, çok ince eler sık dokurum, kuşkularım var. Kendi görüşlerim var. Doğruları insanların yüzüne söylemeyi çok severim ama bu, şu günlerde sevilmiyor."

Şçuka masanın üzerine eğildi.

"Bunun böyle olduğunu sen de biliyorsun," diye devam etti Kalitski. "Ne diye yalan söyleyelim birbirimize?"

Şçuka hiddetle kıpırdandı.

"Bu doğru değil," dedi sertçe. "Katiyen söylediğin gibi değil. Şu günlerde Polonya'da yaşananların yaşamımız boyunca beklediğimiz şey olduğunu gerçekten anlamıyor musun?"

Kalitski acı acı gülümsedi.

"Yaşamımız boyunca ne beklediğimizi konuşmayalım şimdi. Bırakalım bunu. Geçmiş geçmişte kaldı. Ya şimdi?" Şçuka'ya doğru eğilip sesini alçalttı: "Şimdi Şifientski gibiler lazım size."

"Size de ne demek?"

Kalitski bir şey söylemedi. Şçuka dikkatle süzdü Kalitski'yi.

"Ah eski dostum! Sen yarı yolda çakılıp kalmışsın..."

Kalitski'nin solgun yüzü hafifçe kızardı.

"Ben mi? Yoksa yürünmesi gereken yolda ilerlemeyen sizler misiniz?"

"Hayır, Yan," dedi Şçuka. "Parti doğru yolda ilerliyor. Bu yolda hatalar, yanlışlar yapabiliriz ama doğru yoldayız. Şifientski gibiler dedin az önce. Aramızda Şifientski gibiler varsa ne olmuş yani? Elbette var. Yarın elenirler."

Kalitski yine uzunca bir süre konuşmadı.

"Biliyorum," dedi sonunda. "Şifientski gibilerden korkmuyorum ben."

"E, o halde?"

Kalitski yorgun bakışlarını eski dostuna çevirdi. Kara gözleri bir an eskisi gibi parıldadı.

"Ben sizden korkuyorum," dedi. "Polonya'yı nereye sürükleyeceğinizden korkuyorum."

O sırada Veyhert, Şçuka'ya doğru eğildi.

"Korkarım Şifientski konuşma yapacak," diye fısıldadı laubali bir ironiyle.

Gerçekten de Şifientski kadeh kaldırma zamanının geldiğini düşünüyordu, toparlandı, yüzü ciddileşti, sağ elindeki bıçakla kadehine vurdu hafifçe. Ama kadehe çok hafif vurduğundan, sadece yanındakiler sustu. Şifientski bir kez daha kadehine vuracaktı, masanın ucundan yüksek sesli bir çınlama duyuldu. Pienionjek puslu gözlerini kırpıştırarak, çatalını olanca gücüyle kadehine vuruyordu. Masadaki sesler bir anda kesildi, herkes ilgiyle gürültünün kaynağını araştırmaya başladı. Şifientski kızarıp bozardı.

"Şişşşt!" diye bağırdı Pienionjek. "Bakan bey konuşma yapacak."

Şifientski'nin şaşkınlığını gören Drevnovski kahkaha atmamak için kendini zor tuttu. Ağzını eliyle kapattı.

"Bir daha yap!" diye kışkırttı Pienionjek'i.

Ama Şifientski duruma hâkim olmuştu. Ayağa kalktı, herkes ona bakıyordu. İlk sözcüklerini söylerken sesi hafifçe titredi.

"Saygıdeğer yoldaşlarım! Bugün, dirilen Polonya'nın büyük bir zafer kazandığı gündür. Faşizmle giriştiğimiz savaşta boşuna kurbanlar vermedik. Faşizm teslim bayrağını çekti..."

"Tuttun mu?" diye fısıldadı Yejı Şretter.

Felek Şımanski soluk soluğa kalmıştı.

"Tuttum.

"Hadi bir, iki..."

Kotoviç'in cansız bedenini sallayarak önlerindeki karanlığa savurdular. İlkin bir su şıpırtısı duyuldu, ardından derin bir sessizlik oldu. Düşen yağmur damlaları ağaç yapraklarını hışırdatıyordu. Uzaklarda şimşekler çakıyordu.

Felek terlemiş anlını eliyle sildi.

"Uff! Amma da ağırmış ha."

"Sessiz ol," diye tısladı Şretter.

Alek kenarda duruyordu. Elleri titriyordu. Beynindeki kan gittikçe daha hızlı çekiliyor, kalbi boğazında atıyordu sanki. Üçü Kotoviç'in ağır cesedini bir kütük gibi yavaş yavaş taşıyarak çalıların arasından geçtikleri sırada midesi bulanmaya başlamıştı. Ağzını açıp nem yüklü taze havayı ciğerlerine çekti. Ama faydası olmadı. Alnı soğuk soğuk terlemişti. Midesi ağzına geliyordu. İstemsizce elini uzattı. Eli bir çalıya değdi, yüzünde ve elleri altında ıslak ve yapışkan yaprakları hissetti. Eğilip kusmaya başladı.

Felek karanlıkta kıpırdandı.

"Yine ne oldu? Delirdi mi bu?"

Şretter tuttu onu.

"İlişme. Bırak kussun."

Omuzları neredeyse birbirine değecek biçimde ama birbirlerini hemen hemen hiç göremeden göletin kenarında, sık ve ıslak çimenlerin üzerinde öylece duruyorlardı. Göletin karanlık ve kıpırtısız yüzeyi de zar zor

seçilebiliyordu. Etrafta çok yoğun bir karanlık, gizemli hışırtılar, uzun salkım söğütler vardı.

"Yeji!" diye fısıldadı Felek.

"Ne var?"

"Hadi sıvışalım buradan."

"Bekle biraz."

Alek'in yanına sokuldu. Alek eğilmiş, ıslak çalıya eliyle sıkıca yapışmış, boğulurcasına kusmaya devam ediyordu. Sonunda rahatladı.

"Daha iyi misin şimdi?" diye sordu Şretter.

Alek başını bitkince iki yana salladı. Mide bulantısı geçmişti artık ama kendini güçsüz, darmadağın ve her şeye kayıtsız hissediyordu.

"Sıvışalım mı artık?" diye sabırsızca fısıldadı Felek karanlık içinde.

Şretter başıyla yaklaşmasını işaret etti. Felek, Şretter'e sokuldu.

"Ne?"

"Sen git."

Felek tereddüt etti.

"Ya siz?"

"Korkma, ben hallederim. Birlikte dönemeyiz zaten. Yarın görüşürüz."

Felek kıpırdamadı.

"Ne var?" dedi Şretter sabırsızca. "Ne bekliyorsun daha? Toz ol dedim sana."

Felek ağır ağır elini uzattı Şretter'e.

"Yarın görüşürüz. Sana mı geleyim?"

"Evet. Ve dikkatli ol."

"Biliyoruz herhalde," diye homurdandı Felek.

Yanından geçerken hafifçe Alek'in omzuna vurdu.

"Kendine dikkat et dostum."

Bir gölge gibi çalıların arasından kayarak uzaklaştı. Yapraklar hışırdadı, yerdeki bir dal parçası çatırdadı. Sonra tekrar sessizlik çöktü ortalığa.

Alek kıpırdamıyordu. Şretter Alek'in sırtına dokununca, onun titrediğini hissetti.

"Nasılsın? Yine kusmak mı istiyorsun?"

Alek belli belirsiz bir şey mırıldandı.

"İstemiyor musun?"

"Hayır."

Doğrulup Şretter'in elini itti. Kısa bir süre, başı önde öylece dikildi, sonra bir çocuğun hıçkıra hıçkıra ağladıktan sonra iç çekmesi gibi, çocukça bir edayla içini çekti. Mendiliyle ağzını silmeye başladı.

Şretter sessizce onu izliyordu. Alek'in silüeti o kadar zayıftı ki karanlığın içinde kaybolmuş gibiydi yanıbaşında. Uzun süre ağır ağır sildi ağzını. Sonunda mendili cebine koyup bu kez normal biçimde derin bir nefes aldı tekrar.

"İyi misin?"

"İyiyim."

"Haydi, eve."

Alek başını salladı.

"Yarın Felek'le ben de gelirim sana. Yolu bulabilirsin değil mi?"

"Bulurum tabii."

"Hoşçakal o zaman!"

"Hoşçakal!"

Şretter Alek'in omzuna vurdu hafifçe.

"Eve giderken bir soda iç, iyi gelir."

Şretter çok geçmeden yalnız kaldı. Derin bir sessizlik sarmıştı etrafı. Ortalık toprak ve ağaç kokuyordu, bahar kokuyordu. İnce bir sis tabakası örtmüştü göletin üzerini. Ağaçların arasında, yukarıda mahmur bir kuş kanat çırpmaya başladı. Uykulu uykulu ötüp sustu.

Kısılmış ışıklara ve salondaki kalabalığa rağmen, Svomka'nın dikkatli gözleri Puçiatıtski'nin uzun boylu silüetini uzaktan seçebilmişti. Puçiatıtski yanındakilerle birlikte restorana henüz girmişti. Svomka derin bir nefes alıp yanından geçen ilk garsonun koluna yapıştı.

"Kont Puçiatıtski için bir masa bul! Bulabildiğin en iyi masayı."

Svomka henüz birkaç gündür Monopol'de çalışan, bu yüzden de cumartesi akşamlarının kalabalığına alışık olmayıp ustaca hareket edemeyen ve gelen müşterilerin kim olduğunu bilmeyen genç garsona söylemişti bunu.

"Bütün masalar dolu şefim."

Svomka'nın önemli sorunlar esnasında kendisine karşı çıkılmasına tahammülü yoktu.

"Ben masa bulunacak diyorsam o masa bulunur, anlaşıldı mı? Derhal bir masa bul."

Garsonun yanından ayrılıp sıkışık biçimde sıralanmış masalar arasından geçerek, boş bir masa bulmak için etrafına boşuna bakınan Puçiatıtski'nin yanına sokuldu.

Savaş öncesinden, Lvuf'tan tanıdığı Svomka'yı gören Puçiatıtski, "Oo, sevgili Bay Svomka'mız!" diye sevindi. "Umudumuz sizde. Bize bir masa bulabilir misiniz?"

"Derhal efendim. Kont hazretleri için masa olmaz olur mu hiç? Saygılarımı sunarım Kont hazretleri," dedi kadınların yanında dikilen Telejınski'yi fark edip selam vererek. "Masanız hazır. Lütfen beni takip edin."

"Harika!" dedi Puçiatıtski.

Kalabalık ortamdan kendini soyutlayıp kadınları Telejınski'yle baş başa bırakarak, Svomka'yla konuşmaya daldı yürürken.

"Bu akşam ne çok müşteriniz var sevgili Svomka..."

Svomka yuvarlak göbeğinin zar zor fark edilir hareketleriyle dans pistinin etrafında kendilerine yol açıyordu. Dans eden çiftlerin oluşturduğu kalabalık, kısık sarı-mavi ışıklar altında tango melodisi ritminde uyuşuk uyuşuk sallanıyordu.

"Savaş bitiyor Kont hazretleri. İnsanlar eğlenmek istiyor artık."

"Haklısınız. Bir tür intermezzo bu."

"Ne efendim?"

"Bir tür intermezzo diyorum. Yani ara, antrakt."

"A evet, tabii."

Svomka, Puçiatıtski'nin neyi kastettiğini yeni anlamıştı. Puçiatıtski'ye bir göz attı.

"Öyle mi düşünüyorsunuz Kont hazretleri?"

"İlla ki!" diyerek Svomka'nın sırtına vurdu hafifçe, "Endişelenmeyin sevgili Svomka. Herşey yoluna girecek. Biz daha kötülerini de gördük, ama dayandık."

"Haklısınız Kont hazretleri. Ben de hep aynı şeyi söylerim."

O anda orkestra sustu ve ışıklar yandı.

"Bir daha, bir daha!" sesleri yükseldi dans pistinden.

Orkestrayı yöneten kemancı işaret verdi. Işıklar tekrar söndü. Aynı tango tekrar çalmaya başladı.

"Nerede bizim masa?" diyerek etrafına bakındı Puçiatıtski.

Svomka çabucak bir bakış atarak durumu kavramıştı, biraz huzursuz oldu.

"Hazır Kont hazretleri."

Svomka'nın masa bulmasını istediği genç garson, yaşlı garsonlardan biriyle konuşuyordu. Svomka yanlarına gitti.

"Kontun masası nerede?"

Yaşlı ve tecrübeli garson duruma el koyma gereği duydu.

"Bir dakika şefim, hemen hallederiz. Dört kişilik bir masa boşalıyor. Hesabı verdim bile."

Svomka genç garsona delici bakışlar atıp gülümseyerek Puçïatıtski'ye döndü hemen.

"Bir dakikacık sabretmenizi rica edeceğim Kont hazretleri."

Puçiatıtski yüzünü buruşturdu.

"Nasıl yani, hiç masa yok mu şimdi? İşte bu çok güzel!"

Sırtını kasten Svomka'ya dönüp Fred Telejınski'yle birlikte kendilerine doğru gelen kadınların yanına sinirli bir şekilde gitti.

"Şu işe bakın, tüm masalar dolu."

Svomka parmaklarını göğsünde hızla oynatarak Puçiatıtski'nin yanında çırpınıp duruyordu.

"Bir dakikacık Kont hazretleri, sadece bir dakikacık. Masa şimdi boşalıyor."

"Çocuk mu kandırıyorsunuz siz?" diye sinirlendi Puçiatıtski. "Boşalıyormuş! Nerede boşalıyor? Bir saat ayakta dikilip bekleyecek miyiz yani? Özür dilerim sevgilim," dedi karısının kendisini yatıştırmaya çalışan jestini bastırarak, "ama bu tür davranışlara izin veremem. Dalga geçiyorlar sanki. Gidelim buradan. Bir dakika bile kalmam artık burada."

Bayan Stanieviçova'nın eğlenmekten vazgeçmek gibi bir niyeti yoktu. Şiddetli yağmur yüzünden bir saat kaybetmişlerdi zaten.

"Aman tanrım, ne korkunç bir despotsunuz siz böyle! Biz kadınların fikrini sormayacak mısınız?"

"En iyisi bara geçelim," diye öneride bulundu Telejınski. "Orada boş masa vardır kesin. Hem bil bakalım kim çalışıyor barda, Adam?"

"Kim?"

"Krıstına Rozbitska."

"Rozbitska mı? Dur bir dakika! Hangi Rozbitski'lerden, Kışınovıvoga'dakilerden mi?"

"Hayır, Kışınovıvoga'daki amcası olur. Bunlar Poznan'dakiler. Ksaverı Rozbitski'nin kızı bu.

"Öyle mi?" diye şaşırdı Puçiatıtski. "Dünya ne küçük! Duydun mu Rujacığım? Fred, Ksaverı'nın kızının buranın barında çalıştığını söylüyor. Çok çok eskiden," diyerek Bayan Stanieviçova'ya açıklamaya koyuldu Puçiatıtski, "Ksaverı Rozbitski karıma deli divane âşıktı..."

Tüm bu konuşma sırasında ne yapacağını bilemeden öylece duran Svomka aniden, salonun dibindeki masalardan birinin boşalmakta olduğunu fark etti. Rahat bir nefes alıp terlemiş alnını eliyle sildi.

"Masanız hazır Kont hazretleri."

"Beni bir rahat bırakın artık!" diye Svomka'yı azarladı Puçiatıtski. "Masa falan istemiyoruz. Masa olmasa da olur. Bara geçeceğiz."

Svomka bir şeyler söylemek, açıklama yapmak istedi ama Puçiatıtski'nin kararlı jesti karşısında susmak zorunda kaldı. Puçiatıtski ve yanındakilerin ardından bakarken, aldığı yenilgiyi hazmetmeye çalıştı bir süre. Aniden yerinden fırladı. Hızla salonun öteki ucuna gidip geri döndü ve tekrar masalar arasında dolaşıp durdu. Uyuşukluğu nedeniyle her şeyi berbat eden genç garson ortalarda yoktu. Sonunda mutfağa giden dar koridorda yakaladı onu. Garson birkaç tabak yemek taşıyordu, Svomka'nın yanından geçip gitmek istedi. Svomka şişko göbeğiyle yolunu kesti.

"A, seni gördüğüm iyi oldu. Yarından tezi yok kendine başka bir iş arayabilirsin artık. Monopol'de çalışmak amatör işi değildir, anlaşıldı mı?"

Garson yan yan baktı Svomka'ya.

"Ağır ol bakalım! Sen de kim oluyorsun? Bu ne samimiyet! Asıl sen yarından tezi yok kendine başka bir iş ara."

Sinirden soluğu kesildi Svomka'nın. Kıpkırmızı oldu, parmakları göğsünde donup kaldı.

"Ne? Ne dedin sen? Bu ne küstahlık!"

"Bak hele!" dedi garson, Varşova aksanıyla. "Dikkat et de sendika bir şey demesin bu işe. Anlaşıldı mı? Tepemin tasını attırmadan çek arabanı, müşteri bekliyor."

Svomka'nın dili tutulmuştu. Ağzı açık, fal taşı gibi açılmış gözleriyle öylece kalakaldı; kanı gittikçe daha

şiddetlenen dalgalarla yüzüne hücum ediyordu. Garson çokça düşünmeden, Svomka'yı sabırsızca dirseğiyle kenara itip salona açılan kapıda gözden kayboldu.

Svomka, şakaklarında gittikçe daha güçlü atan kanın külçe gibi ağır basıncını hissederek, 'Kan beynime sıçradı,' diye düşündü. Birden bir hüzün çöktü içine. Ölse kimse gelmeyecekti cenazesine. Hiç kimse. Topal bacaklı bir köpek bile. Kimsesiz cesedini cenaze arabasıyla mezaralığa taşıyıp lüzumsuz bir artık gibi gömeceklerdi. Gözleri yaşardı. 'Yarın sabah balığa gitmeliyim,' diye acıklı acıklı düşündü. 'Bana iyi gelir. Şu utanmazı da bir yolunu bulur dehlerim nasılsa.'

Kendisini biraz toparladı, yeniden hayata dönmüş gibi koridoru geçerek mutfağa yöneldi. Mutfağa girmesiyle gürültü patırtının kesilmesi bir oldu. Bu Svomka'yı teselli etti. Bulaşıkçı kadınlar yaptıkları işe ara verdiler. Aylak aylak dolaşan iki komi, hemen bir yerlere uçup gözden kayboldu. Siparişi verilmiş yemekleri daha çabuk hazırlaması konusunda sinirli aşçıya baskı yapan bir yığın garson da sus pus olmuştu. "Dört soğuk pancar çorbası! Viyana usulü iki şnitzel! Bir bonfile!" Mutfaktaki sesler artık tamamen sakindi. Bir düzen ve disiplin hâsıl olmuştu mutfakta.

Bu düzen sayesinde bir an olsun nefes alan Svomka, yusyuvarlak cüssesiyle öbür koridara daldı. Bu, yemek salonuyla mutfağı birbirine bağlayan kısa ama geniş bir koridordu.

Monopol'ün yıllar önce ölen vestiyer görevlisinin karısı ve Yurgeluşka diye çağrılan yaşlı Bayan Yurgeleviçova tuvalet kapısının önünde alçak bir tabure üzerinde dim-

dik oturmuş, torununa süveter örüyordu. Svomka durdu.

"Nasıl gidiyor Bayan Yurgeluşka?"

Yurgeluşka pırıltısı sönmüş yaşlı gözlere sahip, bir tavşanınkine benzeyen ufak yüzünü kaldırdı.

"Konuşma yapıyorlar."

"Öyle mi?"

Svomka kulak kesildi. Kapalı kapının ardından Şifientski'nin gür ve pürüzsüz sesi geliyordu.

"Bakan konuşuyor."

Yurgeluşka bu bilgiyi büyük bir kayıtsızlıkla karşıladı, ördüğü süveterle meşguldü. Damadı Şımanski Eylül ayında vurulmuş, kızı da çocuk düşürdükten sonra geçirdiği enfeksiyon sonucu kocasından birkaç ay sonra ölmüştü; o gün bugündür torunu Felek'e kendisi bakıyor, onu çok seviyordu.

Svomka çaktırmadan tuvaletin beyaz kapısına baktı. Kapı ışıl ışıl parlıyordu. Yurgeluşka işinin ustasıydı.

"Kusan oldu mu hiç?" diye sordu Svomka.

Yurgeluşka, örgüsüne ara vermeden sakince, "Şimdiden mi?" dedi. "Daha çok erken."

Svomka burnunu kaşıdı.

"Öyle."

"Her şeyin bir sırası var efendim. Şimdi konuşma yapılıyor. Sonra buraya koşup duracaklar..."

"İyi para kazanacaksınız bu gece."

"Ben de öyle sanıyorum. Ama bu hiç belli olmuyor efendim. Savaştan önce birçok yemek düzenlenirdi burada. Hatta birinde bir bakan bile vardı."

"Öyle mi?" Svomka'nın ilgisini çekmişti bu. "Ne bakanıydı? Adı neydi?"

"Hatırlamıyorum. Boylu poslu bir adamdı. Ya yediği bir şey dokunmuştu ya bağırsakları zayıftı, tuvalete taşınıp durmuştu gece boyunca. Bütün klozeti, af buyurun batırmıştı. Bir tek kuruş bile vermemişti!"

"Vay utanmaz! Bakan olacak bir de!"

"Öyle bitkin düşmüştü ki ölecek diye korkmuştum."

"Ne olay olurdu ama!"

"Boşverin. Tanrının insanlara nasıl davranacağı hiç belli olmuyor efendim. Bazılarına kucak açarken, bazılarını itiyor."

Svomka parmak uçlarında kapıya sokuldu.

Jurgeluşka meraktan çok dostça bir nezaketle, "Hâlâ konuşuyor mu?" diye sordu.

Svomka elini salladı sadece. Şifientski'nin sesi çok net duyuluyordu.

"Bugün tarihin de onayladığı zaferimizi," diyordu Şifientski, "hiçbir güç ne yok sayabilir ne de zayıflatabilir. Gelecek bize bağlı ve onu biz şekillendireceğiz. Saygıdeğer yoldaşlarım!" Sesi biraz gerilmişti. "Bugün kendi adıma, burada toplanan sizler adına ve Ostroviets kenti adına, konuğumuz yoldaş Şçuka'nın huzurunda büyük ve demokratik yurdumuz şerefine kadeh kaldırabildiğim için mutluyum. Çok yaşasın!"

İtilen sandalyelerin gürültüsü kadeh çınlamalarına ve 'çok yaşasın!' nidalarına karıştı.

"Kim için 'çok yaşasın' diyor bunlar?" dedi Svomka.

"Doğum günü kutlanan kişi içindir, kesin," dedi Yurgeluşka örgüsüne devam ederek.

"Hangi doğum günü kutlanan kişi? Öyle biri yok ki burada."

"O halde jübile yapan içindir."

"Jübile yapan da yok, ne saçmalıyorsunuz siz böyle! Polonya için diyorlardır kesin..."

Kapı aniden açılınca Svomka yerinden sıçradı, bir garson dışarı çıktı.

"Psstt!" diye garsona başıyla işaret etti Svomka.

Garson olduğu yerde durdu. Yakışıklılığının bilincinde, uzun boylu bir delikanlıydı ve centilmen tavırlar sergiliyordu. Savaştan önce birkaç yıl Varşova'daki Bristol Otel'de çalışmıştı ve Svomka ona çok önem veriyordu.

"Nasıl gidiyor Bay Yujio?" diye sordu Svomka dostça, ellerini göğüs hizasında oynatarak.

Yakışıklı garson gülümsedi.

"İyi gidiyor."

"İçiyorlar mı?

"Eh işte."

Svomka ellerini ovuşturdu.

"Harika! Fransız şaraplarını unutmayın. Kahvelerin yanında da likör servisi yapın. Size iyi geceler Bayan Yurgeluşka."

Svomka mutfakta, sinir olduğu garsona rastladı. Girişte birbirlerine sürtünerek geçtiler ve bir an bakıştılar. Garson küstahça bir ıslık çaldı, sırtını, küsüp kızan Puçiatıtski'nin döndüğü gibi döndü Svomka'ya.

"Hey ihtiyar!" diye bağırdı aşçıya, "iki dana filetosu! Bir meyveli krema!"

Svomka'nın karnına kramplar girmişti sinirden. Bu aşağılayıcı mağlubiyet karşısında ciddi ciddi rahatlaması gerektiğini hissetti. Balığa çıkmaktan daha başka bir şeye ihtiyacı vardı. Düşük göz kapakları altından bula-

şıkçı kadınların olduğu tarafa bir göz attı. Bulaşıkçılardan ilki geniş kalçalı, yapılı ve güçlü bir kızdı.

Mutfaktan çıkıp koridorda küçük bir garsonun kulağına eğildi.

"Adın neydi senin?"

"Tadek müdür bey."

"Harika! Dinle Tadek..."

"Dinliyorum, müdür bey."

"Şimdi mutağa gidip Stefka'yı buraya gönder. Stefka'nın hangisi olduğunu biliyor musun?"

"Biliyorum, müdür bey."

"Haydi, çabuk, uç bakalım."

Kısa bir süre sonra, yüzü kıpkırmızı kesilmiş, elleri hâlâ ıslak, kan ter içinde, ter ve bulaşık suyu kokan bir kız belirdi kapıda. Svomka kızın yanına sokuldu.

"Stefka!"

"Ne var?" diye homurdandı kız gönülsüzce.

"Yukarı, odama gel on dakika sonra."

"Yok ya! Yeter artık! Bütün otelin diline düştüm."

"Saçmalama. Seni kıskanıyorlar."

"Ha tabii! Başka derdin?"

"Külotlu çorap vereceğim ama."

Kız inanmayarak baktı Svomka'ya.

"Verecek misiniz?"

"Gerçek Fransız çorabı hem de. On dakika sonra."

"İpek mi?"

"Ne sandın?"

Kız bir an düşündü.

"Öyle olsun bakalım," dedi yavaşça. "Ama nişanlım öğrenecek olursa..."

Stefka'nın nişanlısı aşağı yukarı birkaç hafta önce Almanya'daki çalışma kampından dönmüştü ve Biava'daki çimento fabrikasında çalışıyordu.

"Saçmalama. Nereden öğrenecek?"

Uzaklaşan kızın arkasından bir süre baktı, geniş kalçalarını hoşnut bakışlarla süzdü ve kalın dudaklarını şapırdatıp restoran kulisinin labirentinde ilerledi. İlk koridor, ikinci koridor, erkek ve kadın tuvaletleri, bir koridor daha... Arka taraftan bara girmeden önce 'sanatçı odası' adıyla bilinen odaya girdi.

Akşam programında sahneye çıkan solistler için gardrop görevi gören küçücük bir odaydı bu. Bugün yepyeni bir program vardı ve büyük bir ses getirecek gibi görünüyordu. Hanka Levitska ve tanınmış dansçı bir çift, Seiffert ve Kohanska sahneye çıkacaktı.

Kapıyı çalıp içeriden yanıt almayınca üzerinde 'Gardrop' yazan kapıyı aralayarak içeri göz attı. Oda aydınlık ama boştu. Az sayıda mobilya vardı: duvara dayalı büyük bir aynası olan basit bir masa, buruşuk kumaşlı yeşil bir kanepe, birkaç sandalye, köşede kırmızı bir paravan... Sandalyelerden birinin üzerinde gelişigüzel fırlatılmış renkli paçavralarla dolu açık bir valiz vardı. Mavi kadife bir pantolonun dar paçaları yere kadar sarkıyordu. Valiz kapağının üzerine fırfırlı sarı bir elbise atılmıştı, yerde siyah bir İspanyol şapkası vardı. Odada pencere yoktu, içerisi bir sera kadar boğucuydu.

Svomka tam geri çekilmek üzereydi, paravanın arkasından bir erkek sesi geldi.

"Sen misin Loda?"

Svomka burnundan derin bir nefes aldı, tam bir şey

söyleyecekti, kırmızı paravanın ardından çırılçıplak Seiffert çıktı. Orta boyluydu, hâlâ genç ve güçlü yapısına rağmen, bir dansçı için biraz kiloluydu.

Çıplaklığından utanmışa benzemiyordu.

"A, müdür bey! İyi akşamlar. Loda'yı gördünüz mü?"

Svomka Seiffert'in, partneri Kohanska'yı sorduğunu anladı.

"Görmedim. Gelmedi mi daha?"

Dansçı yanıt vermedi. Valize yaklaşıp içindeki kostümleri karıştırmaya başladı. Kısa bir süre sonra kostümlerin bir kısmı yere saçılmıştı.

"Hay Allah kahretsin!" dedi rengârenk kostümleri karıştırmaya devam ederek.

Svomka biraz huzursuz olmuştu.

"Bayan Kohanska gecikmez, değil mi? Saat tam onda programa başlıyoruz. Salon dolmuş durumda. Bayan Levitska da gelmedi daha."

Seiffert omuzlarını silkti.

"Bana ne bundan? Ne diye getirdiniz şu Levitska'yı bilmem? Kedi gibi miyavlar, muşmula suratlı, üstelik bir de çarpık bacaklı... Fotoğraflarımı gördünüz mü?" diyerek ten rengi trikolar altından bir fotoğraf tomarı çıkardı ve Svomka'nın eline tutuşturdu. "Bakın şunlara. Mesela şu, 'Valpurga Gecesi'nden, şu da 'Şehrazat'tan. Güzel fotoğraflar, değil mi?"

Svomka'yı fotoğraflarla baş başa bırakıp valize döndü.

"Buyurun bakalım! Sarı ipek fularım nereye kayboldu şimdi? Kesin unuttu salak. Allah kahretsin! Ben nasıl bolero yapacağım şimdi? En iyi numaramdı." Aradığı fuları valizin dibinde bulur bulmaz rahatladı. "İşte

burada! Bakın, siyah kostüm üzerinde böyle parlak bir kumaş ne de muhteşem durur," diyerek fuları çıplak, oldukça beyaz ve yuvarlak omuzlarına atıp aynaya baktı.

"Şık, değil mi? Göreceksiniz, büyük sükse yapacağım."

Bir şarkı mırıldanarak aynanın önünde birkaç dans figürü yaptı ve tekrar Svomka'ya döndü. Yakından bakılınca gözlerinin altındaki ufak tefek kırışıklıklar, alnındaki çizgiler ve yanaklarındaki hafif sarkıklık açıkça görülüyordu.

"Böyle bir ipeği büyük paralara bile bulamazsınız hiçbir yerde şimdi. Görüyor musunuz? Savaş öncesinden, Fransız ipeği, dokunun bakın, yumuşacık..."

Svomka fotoğrafları bir kenara bırakıp dikkatle dokundu ipeğe.

"Gerçekten öyle."

"Burada gördüğünüz herşey savaş öncesinden kalma. Laf aramızda, yazık ki kostümler Kohanska'ya dar gelmeye başladı. Genişletip üzerine uydurmak lazım. Beli kalınlaştı. Göreceksiniz, kısa bir süre sonra gözden düşecek."

Kapı gıcırdadı. İki adam da dönüp baktı. Kapı eşiğinde Loda Kohanska dikiliyordu. Açık renk saçlı, ufak tefek bir kadındı. Kürkünün altında gümüş payet işlenmiş koyu renk, uzun bir gece elbisesi vardı. Balmumundan oyuncak bir bebeği andıran güzel yüzü sinirden allak bullaktı. Kalın makyaj tabakasının altında yaşlanıp çökmüş bir kadının solgun hatları gözleniyordu.

"Geldin demek," diye kayıtsızca mırıldandı Seiffert ve büyük bir sakinlikle fotoğraflarına bakmaya başladı.

Kohanska kapıyı çarparak kapattı.

"Söylediklerini duymadığımı mı sanıyorsun? Seni domuz! Kim gözden düşecekmiş, ben mi? Sen kendi göbeğine bak."

Seiffert alenen alaycı bir bakış attı kadına.

"Bağırma. Histerik kadın."

"Sen nesin ya? Sırf acıdığım için dans ediyorum seninle."

"Ya, öyle mi? Çok rica ederim kes artık."

"Görürsün sen! Benim yerimde bir başkası olsaydı, suratına bile tükürmezdi senin moruk!"

"Sen çok mu gençsin boyalı kokoş?"

Kohanska Svomka'nın koluna yapışıp histeri krizine tutularak katıla katıla güldü.

"Şuna bak müdürcüğüm, şunun görüntüsüne bir bak! Bundan dansçı olur mu hiç? Şaka gibi! Ay, öleceğim gülmekten..."

Svomka sessizce sıvıştı odadan. Kohanska'nın kahkahası bütün koridora yayıldı.

Barın hemen girişinde Ostroviets'in emprezaryosu[18] Kotoviç'le karşılaştı. Kotoviç savaştan önce yıllarca Ostroviets'deki tiyatronun müdürlüğünü yapmış, konserler ve çeşitli sanatsal gösteriler düzenlemişti. Tiyatro salonunun bulunduğu ahşap barakanın Ocak'taki çarpışmalar sırasında yakılması sonucunda, işlerini son zamanlarda değişik sanatçıların Ostroviets'e getirilmesine aracılık edip sahne almalarını sağlamakla sınırlan-

18- Emprezaryo: Bir sanatçının çalışma programlarını ve anlaşmalarını belli bir yüzde karşılığında düzenleyen, sanatsal organizasyonlar yapan kimse. (çevirmenin notu)

dırmıştı. Boylu posluydu, bir sanatçı gibi yetenekliydi. Kader yeteneği, hayatta istediği yere gelememiş insanlara veriyordu.

"İyi akşamlar müdür bey," diyerek samimi bir selam verdi. "Hanka Levitska gelmiş, barda oturuyor. Ne cezbedici bir kız!"

"Kavga ediyorlar," dedi Svomka.

Kotoviç ilk anda Svomka'nın kimden söz ettiğini anlayamadı.

"Hani şu..."

"Ha, Seiffert ve Kohanska'yı söylüyorsunuz siz!"

"Duyuyor musunuz?"

Kohanska'nın histerik kahkahası barın kapısına kadar geliyordu. Kotoviç hoşgörüyle gülümsedi.

"Boş verin, ciddiye almayın müdür bey. Yirmi yıldır böyle kavga eder durur onlar, alışılmış bir durum. Sonrasında daha iyi dans ederler. Kohanska histeri krizine girer, Seiffert ona karşılık verir ve sonra herşey yoluna girer. Bu şekilde gençleşiyor onlar. Sahi, oğlumu gördünüz mü?"

Oğlu Yanuş Kotoviç son zamanlarda Monopol'ün müdavimi olmuştu ama Svomka bu akşam onu, o ana dek hiçbir yerde görmemişti.

"Kerata! Bana para getirecekti. Bildiğiniz gibi, para piyasada dönüp durur. Yaşayabilmek için para lazım. Sadece sanatla geçinilmiyor. Para işlerinde ne zaman bir ihtiyacınız olursa, her zaman yardımcı olurum size. İlk elden. Oğlum bu işlerde ne beceriklidir, bir bilseniz. Bu arada, sanatçılarımıza bir bakmam lazım."

Kotoviç uzaklaşınca saatine baktı Svomka. Stefka'nın gelmesine beş dakika vardı.

Yine de bara bir göz attı.

On beş dakika önce neredeyse boş olan küçük salon artık dolmuştu. Barın bankosuna, dans aralarında votka içmek için büyük salondan gelmiş müşteriler, bilhassa delikanlılar ve genç kızlar yığılmış, birbirleriyle itişip şamata yapıyorlardı. Çoğu birbirini iyi tanıyordu, henüz yakınlaşmamış olanlar da kadeh tokuştururken tanışıyorlardı. Heyecanlı ve kıpır kıpır bir arkadaş grubu oluşturmuşlardı. Genç kızlar çirkin ve bilhassa özensizdiler; kötü giyinmişlerdi, hepsinin saçı aynı şekilde taranmıştı: kabarık perçem ve zülüfleri vardı. Alman, Rus ya da Amerikan askeri üniformalarıyla sivil kıyafetler karışımı tuhaf bir giyim şekilleri olan, zamanından önce olgunlaşmış ve bıkkın yüzlü, güçlü kuvvetli, boylu poslu delikanlılar kızlara asılıyorlardı. Bazıları sarhoş olmuştu bile.

Avukat Krayevski ve arkadaşları barda o ana kadar oturdukları taburelerden kalkıp daha rahat bir yere, masalardan birine geçmişlerdi. Repertuvarıyla Ostroviets'de ilk kez o akşam sahneye çıkacak olan, masum bir genç kızın hoş yüz hatlarına sahip Hanka Levitska ve birkaç adam daha onlara katılmıştı. Levitska'nın Monopol'de sahneye çıkacağı, becerikli Kotoviç'in yaptığı büyük bir reklâmla duyurulmuştu. Aslında, Hanka Levitska adı o dönemde oldukça popülerdi. Gerçi, savaştan önce sadece Varşova'daki varoş sinemalarında, revülerde sahneye çıkıyordu ama işgal döneminde değişik kafelerde ve popüler lokallerde şarkılar söyleyerek ün kazanmıştı. İnce, çocuksu sesi duygulara sesleniyor, tutkunu olduğu duygusal parçalardan oluşan repertuvarı duyguları canlandırıyordu.

Bu kalabalık ve gürültücü grubun az ilerisindeki masada Bay ve Bayan Puçiatıtski, Bayan Kaşya Stanieviçova ve Fred Telejınski oturuyordu. Onların çevresindeki masalarda da Svomka'nın pek tanımadığı yabancılar vardı. Bunlar geçici olarak Ostroviets'de bulunup Monopol'de kalan müşteriler gibi görünüyorlardı.

Svomka Puçiatski'nin masasına gidip gitmeme konusunda bir an tereddüt etti. O sırada hiç kimse servis yapmıyordu onlara. Az önce büyük salondan bara gelen garson, avukat Krayevski'nin masasındaki siparişleri alıyordu. Ama zamanı da kısıtlıydı Svomka'nın. Barın arkasına süzülüp öylece bekledi.

Krıstına müşterilerin siparişlerine zar zor yetişiyordu. Herkes neredeyse aynı anda votka istiyordu; buraya üç duble, oraya beş duble, üç duble daha, tekrar iki duble... Aralıksız sürüp gidiyordu. Adamakıllı sarhoş delikanlılardan biri kolunu uzatmış, ısrarla içki vermesini söylüyordu. Svomka'yı fark edip ona döndü.

"Gel bakalım şişko! İçelim. Ben ısmarlıyorum. Hanımefendi, bana ve şu vatandaşa iki büyük sek votka lütfen."

Tam başı dizlerine düşüyordu, arkadaşlarından biri kolunu uzatıp tuttu onu.

"Allah kahretsin Heniek, topla kendini, ne yapıyorsun böyle?"

Beriki söylediği votkayı unutmuştu, bir şeyler mırıldandı.

"Bayan Krıstına," diyerek burnundan derin bir nefes aldı Svomka, "yukarıya, odama bir şişe konyak gönderin. Hemen."

Svomka hızla uzaklaştı oradan.

O sırada Telejınski masalarına gelmesi için Krıstına'ya boşuna işaret ediyordu. Gerçi Krıstına, Fred Telejınski'nin kendisine işaret ettiğini fark etmişti etmesine ama bardan bir saniye bile ayrılamıyordu. Bayan Stanieviçova birkaç masa ileride oturan Andjey Kossetski yanlarına gelmek yerine, oturduğu yerden başıyla selam vermekle yetindiği için yine gücenmişti. Eğlenmek, dans etmek, kendini genç hissetmek, genç insanlar arasında olmak istiyordu. Hâlbuki gece tasarladığı gibi geçeceğe hiç benzemiyordu. Puçiaıtski yorgun görünüyor, alçak ve yumuşak kanepede suskun ve bitkin oturuyordu. Bayan Puçiatıtska, eski moda, saplı kelebek gözlüğüyle Krıstına Rozbitska'ya bakıyordu. Bir ara kocasına doğru eğildi.

"Güzelmiş şu küçük kız."

Dalıp gitmiş Puçiatıtski karısının kimden söz ettiğini anlamamıştı.

"Hangi küçük?"

"Şu Rozbitska canım."

"Ha, o! Dur bir bakayım. Evet, güzel. Ksaverı'ya benziyor."

"Ksaverı'ya mı? Hiç de değil."

"Benziyor diyorum işte. Fred, Rozbitska'yı buraya çağırsana tanışalım."

"Görmüyor musun, kızın işi başından aşkın," diye yanıt verdi Fred Telejınski.

Bayan Ruja Puçiatıtska barın bankosu etrafındaki gençlere çevirdi gözlüğünü.

"Ne tuhaf bir grup bu? Tüm bu insanlar da nereden çıktı? Böyle genç bir kız için korkunç bir iş bu. Zavallıcık, kim bilir neler çekiyordur."

Fred küçük bir kahkaha attı.

"Boşver tatlım. O bu işi mükemmel yapıyor. Seni temin ederim, bizim sınıftan gelen kadınlar bu tür işlere çok uygundur."

"İğrençsin!" dedi Bayan Puçiatıtska, sinirlenmişti. "Kız kardeşin böyle bir işle geçimini sağlamak zorunda kalmış olsaydı, bundan memnun olur muydun, merak ediyorum."

"Neden olmasın? İyi para kazanacaksa..."

"Fred!"

"Ben ciddiyim. Geçin bunları. O eski günler geride kaldı artık. Ben ülkeden gitmeme konusunda ciddi ciddi düşünmeye başladım bile."

"Delirdin mi sen?" diye birden canlandı Puçiatıtski.

"Hiç de değil. Ciddi bir teklif aldım burada."

"Sen mi?"

"Ben ya. Mükemmel bir iş. Bakanlar Kurulu Başkanlığı'nda şöför olabilirim her an."

Masada bir an bir sessizlik oldu. Sessizliği Puçiatıtski'nin kahkahası bozdu.

"Bu harika! Bravo. Nefis bir espri bu."

Telejınski omuzlarını silkti.

"Espri değil. Geçenlerde Dominik Poninski'yle görüştüm. Bana ne dedi, biliyor musunuz? Yabancı elçiliklerin Varşova'ya gelmesini bekliyormuş, sonra bir elçilikte, İngiliz ya da Amerikan elçiliğinde şoför olarak iş bulmaya çalışacakmış hemen. Çok iyi fikir. Dominik mükemmel araba kullanır. Ben de."

Puçiatıtski'nin alt dudağını sarkıttı.

"Bak, affedersin ama İngiliz elçisini taşımakla Bay

Osubka'yı taşımak arasında fark var sonuçta. Abartmayalım. Sağduyulu davranalım."

Bayan Stanieviçova konuyu kapatmaya kararlıydı.

"Dayanılmaz bir insansınız siz!" diyerek Fred'in eline vurdu hafifçe. "Şımarık bir çocuk gibi konuşuyorsunuz. Ama ben ülkeden gitmeniz ve başbakanın şoförü olmamanız için elimden geleni yapacağım."

"Anladığım kadarıyla siz Paris ya da Londra'da taksi şoförü olmanın daha uygun olacağını düşünüyorsunuz, öyle mi?"

"Tanrı aşkına!" dedi Puçiatıtski, sinirlenmişti. "Dön dolaş aynı noktaya geliyoruz hep. Telejınski şoförden başka bir şey olamaz mı şu dünyada?"

"Sadece bu işi iyi yapabilirim çünkü," diye kestirip attı Fred. "Bir de dansçı olabilirim."

"İlginç," dedi Puçiatıtski alaycı bir vurguyla. "Başka ne olursun?"

"Korkarım başka bir şey olamam. Ne yapayım, böyle yetiştirildim."

Ayağa kalktı.

"Özür dilerim," diyerek masadan ayrıldı.

Bayan Stanieviçova kaşlarını kaldırdı.

"Ne oldu şimdi buna?"

"Kaçık!" diyerek elini salladı Puçiatıtski. "Bütün Telejınskiler kaçıktır zaten."

Fred o sırada barın arkasına geçmişti. Krıstına onu görüp başını salladı. Kısa bir süre sonra yanına gitti.

"Nasılsın Fred? Yine Monopol'desin ha? Hâlâ sarhoş olmadın mı sen?"

"Olmadım, gördüğün gibi."

"Niye sıkkınsın böyle?"

"Bıktım artık."

"Neden bıktın Fred? İçmekten mi?"

"Bu aptal bekleyişten..."

Krıstına biraz şaşkın, sorgulayan gözlerle baktı Fred'e.

"Seni tanıyamıyorum, Fred."

Fred, Krıstına'nın elini tuttu.

"Bak Krıstına, sen akıllı bir kızsın..."

"Teşekkür ederim."

"Bu bir iltifat değil."

"Daha iyi ya işte."

"Saçma mı olur, şayet... Söyleyeceğim ama gülme sakın."

"Gülmem. Şayet ne?"

"Şoför olsam, örneğin."

"Niye saçma olsun? Muhteşem araba kullanırsın sen."

Fred'in yüzü aydınlandı.

"Nihayet akıllıca bir laf eden çıktı! Sen harika bir kızsın."

"Fred!" diye parmağını salladı Krıstına. "Bak, uyarıyorum, zil zurna sarhoş olacaksın yine. Dün olduğun gibi."

"Olabilir. Yine de harika bir kızsın."

Barın bankosu önündeki kalabalık birden arttı.

"Maalesef işimin başına dönmem lazım Fred."

"Bir dakika. Puçiatıtskilerle beraberim burada."

"Öyle mi?"

"Şu Hvaliboga'dan olanlar hani."

"Anladım. Yüksek tabakadan olanları hâlâ tanırım. Ne olmuş?"

"Seninle tanışmak istiyorlar. Kırma onları. Sıkıcıdırlar, ama..."

"Tabii gider tanışırım ama biraz sonra, olur mu?"

"Ne zaman istersen."

"Lili Hanska gelsin, öyle."

"Harika. Bütün gece çalışacak mısın?"

Krıstına bir an duraksadı.

"Henüz bilmiyorum. Daha erken çıkabilirim belki."

"Tamam, bekliyoruz."

"Şu sersem de kim Andjey?" diye sordu Hevmitski. "Şuradan geçen."

Andjey Telejınski'yi ilk kez o gün Bayan Stanieviçova'nın evinde görmüştü ama adını hatırlamıyordu.

"Bilmem."

"Bilirsin. Az önce selam verdiklerinle birlikte oturuyor."

"Gördüm de adını bilmiyorum."

Andjey yemediği bifteğinin bulunduğu tabağı kenara itip şarabını içti, ayağa kalktı. Maçiek suratını asarak baktı Andjey'e.

"Gidiyor musun?"

"Evet, kafam şişti. Sen kalıyor musun?"

"Evet. Hoşçakal."

Hol kalabalık ve gürültülüydü. Bütün geceyi Monopol'de geçirmek istemeyen müşteriler karartmadan önce evlerine dönebilmek için acele ediyorlardı. Andjey vestiyerden pardösüsünü almak için biraz beklemek zorunda kaldı. Etraf sigara dumanı ve alkol kokan insanlarla

doluydu. Pardösüsünü giydi, tam çıkış kapısına yönelmişti, arkasında bir kadın sesi duydu.

"Gidiyor musunuz?"

Arkasını döndü. Bayan Stanieviçova'ydı. Andjey biraz şaşırmıştı.

"Evet."

"Çok yazık. Masamıza gelip bir merhaba bile demediniz."

Andjey beceriksizce, "Arkadaşımla konuşmam gereken konular vardı da," diyerek kendini mazur göstermeye çalıştı.

"Onca zaman boyunca hep mi konuştunuz? Hani on beş dakika sürecekti?"

Andjey yanıt vermedi. Bayan Stanieviçova gülümseyerek dikkatle Andjey'e baktı. Andjey bir çocuk gibi kıpkırmızı kesildi. Bayan Stanieviçova vestiyere döndü.

"Amma da kalabalık! Sigara ağızlığımı pardösümün cebinde unutmuşum. Sizi tutmayayım, acele ediyorsunuzdur."

"Hayır, yetişirim daha."

"Öyle mi?"

"Evet."

Bayan Stanieviçova etrafına bakındı.

"Monopol hiç eğlenceli değil bu akşam. Yanımda arkadaşlarım olmasaydı..."

Andjey'den bir tepki bekledi alenen. Alamayınca, uğradığı hayal kırıklığını sıcak küçük kahkahasıyla gizleyebildi.

"Sizi tutmayayım. Gidin haydi," diyerek vedalaşmak için elini uzattı. "Karartmadan önce evde olamazsanız

vicdan azabı çekerim sonra. Bir gün ziyaretime gelin lütfen. Ortak dostumuz Vaga'nın evde olması şart değil, tamam mı?"

Andjey üç gün sonra Ostroviets'den ayrılacağını söylemek istedi ama son anda kendini tutup soruyu yanıtsız bırakarak eğildi ve Bayan Stanieviçova'nın elini öptü.

Dışarı çıktığında doğru davranıp davranmadığından emin değildi. Düşünceli bir halde birkaç adım attı ağır ağır. Üstü başı dökülen, ellerinde sigaralar ve menekşe demetleri olan birkaç küçük oğlan çocuğu, otelden çıkan herkes gibi Andjey'in de çevresini sarmıştı hemen. Andjey sabırsız bir hareketle kovdu çocukları yanından.

"Alır mısınız efendim, alır mısınız?" diye yolunu kesti satıcı çocuklardan en küçüğü. En fazla beş yaşındaydı.

Andjey çocuğu başından savmak üzere para çıkarmak için elini pardösüsünün cebine attı, ufaklığın avucuna bir banknot sıkıştırıp nemli bir demeti, bakmadan aldı. Ani bir kararla geri döndü, girişte otelden çıkanlara çarparak tekrar otele girdi. Holde etrafına bakındı. Bayan Kaşya Stanieviçova ortalıklarda yoktu. Bir süre boşuna arandı. O anda elindekini bir menekşe demeti olduğunu fark etti. Demeti elinde ezip menekşeleri pardösüsünün cebine soktu ve içinden kendine küfredip otelden tekrar çıktı.

Gece güzel, sıcak ve yıldızlıydı. Kaldırımlar sağanaktan sonra kurumuştu; sadece yer yer küçük su birikintileri parlıyordu. Monopol'ün önünde bir dizi askeri araç vardı. Şoförler araçların yanında aylaklık ediyorlardı. Aralarından birkaçı, yanlarına dikilen milislerle birlikte araçlardan birinin içinde votka içiyordu.

Monopol'den çıkanlar dağılamıyorlardı bir türlü. Eve

gitmek istemiyorlardı anlaşılan. Birbirlerinden ayrılamıyor, küçük gruplar oluşturarak gülüşüp karanlıkta birbirlerine sesleniyorlardı. Pazar alanının öbür ucundan şarkı söyleyen sarhoşların sesi geliyordu. Uzakta oturanları taşıyan faytonlar taşlar üzerinde takırdıyordu. Kentin uzak bölgelerindeki bir yerlerden, Üç Mayıs Bulvarı tarafından birkaç el silah sesi duyuldu.

Tüm bu sesler arasında, karanlığın içinde radyo hoparlöründeki spikerin sesi yükseldi. Bir kez daha ilan veriliyordu.

"...askeri operasyonlara bugün, Cumartesi sabah saat sekizde son verilecektir."

Andjey hızlı adımlarla evin yolunu tuttu. Köşeyi döner dönmez, küçük ve dar bir yan sokakta devriyelere rastladı. Gerçi yanında silahı yoktu ve belgeleri tamdı ama bir anlığına, işgal zamanında Alman devriyelerin yanından geçmek zorunda kaldığı zamanlarda içine dolan o nahoş ürpertiyi hissetti. Bu ürpertiye, aşağılayıcı bir utanç duygusu da eşlik ediyordu.

Devriyeler onu durdurmadılar. Dar yolun ortasında ağır ağır yürüyorlardı. Biri el fenerini yanlarından geçen Andjey'e tuttu. Feneri hemen söndürüp kısa bir süre sonra köşeyi döndü; devriyenin demir pençeli postallarının ağır tempolu tıkırtısı kesildi.

Alek'de ön kapının anahtarı vardı. Anahtarı kilide soktu ama kapıyı bir türlü açamadı. Arkadan kilitlenmişti herhalde. Bir an düşündü. Annesinin henüz yatmadığından emindi ama kapıyı çalmaya cesaret edemedi. Geri çekilip evin etrafını dolaştı.

Mutfak penceresindeki perdelerin aralarından ışık sızıyordu. Pencereyi tıklattı. Rozalya'nın ağır ayak sesleri umduğundan da çabuk duyuldu. Kapıya gidip bekledi.

"Kim o?"

"Benim," diye yanıtladı alçak sesle.

İçeri girince Rozalya gürültüyle kapıyı çarptı. Alek birden irkildi.

"Biraz daha sessiz kapatamaz mısın şu kapıyı, Rozalya? Herkesi uyandıracaksın."

Rozalya çoktan yatmak üzere hazırlanmıştı. Başını kalın bir atkıyla sarıp sarmalamıştı; üzerinde kalın bir sabahlık, altında da yere kadar uzanan beyaz geceliği vardı. Başındaki kalın atkının altından zar zor seçilebilen küçücük gözleriyle kötü kötü süzdü Alek'i.

"Sadece kabahatliler eve sessizce girmeye çalışır. Benim gürültü yapmaktan yana bir korkum yok çok şükür."

Alek omuzlarını silkip bozuntuya vermemeye çalışarak yaşlı kadının yanından geçti. Ev sessizdi. Ne yapacağını bilemez halde mutfağın ortasında dikildi.

"Ah çok yazık oldu sana eve erken geldin diye," dedi Rozalya alay ederek.

"Annem yatmadı mı daha?"

"Yatmadı elbet! Nasıl yatsın? Alek gelmedi diye endişeleniyordu, uyuyabilir mi hiç?"

Alek yaşlı kadına bakmamaya çalışıyor ama Rozalya'nın delici ve sorgulayan bakışlarını sürekli üzerinde hissediyordu.

"Ben gidiyorum. İyi geceler."

"Nereye? Nereye gidiyorsun?"

"Yatmaya."

"Yemek yemeyecek misin? Gecenin bu vaktinde yemek masasına mı getireceğim yemeğini yani? Burada ye. Hemen ısıtırım."

"Canım istemiyor."

"'Canım istemiyor' da ne demek şimdi? Bu da yeni adet! Hanımım sana yemek ayırmamı özellikle söyledi. Sense kalkmış 'canım istemiyor' diyorsun."

"Tok olamaz mıyım yani?" diye terslendi Alek. "İyi geceler."

Rozalya huzursuz olmuştu.

"İsa ve Meryem aşkına, hiç olmazsa sıcak bir çay iç."

"Var mı?"

"Var elbet."

Çaydanlık küçük ocağın üzerindeydi ve su kaynamak üzereydi. Ağzı yana yana ve iştahla çayı içmeye başladı. Rozalya yanında durmuş, sessizce izliyordu. Çayını bir dikişte içip fincanı koydu.

"Biraz daha?"

"Hayır, teşekkür ederim. Ben yatıyorum. İyi geceler."

"İyi geceler," dedi Rozalya ve başını sallayarak derin bir nefes aldı.

Bayan Alitsya oğlunu holde karşıladı. Yemek odasının camında yolunu epey gözlemişti. Gece boyunca beklemiş görünüyordu. Oğlunun boylu poslu silüetini önce bahçe kapısında, sonra da yavaş yavaş eve yaklaşırken görünce ferahlamıştı. Oğlu eve dönmüştü. O ana dek sadece bunu arzu etmişti. Oğlu evdeydi işte. Ama hemen sonra başka düşünceler sarmıştı zihnini. Mutfağa koşmamak için kendisini zor tutmuştu. Karmakarışık

düşünceler arasında kendisi, ağrılı bedeni, tüm acı ve kederleri için dua etmeye başladı gayretle.

Alek başı önünde holden geçti, annesini, tam merdivenin önüne geldiğinde fark etti. Durup ürkek ürkek gülümsedi.

"İyi geceler."

Bayan Alitsya ilk anda yanıt veremedi. Alek solgun, zayıf ve ezik görünüyordu; saçları darmadağındı ve gözlerinin altı morarmıştı. Neredeydi bu saate kadar? Nereden geliyordu? Bunca zaman ne yapmıştı? Parayı ne için çalmıştı? Kötü bir şey yapmak için mi? İşte oğlu karşısında, elini uzatsa dokunabileceği mesafede duruyordu ve Bayan Alitsya oğlunu tanıyamıyordu. Tertemiz, masum bir çocuk olduğundan başka bir şey düşünemediği oğlu, küçük Alek'i, içini sızlatan bir sırdı Bayan Alitsya için. Oğlunun başucunda geçirdiği uykusuz geceleri, onun için döktüğü gözyaşları ve ona ilişkin sevinçleri, kayıp geçmişe gömülmeden önce, artık gereksiz, acı ve büyük bir aşkla bir kez daha canlanmak ister gibi içini sızlatıyordu şimdi.

Alek gözlerini yere dikmiş öylece dikiliyordu, sessizlik uzadıkça alnı, yanakları, kulakları kıpkırmızı kesilmiş, boynuna kadar alı al moru mor olmuştu. Kirpiklerinin altından çamur içindeki ayakkabılarına bakıyordu.

"Rozalya endişelendiğini söyledi. Niye endişelendin? Saat on bile olmadı daha..."

Başını kaldırıp annesinin sert bakışlarıyla karşılaşınca sustu.

"Alek!"

"Efendim anne."

"Bana söyleyecek başka bir şeyin yok mu?"

"Ne gibi?" diye duraksadı Alek. "Sinemaya gittik."

"Alek! Ya bu?"

"Bu dediğin ne?"

"Nasıl yapabildin bunu? Sen, sen, benim çocuğum, bu kadar güvendiğim, inandığım oğlum. Sen hırsız mısın?"

"Ne oldu anne?" dedi Alek hiddetle.

"Ne olduğunu çok iyi biliyorsun sen."

"Bilmiyorum!"

"İtiraf etmeye cesaretin yok mu? Alek, Alek, hiç utanmıyor musun?"

Alek cebindeki parayı aramaya başladı hararetle. Pantolonunun ceplerindeki buruşmuş banknotları çıkardı.

"Al!" Banknotları annesinin eline tutuşturdu. "Ben hiçbir şey çalmadım. Say istersen."

"Bu da ne?" diye fısıldadı Bayan Alitsya.

"Para işte, ödünç aldığım üç bin beş yüz zvotı."

"Ödünç mü?"

"Kendim için değildi. Yeji Şretter'in üç bin zvotı'ya ihtiyacı vardı, bir yere göndermesi gerekiyormuş, babası ona para bırakmayı unutmuş, eve de akşam dönecekmiş. O yüzden, senden ödünç alayım dedim ama evde yoktun... Sen yokken almamalıydım belki ama Yeji'ya iyilik yapmak istedim... Hemen geri verdi zaten. Sinemaya gittik. Son matineye."

Bayan Alitsya tüm bu süre zarfında oğluna bakıyordu. Delikanlının tutuk sesinde ve tüm duygularının ışık ve gölgeler gibi akıp geçtiği yüzünde, oğluna duyduğu aşkın tüm güzelliğini, bir yanılgı sonucu yitirdiği oğlunu

bulmanın verdiği o hiçbir şeyle kıyaslanamaz sınırsız sevinci buluyordu.

"Yavrum," diye fısıldadı gözyaşları içinde.

Yıllardır, uzun yıllardır ilk kez mutluluktan ağladı. Alek'e sıkı sıkı sarılıp onu savunmasız küçük bir çocuk gibi göğsüne bastırdı. Alek, annesinin bu ani tepkisi ve gözyaşları karşısında şaşırmıştı; kollarında neredeyse hiç nefes almadan, hareketsiz, hafifçe titreyerek öylece kalakaldı. Bayan Alitsya oğlunun titrediğini hissetti.

"Yavrum," diyerek oğlunun yüzünü, dağınık saçlarını okşamaya başladı sakince. "Korkunç bir haksızlık ettim sana. Hakkında böyle tiksinti verici şeyler düşünebildiğim için beni affet. Bir daha böyle bir şey yapmayacağım. Anneni affedeceksin, değil mi?"

"Anne ben..." diye fısıldadı Alek.

"Sus, hiçbir şey söyleme. Düşünme bunu artık. Yavrum benim..."

Stefka on beş dakika geç kalmıştı. Ağlamaktan şişmiş gözlerle girdi odaya ama beklemekten sinirlenen Svomka bunu fark etmemişti.

"Nerede kaldın salak! Ben sana kaç dakika sonra gel dedim odama?"

Kız odanın ortasında durup hıçkıra hıçkıra ağlamaya başladı. Svomka böyle bir tepki beklemiyordu. 'Benden korkuyor' diye düşündü. Bu hoşuna gitti, siniri geçti.

"Tamam, tamam, zırlama."

Kız, "Tanrım, Tanrım!" diyerek tekrar ağlamaya başladı. "Ulu Tanrım!"

"Kes şu zırlamayı salak! Sinirim geçti artık."

"Siniriniz umurumda bile değil! Bilmiyorsunuz. Tanrım, ulu Tanrım!"

Svomka biraz şaşırmıştı.

"Niye böğürüyorsun? Mutfakta bir şey mi dediler sana?"

Kız başını iki yana salladı.

"Ne diye zırlıyorsun o zaman?"

"Staşek'i öldürmüşler. Vurmuşlar adiler!"

Svomka gözlerini kırpıştırdı.

"Staşek de kim? Kim vurmuş?"

"Benim Staşek. Staşek Gavlik. Onu tanımıyor musunuz? Tanrı cezalarını versin o serserilerin! Beter olsunlar..."

Svomka kızın yanına sokuldu.

"Ama neden, nasıl, nerede? Ne iş yahu! Otur şöyle."

Kız oturdu, dirseklerini genişçe açtığı dizlerine dayayıp başını iri, kırmızı elleri arasına aldı.

"Tanrım, Tanrım!" diyerek ileri geri sallanmaya başladı.

"İyi de neden öldürsünler ki onu?"

"Ben nereden bileyim?"

"Kesin yanlış haberdir."

"Ne yanlışı? Mutfağa döndükten sonra Yejiorek geldi..."

"Yejiorek de kim?"

"Hani karakolda polis olan, onu tanımıyor musunuz?"

"Tanıyorum. Ee, sonra?"

"Otelin önünde şoförlerle içiyordu, yanımıza geldi."

"O utanmaz votka mı istedi yoksa?"

"Evet!"

"Peki, o mu söyledi bunu?"

"Evet."

"Zil zurna sarhoştur! Yanılmıştır."

"Ne yanılması? 'Biliyor musunuz, öğleden sonra Şreniava Nehri kıyısında çimento fabrikasından iki işçiyi vurmuşlar,' dedi. O anda içime doğdu. 'Kimi vurmuşlar?' diye sordu Felka... Böyle şeylere ilk o atlar her zaman. Yejiorek de, 'Smolarski'yle Staşek Gavlik'i,' dedi. Tanrım, beynimden vurulmuşa döndüm, içimden bir şey koptu o anda. Başkasını vurmak isterken, yanlışlıkla ikisini öldürdüklerini söyledi.

Svomka kadehe konyak doldurdu.

"Al, iç şunu," diyerek kadehi kıza uzattı.

Stefka başı ellerinin arasında ileri geri sallanıp inlemeye devam ediyordu. Sahip olduğu tek şey, güçlü kuvetli, genç bedeniydi ve acısını ancak bedeniyle ifade edebiliyordu. Uyuşuk bedeni alev alev yanıyordu. Eteği dizlerinin üzerine kadar açılmıştı, geniş beyaz kalçalarının hatları görünüyordu. Svomka bedeninin ağırlığını bir bacağından diğerine geçirdi.

"İç haydi. İyi konyaktır. Ne yapalım, olan olmuş bir kere."

Kız başını kaldırıp burnunu çekti gürültüyle ve kadehe uzanıp konyağı içti.

"Biraz daha ister misin?"

"Verin."

"Yatağa otur. Daha rahat edersin."

"Bak sen, düşünceli de olabiliyormuş beyefendi!"

Ama Svomka'nın dediğini de yaptı uyuşuk uyuşuk. Geniş yatak hafifçe eğilip büküldü altında.

"Ne utanç verici!" diyerek ellerini çırptı birden. "Söylesenize, böyle bir şeyi..."

"Ne oldu yine?"

"Böyle bir haberi başkalarından mı alacaktım ben? Nişanlım öldürülüyor ve onun ailesinden hiç kimse gelip de bir haber bile vermiyor, 'şöyle şöyle oldu' demiyor. Nerede çalıştığımı da biliyorlar üstelik. Olmaz böyle şey!"

"Buna vakitleri olmamıştır belki de."

"Yok yahu! Staşek Almanya'dan döner dönmez beni ona fitnelemeye vakitleri oluyor ama. Sürekli didikleyip çekiştirdiler beni ona. Stefka şöyle, Stefka böyle... Üstlerine vazife sanki! Durun, ne yapıyorsunuz?" diyerek tepki gösterdi. "Sırası mı şimdi? Aceleniz ne?"

"E, ne var?" diyerek üfleyip püfledi Svomka.

"Daha ne olsun?"

Kısa bir süre sonra Stefka'nın ağlamaktan kızarıp şişmiş yüzünü bir gülümseme aydınlattı.

"Göstersenize şu çorabı... Cenazede giydiğimde, Staşek'in ablası kıskançlıktan çatlayacak. Kendini bir şey sanmasın o kaltak."

"Sizinle dans etmek çok güzel, hanımefendi."

"Çok naziksiniz."

"Hiç de değilimdir."

"Nedenmiş o?"

"Gerçekten. Çok kötü davranışlarım vardır."

"Öyle mi? Ben henüz fark etmedim bunu. Bu tango ne hoş, değil mi? Savaştan önceki günleri hatırlatıyor. Yanılmıyorsam az önce Andjey Kossetski'yle oturuyordunuz, değil mi?"

"Evet."

"Arkadaşınız mı?"

"Evet."

"Ve sizi yalnız bıraktı, öyle mi?"

"Niye bırakmasın, ben kız değilim ki."

"Orası kesin. Biliyor musunuz, sizi tanımadan önce biraz kızmıştım size."

"Bana mı?"

"Bay Andjey bu gece bizimle olacaktı."

"Olabilirdi de."

"Konuşacak çok şeyiniz varmış ama! Neyse, bırakalım şimdi bunu. Arkasından konuşmayalım. En iyisi bana kendiniz hakkında ilginç bir şeyler anlatın."

"Ne anlatayım?"

"Ne isterseniz."

"Masanızda oturan şu genç adam kim?"

"Fred Telejınski."

"Ee, kim yani?"

"Konttur kendisi."

"Hepsi bu mu?"

"Tanrım, sanırım şu günlerde bu kadarı bile çok. "

"Barın arkasındaki kızın kuzeni mi peki?"

"Krıstına Rozbitska'nın mı?"

"Adı Krıstına Rozbitska mı?"

"Bilmiyor muydunuz? Özür dilerim ama kendinizden bahsetmeyecek miydiniz siz?"

"Bahsetmiyor muyum yani?"

"Bahsediyor musunuz?"

"Elbette!"

"Ne yazık ki haklıymışsınız."

"Hangi konuda?"

"Kötü davranışlarınız olduğu konusunda."

"Bakın, gördünüz mü? Kuzeni yani, öyle mi?"

"Çok sıkıcısınız. Beni bunun için mi dansa kaldırdınız, Bay Telejnski'nin akrabalık bağlarını öğrenmek için mi?"

"Aslında Bayan Rozbitska'nın."

"O halde yanlış insan seçmişsiniz."

"Çok yazık. Kızdınız mı bana?"

"Size bir şey sormak istiyorum."

"Buyurun."

"Çok mu içtiniz?"

"Çok. Ama bunun bir önemi yok."

"Yok mu? Çok yazık."

"Neden?"

"Bu davranışınızı ancak alkollü olmanıza verebilir ve bu dansı bırakmak zorunda kalmazdım da ondan."

"Dansı bırakmak mı istiyorsunuz?"

"Evet, hem de hemen. Bana masama kadar eşlik etmek zorunda da değilsiniz ayrıca."

"Peki."

"E, bırakalım artık dans etmeyi."

"Çok güzel bir tango bu, değil mi?"

"Sanırım yeterince açık..."

"Beni arkadaşlarınızla tanıştırmaz mıydınız?

Avukat Krayevski, Varşova Ayaklanması'ndan sonra Ostroviets hastanesinde çalışmaya başlayan genç Doktor Drozdovski'ye içini döküyor, Drozdovski de hoşgörüyle gülümseyerek dinliyordu.

"Hayır, avukat bey," dedi bir ara, "tüm bunlar kulağa hoş geliyor ama ben hiçbir ideolojiye aldanacak değilim artık."

Krayevski sinirlenmişti.

"Aldanmak mı? Bu da ne demek şimdi? Şu durumda çok yanlış bir sözcük sarf ediyorsunuz."

"Bence hiçbir durumda yanlış değil. Siz Londra'dan, Anglosakson dünyasından, Batı'dan, hristiyan uygarlığından, gerçek demokrasinin savunulmasından söz ediyorsunuz..."

"Aldanma bunun neresinde peki? Bunlar sürekli ve ölümsüz değerlerdir."

"Sözde değerlerdir avukat bey. Doğu'da da var bu değerler."

"Kusura bakmayın ama hiç de aynı değerler değil oradakiler. Mesele de bu ya zaten."

"Sürekli değerler diye orada da bunlar öne sürülüyor ama."

"Taraflardan biri haklı olmalı."

"Ne haklılığı? Siz tüm bu keşmekeş içerisinde bir doğru bulmaya mı çalışıyorsunuz? Niye?"

"İnsan bir şeye inanmak zorundadır beyefendiciğim."

"Geçin bunları. Boş laf bunlar. Zorundaymış! Neden? Ben tercihimi bunlara aldanmama yönünde kullanıyorum artık. Doğru bilinen şeylere birkaç kez aldandım. Teşekkür ederim, almayayım. Bunlarla daha fazla oyalanamayacağım artık. Bir kez daha dilim yansın istemiyorum. Kim isterse, buyursun o alsın. Herkes bol keseden atıyor avukat bey. Yönetim yalan söylüyor, yeraltı teşkilatları yalan söylüyor; değişim adına herkes yalan söylüyor artık. Bu yığına dâhil edilen her şey koca bir yalan. Herkesin derdi yönetimden bir pay kapmak sa-

dece. Sözlere, sloganlara, o bildik düşüncelere ne oldu? Bundan şunu anlıyoruz ki..."

Platin saçlı sarışın kocaman açtığı puslu gözleriyle yakışıklı doktora bakıyordu hayran hayran. Siyah saçlarının ışıltılı bir miğfer gibi örttüğü biçimli yuvarlak başı, zeytin rengi teni, sert hatlı çenesi ve kılların, bileklerinde yoğunlaştığı elleriyle doktor, platin saçlı sarışının alkolün ve heyecanın etkisiyle bulanıklaşmış hayalinde çağdaş bir erkek timsaliydi. Söylediği her şeyi, ağzından çıkan her sözcüğü beden diliyle destekliyordu.

Bıcır bıcır konuşan Hanka Levitska'nın etrafına toplanmış diğerleri, doktor ve avukatın konuşmasıyla ilgilenmiyorlardı. Avukat Krayevski yorgun görünüyordu. Kemik çerçeveli kalın gözlüğünü çıkarıp mendiliyle ağır ağır silerken, bulanık gören çıkık miyop gözleriyle önüne bakıyordu.

Drozdovski saklamadığı bir acıma ifadesiyle baktı avukata.

"Evet, avukat. Şunu açık açık söylemek lazım. Bu savaş her türlü gerçeğin sonunu getirmiştir. Çok fazla şey görüp geçirdik. Şarlatan ve hokkabazların foyası ortaya çıktı artık. Şantajın sonu geldi."

Krayevski hala gözlüğünü siliyordu.

"O halde geriye ne kalıyor sizce?"

"Çok şey kalıyor, avukat. Yaşam kalıyor geriye."

"Ya, öyle mi? Dolu dolu bir yaşam, dinamizm. Bir kez daha *élan vital* [19] yani."

19- Filozof H.L. Bergson'un ortaya attığı, kabaca 'yaşama coşkusu' veya 'yaşam atılımı' olarak çevrilebilecek, yaşamın evrendeki en büyük güç olması hasebiyle sürekli bir 'itilim ve atılım' hali içinde maddede yol bulmaya çabalamasını, maddeyi kullanmayı öğrenmesini anlatan kavram. (ç.n.)

"Niye illa *élan vital* olsun? Tüm bu genellemeler, yapılan eklemeler, boş laflar olmadan da yaşamak pekâlâ mümkün. Hiçbir anlamı olmayan düpedüz bir yaşam işte."

"Ama?"

"Ama ne? Bir şeyin anlamı olmadığını saptamak da bir anlam ifade eder artık."

"Ne güzel söylediniz!" diye bağırdı platin saçlı sarışın.

Avukat enerjik bir hareketle gözlüğünü taktı.

"Ben bunun ne olduğunu söyleyeyim size," diyerek parmağını masaya vurdu.

"Nihilizm mi?" diyerek bir kahkaha attı doktor.

"Daha da kötüsü: Ölüm. Evet, evet, gülmeyin öyle. Bu bir hastalık olmaktan çıkmış artık. Bu düpedüz ölümdür."

"Avukat bey!" diye tepki gösterdi platin saçlı sarışın.

Krayevski huzursuzca kıpırdandı, verdiği hükmün doğruluğunu ve nihailiğini bu hareketiyle vurgulamak ister gibi bütün bedeniyle masanın üzerine eğilerek, "Ölüm bu, ölmüşsünüz siz," diye ısrarla tekrarladı.

Drozdovski ise hiç etkilenmemişti bundan.

"Kusura bakmayın avukat bey ama kendimi hiç de ölü gibi hissetmiyorum. Ben sadece sağduyulu davranmaya, hayata pembe gözlüklerle bakmamaya, hayatı olduğu gibi kabul etmeye ve kendimce sonuçlar çıkarmaya çalışıyorum."

"Ne gibi sonuçlar bunlar?" diye hormurdandı avukat.

"Çok basit sonuçlar. Eğer yanılmıyorsam avukat bey, siz inançlı bir Katoliksiniz."

"Öyleyim."

"O halde umarım şu da ilgilendiriyordur sizi: öldükten sonra nereye gideceksiniz, cennete mi cehenneme mi?"

Avukat gözlüğünü düzeltti.

"Beyefendiciğim bunu böyle basite indirgememek lazım, ortaçağda yaşamıyoruz. İlahi adalete inanırım elbette."

"Ama ben inanmam. Bu konuda hiçbir şey bilmem, dahası bütün bunlar beni hiç mi hiç ilgilendirmiyor. Buradaki ideolojiler de beni hiç ilgilendirmiyor. Şu hayatı güzel yaşamak istiyorum hepsi bu. Sonuçta biz neyi tartışıyoruz, avukat bey? Laf aramızda, siz de katılmıyor musunuz bu fikrime?"

Avukat Krayevski tam yanıt verecekti, Kotoviç geldi masalarına. Hemen ona yer açtılar.

Kotoviç geniş alnını ovuşturup, "Uff!" diyerek oturdu. "Şu Seiffert ve Kohanska'dan neler çekiyorum bilemezsiniz. İnanılmazlar!"

Kadehe biraz şarap, üzerine de soda koyup karışımı yavaş yavaş içmeye başladı. Etrafındaki herkes ona doğru merakla eğildi.

"Ne oldu? Birbirlerini mi öldürdüler yoksa?"

"Yok, öldürmediler ama ne gösteriydi bir görseniz. Adam anadan üryan, kadının üzerinde tuvalet..."

Hanka Levitska'nın mavi gözleri fal taşı gibi açıldı.

"Anadan üryan mı? Nasıl yani?"

"Aynen öyle," diye küçük bir kahkaha attı Kotowicz. "Hiç abartmıyorum, çırılçıplaktı. Muhteşem bir sahneydi! Uzunca ve yorucu bir sahneydi ama görmeğe değerdi doğrusu."

"İyi de neden çıplakmış?" diye yanındakine döndü Hanka Levitska.

Herkes gülmeye başladı. Levitska alınmıştı.

"Niye gülüyorsunuz? Komik bir şey söylemedim ki! Çok iğrençsiniz. Müdür beyciğim," diyerek Kotoviç'e döndü, "ne diye gülüyor bunlar?"

"Öyle tatlısınız ki!" diye yanıtladı Kotoviç. "Büyüleyicisiniz!"

"Öyle mi? İyi de, bunlar hiç öyle düşünmüyor ve bana gülüyorlar..."

Platin saçlı sarışın yanındakine doğru eğildi.

"Baksanıza şuna, tavırları ne kadar da sahte."

Drozdovski savsaklarcasına omuzlarını silkti.

"Eğer böyle davranmak kendisinin hoşuna gidiyorsa..."

"Sizin hoşunuza gidiyor mu bu? Herkes büyülendi de."

Drozdovski yanıt vermedi. Sadece biraz daha yaklaştı. Platin saçlı sarışın Drozdovski'nin buram buram nikotin ve alkol kokan sıcak nefesini boynunda hissetti.

"Dikkat edin lütfen..." diye fısıldadı platin saçlı sarışın.

"İnsanların ne düşündüğü sizi bu kadar mı ilgilendiriyor?"

"Hayır."

"O halde?"

"Gerçekten önümüzdeki hafta gidiyormusunuz buradan?"

"Evet, gidiyorum."

"Hastaneden de ayrılıyor musunuz?"

"Elbette. Yapacak bir işim kalmadı burada."

"Nereye gideceksiniz?"

"Batıya. Aşağı Silezya, Vrotsvav, Legnitsa. Bakalım, daha yer beğeneceğim kendime. Şimdi tam sırası. Bu keşmekeş içerisinde, topraklar henüz hiç kimsenin değilken. İnsan istediği her şeyi elde edebilir şu sıralar."

"Kıskanıyorum sizi," diyerek iç çekti platin saçlı sarışın.

Drozdovski sarışının bacağını dizleri arasına alıp sıkıca sıktı.

"Bunu halledebiliriz."

"Öyle mi dersiniz?"

"Kesinlikle."

"Kocam ne olacak peki?"

"Ah, kocanız tabii! Yaşayıp yaşamadığı bile belli değil daha."

"Böyle söylemeyin."

"Yaşıyorsa ne zaman dönecek ya da dönecek mi?"

Kotoviç o sırada avukat Krayevski'nin yanına geçip oturmuştu.

"Ne oldu?" diye sordu avukat. "Getirdiniz mi?"

Kotoviç ellerini genişçe açtı.

"Üzgünüm. Para saat tam dokuz buçukta burada olacaktı. Beni tanırsınız avukat bey, sözümde durmadığım hiç olmamıştır. Bir süre verdiysem, dünya yıkılsa da..."

"Dünya yıkılmadı bildiğim kadarıyla."

Kotoviç ellerini açtı yine.

"Yapacak bir şey yok! Yarın öğleden önce parayı kendim getireceğim size. Bana güvenebilirsiniz."

O sırada Bayan Stanieviçova Hevmitski'yle birlikte onların yanından geçip kendi masasına yönelmişti.

"Bizim binbaşının karısı nasıl bir delikanlı bulmuş, gördünüz mü?"

"Albayın karısı," diye düzeltti Krayevski. "Stanieviç, Anders'in birliğinde albay."

"Öyle mi? Bunu bilmiyordum. Bayan Stanieviçova yalnız mı gelmiş buraya?"

"Puçiatıtskilerle gelmiş."

"Ah, tabii! Daima yüksek tabakadan insanlarla görüşür o."

Yavaşça dönüp arkasına baktı. Bayan Stanieviçova Hevmitski'yi arkadaşlarıyla tanıştırıyordu.

Lili Hanska bara saat onda geldi. Çabucak bara geçip Krıstına'ya gülümseyerek, barın bankosunun arkasındaki koridorda gözden kayboldu. Kısa bir süre sonra Krıstına arkasından gitti. Lili yazlık spor pardösüsünü çıkarıyordu.

"Nasılsın tatlım? İş çok yoğun mu?"

"Korkunç. Gelmeyeceksin diye çok korktum."

"Uyuyakalmışım," diye bir kahkaha attı Lili. "Tüm öğleden sonra bu saate kadar kütük gibi uyumuşum. Söylesene, yüzüm şiş mi?"

"Hayır. Harika görünüyorsun."

Lili çantasından tarağını çıkarıp bir oğlan çocuğununki gibi kıvırcık, siyah ve gür saçlarını taramaya başladı.

"Dinle tatlım..." dedi Krıstına.

"Ne oldu?"

"Bu gece saat on birde kaçsam, bana çok kızar mısın?"

"Delirdin mi sen? Cumartesi gecesi olacak şey mi bu? Hasta mısın yoksa?"

"Hayır."

Lili dikkatle baktı Krıstına'ya.

"Ee, niye o zaman?"

"Hiç. Biraz erken çıkmak istiyorum o kadar."

"Off Krıstına..."

"Ne?"

"Haydi, itiraf et."

"Neyi?"

"Erkek meselesi mi?"

Krıstına Lili'ye sarılıp yanağından öptü.

"Liliciğim şaşırtıcı derecede uyanıksın sen!"

"Erkek meselesi, değil mi?"

"Olabilir."

"Yakışıklı mı bari?"

"Eğlenceli. Kendine korkunç derecede güvenli."

"Onu boş ver, yakışıklı mı sen ondan haber ver?"

"Korkma, âşık olmam."

"Umarım. Kim bu çocuk? Ben tanıyor muyum?"

"Sanmam."

"Tanımadığım biri mi yani? Kim bu peki? Yalvarırım Krıstına, söyle hadi, meraktan öleceğim. Adı ne?"

"Bilmem."

Lili'nin gözleri fal taşı gibi açıldı.

" 'Bilmem' de ne demek?"

"Bilmiyorum işte."

"Adının ne olduğunu bilmiyor musun yani şimdi?"

"Gerçekten bilmiyorum. Umurumda da değil. Ne önemi var bunun? Tamam mı, anlaştık mı? Önümüzdeki cumartesi de ben seni idare ederim."

"Git haydi!" dedi Lili pudrasına uzanırken. "Delisin sen. Patron izin verir mi bakalım erken çıkmana?"

"Hele bir vermesin! Hoşçakal! Bundan hiç kimseye bahsetme, tamam mı?"

Krıstına bara döner dönmez sabırsız bir kalabalık sardı çevresini. Barın etrafındaki kalabalık içinde bir fırsatını bulup gözleriyle Hevmitski'yi aradı. Masasında değildi Hevmitski. Büyük salondan gelen orkestranın sesi kesilmişti. Nereye kaybolmuş olabilirdi? Bir an bir huzursuzluk hissetti ama tam o sırada Hevmitski'yi gördü. Puçiatıtskilerin masasında sırtını bara dönüp oturmuş, Fred'le konuşuyordu.

Veyhert'in işgal sırasında Londra'yla bağlantısı olmuştu. Hangi partiye katılmanın en iyisi olacağını kestiremediğinden, son dönemde Demokrat Parti'ye katılmıştı. Vali Şifientski'yle iyi ilişkileri, İl Meclisi'nde uygun ve sağlam bir yer edinmesini sağlamıştı ama yakın gelecekte, yeni vali geldikten sonra ilişkilerinin nasıl olacağından emin değildi. Bu yüzden bir süredir, PPR'den[20] olanlarla daha yakın ilişkiler kurmaya çalışıyordu. Masada yanında oturan Podgurski'yi pek tanımıyordu. Herkes gibi çok içmesine rağmen çenesi açılmamıştı Podgurski'nin. Asık suratla içine kapanmış bir halde oturuyor, Veyhert'in konuşmak için gösterdiği çabaları boşa çıkarıyordu.

Veyhert alıngan bir insan değildi ama Podgurski'nin kendisine karşı kişisel bir düşmanlık güdüp gütmedi-

20- PPR: Polska Partia Robotnicza: Polonya İşçi Partisi. (ç.n.)

ğini düşünmeden edemedi. Bu düşünceyi hemen attı kafasından ama bu kuşku o ana dek olan keyfini kaçırmıştı bir kere. Bu ruh halinden kurtulmak için votkasını bir yudumda bitirdi. Zamanında Varşova'daki Bristol Otel'de çalışmış yakışıklı garson Yujio hemen doldurdu kadehini.

Salondaki hava gittikçe daha bir rahatlıyordu. Özellikle masanın iki ucunda uğultulu bir gürültü vardı, kahkahalar atılıyor, el kol hareketleri yapılarak konuşuluyor, alkol konuklar arasında daha samimi bir hava yaratıyordu.

Saçları dağılmış, yüzü kıpkırmızı kesilmiş Drevnovski yanındakiyle samimi olmuş, kadeh tokuşturuyordu. Yanındaki, Biava çimento fabrikasının Yönetim Kurulu Sekreteri olan genç bir işçi, Kazek Matuşiak'tı. Drevnovski sarhoşça bir samimiyetle ona doğru eğildi.

"Çok zor bir hayat sürdüm kardeşim. Sen de zor bir hayat sürmüşsündür, öyle değil mi?"

"Öyle!" dedi Matuşiak. "Ama önemli değil. Ben güçlüyümdür."

"Bak! Ben de güçlüyüm. Artık bitti. Şimdi sıra bizde. Gün bizim günümüz."

Matuşiak belirgin hatlı koyu kaşlarının altından Drevnovski'ye baktı.

"Ama çok şey yapmak lazım daha!"

"Yapılacak!"

"Staşek Gavlik'i tanır mıydın?"

"Gavlik'i mi? O da kim?"

"Bir yoldaş."

"E, ne olmuş ona?"

"Öldürdüler onu bugün."

"Üzülme. Gün bizim günümüz. Müdür olacaksın, görürsün bak."

Drevnovski, Pienionjek'e dönüp hafifçe sırtına vurdu.

"Pienionjek, adamım benim..."

Pienionjek masada en az yeri işgal etmek ister gibi, köşesine çekilmiş, uzunca bir süredir sessiz sedasız oturuyordu.

"Pienionjek, bak görürsün, bu çocuk müdür olacak. Ben de müdür olacağım. Hepimiz müdür olacağız. Sen de başkan olacaksın. Nereye gidiyorsun başkan?"

Gazeteci Pienionjek gözlerini kırpıştırıp kol ve bacaklarını masanın altında oynatarak, ayağa kalkmaya çalıştığını gösteren yavaş ve karmaşık hareketler yapıyordu.

"Otur başkan! Nereye gidiyorsun?"

"Hiçbir yere," diye homurdandı Pienionjek. "Konuşma yapacağım."

Şifientski oturduğu sandalyeyi biraz geriye itip Binbaşı Vrona'nın arkasından, biraz ötede oturan Pavlitski'ye seslendi.

"Sayın redaktörüm!"

Pavlitski Şifientski'nin bir çırpıda verdiği manidar işareti fark edip durumu kavramıştı. Bir an tereddüt etti.

"Yani..."

Şifientski başını salladı.

"Derhal. Şimdi tam sırası."

"Ne var, ne oldu?" dedi Vrona.

"Önemli bir şey değil," diye yanıtladı Şifientski.

O sırada Pienionjek keyfi yerinde olan Drevnovski'nin

yardımıyla nihayet doğrulabilmişti. Ama ayağa kalmak için gösterdiği çabaya kendisini öylesine kaptırmıştı ki Pavlitski'nin iri cüssesinin aniden yanında belirdiğini fark etmedi bile.

"Kenara çekilin," dedi Pavlitski, Drevnovski'ye doğru eğilerek. "Bu kadarı yeter..."

Drevnovski istemsizce kenara çekildi.

Pavlitski, Pienionjek'i kolundan tutup salondan hızla dışarı çıkardığında, Pienionjek durumu henüz kavrayamamıştı. Ancak koridora çıktıklarında direnmeye başladı. Ama Pavlitski pes edecek gibi görünmüyordu. Yaşlı Yurgeluşka tuvaletin kapısını açmaya fırsat bulamadan, Pavlitski kapıyı omuzuyla itip bir örümcek gibi debelenen Pienionjek'i içeri tıktı. Yaşlı kadın tuvaletin kapısını alelacele kapattı, tam taburesine oturup süveterini örmeye devam edecekti, tuvaletten tuhaf sesler gelmeye başladı. Bir sıçan ciyaklaması gibi kısık bir ses de bu seslere eşlik ediyordu. Ardından tuvalet bölmelerinden birinin kapısı gürültüyle kapandı. Bir sessizlik oldu.

Kısa bir süre sonra Pavlitski kapıyı aralayıp başını uzattı, yüzü kıpkırmızı kesilmişti.

"Bir el havlusu ve sabun verin."

Yurgeluşka istenileni hemen verdi. Pavlitski ceketinin kollarını sıvayıp ağır ağır ellerini yıkadı. İtinayla kurulayıp aynada kendine baktı, eğrilmiş kravatını ve saçlarını düzeltti.

Yurgeluşka tuvalete bir göz attı. Öteki adam görünürlerde yoktu. Her iki tuvalet bölmesinden de hiç ses gelmiyordu. Pavlitski bir kez daha aynada kendisine bakıp ceketini düzeltti. Yüzünde hoşnut bir ifade vardı.

"Her şey yolunda! Buraya siz mi bakıyorsunuz nineciğim?"

"Evet, efendim, ben bakıyorum."

"Harika! Göz kulak olun da, bu utanmazı kimse buradan çıkarmasın. Kapıyı üzerine kilitledim," diyerek tuvaletteki bölmelerden birini işaret etti. "Ben gelinceye kadar burada kalacak. Bakan Şifientski'nin emridir bu. Anladınız mı?"

"Evet efendim. Ama şayet..."

"'Şayet' de ne demek? Şayeti mayeti yok. Burada kalacak, o kadar."

"Evet, efendim."

"Unutmayın sakın."

Pavlitski para çıkarmak için elini cebine atıp buruşuk bir yüzlük banknot çıkardı ve yaşlı kadına uzattı. Yurgeluşka saygıyla eğildi hafifçe.

"Teşekkür ederim, ekselans."

O sırada Matuşiak başını yumruk yaptığı eline dayamış, somurtarak oturuyordu. Drevnovski, Pienionjek salondan yaka paça dışarı çıkarıldıktan sonra şaşkınlığını üzerinden atmıştı, Matuşiak'ı omuzundan dürttü hafifçe.

"Niye endişeleniyorsun kardeşim? Yoksulluk içinde yaşamaya paydos. Gün, bizim günümüz artık."

Matuşiak Drevnovski'nin elini sertçe itti.

"Çek elini üzerimden."

Drevnovski aptal aptal güldü.

"İç haydi, Kazek..."

"Yahu çek elini, çakacağım şimdi suratına yumruğu. Çek!"

Matuşiak dövüşecekmiş gibi ayağa fırladı. Drevnovski'nin beti benzi atmıştı. Matuşiak'ın çevresinde oturanlar onu sakinleştirmeye çalışıyorlardı.

"Kazek, sakin ol! Ayıp ediyorsun ama."

"Sarhoş muyum sanıyorsunuz?"

"Sarhoş değilsin ama ne diye dalaşacaksın şimdi şu sulu herifle?"

Matuşiak sonunda ikna olmuştu. Ağır ağır yerine oturdu ve başını masanın üzerine eğip fabrikada çok çalışmaktan kararmış ellerinin arasına aldı.

"Kazek!" diye dürttü onu arkadaşı.

Kazek Matuşiak omuzlarını silkti ve başını biraz daha eğip insanı duygulandıran bir şekilde ağlamaya başladı.

"Hay Allah! Neyin var senin Kazek?"

"Ne olabilir? Hiçbir şeyim yok benim..."

Salona dönen Pavlitski Şifientski'nin yanına gitti.

"Hallettim sayın bakanım."

Şifientski dostça Pavlitski'nin elini sıktı.

"Teşekkür ederim, bunu unutmayacağım beyefendi."

Pavlitski yerine otururken, Varşova'da bir redaksiyon bürosu canlandı gözlerinin önünde. 'Şu Pienionjek bile bazen işe yarıyor,' diye geçirdi aklından.

O sırada Veyhert Podgurski'yle konuşmayı bir kez daha denemeye karar vermişti. Dostça Podgurski'ye döndü.

"Sanırım bugün pek havanızda değilsiniz?"

"Yorgunum," diyerek kestirip attı Podgurski.

"Ben de öyle," dedi Veyhert. Bu önemsiz konu sayesinde konuşmak için bir fırsat yakalamıştı. "Bugün sıra dışı derecede yoğun bir gün geçirdik. Biliyorsunuz, Şifi-

entski yakında gidiyor. Ama böylesi toplantıların insanı gevşettiğini de kabul etmek lazım. Hiç unutmam, savaş sırasında..."

Podgurski, Veyhert'in söylediklerini anlamaya bile çalışmıyordu. İçinde bulunduğu ruh halinden çıkıp masadaki havaya kendini kaptırmayı birkaç kez denemişti denemesine ama her defasında tekrar içine kapanıp ısrarla Şçuka'nın Kossetski hakkında anlattığı o iç sızlatan gerçekleri düşünmeye başlamıştı. Kossetski umurunda bile değildi. Son yıllarda pek çok hayal kırıklığı yaşamıştı. Yaşam zorbaca, pek çok gerçek arasından cazip aldanışlar sunmuştu ve yüzündeki sahte makyajı silip atarak içindeki o çürüğü ve çürük kokusunu açığa çıkarmıştı. İnsanlara da aynı şey olmuştu. Herkes, en kayıtsız kalanlar bile bir uçuruma yuvarlanmış ve sanki dünyanın sonu gelmiş de her bir saniye nihai çözümü beklermiş gibi, o uçurumda kendi arzularına ve sosyal statüsüne göre değil, artık hiçbir şeyin maskelemediği gerçek doğalarına göre yazgılarını belirlemek zorunda kalmıştı. Ama Podgurski bu korkunç deneyim sürecinin geçmişte kaldığını sanmış, pek çok kez öyle olduğunu düşünmüştü. Durum öyle değildi demek ki. Yaklaşan barış dönemi hiçbir şeyin üzerini örtmemiş, hiçbir şeyi sonlandırmamıştı. Top atışlarının artık sustuğu, korkudan azad şu günler ve artık bombaların çıkardığı ıslık sesleriyle bölünmek ve yangınlardan çıkan alevlerle aydınlanmak zorunda olmayan şu gecelerde insanlık, ölenlerin ve geride kalanların umutlarını hayata geçiren bu bahara, ölümcül derecede hasta ve ölümcül derecede bitkin giriyordu. Avrupa'da kan dökülmedik bir toprak parçası

kalmamıştı. Milyonlarca insan öldürülmüştü. Toprakları bol olsun. Onca insanın korkunç ölümü, yürekleri ve ruhları öldürülmüş ama hayatta kalmış insanların yazgılarıyla kıyaslandığında önemsiz kalıyordu şimdi. Yenik düşmüş suçlular, aldıkları kurbanlarda yaşamaya devam ediyorlardı. Ne üzerinde zafer kazanılmıştı öyleyse? Harabeler, mezarlar, insan onurunu lekeleyen rezillikler, zehirli bir yaşam tutkusu ve korkuyla zehirlenmiş, yozlaşmış, küçük, sakat cüceler yığını üzerinde... Podgurski bunun dünyadaki tek olağanüstü gerçek olmadığını biliyordu. Son yıllarda yaşanan deneyimlerin ardından, kaç insan inancını yaptıklarıyla ortaya koyarak, insana duyduğu inancı yüceltmişti? Pek çok insan bundan kurtulmuştu. 'Kurtulanlar var,' diye düşündü uyuşuk uyuşuk, 'onlar kendilerini biliyorlar. Yalnız değiller. Bir güç oluşturuyorlar. Sürekli savaşan bir güç oluşturuyorlar çünkü insanlık henüz son sözünü söylemedi. Savaş hâlâ devam ediyor.' Ama o anda içinde ne bir savaşma inancı ne de bir savaşma iradesi hissedebildi. Dünyaya ve hayata dair bir kuşkusu yoktu. Dünya insandan bir takım zor görevleri yerine getirmesini ve kendini adamasını istiyordu ama Podgurski aniden kendini, bunlara hazırlıksız, güçsüz bir insan gibi hissediyor ve kendine acıyordu.

Veyhert, Podgurski'nin konuşmadığını görüp sustu. 'Benimle ilgili bir sıkıntısı var kesin,' diye geçirdi içinden yine. Yediği rozbifinden de tat almıyordu artık, midesinde ezici bir baskı hissetti. 'Şu yılan balığını yememe hiç gerek yoktu,' diye düşündü.

O sırada Kalitski kendisini haklı gösterme ihtiyacı hissetmiş gibi tekrar Şçuka'yla konuşmaya başladı.

"Bak Stefan," diye alçak sesle söze başladı, "sonuçta beni çok uzun zamandır tanıyorsun, nasıl bir yaşam sürdüğümü biliyorsun, beni anlamanı istiyorum..."

"Seni anladığımı sanıyorum," diye mırıldandı Şçuka.

"Dinle! İlk gençlik yıllarımdan beri Rusya'yla savaşıyorum."

"Çarlık Rusyasıyla."

"Hapse girdiğimde on altı yaşındaydım."

"Yani?"

"Açtığı yara ömür boyunca kapanmıyor."

" 'Yara' da ne demek şimdi?" diye sinirlendi Şçuka. "Ben de ilk kez Polonya'da hapse girmiştim. Bu yüzden hayatımın sonuna kadar Polonya'ya kin mi besleyeyim yani?"

Kalitski başını iki yana salladı.

"Aynı şey değil. İnsanın yurdunu seçme şansı yoktur."

"Yaşadığı zamanı da seçme şansı yoktur. Ama insan hem yurdunu hem yaşadığı zamanı şekillendirmek için yaşar. Hayır, düşüncelerinin bu kadar değişmiş olabileceğine inanamıyorum. Bu nasıl oldu? Sen eski bir savaşçısın, sosyalizmin büyük ismisin, savlarla konuşmaya başlamışsın... Bunu söyleyeceğim için beni bağışla ama yaptığın bu... Düşmanlarımızın savlarıyla konuşuyorsun. Yarın kim olacaksın peki?"

Kalitski gözlerini masaya dikmiş, parmaklarıyla ekmeği ufalıyordu.

"Yarın mı? Yarın kim olacağımı düşünemeyecek kadar yaşlıyım artık."

"Sovyet Rusya'yla Çarlık Rusyası arasındaki farkı gerçekten göremiyor musun yani şimdi sen?"

"Niye görmeyeyim? Elbette görüyorum. Birbirinden farklı iki sistem. Farklılıklar olduğunu inkâr etmiyorum."

"E, mesele ne öyleyse?"

"Ne olmuş yani aralarında fark varsa? Rus emperyalizmi, Rus işgalciliği hâlâ aynı ama. Hayır, hayır!" diyerek elini salladı. "Ne diyeceğini biliyorum, propagandanızı yapma bana. Benim görüşlerim başka. Doğu, her zaman doğudur. Bu değişmez. Birkaç yıl sonra sen de göreceksin zaten. Polonya diye bir şey kalmayacak. Yurdumuz, kültürümüz, herşeyimiz yok olacak..."

Bunu söylerken Kalitski'nin sesi acıyla inledi, sustu. Şçuka da sustu kısa bir süre.

"Senin adına üzüldüm Yan," diye fısıldadı sonunda Şçuka. "Yaşamı kaybetmişsin sen."

Kalitski irkilip doğruldu.

"Belki," dedi, artık sesine hâkimdi. "Ama yaşamım sadece bana ait. Oysa siz, Polonya'yı kaybediyorsunuz."

Şçuka Kalitski'ye bakıp dilinin ucuna gelen sözün eski dostuna etki etmeyeceğini anladı. Konuşmalarında eski dostluklarından, ortak anılarından, bir zamanlar aynı amaçlar uğruna verdikleri savaştan eser bile yoktu. Yabancı, uzak ve farklı doğrulara sahip dünyalar şimdi birbirinden ayırıyordu onları. Kalitski'nin inandığı dünya, geri dönüşü olmayan geçmişe aitti. Bu dünyanın özgürlüğe hizmet etmesinin üzerinden çok zaman geçmişti. Tarih koşar adımlarla ileri gitmişti ama Kalitski farkına varıp anlayamamıştı bunu. Zaman Kalitski için durmuştu ama tarih tek bir deneyimi tekrar etmişti sürekli. Ne söylemeliydi bu durumda? Bütün bir kuşağı

devrim uğruna adayan bu ülkenin, özgürlüğün bedelini en değerli evlâtlarının kanıyla ödeme sırasının geldiği şu dönemde, sınırları uğruna verdiği savaşla kıyaslanamayacak kadar büyük bir şey için savaştığını mı açıklamalıydı? Bunu mu söylemeliydi Kalitski'ye? Sovyet askeri Polonya'ya özgürlük getirmese, Polonya'yı bekleyen trajik yazgıdan mı söz etmeliydi yoksa?

"Seninle tartışmak zor," dedi.

"Tartışmaya değmez zaten," diyerek kestirip attı Kalitski.

O anda yalnız kalmış olan Veyhert, aniden kötü ruh halinden sıyrıldı. Konuşma yapmaya karar verdi. Çatalını kadehine vurup ayağa kalktı.

Bayan Alitsya holde ayak sesleri duyup yemek odasının kapısını araladı.

"Andjey, sen misin?"

Andjey merdivende durdu.

"Evet."

Bayan Alitsya oğlundan biraz beklemesini rica edip tekrar odaya girdi. Kısa süre sonra, elinde paralarla geri döndü.

"Bu da ne?" diye şaşırdı Andjey.

Bayan Alitsya kızardı.

"Bugün senden borç almıştım ya, unuttun mu?"

"Ha, o para! Niye geri veriyorsun? Önemli değil demiştim. Sende kalsın. Lafı bile olmaz."

"Hayır, olmaz! Çok rica ediyorum, almalısın bu parayı."

Bayan Alitsya bunu öyle bir vurgulayarak söylemişti ki Andjey annesini daha fazla ikna etmeye çalışmadı.

"Nasıl istersen," diye mırıldandı parayı cebine koyarken.

Bayan Alitsya Andjey'i üzdüğünü hissetti ama bu parayı neden istemediğini ve neden saklayamayacağını nasıl söyleyebilirdi?

"Yemek yedin mi?" diye sordu ürkekçe.

"Yedim."

"Peki yarın..."

"Ne olmuş yarına?"

"Yarın Pazar. Öğlen yemeğinde evde olacak mısın?"

Andjey bir an tereddüt etti.

"Bilmem, belki olurum."

"Olmaya çalış. Baban sevinir. Seni hiç göremiyor."

Andjey, "Tamam," dedi kendini zorlayarak. "Evde olmaya çalışırım. İyi geceler anne."

"İyi geceler," diye fısıldadı Bayan Alitsya.

Yukarıdaki oda karanlıktı. Pencere, doğrudan yıldızların aydınlattığı gökyüzüne, ardına kadar açılmıştı. Odada baharın taze toprak kokusu ve gecenin temiz ve serinleten havası vardı.

Andjey ışığı yakmadı. Bu sessiz karanlık içinde biraz daha kalmak istiyordu. Ama tam pencereye sokulacaktı, yıldızların soluk ışığında kardeşinin silüetini fark etti.

Alek kollarını bacaklarına dolamış, alnı dizlerine dayalı, pencere pervazında oturuyordu. Kıyafetlerini çıkarmıştı, üzerinde sadece mayosu vardı.

"Sen daha uyumadın mı?" diye sordu Andjey gönülsüzce.

Alek başını kaldırdı ama yanıt vermedi. Bronzlaşmış esmer vücudu karanlıkta bir bakır gibi parıldıyordu.

Andjey odanın öbür ucuna geçerken, üzerine Alek'in çamaşır ve kıyafetlerinin gelişigüzel fırlatıldığı sandalyeye takıldı. Sinirlenerek sandalyeyi kenara çekti. Elektrik düğmesine uzandı.

"Çekil oradan!" dedi sertçe. "Işığı yakacağım."

Alek sessizce çekildi pencereden. Pencereyi, ardından stor perdeyi kapattı. Andjey ışığı yakınca odanın dar ve boğucu hali ortaya çıktı. Alek ışıktan kamaşan gözlerini kırpıştırarak pencerenin yanında dikiliyordu. Zayıftı ve içinde bulunduğu gelişme döneminde, oldukça uzun kol ve bacakları, silüetine beceriksiz, biraz komik bir görünüm veriyordu. Andjey kardeşine kötü kötü bakıp arkasını döndü ve soyunmaya başladı.

Her iki sedire de yatak açılmıştı. Andjey ceketini kendi yatağının üzerine atıp çizmelerini çıkarmak için yatağın kenarına oturdu. Sağ tekini kolayca çıkardı ama sol tekini çıkarırken her zaman zorlanırdı. Sol teki çıkarmak için cebelleşirken Alek'in bakışlarını hissetti. Alek'e baktı. Alek gözlerini kaçırdı hemen.

"Ne dikilip duruyorsun orada? Yatsana artık sen!"

Çizmesinin sol tekini çıkarabildi sonunda. Masanın altına fırlatıp ayağa kalktı, ayağında çoraplarıyla banyoya geçti. Banyonun ışığı bozuk olduğu için ışığı yakamadı. Bu yüzden banyodaki küçük dar pencereyi açtı.

En yakındaki villa, karanlıkta daha bir yakın görünüyordu. İlk kattaki pencereleri yarı açıktı, içerideki odalardan birinden ışık sızıyordu. Birkaç haftadan beri Sovyet subayları kalıyordu bu villada. Ortalık sessiz olduğu için sesleri çok net duyuluyordu. Yabancı şarkı sözleri, kahkahalar, balalaykanın sesi çok yakından geliyordu.

Pürüzsüz bir tenor ses, aniden özlem dolu bir melodi mırıldanmaya başladı.

Bir ara subaylardan biri odanın aydınlık kapısında belirdi. Ağır ağır yürüyüp açık pencerenin önüne geldi. Andjey istemsizce geri çekildi. Subay sırtını pencerenin çerçevesine dayayıp dışarıya bakmaya başladı. Gece sessiz ve huzurluydu. Genç bir adamdı. Açık renk, göğsündeki düğmeleri açık gömleği, uzun, hareketsiz silüetini belirginleştiriyordu.

Andjey gergin bir halde adama bakıyordu. Bu muydu düşman? Vaga'nın dediği gibi, Avrupa'yı fethetmeye koyulmuş milyonlarca barbar işgalciden biriydi o. Andjey o anda aklından geçenlere rağmen, bu meçhul adama daha güçlü bir sempati duymaya başlamıştı, öyle ki bu sempati, adamı kendisine neredeyse yakın biri gibi hissetmesine neden olmuştu aniden. Yurdundan, evinden, yakınlarından uzakta, yabancı ve düşman bir yerde olan bu genç Rus, şu anda ne düşünüyordu acaba? Neden içerideki arkadaşlarını bırakıp yalnız kalmayı istemişti? Her şey kendisini ve bu Rus'u birbirinden ayırıyor ama yine her şey, birbirine bağlıyor gibiydi. Bu gerçek içerisinde önemli olan neydi ve insan neye inanmalıydı? Tarihin getirdiği karmaşık ve acı veren gerçeklere mi, yoksa yaşam ve yazgının muğlâk meseleleri açısından belli belirsiz bir dayanışma duygusuna ve basit, insani bir dostluk duygusuna mı? Ölümcül bir bitkinlik hissetti aniden. Neler hissediyordu böyle? Bu duyguların hiçbir anlamı yoktu.

Pencereyi kapatıp soyundu ve duşun altına girdi. Odaya döndüğünde Alek, yüzü duvara dönük, yatakta yatıyordu. Işığı söndürüp yatağa girdi. Uzunca bir süre

gözleri açık, elleri başının altında, sırt üstü yattı. Alek birden yatağında kıpırdandı.

"Andjey!" diye fısıldadı.

Kısa bir süre bir sessizlik oldu. Alek yatağında doğruldu.

"Uyuyor musun Andjey?"

Andjey sinirlenmişti.

"Bir rahat vermeyecek misin sen?"

Yüzünü duvara dönüp yorganı başına çekti. Alek susmuştu. Gözlerini yumdu ama hemen uyuyamayacağını hissediyordu. On beş dakika, belki daha fazla bu şekilde yattı. Tam hafif bir uyku hali sarmıştı, odanın öbür tarafından gelen kısık sesli hıçkırıkları duydu. İlk anda yanlış duyduğunu sandı. Başını kaldırdı. Kısa bir süre sonra yorganı itip karanlıkta yalın ayak dikkatle masanın yanından geçip kardeşinin yattığı sedirin yanına geldi.

"Alek!" dedi yumuşak bir ses tonuyla.

Alek'in hıçkırıkları kesildi. Yüzünü yastığa gömmüş, bacaklarını karnına çekmiş, öylece yatıyordu. Yorganı yere düşmüştü. Andjey yorganı kaldırdı. Kısa süre ne yapacağını bilemez bir halde ayakta dikildi. Sonunda yatağın kenarına oturup kardeşinin üzerine eğildi.

"Neyin var Alek?"

Kardeşini tutup kendine doğru çevirdi ve kardeşinin zayıf, çocuksu bedeninin tepeden tırnağa titrediğini hissetti. Alek'in gözyaşlarıyla ıslanmış ateş gibi yanan yüzünü yanağına bastırdı. Duygulanmıştı.

"Alekciğim!"

Alek'e iyice sarılmak istedi ama Alek birden debelenip bütün gücüyle itti ağabeyini.

"Git!"

"Alek..."

"Git dedim!"

Alek geri çekilip duvarın dibine sokuldu, bir hayvan yavrusu gibi olduğu yerde büzülüp kaldı. Gözleri parıldıyordu, soluk soluğa kalmıştı. Andjey elini uzattı.

"Alek!"

Alek itti ağabeyini.

"Git diyorum sana, duymuyor musun?" diye bağırdı. "Senden nefret ediyorum, nefret ediyorum..."

Işıklar sönmüştü, orkestranın arkasındaki projektörün parlak ışığı boş dans pistine düşüyordu. Salondaki gürültü kesilmişti. İlerideki masalarda oturanlar ayağa kalkmaya başladılar. Barla büyük salon arasındaki tıklım tıklım geçitte, orkestra eşliğinde alkışlar duyuldu.

Hanka Levitska kalabalık arasından salona güçlükle girdi. Kotoviç ona yol açıyordu. Levitska nihayet dans pistine ulaştı. O anda salonun her yanından 'Bravo' sesleri yükselmeye başladı. Levitska projektör ışığı altındaki pistin ortasında durarak, biraz ürkek, şaşkın bir gülümsemeyle seyircileri selamladı. Dolup taşan loş salon, ortadaki ışıklandırılmış dans pisti ve dip dibe duran insanların başlarının üzerindeki yoğun sigara dumanıyla, bütün ışıkların açık olduğu zamanki halinden daha geniş görünüyordu şimdi. Alkışlar kesildi. Hanka Levitska kolları iki yanında, kıpırdamadan kısa bir süre durdu. Üzerinde açık renk, uzun bir abiye vardı. Gürültü tamamen kesilip salona sessizlik çökünce, başıyla orkestraya işaret verdi. Kemanlar eşliğinde şarkıya girdi. Dolu

salonda hafif bir hışırtı oldu. Kalabalık dalgalanıp kısa süre sonra hareketsiz kaldı. Kim tanımazdı bu melodiyi? Levitska her yerde, caddelerde ve avlularda hışırdayan, trenlerde ve lokallerde inleyip ağlaşan söğütlere dair bir şarkı söylüyordu. Savaş sırasında ortaya çıkan bu şarkı, geçip giden savaş yıllarını anımsatıp ormanlarda savaşan delikanlıları, verdikleri partizan savaşın talihini ve talihsizliğini, kan ve gözyaşı dolu bu topraklarda değişmeyen ve asla susmayan bir nakarat gibi yıllardır çağlayagelen ulusal duygu ve coşkuların romantik güzelliğini överek ağızdan ağza dolaşıyordu şimdi. Askerlerin uygun adım yürüdükleri, tomurcuk beyaz güllerin şehit mezarları üzerinde çiçeklendiği, şiir gibi delikanlıların her şeylerini seve seve feda etmeye hazır oldukları bu savaşı kendileriyle birlikte deneyimleyen sevgililerine söyledikleri yiğitlik şarkılarının savaş sonrası meydanlarda çınladığı günlerdeki gibi, şimdi de, başka hiçbir toprağın çekmediği kadar acı çekmiş ve başka hiçbir toprağın parçalanmadığı kadar parçalanmış bu toprak için en karanlık gecenin, acıların, aşağılanmaların derinliklerinden kopup gelen ve yüreklere dokunan basit, duygulu melodi, işte bir kez daha çınlıyordu. Beyaz güller söğütlerle birlikte hışırdıyordu artık; süvariler yere düşenleri, at sürüp ayaklar altında ezmiyorlardı; ormandaki piyadeler yağmur altında ve sıcakta uygun adım yürüyorlardı şimdi ama ölüm ve sevgilinin aşkı değişmemiş, tıpkı dünyayı ezen tüm yenilgilerin, sadece burada, bu kolay aldanışlar ve kolay kurbanlar ülkesinde hiçbir şeyi değiştiremediği gibi aynı kalmıştı. Salondaki herkes büyülenmişti. Çıt çıkmayan salonda Hanka

Levitska'nın çocuksu ince sesi insanı duygulandıran bir doğallık ve berraklıkla çınlıyordu. Şarkının nakarat bölümünü söylüyordu:

Söğütler hışırdayıp bize iç çekmeyin
yürek parçalayan bir acıyla,
ağlama benim güzel sevdiğim,
bir kötülük yok bu partizan yaşamda...

Levitska'nın üzerindeki uzun abiyenin, dans pistinin ve projektörlerin yarattığı yapay ortamın hiçbir önemi yoktu o anda. Levitska da, binlerce Polonyalı genç kız gibi sade, sıradan bir genç kızdı. Onun gibi genç kızlar ulaklık yapmışlar, gizli basımları ve talimatları dağıtmışlar, silah ve para kaçırmışlar, yüreklerinde sevgililerinin sevdalarını taşımışlar, kurşuna dizilmişler, Varşova'nın barikatlarında vurulup ölmüşlerdi. Şarkının sözleri bu açık renk saçlı, boylu poslu genç kızlar için yazılmıştı; onlar genç eşler ve sevgililerdi, hayatı aşk ve ölümden öğrenen delikanlılar, bu genç kızların yeni yeni serpilmiş bedenlerine âşık olmuşlardı. Şarkının sözleri o yıllardan, ormanın derinliklerin kopup geliyordu sanki:

Dansa davet ediyorlar bizi
Mermiler siperleri parçalıyor da
Biçiyor ölüm tahıl biçer gibi
Bir kötülük yok bu partizan yaşamda...

Salondakilerin üzerine uyku hali gibi ağır bir uyuşukluk çökmüştü. Dumanaltı loş ortamda gözler dalıp

gitmiş, herkes öne eğdiği başını eline dayamış, yüzünde kendini şarkıya kaptırmış bir ifadeyle donup kalmıştı. Bazılarının gözünde yaşlar vardı. Bazıları ise camlaşmış, görmeyen gözlerle bakıyordu. Bir dakika önce sarhoş olan bu insanlar ayılmış gibiydiler. Çocuksu bir sesin söylediği bu şarkı, zamanı geri sarmış, endişeler ve anlamsızlık, küstahlık ve aptallık, alkolün verdiği başı dumanlık, kolay elde edilen aşk ve kolay kazanılan para, bulanık hayaller, kör ve nafile kederler ve neye yönelip nereye götüreceği belli olmayan tüm bu karmaşık yaşam içinde trajik biçimde yitip gitmiş geçmişi o ana taşımıştı. Bir yok oluşa mı sürüklüyordu yoksa bir umut mu taşıyordu bu karmaşık yaşam? Salondakiler anılara gömülmüştü, ölen sevdiklerinin seslerini duyuyorlardı; gözlerinin önüne onların gölgeleri, yerlerinde yeller esen evleri, manzaralar, kendi yaşadıkları geliyordu. Ama anılarında o yıllara ait bir sevinç kırıntısı bile yoktu. Yaşam yanıbaşlarında sürüp gitmişti. Daha aşağıda, daha yukarıda, yanıbaşlarında...

Şarkı bitti, orkestra sustu ama salondaki o hüzünlü hava hemen dağılmadı. Uzunca bir süre sessizlik oldu, hiç kimse kıpırdamadı. Neden sonra alkışlar duyuldu, önce zayıf ve tek tük olan alkışlar, sonra sağır eden bir gürültüye dönüştü. Işıklar yandı.

7. Bölüm

Antoni Kossetski derin bir uykudan kan ter içinde ve yüreği ağzına gelmiş bir halde uyandı. Nerede olduğunu ilk anda kestiremedi. Ortalık zifiri karanlık ve sessizdi ama içini alçak sesli ve hırıltılı bir çığlık yırtıyordu. Bu çığlığı o kadar net duyuyordu ki sanki hemen yanıbaşında, karanlığın içinde bir insan bağırıyordu. Yatakta doğrulup oturdu ve sinirlerini bozan bu çığlığın yankılandığı kafasını elleriyle sıktı. Ama çığlık kesilmedi. Beyninin içinde çınlayıp duruyor, karanlığı yırtıyordu. Alnını daha güçlü, ağrıncaya dek sıktı. Soğuk soğuk terlemiş şakakları ıslak, elleri soğuk ve terden yapış yapıştı. İçten gelen bir titremeyle sarsılıyordu. Elleriyle yorganı aradı istemsizce. Parmaklarının altında önce yeni serilmiş temiz çarşafın sertliğini, sonra da ipek örtülü yorganı hissetti. Yorganı omuzlarına kadar çekti. Evinde, yatak odasında, karısıyla paylaştığı Alman tarzı yatakta yattığını ancak o anda anlayabildi.

Alitsya yanında uyuyordu. Soluğu düzenli ve sessizdi. Karısının üzerine eğilip uykusunun dinginliğine kulak verdi. Alitsya kocasının kendisine yaklaştığını hissetmiş gibi hafifçe nefes alıp kıpırdandı. Kossetski geri çekildi. Ama Alitsya uyanmamıştı, hâlâ uyuyordu. Kossetski soğuktan titriyordu. Yorganı iyice üzerine çekip daha sıkı sarındı. Komodinin üzerindeki saatin tiktaklarını ancak o an duyabildi. Bir an bir şaşkınlık yaşadı. Bundan daha büyük bir huzur olabilir miydi? Gece... Uykuya dalmış bir ev... Karısı yanında, uyuyor. Saat tiktaklıyor. Zaman aniden geriye gitmiş, çok uzak ve kayıp bir saatin içinde duruvermişti işte. Gecenin bir yarısı uyanıp sonrasında bir türlü uyuyamayışı ilk değildi. Aslında yalnız olmadığı bu yalnızlık anlarından hoşlanıyordu. Böylesi anlarda, yaşamının sakin uyumunu gündüzden daha kolay yakalayabiliyordu. Güvenli ve berrak. Gece yarısı sessizliği, evdeki dinginlik, Alitsya'nın düzenli nefes alıp verişi, geçen yılların derinliklerine özgürce dalabilmesini sağlıyordu. O yıllarda yaşadıkları içinde, endişeyle hatırladığı tek bir an, tek bir olay bile olmuyor, böyle anlarda, geçmişte yaşadıklarından hiçbirinin üzerini çizmek ve hiçbirini silmek istemiyordu. Yaşadığı hiçbir şeyden utanmak zorunda değildi ve hiçbir şeyi gizleme gereği duymuyordu.

Ama bu anılar sisler arasında olduğundan, onu fazla etkilemedi. Kalın yün yorgan sırtını ve omuzlarını ısıtmıştı ama içi hala titriyordu. Bitkin olmasına rağmen tekrar uzanmaya korkuyordu. Göz kapakları ağırlaşmış gözlerini yumdu sadece. Bir ferahlık hissetti. Sessiz bir boşluğa dalar gibi daldı karanlığa. Titremesi aniden ke-

sildi. Hiçbir şey düşünmüyordu. Başını dizlerine dayadı. Huzur... Sessizlik... Birden irkildi. Karanlığın içinde biri bağırmıştı. Doğrulup kulak kesildi. Ses, evin çevresinden mi geliyordu? Yoksa sokaktan mı? Önce yanlış duyduğunu sandı. Kısa bir süre sonra, içindeki çığlığın yeniden ortaya çıktığını ve yükseldiğini anladı. Artık her yerinde, göğsünde, boğazında, şakaklarında bu çığlıkları duyuyordu. Dövülen bir insanın çığlıklarıydı bunlar. Olduğu yerde kasılıp içindeki bu sesleri sanki bedeninin hareketsizliğiyle bastırmak ister gibi kaskatı kesildi. "Şimdi geçecek..." diye düşündü. Yumruklarını öyle güçlü sıkmıştı ki tırnakları etine geçmişti. Ama içindeki çığlıklar artıyor, büyüyor ve karın boşluğundan omuzlarına yükseliyordu. Bir saniye sonra, görünmez pençelerin arasında sıkışıp kaldığı o kocaman çukurda etrafını saran gecenin yol açtığı tüm karanlığın, bu korkunç ulumayla feryat etmeye başlayacağını hissediyordu. Buna dayanamıyordu. Hızla yataktan kalkıp bağırdı.

Bayan Alitsya hemen uyandı. Doğrulup oturdu ve uyku sersemi, titreyen elleriyle lambanın düğmesini aramaya başladı. Sonunda bulup ışığı yaktı.

Antoni yatağın üzerinde, biraz kenarda iri, güçlü cüssesiyle diz çökmüştü. Yüzü allak bullaktı, beti benzi atmıştı. Çizgili pijaması ve tıraşlı, biçimsiz başıyla hapisten salıverilmiş bir suçluya benziyordu. Kossetski ölgün, camlaşmış ve fal taşı gibi açılmış gözlerini karısına çevirince, Bayan Alitsya irkilerek geriledi.

"Söndür ışığı!" diye mırıldandı Antoni.

Bayan Alitsya ışığı hemen söndürdü. Ortalık yine kararmıştı. Antoni kıpırdamıyordu. Yastığının yanına büzül-

müş Bayan Alitsya, kocasının, karanlıkta yanıbaşında beliren ve bir kütüğe benzeyen iri silüetini görüyordu sadece.

"Antoni!"

Antoni yanıt vermedi.

"Neyin var?"

"Bir şeyim yok."

Bayan Alitsya sesinin titremesini engellemek için büyük çaba sarf ediyordu.

"Niye yatmıyorsun?"

Antoni yatağa uzandı. Yine bir sessizlik olmuştu.

"Antoni..."

"Efendim?"

"Kâbus mu gördün?"

"Belki. Hatırlamıyorum."

"Bağırdın."

"Öyle mi?"

"Bağırmana uyandım."

"Affedersin."

Antoni sakin ve net konuşuyordu. Korku duymuyordu artık. Hepsi geçmişti. Bir huzur hissetti yine. Sırtüstü yattı, gözlerini yumdu, uyumaya çalıştı. Ama uyuyamayacağını biliyordu. Karısının gösterdiği yakınlık gittikçe daha ağır geliyordu. Daha ne bekliyordu karısı? Yatıp uyumak yerine, ne diye yatakta oturmuş kıpırdamadan bekliyordu? Neyi bekliyordu? Karısının endişesini de istemiyordu. Ne karısının kendisine gösterdiği iyiliğe ne de onun sevgisine ihtiyacı vardı. Onun hiçbir şeyine ihtiyacı yoktu. Bir zamanlar en yakını olan insanlar, sadece yatağını paylaşan bu kadın kadar yabancı ve

uzak olabilirdi kendisine. Bu kadın, kendisi hakkında ne biliyordu? Endişesi ne kadar da komikti! Merhameti de. Onun iyi duyguları ve iyi dilekleri boş, gereksiz ve boşunaydı. Karısından, sırf iyi, sadık, yumuşak başlı ve kendini ailesine adamış olması yüzünden, nefret edebildiğini hissetti birden. Bunu fark eder etmez rahatladı, bu nefreti hissedebilmekten sevinç duydu. Derin bir nefes aldı.

Bayan Alitsya kıpırdandı.

"Uyuyamıyor musun?"

"Hayır."

Bayan Alitsya bir süre konuşmadı. Ama Antoni, karısının bu soruyla yetinmeyeceğinden emindi. Diğer sorularını bekliyordu sabırla. Düşünceler aklından öylesine hızla akıyordu ki bu düşünceleri neredeyse yakalayamıyordu. Karısını ne zaman ve ne şekilde en yürekler acısı biçimde yaralamayı başaracağını henüz bilmiyordu ama bunu yapacağını, bunu yapmaktan memnun olacağını biliyordu. Uzun süre beklemek zorunda kalmadı.

"Antoni!"

"Efendim?"

"Sana bir şey sormak istiyorum..."

"Sor."

"Seni rahatsız ediyor muyum, uyumak mı istiyordun yoksa?"

"Hayır. Seni dinliyorum."

Bayan Alitsya bir an tereddüt etti. Sabah olunca böyle bir konuşma yapma cesaretini bulamayabilirdi kendisinde. Şimdi ise karanlık kendisini yüreklendirmişti.

"Sürekli bunu düşünüyorum."

"Neyi?"

"Neden hiçbir şey anlatmıyorsun, Antoni! Biliyorum ki..."

"Hiçbir şey derken neyi kastediyorsun?"

"Yaşadıklarını..."

"Ah, yaşadıklarım, tabii!"

"Korkunç şeyler yaşadığını biliyorum, Antoni, bunlar sana ağır geliyor olmalı. Ama istersen..."

"İstersem, ne?"

"Eskiden endişelerin ya da sorunların olduğunda hep benimle paylaşırdın. Hatırlasana."

"Öyle mi?"

"Hatırlamıyor musun?"

"Paylaşmış olabilirim."

Bayan Alitsya'nın sesi titredi hafifçe.

Senin için hepten yabancı bir insan mı oldum artık ben? Hiçbir konuda yardımcı olamıyor muyum artık sana?"

"Hangi konuda, örneğin?"

Bayan Alitsya yine sustu. 'Şimdi ağlamaya başlayacak,' diye düşündü Antoni. Ama Bayan Alitsya ağlamadı.

"Biz bir zamanlar mutlu bir çifttik, Antoni," dedi sessizce.

Ah, demek sorun buydu! Eskiden, bir zamanlar... Tüm şekillerde geçmiş zaman cümlesi kurulabilirdi. Karısı için yaşamın bir sürekliliği, tek ve basit bir akıntıyla akan bir anlamı vardı.

"Öyle değil mi?"

"Ne?"

"Birbirimize yetiyorduk. Yirmi iki yıl, Antoni."

Antoni susuyordu. Yirmi iki yıl mı? On yıl, otuz yıl, hatta kırk yıl da diyebilirdi. Hepsi aynıydı. Hiçbirinin anlamı yoktu. Karısı, yaşamın bir paçavra gibi lime lime olabileceğini anlayamıyordu. Duyduğu nefret birden geçmişti. Hiçbir tortu bile bırakmadan akıp gitmişti içinden. Tüm bunların hiçbir anlamı yoktu. Nefretin bile. Neredeyse iki günü kalmıştı. Salı günü Şçuka ile görüşecekti ve o andan itibaren adı artık Kossetski olmayacaktı. Uzun yıllar boyunca bu adla elde ettiği herşey, Rıbitski adlı insanın terazinin öbür kefesini aşağı çeken ağırlığıyla kıyaslandığında, bir tüy kadar hafif ve önemsiz kalıyordu. Kendini duruşma salonunda, sanık sandalyesinde, suçlarının bir bir sayılışını dinlerken, sonrasında da son sözlerini söylerken hayal etti. Suç işlemiş sanıkları birkaç yıl boyunca yargıladığı yüksek tavanlı o geniş salonu... Kendisini savunmak için ne söyleyebilirdi? Her şey de söyleyebilirdi, hiçbir şey de. Ceza kanunu paragrafları, yaşam karşısında ne kadar da katı görünüyordu şimdi kendisine! Yaşam bir yozlaşma ve korku taşıyordu içinde. Sıradan, insani bir korku. Pis kokan bir lağım çukurunda ağır ağır batan bir insanın korkusu. Yaşam, o insanın kurtuluşu için nasıl savaşmak gerektiğini öğretiyordu. Nefreti ve hor görmeyi öğretiyordu. Bunlar, yasaların dışında olup bitiyordu. Kanunun kuru yargıları, bu uçurumun çok üzerinden geçip gidiyordu. Suçun adını koymak ve hüküm vermekten daha kolay ne vardı? Ama ne adına? Hangi adalet adına? Beynini kemiren bir yığın düşünce içinde, bir soru belirdi. Yüksek Mahkeme... İnsan yığını... Cübbeler... Haç... Sessizlik... Kendi iç sesini o kadar iyi duyuyordu ki...

Sesi, kendisini kuşatan karanlık içinde sanki mahkeme salonundaymış gibi yankılanıyordu. 'İnsan onuruna sürülmüş bazı lekeler vardır,' diyordu sakince ve yüksek perdeden, 've bazı hatalar vardır ki bunları adalet adına, insan vicdanının yargısına bırakmak gerekir...'

Bayan Alitsya kocasına biraz daha sokuldu.

"Antoni!"

"Vicdan nedir?' diye düşündü Kossetski. Hiçbir vicdan azabı hissetmiyordu. Vicdan mı? Sisler altında bir imge, boş bir sözcük, boş bir sözcük daha.

"Uyumuyor musun?"

"Hayır."

"Kızma bana..."

"Niye kızayım?" dedi Kossetski, neredeyse yumuşak bir tonla.

"Bu kadar içine kapanmasan, bu dönemi kesinlikle daha kolay atlatırsın. Ben de daha kolay atlatırım," dedi Bayan Alitsya.

"Böyle mi düşünüyorsun?"

"Kesinlikle. Huzurlu olman ve gerçekten dinlenebilmen için çok çaba harcıyorum. Ama acı çektiğini görüyorum. Sana bir şekilde yardım etmek istiyorum, Antoni. Ama bazen seni sadece rahatsız ediyormuşum ve bana hiç ihtiyacın yokmuş gibi geliyor."

"Hayır. Bir süre yalnız kalmak istiyorum sadece. Neredeyse beş yıl boyunca hiç yalnız kalamadım."

"Hiç dövdüler mi seni?" diye fısıldadı Bayan Alitsya.

"Herkes gibi," diye yanıt verdi Kossetski, uzunca bir süre sonra. "Özellikle ilk zamanlar."

"Sonraları şartlar daha mı iyiydi?"

"Biraz daha iyiydi. Aslında, bazıları için."

Karanlık ve sessizlik yüzünden, sözcükler ağırlıklarını kaybediyordu. Kossetski söylediklerini hiç kimsenin dinlemediği izlenimine kapıldı.

"Sonra diğerlerini dövmek mümkün hale geldi," diye bir yorum yaptı Kossetski.

Bayan Alitsya kocasının ne demek istediğini anlamadı önce.

"Ne demek diğerlerini, Almanları mı?"

"Tabii ki değil! Tutsakları. Polonyalıları, Fransızları, İtalyanları, Rusları, farklı milletlerden insanlar vardı orada."

Uzaklarda, gecenin derinliklerinde yankılanan birkaç silah atışı duyuldu. Kossetski dirsekleri üzerinde doğruldu.

"Anlamıyor musun?"

"Hayır. İnsan nasıl dövülür ki?"

'Sadece iyi bir insan bu kadar aptal olabilir,' diye düşündü Kossetski.

Sakin bir sesle, "Sıradan bir işti bu," dedi. "Kişi iyi niyetli olur ve işleri de yolunda giderse, bir gün Almanlar için çalışma fırsatı elde edebiliyordu. Bunun nasıl olduğunu biliyor musun?"

"Evet, duymuştum."

"Hah! Kayırma hakkı sadece Almanlara aitti o zamanlar. Bu yüzden de... Anlatabiliyor muyum? Pek çok kişi bu şekilde hayatta kalabildi ve bu insanlar her şeye dayanabildiler."

Bir sessizlik oldu. Kossetski tekrar uzandı. Sessizlik devam ediyordu.

"Ne oldu?" diye sordu Kossetski.

"Bu korkunç bir şey, Antoni! İnanılacak gibi değil, doğrusu."

"Neye?"

"Düşünsene, Antoni, bir ceza almayacak olsalar bile, ne korkunç bir yazgıları olmuş bu insanların."

Bayan Alitsya kocasının ne demek istediğini anlamamıştı. Kuşkulanmamıştı bile. Daha iyi ya. Kossetski kendini bitkin hissetti, uykusu gelmişti. Uyuyabileceğini hissediyordu. Ama önce ikna olmak istiyordu.

"Söylemek istediğimi tümüyle anlayacağını düşünmüştüm."

"Tümüyle de ne demek?" diye şaşırdı Bayan Alitsya.

"Benim de bu şekilde hayatta kaldığımı."

"Antoni, nasıl böyle düşünebilirsin?"

"Ne olmuş yani? Toplama kampı insanları değiştiriyordu."

Bayan Alitsya, "Gördün mü bak!" dedi heyecanlı bir sesle. "Tüm bu korkunç şeyleri yaşayıp kendin olarak kaldığın için, kendinle gurur duymalısın."

Kossetski hiçbir şey söylemeden arkasını karısına, yüzünü duvara döndü. Uyumak istiyordu.

"İyi geceler, Antoni," dedi Bayan Alitsya, uzun bir süre sonra.

"İyi geceler," diye yanıt verdi Kossetski, uykulu bir halde.

Tuvalete kilitlenmiş Pienionjek, yaşlı Bayan Yurgeluşka'ya rahat vermiyordu. Tecrit edildiği tuvalet bölmesinde aniden bağırıp çağırmaya, kapıyı şiddetle

zorlayıp yumruklamaya başlayıncaya dek, uzunca bir süre sesi soluğu çıkmamıştı. Yaptıkları hoş değildi ama Bayan Yurgeluşka onu nasıl engelleyebilirdi? Birkaç kez tuvalete göz attı. Pienionjek anlaşılmaz bir şeyler homurdanıyor, bir sıçan gibi kapıyı tırmalayıp çıkmaya çalışıyordu. Arada sesi kesiliyor, sonra tekrar bağırıp çağırmaya başlıyordu. Ama Bayan Yurgeluşka kapıyı açmaya korkuyordu. Her seferinde derin bir iç çekip koridora geri dönüyordu.

Bu sırada, salondaki gürültü gittikçe artıyordu. Uzun bir konuşma yapan Veyhert'ten sonra birkaç kişi daha söz almıştı ve yapılan her konuşmadan sonra itilen sandalyelerin gürültüleri ve tokuşturulan kadeh sesleri duyuluyordu. Ziyafet sona ermek üzereydi. Kahve servisi yapılmıştı. Garsonlar salona her giriş-çıkışlarında kapıyı araladıkları için, yaşlı Yurgeluşka hemen hemen tüm salonu bir an için görebiliyordu. Salon dumanaltıydı. Konukların çoğu artık yerlerinde oturmuyordu, bazıları diğerlerinin yanına oturmuştu, bazıları da masanın çevresinde dolaşıyordu.

Bayan Yurgeluşka örgüsünü tekrar elinden bırakıp tuvalete bir göz attı. Tuvaletin girişinde dikilmişti ki içerideki sessizlik onu huzursuz etti. İçeri girip kapıyı aceleyle kapattı, Pienionjek'in kilitli olduğu bölmeye yaklaştı. Kısa bir süre kulak kesildi. Sonunda dayanamayıp alçak sesle seslendi:

"Beyefendi!"

İçeriden yanıt gelmedi. Bölmeden hiç ses gelmiyordu. Kapıyı çaldı.

"Beyefendi! Beyefendi!"

Bu kez de bir ses duyamayınca, bir şeylerin yolunda gitmediğini sezip sürgüyü itti ve kapıyı sertçe aralayıp içeriye bir göz attı. Korkudan titremeye başlamıştı, çünkü ilk anda bu talihsiz tutsağın öldüğünü sanmıştı. Pienionjek duvarla klozet arasındaki dar köşeye sıkışmış, bacaklarını altına toplamış, omzuna düşmüş başını beyaz lavaboya dayamış halde yerde oturuyordu. Yurgeluşka, Pienionjek'in düzenli nefes alıp verdiğini görünce sakince uyumakta olduğunu anladı. "Tanrıya şükür!" diyerek rahat bir nefes aldı ve adamın bu zavallı haline acıdı. Bir yumak gibi dertop olmuş, büzüşmüş bu canlı, bir insan mıydı? Böyle bir yerde hem de! 'Tanrım, insan bu dünyadan göçüp gitmeden, kaç kez acı çekip kaç kez ölmek zorunda?' diye düşündü. Acıma duygusuyla başını sallayarak kısa bir süre dikildi, sonunda sessizce geri çekilip kapıyı kapattı. O sırada Pavlitski, ayakları üzerinde zar zor durabilen Drevnovski'yi salondan çıkarıyordu. Yurgeluşka'yı görünce Drevnovski'yi işaret etti.

"Burada bir müşteriniz daha var, nineciğim. Herif biraz ayılınca, evine dehlersiniz. Burada işi kalmadı."

Pavlitski de çakırkeyifti ama kendini hiç kaybetmemişti. Tuvalete doğru sürüklerken, Drevnovski sendeleyip külçe gibi duvara yaslandı. Yüzü çok solgundu, dağılmış saçları alnına, başı da önüne düşmüştü.

Yurgeluşka Drevnovski'yi hemen tanımıştı. Annesi yaşlı Bayan Drevnovska ile yıllardır komşuydular ve kendi torunu Felek'ten yaşça biraz daha büyük Franek Drevnovski'yi küçüklüğünden beri tanıyordu. Franek kariyer yapmaya başlayıp başka bir dünyanın insanları arasına girince, annesiyle yaşadığı Garbarska

Sokağı'ndaki evinden ayrılmış, annesinin evine nadiren gidip gelmeye başlamıştı.

"Pienionjek ne âlemde?" diye sordu Pavlitski. "Sesi soluğu çıkmıyor. Debelenmiyor mu artık?"

"Sızdı, beyefendi," diye yanıtladı Bayan Yurgeluşka.

Pavlitski keyifle ellerini ovuşturdu.

"Harika! Biraz uyusun bakalım."

Drevnovski'nin yanına gidip yumruğunu laubali biçimde çenesine dayadı.

"Ne oldu?"

Drevnovski buğulu gözlerle baktı Pavlitski'ye.

"Oyununu oynadın da ne oldu? Kariyerine veda edebilirsin artık..."

"Defol!" diye homurdandı Drevnovski.

Pavlitski bir kahkaha attı.

"Dur sen, yarın başka telden çalacaksın. *Adieu!* [21]"

Drevnovski yanıt vermedi. Başı yine önüne düştü. Kemikleri sanki yumuşamış, bedenini taşımakta zorlanıyormuş gibi bir izlenim veriyordu.

Bayan Yurgeluşka Drevnovski'ye sokuldu.

"Bay Franek!"

Drevnovski yaşlı kadını tanımamıştı. Ama Bayan Yurgeluşka'nın kendisini tuvalete götürmesine karşı koymadı. Bayan Yurgeluşka için çok ağırdı. Birkaç adım attıktan sonra yaşlı kadının nefesi kesildi. Drevnovski'yi daha fazla taşıyamayacağını hissedip çaresizce etrafına bakındı. Tuvalette hiç tabure yoktu. Pienionjek'in bulunduğu bölmenin yanındaki bölmeyi açtı. Drevnovski,

21- Fr. Hoşçakal. (ç.n.)

Yurgeluşka kendisini klozet kapağının üzerine oturturken karşı koymadı.

Bayan Yurgeluşka kısa bir süre sonra bir bardak su getirdi.

"Şu suyu için, iyi gelir."

Ama Drevnovski bardağı bir türlü tutamadı. Bayan Yurgeluşka suyu kendisi içirmeye başladı. Drevnovski iştahla birkaç yudum aldı. Aniden tiksinerek bardağı itti.

"İçmek istemiyor musunuz?"

"Hayır."

Başı yine önüne düştü. Bayan Yurgeluşka onu omzundan tutup sarstı.

"Bay Franek! Beni tanımadınız mı?"

"Bayan Yurgeluşka," diye mırıldandı Drevnovski. "Ne işiniz var burada?"

"Nasıl, ne işim var? Burada çalışıyorum ya."

Bayan Yurgeluşka bir anne şefkatiyle Drevnovski'nin başını okşadı.

"Ne diye bu kadar içtiniz, Bay Franek? Sağlığınıza zararlı değil mi?"

Drevnovski eliyle savsakladı.

"Artık bana hiçbir şey zarar veremez. Her şey bitti."

"Neden söz ediyorsunuz? Ne bitti?"

"Bitti. Şifientski'nin yanına gidip ona bir şey söylemeye başlıyorum, o ise beni görünce... Ne dedi, biliyor musunuz? 'Bay Drevnovski, korkarım artık birlikte çalışamayacağız.' Bu ne demek? Birlikte çalışamayacağız... Görüyorsunuz ya Bayan Yurgeluşka, her şey boşa gitti. Yıkıldı. Kâğıttan kuleler gibi. Bir sıfır oldum yine." Doğ-

rulup Bayan Yurgeluşka'nın elini tuttu. "Bayan Yurgeluşka, bunu anneme söylemeyin."

"Ne söyleyeyim peki?"

"Yaşlı annem ne diye üzülsün şimdi? Söylemeyeceksiniz, değil mi?"

"Kesinlikle söylemem. Yarın her şey yoluna girecek, göreceksiniz."

Drevnovski başını salladı.

"Hiçbir şey yoluna girmeyecek. Şifientski'yi tanırım. Kinci utanmazın tekidir. Beni yok etmek için her şeyi yapacaktır. Anneme söylemeyeceksiniz, değil mi? Ona söylemeyeceğinize dair söz verir misiniz bana? Bayan Yurgeluşka..."

"Annenize söylemeyeceğimi söyledim ya."

"Hepsi Pienionjek'in yüzünden. Kahrolası serseri. O olmasaydı, bu kadar içmezdim."

"Tabii ya, ne gerek vardı bu kadar içmeye?"

"Ama artık sarhoş değilim, değil mi? Bayan Yurgeluşka, sarhoş değilim, değil mi?"

"Kesinlikle değilsiniz."

Drevnovski, Yurgeluşka'nın elini tuttu tekrar. Elleri terli ve sıcaktı. Gözleri parlıyordu.

"Beni tanırsınız, değil mi Bayan Yurgeluşka? Ben kötü bir şey mi istedim? Sadece yaşadığımız fakirlikten kurtulmak istedim. Hakkım yok mu buna? Diğer insanlardan daha mı kötüyüm ben? Şifientski gibileri bakan olabilir de, ben olamaz mıyım yani? Biliyor musunuz Bayan Yurgeluşka, annem hayatı boyunca zengin burjuvaların kirli donlarını pakladı durdu. Bense fakirlikten nefret ediyorum. Hayatım boyunca çok çektim bu fakir-

likten. Fakirlik içinde geçen o günleri telafi edecek bir şey lazım şimdi bana, değil mi?"

Bayan Yurgeluşka başını salladı.

Para herşey demek değildir, Bay Franek! Mutluluğu parayla satın alamazsınız."

"Ama ben mutluluğu da satın alacağım, Bayan Yurgeluşka! Mutluluk büyük şeydir. Parayla her şey satın alınabilir. Hatta daha ucuza bile satın alınabilir. Bir yerden başlamak gerekir sadece. Gerisi kendiliğinden gelir zaten." Drevnovski ayağa kalkıp elini alnına götürdü. "Allah kahretsin! Hâlâ başım dönüyor."

"Oturun, Bay Franek."

Drevnovski duvara yaslandı.

"Şimdi geçer. Ben dayanıklıyımdır, Bayan Yurgeluşka. Beni tanırsınız, değil mi? Bu kadar kolay pes etmem ben."

"Nereye gidiyorsunuz?" Bayan Yurgeluşka endişelenmişti.

"Dışarıdaki dünyaya."

Bayan Yurgeluşka boşuna onu tutmaya çalışıyordu. Drevnovski sallanarak aynanın önüne gitti ve cebinden tarağını çıkarıp saçlarını taradı. Kravatını düzeltti.

"Harika! Yakışıklı bir gencim, değil mi Bayan Yurgeluşka?"

"Ah, Bay Franek, Bay Franek," diye iç çekti Bayan Yurgeluşka.

"Ne oldu?"

"Yazık size."

"Önemi yok. Gün olur işler iyi gider, gün olur kötü gider."

Drevnovski duvara tutunarak tuvaletten çıkıp koridora bir göz attı.

"Bayan Yurgeluşka!" diye seslendi.

"Efendim?"

"Çıkış ne taraftaydı?"

Bayan Yurgeluşka endişeyle Drevnovski'nin yanına geldi.

"Burada kalsaydınız daha iyi olurdu, Bay Franek. Bu saatte nereye gideceksiniz?"

"Bakalım. Ama onlarla," diyerek salondakileri işaret etti, "işim bitti. Nokta. Böylesi daha iyi. Çıkış bu tarafta mıydı, Bayan Yurgeluşka? Ne vardı orada?"

"Mutfak. Mutfaktan sağa dönün. Sizi götüreyim mi?"

"Gerek yok! Hoşçakalın, Bayan Yurgeluşka."

Doğruldu, ceketini çekiştirerek düzeltip neredeyse düzgün adımlarla o tarafa doğru yürüdü. Koridorun sonuna dek yürümüştü ki aniden geri döndü.

"Sahi, unuttum," diyerek elini pantolonunun cebine soktu.

"Yine ne oldu, Bay Franek?" Bayan Yurgeluşka çileden çıkmıştı.

Drevnovski cebinden beş yüzlük bir banknot çıkardı.

"Bunu alın, itiraz istemem. Para paradır."

Bayan Yurgeluşka bir an tereddüt etti. Beş yüz zvotıya torunu Felek'e yeni bir gömlek ve iki çift çorap alabilirdi. Felek'in giysileri çok kötü durumdaydı. Özellikle de bir gömleğe ihtiyacı vardı.

"Hadi alın, Bayan Yurgeluşka! Ne o, çok mu paranız var yoksa?"

Parayı yaşlı kadının eline sıkıştırdı.

"Ne yapıyorsunuz, Bay Franek?" diye mırıldandı Bayan Yurgeluşka. Utanmıştı. "Nasıl olur?"

"Ne yani? Paraya ihtiyacınız yok mu?"

"Ama bu para çok fazla."

Drevnovski güldü.

"Niye endişeleniyorsunuz?"

"Yabancı olsanız anlarım da..."

"Ne yani? Yabancı olsam daha mı iyi? Alın şunu, bakın kızıyorum ama. Ben bu parayı yine kazanacağım, göreceksiniz!"

Drevnovski gidince, Bayan Yurgeluşka hasır iskemlesine oturdu ve örgüsünü eline alıp düşüncelere daldı. Bu beklenmedik para sanki gökten düşmüştü. Tanrı şahitti, bu parayı almak istememişti. Ama şu da bir gerçekti ki dünyada biri üzülürken, diğeri seviniyordu. Kimi, ne zaman, neyin beklediğini kim bilebilirdi? Her kim olursa olsun bu böyleydi ama Franek Drevnovski çok yüksek mevkilere gelecek gibi görünüyordu. Son dönemde şansı herkesten çok yaver gitmişti ama birden... Torunu Felek ise uzun zamandır bir gömlek istiyordu. Sarı bir gömlek...

Bayan Yurgeluşka'nın farklı olayların tuhaflığı konusundaki bu düşüncelerini, tekrar tuvalete gelen Pavlitski böldü. Bu kez yalnız gelmişti Pavlitski. Bayan Yurgeluşka hemen ayağa kalktı. Pavlitski yaşlı kadına yaklaştı.

"Müşterimiz ne âlemde?"

"Hangisi, beyefendi?"

"Son getirdiğim."

"Gitti, efendim."

"Ne, gitti mi? Harika! Bakıyorum, konuklarımızın üstesinden bayağı iyi geliyorsunuz, nineciğim."

Bayan Yurgeluşka'nın bir tavşanınkine benzeyen buruşuk yüzü hoşnut bir gülümsemeyle aydınlandı. Yıllardır yaptığı bu işe önem veriyor ve işi konusunda takdir edilmekten hoşlanıyordu.

"Kime nasıl davranacağını bilmek gerek," dedi inançla.

"Örneğin?"

"Herkesin nabzına göre şerbet vermek gerek, Beyefendi. Bazılarına, af buyurun, çocukmuş gibi davranmak gerekir..."

Pavlitski gerisini dinlemeden tuvalete girip gözden kayboldu. Bayan Yurgeluşka kapıyı Pavlitski'nin arkasından tam kapatmıştı, Veyhert sakince salondan sıvıştı. Yüzü içmekten kızarmıştı. 'Hareket başlıyor,' diye düşündü Bayan Yurgeluşka, memnuniyetle.

Veyhert, Pavlitski'yi bacaklarını açmış halde pisuvarın önünde görüp ellerini ovuşturdu.

"Basının her zaman iyi fikirleri olmuştur!"

Pavlitski bir kahkaha attı.

"Öyle mi?"

Veyhert Pavlitski'nin yanında dikildi.

"Başınızdan attınız mı Drevnovski'yi?"

"Evet!"

"Şifientski'ye ne anlatıyordu öyle? Kafayı hepten bulmuştu, sanırım."

Pavlitski kısaca, "Acemi çaylak," dedi ve pantolonunun fermuarını çekerek aynaya yöneldi.

Bu sırada Veyhert gözlerini pisuvarın nemli duvarına dikmiş, Pavlitski'yle tesadüfen baş başa ve resmiyetten uzak kaldığı bu andan en ustaca nasıl yararlanması gerektiğini düşünüyordu. Bölgedeki kişisel entrikaların,

o sırada başkente taşınma umudu taşıyan Ostroviets'in Sesi'nin redaktörünü pek az ilgilendirdiğini bilmiyordu ne yazık ki.

Veyhert saatine baktı.

"Daha erken."

"Saat kaç?" diye sordu Pavlitski.

"On ikiye geliyor. Çocuklar yatar bu saatte. Bu kadar hoş başlamış bu akşamı bitirmek olmaz şimdi."

Pavlitski'nin de eve gitmeye niyeti yoktu ama para harcamaktan da hoşlanmıyordu.

"Ya evet!"

Veyhert aynanın önünde kravatını titizlikle düzeltmeye koyuldu.

"Öteki salona ya da bara geçebiliriz. Ne dersiniz, redaktörüm? Şifientski'yi de ikna ederiz. Şçuka kesin gelmek istemez mi?"

"Şçuka mı?" diye yüzünü buruşturdu Pavlitski. "Korkunç derecede sıkıcı bir adam. Önemli adam rolü oynuyor."

"Vrona gelir mi?"

"İyi içer ama sürekli devrimden söz eder. Burası küçük bir kent başkanım. Hoş bir akşam geçirilebilecek insan sayısı bir elin parmaklarını geçmez. Şifientski nitelikli, olgun bir adamdır, akıllıdır. Ya gerisi?"

Salona geri döndüklerinde, Şifientski masadan kalkıyordu. İtilen sandalyelerin çıkardığı sesler salondaki gürültüye karıştı. Salonun iki tarafında da yüksek sesle konuşan küçük gruplar oluşmuştu. Hiç kimse salondan çıkmıyordu henüz.

Veyhert ve Pavlitski Şifientski'nin yanına gittiler.

"Gidiyor musunuz?" diye sordu Veyhert.

Şifientski esnedi.

"Bu kadar yeter. Çok sıkıldım."

"Ben de," dedi Veyhert. "Podgurski'nin nesi var böyle?"

Podgurski masanın öbür tarafında durmuş, Vrona ile konuşuyordu.

"Ne oldu?" diye sordu Şifientski kayıtsızca.

"Gece boyunca tek kelime bile etmedi..."

Şifientski omuzlarını silkti.

"Hiçbir fikrim yok. Belki de karnı ağrıyordur, olamaz mı? Solumda oturan çok fazla konuştu zaten."

"Vrona mı?"

"Evet. Gece nasıldı sence, iyi miydi?" diyerek Veyhert'in omzuna koydu elini.

"Mükemmeldi!"

"Konuşmalarda benden çok fazla söz edilmedi mi sence de?"

"Bu endişen niye? Başka kimden söz edilecekti?"

Şifietski bir kahkaha attı.

"Abartmayalım, nihayetinde şu Şçuka da önemli biri."

"Öyle ama gelecek, yeni insanların."

"O başka konu. Nerede şimdi?"

"Şçuka mı? Yaşlı Kalitski ile konuşuyor."

Kalitski ve Şçuka salonun dibinde durmuş, konuşmadan sigara içiyorlardı. Heyecanla bekledikleri bu buluşma, karşılıklı hayal kırıklığından başka bir işe yaramamıştı. Yıllar sonraki bu ilk görüşmenin, aralarına aşılmaz bir uçurum açarak, kendilerini sonsuza dek bir-

birlerinden ayırdığını biliyor ve hissediyorlardı. Birbirlerine söyleyecek hiçbir şeyleri kalmamıştı artık.

Şçuka saatine baktı. Kalitski bunu fark etti.

"Kaç olmuş?"

"On ikiye geliyor. Gitmem gerek. Uzakta mı evin?"

"Hayır. Araba bırakır beni."

"O halde, hoşçakal. Kendine dikkat et."

"Sen de."

Gözlerini birbirlerinden kaçırarak, biraz beceriksizce el sıkıştılar. Kalitski sanki bir şey söylemek ister gibi kısa bir süre öylece dikildi. Ama bir şey söylemeden başıyla selam verip çıkışa doğru ağır ağır yürümeye başladı. Şçuka, gözden kaybolduncaya dek bakışlarıyla takip etti onu. Vedalaştıkları sırada, salı günü görüşmek üzere sözleştiklerini unuttuklarını fark etti o an. 'Böylesi daha iyi,' diye düşündü.

Krıstına kıpırdandı. Hevmitski yanağında onun saçlarını hissetti.

"Uyuduğunu sanmıştım," dedi Hevmitski, sessizce.

"Uyumuyorum."

Hevmitski dirseği üzerinde doğruldu. Krıstına'nın gözleri açıktı. Işıkta göründüğünden daha büyük, nemli ve sıcaktı gözleri. Saçları, altın rengine yakın, zarif bir yansımayla karanlığı aydınlatıyordu. O kadar sessiz yatıyordu ki sanki hiç nefes almıyordu.

Maçiek Hevmitski de kıpırdamadan yatıyordu. Tüm bunlar Hevmitski'ye bir an neredeyse gerçek değilmiş gibi gelmişti. Bu karanlık, zaman ve mekân ötesindeydi. Bu sessizlik. İçinde derin, sınırsız bir uykuyu ve o

uykunun içe işleyen berraklığını, yıldızlı gökyüzünü, öncelikle de kollarının arasındaki bu bedeni barındıran bu dinginlik. Hevmitski bu bedenin zayıf hatlarını karanlıkta görebiliyordu. Tanımadan önce sahip olmuştu bu bedene. Ama kendisine yabancı da değildi bu beden. Krıstına'nın hareketsiz bedeninin hatları, sanki yumuşak bir ışık-gölge oyunu gibiydi. Krıstına'nın teninin pürüzsüzlüğünü hissetmesi ve sanki bir rüyadan çıkıp gelmiş bu bedenin hatlarını ortaya koyan bu ışık ve gölgelerin insan bedenine dönüştüğünü hissedebilmesi için elini uzatması yeterdi ama uzatmadı. Bu anın olağanüstülüğü Hevmitski'ye daha önce ne hissettiği ne de hayal edebildiği bir huzur vermişti. Hevmitski Krıstına gibi pek çok kızla birlikte olmuştu. Tüm bu basit maceralar, çok daha önemli diğer konular arasında kaynayıp geride neredeyse hiçbir anı bırakmadan çabucak geçip gitmişti. Alelacele yaşanmışlardı, sıradan ve anlıktılar; Hevmitski'nin duygularının tatmin bulmasıyla sona ermişlerdi. Bu kez sona ermeyecekti. Hevmitski bu ilişkiye bir son vermeyi düşünmüyordu. Bu konuda düşünmeye ihtiyaç duymuyordu. Şu an yaşadığından başka bir şey istemiyordu. Dün yoktu, yarın yoktu. Krıstına'nın kalbinin düzenli atışını hissediyordu göğsünde. Tüm benliğiyle kulak verdi bu sese. Sonunda Krıstına'nın kalbinin nerede attığını ayırt edememeye başladı. Kendi içinde mi atıyordu, Krıstına'nın içinde mi? Birden içini nefesini kesen büyük bir coşku, görülmemiş bir heyecan kapladı. Bir anlığına, yaşadığı ve hissettiği her şeyi bir şekilde açıklaması, sözcüklere dökmesi gerektiğini düşündü. Ama duygularını dile getirebileceği sözcük

bulamadı. Sadece Krıstına'nın üzerine eğilip bu huzuru ve sessizliği bozmaktan korkar gibi ağır ağır ve çok nazikçe Krıstına'nın saçlarını, şakaklarını ve yanaklarını öpmeye başladı. O ana dek hiçbir kızı böyle öpmemişti. Hiçbir kızı böyle öpebileceğini tahmin bile etmemişti. Havanın temasından bile daha hafif kondurmak istediği öpücüklerinin, dudaklarının temasında, bu karanlık içinde sadece Krıstına'yı değil, kendini de bulduğu gibi tuhaf bir duyguya kapıldı birden. 'Sevgilim, en kıymetlim benim...' diye fısıldamak istedi ama utandı.

Krıstına da konuşmuyordu. Gözleri açıktı. Düşünceliydi, düşünceler arasında kaybolmuş gibiydi. Üzerindeki karanlığa dikmişti gözlerini. Ne düşünüyordu acaba? Şu anda neler hissediyordu?

Maçiek sıkıca sarıldı Krıstına'ya.

"Yorgun musun?"

Krıstına başıyla olumsuz yanıt verdi. Hevmitski yatıp gözlerini kapadı. Krıstına'nın bedeni karanlıkta daha bir yakın gibi gelmişti Hevmitski'ye. Bu bedenin sıcaklığını ve kıpırtsızılığını çekti içine. Göğsünde Krıstına'nın kalp atışını hâlâ hissediyordu. Zaman mevhumunu yitiriyordu yavaş yavaş. Bu an kısacık da olabilirdi, sonsuza dek de sürebilirdi. İçine dolup taşan mutluluk kendisini öyle şiddetli sarstı ki bir korku kapladı içini. Gözlerini açıp dirseğinin üzerinde doğruldu tekrar. Sadece kendi kalbinin atışını duyuyordu şimdi. Bedeninin içinde.

Krıstına Hevmitski'ye baktı.

"Ne oldu?"

Hevmitski bir an tereddüt etti. O anda hissettiğini söyleyemezdi Krıstına'ya.

"Hiç, aptalca bir şey."

"Ne aptalca?"

"Ne mi? Birden aklıma geldi... Birbirimizi topu topu birkaç saattir tanıyoruz ama yıllardır tanışıyormuşuz gibi geliyor bana..."

Krıstına kısa bir süre hiçbir şey söylemedi.

"Bilmem," dedi sonunda. "Hiç düşünmedim bunu."

Krıstına, Hevmitski'nin, şu ana dek kendisiyle konuştuğu şekilde, aynı arsızlıkla yanıt vereceğinden emindi. Ama Hevmitski hiçbir şey söylemedi. Buna rağmen Krıstına biraz daha bekledi. Hevmitski hiçbir şey söylemiyordu. Hevmitski'nin kolunun, sanki üzerinden küçük bir ürperti geçmiş gibi hafifçe titrediğini hissetti sadece. Hevmitski o anda Krıstına'nın üzerine eğilmişti ama Krıstına'ya bakmıyordu. Krıstına başının hemen üzerinde Hevmitski'nin yüzünü ve boynunu görüyordu. Hevmitski'ye sarılıp kendine çekmek istedi bir an. Ama bu isteğini hemen bastırdı. Hevmitski'nin odasına geldiği andan itibaren ilk kez huzursuz olmuştu. Bu buluşmayı sadece bu kısa ve hiçbir önemi olmayan macera isteği kendisini baştan çıkardığı için kolayca kabul etmişti. Yakışıklı ve yabancı bir delikanlıyla bir gece birlikte olmak istemişti, hepsi bu. Hevmitski o kadar iyi bir partner çıkmıştı ki! Hevmitski'nin arsız, kendine güvenli ve bir ölçüde kaba olacağını düşünmüştü. Kendisine bir sokak kızıymış gibi davranacağını sanmıştı. Oysa Hevmitski tutkularında ürkek, nazik ve sevecen çıkmıştı.

Uzayan sessizlik Krıstına'ya gittikçe daha çok sıkıntı vermeye başlamıştı. Krıstına bazı anlarda susmanın söz-

cüklerden daha fazla şey anlattığını, deneyimlerinden biliyordu. Bu suskunluğu hemen bozmaya karar verdi.

"Merak ediyorum, gerçekten emin miydiniz geleceğimden?"

Hevmitski üzerine öyle bir eğildi ki Krıstına nefesini yüzünde hissetti.

"Siz diye mi hitap edeceksin bana?"

Krıstına bir kahkaha attı.

"Tamam, sen olsun..."

"Hayır, emin değildim."

"Neden geldiğimi biliyor musunuz? Özür dilerim, biliyor musun?"

"Neden?"

"Anlamadın mı?"

"Hayır."

"Çok basit. Sana âşık olamayacağım için."

Hevmitski bir şey söylemedi.

"Alo, orada mısın?" dedi Krıstına kısa bir süre sonra.

"Efendim?"

"Sigara alabilir miyim?"

Komodin yatağın yanında duruyordu. Hevmitski elini uzattı. Sigara paketi komodinin üzerinde, kenarda duruyordu.

"Sigaran var mı?"

"Evet."

Hevmitski Krıstına'nın dudaklarına bir sigara yerleştirdi. Kendisi de bir tane aldı. Kibrite uzandı. Ama sigaraları yakabilmek için Krıstına'ya sarıldığı kolunu çekmesi gerekiyordu. Kibritin yaydığı ışık karanlığı aydınlattı. Kibritin yandığı o kısacık anda birbirlerine

bakmadılar. Hevmitski sigaraları yakıp kibriti çabucak söndürmüştü gerçi. Kül tablasını alıp Krıstına ile arasına koydu. Tabla, aniden kurulmuş bir barikat gibi birbirlerinden ayırmıştı onları.

Uzunca bir süre hiç konuşmadan sigara içtiler. Sigaralarının ucundaki minik ateşler karanlıkta parlıyordu.

"Ne sigarası bu?" diye sordu Krıstına.

"Macar."

"Sertmiş."

"Hoşuna gitmedi mi?"

"Aksine, iyi sigaraymış."

Tekrar bir sessizlik oldu.

"Âşık olmak istemiyor musun?" diye sordu Hevmitski aniden.

"Sana mı?"

Krıstına'nın sesinde açık bir ironi tonu vardı. Ama Hevmitski Krıstına'nın beklediği ve istediği gibi bir yanıt vermedi bu kez.

"Hayır, kendimi kastetmedim! Genelde yani."

"Açıkcası hayır."

"Prensip meselesi mi?"

"Öyle diyelim. Yaşamı ne diye güçleştirelim?"

"Yaşam kendisini güçleştiriyor zaten."

"Öyle. Ne diye yeni güçlükler yaratalım?"

Krıstına'nın sigarasının ucundaki ateş, el ve kolunun hatlarını karanlıkta görünür kılmıştı.

"Bana kendinden bahset biraz," dedi Hevmitski beklenmedik biçimde.

"Kendimden mi? Niye?"

Hevmitski hiçbir şey söylemedi.

"Bahsedebilirim tabii," dedi Krıstına kısa bir süre sonra. "Ama ilginç bir şey yok. Savaş başlayıncaya kadar köyde yaşıyordum."

"Nerede?"

"Poznan civarında, Mogilna yakınlarında."

"Ya sonra?"

"Sonra mı? Varşova'ya taşındık."

"Kim kim?"

"Annem ve ben. Almanlar babamı daha savaşın başında tutukladılar."

"Öldü mü?"

"Evet. Dachau'da.[22] Başka ne var? Galiba hepsi bu."

"Annen yaşıyor mu?"

"Hayır. Ayaklanma sırasında öldü."

"Benim annem de öyle. Kardeşin yok mu?"

"Yok, çok şükür."

"Çok şükür mü?"

"Yeterince yakınım öldü zaten."

"Ah, evet!" diye mırıldandı Hevmitski. "Doğru. Bir erkek kardeşim vardı. Harekât sırasında öldü. Kırk üçte..."

"Gördün mü, bak."

"Babam İngiltere'de. Ama dönüp dönmeyeceği konusunda şüpheliyim."

"Ailenden hiç kimsen yok mu?"

"Yakın ailemden yok. Ostroviets'de mi kalacaksın hep?"

"Bilmiyorum. Şimdilik öyle."

22- Dachau Toplama Kampı. (ç.n.)

"Ya sonra?"

"Sonra ne yapacağımı düşünmüyorum henüz."

Krıstına sigarasını söndürdü. Hevmitski de sigarasından derin bir nefes çekip söndürdü. Kültablasını komidinin üzerine koydu. Uzunca bir süre konuşmadan öylece yattılar. Sonunda Hevmitski Krıstına'ya doğru dönüp başını eline dayadı.

"Uykun geldi mi?"

"Hayır."

Birkaç dakika önce Krıstına kollarındayken ilk kez hissettiği o heyecanla dolup taştığını hissetti tekrar.

"Geleceğinden gerçekten emin değildim," dedi sessizce.

Hevmitski'nin sesi Krıstına'ya sanki çok uzaklardanmış gibi gelmişti.

"Bunu daha önce söylemiştin zaten."

"Bana inanıyor musun?"

"Niye inanmayacakmışım?"

"Beni hiç tanımıyorsun."

"Sen de beni."

"Hayır! Ben seni tanıyorum."

"Acaba?"

"Gerçekten."

Krıstına'nın bedeni hafifçe titremiş gibi geldi Hevmitski'ye. Krıstına'ya biraz daha sokuldu.

"Üşüyor musun?"

"Biraz."

Krıstına'ya sarılıp kendine doğru çekti.

"Şimdi nasıl?"

"Daha iyi."

Krıstına Hevmitski'nin kollarındaydı ve Hevmitski göğsünde onun kalbinin atışını hissdiyordu yine. Krıstına aniden başını kaldırdı.

"Söylesene..."

"Neyi?"

"Aslında nasıl birisin sen?"

"Nasıl, nasılım?"

"Önceden olduğundan tamamen farklısın şu anda."

"Farklı mı?"

"Sen de fark etmedin mi?"

Hevmitski bir an düşündü.

"Belki de... Bu kötü mü sence?"

"Tanrım!" dedi Krıstına sessizce. "Neyse, bunun bir önemi yok galiba."

Krıstına'nın o anda iyice açılmış ve Hevmitski'ye diktiği gözleri başka şey söylüyor gibiydi.

"Gerçekten de bir önemi yok mu bunun?"

Krıstına yanıt vermedi.

"Söylesene..."

"Bilmem!" diye fısıldadı Krıstına. "Daha sıkı sarıl bana."

Hevmitski sıkıca sarıldı. Krıstına şimdi daha iyi hissediyordu kendisini. Bu her şeyden önemliydi. Hevmitski hafifçe araladığı dudaklarını Krıstına'nın yarı kapalı göz kapaklarına götürdü.

"Biliyor musun," diye fısıldadı Hevmitski, "tahmin bile edemezdim."

"Neyi?"

"Hiç, hiçbir şeyi."

Hevmitski sanki nefesi yetmemiş gibi sustu birden. Biraz daha sessizce, "Senin sayende farklı biri oldum,"

dedi.

"Bunu mu söylemek istemiştin az önce?"

"Hayır. Ama bunu da söylemek istedim."

"Başka?"

O sırada ağır ağır yürüyen birinin ayak sesleri geldi koridordan. Hevmitski başını kaldırıp kulak kesildi. Bitişikteki kapının kilidi tıkırdadı. Odaya biri girdi. Kapıyı kapatıp ışığı yaktı. Sesler etraftaki sessizlikte o kadar net duyuluyordu ki sanki odalar arasında duvar yoktu. Döşemenin gıcırtısı bile duyuluyordu.

Krıstına da başını kaldırdı.

"Ne oldu?"

"Komşumuz döndü."

"Onu tanıyor musun?"

"Hayır."

Hevmitski tekrar uzandı ama bitişikteki odadan gelen sesleri dinlemekten kendini alamıyordu. Krıstına odasına geldiğinden beri geçen bir saat içerisinde, bu yabancı otel odasında niçin bulunduğunu bir kez bile düşünmediğini fark etti. Kısacık bir an gibi yaşadığı bu bir saat, geçmişte olan ve olmak zorunda kalan herşeyden kopmuş, tüm yaşamının dışında kalmış gibiydi. Her şey aniden geri dönmüştü. Şçuka'nın camı açtığı duyuldu. Kısa bir süre bir sessizlik oldu. Şçuka pencerenin önünde dikiliyor olmalıydı. Sonra yine ayak sesleri duyuldu. Bir sandalye çekildi.

"Her şey duyuluyor," diye fısıldadı Krıstına.

"Evet. Yarın ne yapacaksın?"

"Yarın mı?"

"Aslında bugün. Saat on ikiyi geçti bile."

"Akşam her zamanki gibi barda olacağım."

"Ya gündüz?"

"Hiç... Puçiatıtskiler öğle yemeğine davet ettiler."

"Akraban mı onlar?"

"Çok uzaktan. Fred Telejınski kanalıyla. Onlarla daha bugün tanıştım. Seninle de bu vesileyle resmen tanışmış oldum."

"Komik miydim?"

"Biraz. Ama bunu sadece ben fark edebildim. Neden oturdun bir ara onların yanına?"

"Anlamadın mı yani?"

"Seni aptal," diye fısıldadı Krıstına.

Şçuka odasında dolaşıyor, bir köşeye gidip geri dönüyor, ısrarla aynı hat üzerinde yürüyordu. Odanın aşağı yukarı ortalarında bir yerde, ağır cüssesinin altındaki döşeme sürekli gıcırdıyordu. Hevmitski bu sese yoğunlaşmamaya çalışıyordu. Gözlerini kapatıp Krıstına'nıı parmaklarının okşamasına kendini tüm benliğiyle verebilmek için ona sıkıca sarıldı. Krıstına'nın eli aniden durdu. Hevmitski'nin göğsünün sol tarafında kaburgalarının altında uzun, pütürlü bir yara izi vardı.

"Bu ne?"

"O mu? Aptal bir yara işte."

"Yaralanmış mıydın?"

"Öyle bir şey."

"Ne zaman?"

"Ayaklanmadan önce. Olaylardan birinde."

"Evde sana nasıl seslenirler?"

"Evde mi? Değişir. Babam Maçiey, annem ve kardeşim Maçiek derdi."

"Ya arkadaşların?"

"Maçiek."

Hevmitski Krıstına'nın gülümsediğini hissetti.

"Niye gülüyorsun?"

"Bir şey hatırladım da... Küçükken babam bana Tınya derdi."

"Tınya," diye tekrarladı Hevmitski, yumuşak biçimde. "Güzel."

Hevmitski dudaklarını Krıstına'nın dudaklarına götürdü. Krıstına'nın ıslak ve sımsıcak dudakları hemen aralandı. Hevmitski öylesine tutkuyla öpüyordu ki bu öpüşle sanki sadece hissettiklerini dile getirmek değil, aynı zamanda bir güven, yegâne kurtuluş ve bir kaçış bulmak istiyor gibiydi. Damarlarında hızla akmaya başlayan kanın uğultusu arasında hâlâ, odasında oradan oraya dolaşan Şçuka'nın ayak seslerini duyuyordu. Gözlerinin önünde adamın, olanca ağırlığıyla bastonuna dayanıp kamburunu çıkararak merdiveni tırmanan, çok iyi hatırladığı ve bir rüya imgesine benzeyen silüeti belirdi. Bu adam kendine ne gibi bir kötülük yapmıştı? Neden onu öldürmek zorundaydı? Öldürmek. Bu sözcük içinde ilk kez korkunç ve huzursuz edici biçimde çınladı. O kadar çok insan öldürmüştü ki! Çok basit bir işti bu. Yaşam ve ölüm yan yana geziyordu. Düşmanlar da ölüyordu, dostlar da. Hepsinin yaşamları dik bir uçurumun üzerinde asılıydı. Düşmanların da, dostların da ölümleri bir duman gibi dağılıyordu. Ama şu anda, yatmadan önce dört duvar arasında yalnız başına dolanıp duran, tanımadığı bu yabancı ama aynı zamanda kendisine bu kadar yakın adam hâlâ yaşıyor, hareket ediyordu; planları, arzuları, umutları ve bir yaşamı vardı.

Yakını var mıydı acaba? Bu adamın yaşamının yakınları için ne gibi bir değeri vardı? Yaşaması kime gerekliydi? Bu adamı kim seviyordu? Hangi kadın, hangi dostu?

Huzursuzluktan kaynaklanan bir ürperdi sardı Hevmitski'yi. Başını kaldırdı. Az önce Krıstına'nın dudaklarını öpen dudakları şimdi kavrulmuş ve sertleşmişti.

"Gidecek misin şu yemeğe?" diye sordu Hevmitski, alçak sesle.

Krıstına ilk anda Hevmitski'nin neden söz ettiğini anlamamıştı.

"Hangi yemeğe?"

"Şu..."

"Ha, şu yemek! Bu da nereden geldi şimdi aklına?"

"Gitmeyecek misin?"

"Henüz bilmiyorum."

"Gitme!" diye fısıldadı Hevmitski, yalvarırcasına.

Krıstına bir şey söylemedi.

"Gitme. Birlikte zaman geçirelim. Seninleyken..."

"Ee?"

"Biliyorsun işte."

Hevmitski'nin gözleri parlıyordu, koyu renk saçları alnına dökülmüştü.

"Krıstına!"

Krıstına birden çekti kendini.

"Hayır, hayır!"

"Hayır, ne?"

"İstemiyorum. Bunun bir anlamı yok."

Hevmitski sarılmak istedi ama Krıstına direndi.

"İstemiyorum, istemiyorum..."

Krıstına'nın sesi titreyip çatlaklaştı.

"Neden?"

"Neden mi? Anlamıyor musun? Çok basit. Çekip gideceksin buradan."

Hevınitski aksini söyleyemedi.

"Evet. Gitmek zorundayım."

"O halde, tüm bunlar ne diye ha, ne diye? Sabah birbirimize veda edeceğiz..."

"Hemen gitmeyeceğim."

"Fark etmez. Hiçbir ayrılık, hiçbir anı istemiyorum artık. Arkamda bırakmam gereken hiçbir şey, hiçbir yük istemiyorum."

"Güzel anılar da mı istemiyorsun?"

"Sadece anı olmak zorunda kalırlarsa mı?"

Şçuka odasında sürekli dolaşıyordu. Aniden durdu. Sessizlik, derin bir kuyunun içindeymiş gibi yayıldı. Maçiek Hevmitski tekrar uzandı. Kısa süre sonra Krıstına, üzerine eğilip saçlarını okşamaya başladı.

"Ne zaman gideceksin buradan?"

Hevmitski bir hafta sonra demek istedi ama yalan söyleyemedi.

"Salı günü."

"Dönecek misin peki?"

"Bilmiyorum. Ama belki her şeyi değiştirebilirim."

"Her şey dediğin de ne?"

"Bazı şeyleri. Öncelikle de bir şeyi. En önemlisini."

"Bunu yapabilir misin?"

"Belki..."

"Neden değiştireceksin?"

Krıstına, Hevmitski'nin yanına uzanıp saçlarını okşa-

maya devam etti. Parmaklarının dokunuşunda bir öpücüğün yumuşaklığı vardı.

"Görüyorsun ya," dedi Krıstına, üzerindeki karanlığa gözlerini dikerek, "benim kendi yaşamın, senin de kendi yaşamın var. Tesadüfen karşılaştık. Güzel de oldu. Başka bir şeye ne gerek var?"

"Yok mu?"

Duvarın ardında yatak gıcırdadı, yere atılan bir ayakkabı sesi geldi, sonra öbürü atıldı.

"Sarıl bana," diye fısıldadı Krıstına.

Krıstına'nın kalbi çok güçlü atıyordu. Hevmitski boynunda Krıstına'nın dudaklarını hissetti birden. Duvarın ardından lavaboda akan suyun şırıltısı duyuldu.

"Canım."

Hevmitski aniden öyle bir ferahlık, öyle büyük bir mutluluk ve öyle şaşırtıcı bir kendinden geçiş hissetti ki yalnızca bu 'canım' sözcüğüyle duygularını ifade etmekle kalmamış, aynı zamanda bu büyülü sözcüğü söyleyerek, etrafında artan ve zor çelişkilerle iç içe girmiş, korkunç ve acı her şeyden sıyrılmıştı sanki.

"Canım," diye tekrarladı Hevmitski, olabildiğince sevecen bir vurguyla.

Son konuklar da Monopol'ü terk etmişti. Şafak sökmüştü artık. Salonun ışıkları söndürülmüştü. Garsonlar masaları topluyorlardı. Svomka homurdanıp el kol hareketleriyle garsonlara acele etmelerini işaret ediyordu. Salonun köşelerindeki karanlık grileşiyor, gündüzün aydınlığı örtülü perdeler arasından ürkekçe yansıyordu. Orkestra müzisyenleri çalgılarını topluyorlardı. Genç

piyanist piyanoda tek parmağıyla 'Hücum Kıtası'nı tıngırdatıyordu.

O sırada şişman kemancı esneyip sandalyeye oturdu.

"Bacaklarımı hissetmiyorum artık. Kes şunu Yulek, kafam şişti..."

Piyanist gülüp piyanonun kapağını gürültüyle kapattı ve aynı melodiyi ıslıkla çalmaya başladı. Bardan sarhoş şamataları geliyordu. Oradaki eğlence hâlâ devam ediyordu.

"Beyler!" diyerek ayağa kalktı kemancı. "Şimdi biraz yaşamak lazım."

Sahneden indi. Diğer müzisyenler de uykulu ve uyuşuk halde sahneden inmeye hazırlanıyorlardı. Kemancı dans pistinin kenarında aniden durdu.

"Duyuyor musunuz?"

Barda 'Yüz Yıl' şarkısı söyleniyordu. Ahenksiz kadın ve erkek sesleri homurtulu bir şamataya karışıyordu. "Bir daha, bir daha, yaşayalım, yaşayalım..."

"Eğleniyorlar!" diye mırıldandı, kırmızıya çalan sarı saçlı saksafoncu.

O sırada Kotoviç sallanarak ve sanki havayı yakalamak ister gibi el kol hareketleri yaparak bardan çıktı. Durup salona bir göz attı ve müzisyenlere yöneldi. Çok içmiş olmasına rağmen hâlâ kendindeydi. Saçları geniş alnına dağılmıştı. O sırada aklına bir fikir geldi. Elini kaldırdı.

"Bir dakika, beyler! *Un moment.*[23] İtiraz istemem. Sizler sanatçı mısınız, değil misiniz?"

23- Fr. Bir dakika. (ç.n.)

"Bu saatte mi, müdür bey?" diye mırıldandı kemancı.

Kotoviç tehditkâr biçimde kaşlarını çattı.

"Sanatçı için saat yoktur, beyefendiciğim. İtiraz istemem! Kesin itaat istiyorum sizden. Mutlak itaat..."

Salonun dibinden oflayıp puflamaya başlamış Svomka kopup geldi. Kotoviç uzaktan, buyurgan bir el hareketiyle durdurdu onu.

"Durun! Durun! Bir adım daha atmayın. Müzik ruhu sizde ne gezer, siz anlamazsınız, sadece izleyin. İtiraz istemem."

Kotoviç'in muhteşem görünümü ve sesinin güçlü tonu öylesine ikna ediciydi ki Svomka hiç itiraz etmeden masaların arasına geri çekildi. Birkaç garson biraz daha yaklaştı. Svomka'nın nefret ettiği genç garson diğer garsonların önüne geçti. O sırada bardaki ulumalar kesilmişti. Çıkmaya hazırlanan sarhoşların gürültüsü duyuluyordu şimdi.

Kotoviç müzisyenlere el kol hareketleri yaparak, gizemli bir şekilde bir şeyler fısıldadı. Müzisyenler tereddütle birbirlerine baktılar. Kotoviç geri çekilip sanki söylediklerinin yarattığı etkiyi görmek ister gibi baktı onlara.

"Ee, beyler?"

"Ya çalamazsak müdür bey?" diye homurdandı şişman kemancı.

Saksafoncu, Lvuf[24] aksanıyla, "Bunu şimdiye kadar hiç çalmadık, beyefendi," dedi.

Kotoviç'in yüzünde müthiş bir öfke belirdi. Bir adım

24- Yazılışı: Lwów. Polonya'da bir kent. (ç.n.)

daha geri çekilip o mesafeden kemancı ve saksafoncuya öyle korkunç bir bakış attı ki daha yakında duran şişman kemancı açıklamaya koyuldu hemen.

"Lütfen anlayın bizi, müdür bey..."

"Hiçbir mazeret kabul etmiyorum."

"Repertuvarımızdan bir şey çalabiliriz," dedi uzlaştırıcı bir şekilde saksafoncu, "örneğin bir marş, bir çardaş,[25] neden olmasın?"

"İtiraz istemem! İtiraz istemem!" diye bağırdı Kotoviç.

O ana dek kenarda duran genç piyanist, arkadaşlarına yaklaştı.

"Harika bir adam bu," diye fısıldadı kemancının kulağına. "Ne çalmamızı istiyor?"

Kemancı omuzlarını silkti.

"Chopin'in polonezini!"

"Hangisini?"

"Kim bilir? Biz nasıl çalabiliriz onu?"

Piyanist, Kotoviç'e yaklaştı.

"Hangi polonezi arzu edersiniz, beyefendi?"

Kotoviç alaycı bir bakış attı ona.

"A dur'u istiyorum, delikanlı. A dur."

"Mükemmel!" diyerek ellerini ovuşturdu piyanist. "Tam-ta-tam. Ta-ra-tata-tata-tatam. Bunu mu?"

Kotoviç'i gözleri parladı.

"Harika! Olağanüstü! Sizi tanıdığıma çok sevindim delikanlı. Teşekkür ederim. Duyuyor musunuz beyler? Aranızda büyük bir sanatçı var. Ee? Ha cesaret! İtiraz is-

25- Mac. csardas: Macar ulusal müziği. (ç.n.)

temem. Mazeret istemem. Tarihi bir an bu. *Un moment historique!* [26]"

O sırada piyanist, arkadaşlarıyla görüşüyordu. Başından beri en çok şişman kemancı itiraz ediyordu ama sonunda hepsi ikna olmuş göründü; aralarında tartışarak sahneye geri dönüp çalgılarını çıkardılar. Kotoviç müzisyenler hazırlanırken, kollarını göğsünde kavuşturmuş onları izliyordu.

"Harika beyler!" diye bağırdı Kotoviç. "Ha cesaret! İşaret verince başlayın..."

Svomka'nın nefret ettiği garson, arkadaşını dürttü.

"Fantezi sahibi bir müşteri, değil mi?"

Birkaç garson daha dans pistine yaklaştı. Salonun ucunda, mutfağa açılan kapıya meraklı bulaşıkçı kadınlar toplanmıştı. Komilerden biri küçük bir masanın üzerine çıktı. Ama yaşlı garson onu bir kediyi kovar gibi kovdu oradan.

Bardan çıkanların gürültüsü salona dolduğu sırada Kotoviç dans pistinin tam ortasına geçti. Svomka aniden Kotoviç'e doğru hamle yaptı ama Kotoviç onu yine durdurdu.

"Durun! Durun! Yaklaşmayın. Geri çekilin."

Kotoviç Svomka'yı bir kenara bırakıp arkadaşlarına döndü. Birkaç kişi vardı. Az önce masanın üzerinde kan-kan dansı yapan Hanka Levitska sarhoş sarhoş gülüyor ve uzun gece elbisesinin eteklerini dizlerinin üzerine kadar çekip tam tam dansını taklit ediyordu. Etrafını saranlar —Şifientski, Puçiatıtski ve Pavlitski—

26- Fr. Tarihi bir an. (ç.n.)

Levitska'nın bacak ve kalça hareketlerine el çırparak tempo tutuyorlardı. Veyhert sigarasını dişlerinin arasına sıkıştırmış, Bayan Ruja Puçiatıtska'nın kulağına bir şeyler fısıldıyordu. Bir atınkine benzeyen yüzünde kırmızı lekeler olan Ruja Puçiatıtska arada bir kısa ve kesik kahkahalar atarak, dikkatle dinliyordu. Bayan Stanieviçova ve Bayan Kohanska yakışıklı doktor Drozdovski'nin kollarına girmişlerdi. Avukat Krayevski, Drozdovski'nin ilgilenmediği ve tümüyle kendinden geçmiş platin saçlı sarışınla ilgileniyordu. Seiffert kıvırcık saçlı Lili Hanska'ya sarılmıştı. Seiffert'in üzerinde kusursuzca ütülenmiş açık renk bir pantolon ve yine açık renk, vatkalı bir ceket vardı.

Dans pistinin ortasında duran Kotoviç gür saçlı başını sallayıp kollarını iki yana açtı.

"Bayanlar, Baylar!"

Herkes durdu; şaşırmış ve sanki biraz huzursuzlanmışlardı. Hanka Levitska bile elbisesinin eteklerini yukarı çekmiş halde öylece kalakalmıştı. Ama kısa bir süre sonra grup içinde kıpırdanmalar başladı. Muhteşem Kotoviç hemen susturdu onları.

"İtiraz istemem!" diyerek birkaç el hareketi yaptı. "*Un moment*. Biraz daha yaklaşın lütfen."

Sıkışık bir grup halinde duranlar sessizce ve itaatkâr biçimde dans pistine yaklaştılar. Salonun bu bölümü karanlıktı, bu yüzden grup sanki birçok karmaşık ve garip parçanın birleşmesinden oluşan bir kütle gibi görünüyordu. Pencerelerin ardından kuşların sabah cıvıltıları geliyordu. Zayıf ışık hüzmeleri örtülü perdeler arasındaki aralıklardan salonun içlerine kadar süzülüyordu.

Mutfak koridorundan, diğerlerinden cesaret alan bulaşıkçı kadınlar birbiri ardına çıkıyordu. Beyaz başlığıyla aşçı da çıktı. Arkasından yaşlı Yurgeluşka geldi. Komi yine masanın üzerine çıktı. Bu kez kimse kovmadı onu.

Ortaya çıkan bu ruh hali Kotoviç'i uzunca bir süre tatmin etmeye yetmişti. Şimdi kendini mükemmel hissediyordu. Yarattığı atmosfer nedeniyle içi içine sığmıyordu.

Muhteşem! Olağanüstü! Büyük bir buluşa sıra geldi şimdi. *Une grande découverte.*[27] Büyüleyici bir final. Günü selamlama. Bayanlar, Baylar! Dâhice bir fikir. Polonez [28] yapacağız. *Voila!* [29]"

Grupta kıpırdanmalar başladı. Fikir hoşlarına gitmişti.

"Muhteşem bir gösteri olacak!" dedi Kotoviç gür bir sesle. "İtiraz istemem. Polonez yapacağız. Büyük bir kuyruk oluşturacağız. Ulusal bir temsil olacak. Var mı itirazı olan? Yok. Oy birliğiyle kabul edilmiştir. Yaşasın uzlaşma!"

"Bravo! Bravo!" sesleri ve alkışlar duyuldu.

Kotoviç yüz seksen derecelik birkaç hızlı dönüşle dans pistinin kenarına geri çekildi. Müzisyenlere baktı. Müzisyenler hazırdılar. Genç piyanist Kotoviç'e hayranlıkla bakıyordu.

Bir tek Hanka Levitska neler olduğunun pek farkında değildi. Dans etmeye devam etmek istiyordu. Hâlâ elbi-

---

27- Fr. Büyük bir buluş. (ç.n.)

28- Polonya dansı. Başlangıçta Polonya halk dansı olarak ortaya çıkmış. sonrasında saray çevrelerince kabul görmüş ve 18. Yüzyıl'da tüm Avrupa'ya yayılmıştır. (ç.n.)

29- Fr. İşte. (ç.n.)

sesinin eteklerini dizlerinin üzerine kadar çekmiş halde sürekli bacaklarını oynatıyor, kalçalarını kıvırıyordu. Küçük yüzünden, yorgun düşene dek dans etme arzusu okunuyordu.

"Neden el çırpmıyorsunuz?" diyerek baygın gözlerle arkadaşlarına baktı. "Hadi el çırpsanıza!"

Bay Puçiatıtski yarım yamalak sarıldı ona.

"Polonez yapacağız, küçüğüm," dedi genizden gelen sesiyle, "polonezde el çırpılmaz."

"Neler oluyor?"

"Şimdi görürsün."

"Ben dans etmek istiyorum ama!" diye yakındı çocukça.

Şifientski Hanka Levitska'nın kulağına bir şeyler fısıldamaya başladı.

"Sahi mi?" Levitska sevinmişti. "Plakların var mı peki?"

"Şşşş!"

"Evet, başlıyoruz!" diye bağırdı Kotoviç. "Perdeleri açın. Mükemmel, olağanüstü. Üstad Seiffert, sizi şöyle yanıma alayım!"

Seiffert biraz kararsız ama dans eder gibi adımlarla dans pistine çıktı. Alkışlar duyuldu. Sahneye çıkmış gibi selam vermeye başladı.

"Üstad Seiffert ve ben," diye sesini yükseltti Kotoviç, "polonezi yönlendireceğiz. Üstad, lütfen yanıma gelin. Mükemmel! Şimdi çiftleri söylüyorum. *Un moment.* Bayanlar, Baylar. İnanılmaz, parlak kişilikler. İlham veren kişiler. İlk çift: Bakan Şifientski ve Kontes Ruja Puçiatıtska."

"Hvaliboga Kontesi!" diye bağırdı Veyhert.

Salonun dibinde duran Stefka bir sandalyenin üzerine çıktı.

"Gel," diyerek işaret etti arkadaşına, "görelim hele şu kontesi. Ne eğlence ama! Baksana şuna, sırık gibi..."

Şifientski ve kontes dans pistine çıkınca, diğerleri 'bravo' sesleriyle alkışladılar. Svomka da coşkuyla alkışlıyordu. Şifientski kontesin önünde bir reverans yaptı.

"Onur duydum, hanımefendi..."

"Sonraki çift!" diye bağırdı Kotoviç. "Kont Puçiatıtski ve sahnelerin büyük yıldızı Bayan Hanka Levitska."

"Kontun partneri olarak Loda'yı söylemeliydi," diye homurdandı Seiffert.

"Üçüncü çift: Vali Yardımcısı Bay Veyhert ve dansçıların en olağanüstüsü, Loda Kohanska."

Veyhert ve Kohanska kendi sıralarını bekleyen diğerlerinin 'Bravo' sesleri arasında, kıkırdayıp sendeleyerek dans pistine geldiler.

"Sonraki çift: Binbaşı Vrona..."

"Vrona yok!" sesleri yükseldi. "Barda kaldı."

Gerçekten de Vrona ve Telejınski onlara katılmamış, barda kalmışlardı.

Vrona kadehini kaldırdı.

"Sağlığına. Adım Edek."

"Benimki de Fred. Sağlığına."

Vrona elini Telejınski'nin ensesine koydu.

"Şu ayak takımı içinde bir tek sen kaliteli bir adamsın. Aristokratsın ama kaliteli olabilirsin."

"Aristokrasiden bana ne?"

"Öptüm seni. Bizimle ormandaki çarpışmalarda omuz omuza olmaman ne kötü."

"Ormandaydım ama sizlerle değil."

"Ormanda mıydın, sahiden?"

"Ya ne sandın?"

"Yazık, bizim tarafımızda değilmişsin. Ama hâlâ bize katılabilirsin. Şuradakiler leş sürüsü çünkü," diyerek salonu işaret etti.

Kotoviç sonraki çiftleri sayıyordu. Bir ara Pavlitski'yle Bayan Stanieviçova'yı eşleştirmeyi düşündü ama Bayan Stanieviçova'nın doktor Drozdovski'ye sokulduğunu görüp fikrini değiştirdi. Pavlitski'ye Lili Hanska düşmüştü. Onların ardından avukat Krayevski ve kendinden geçmiş halde mırıldanıp duran platin saçlı sarışın, son olarak da Drozdovski ve Bayan Stanieviçova dans pistine geldiler. Kotoviç zevkten kendinden geçmişti. Ne adlardı ama! Ne müthiş bir Polonez olacaktı!

"Evet, başlıyoruz!" diye bağırdı, avazı çıktığı kadar. "Orkestra! *En avant!* [30] Günü selamlayalım!"

Çiftler, muhteşem el kol hareketleri yapan Kotoviç ve Seiffert çiftinin arkasına düşüp polonezin uğultulu sesi eşliğinde, yarı karanlıkta masalar arasından geçerek çıkış kapısına doğru dans etmeye başladılar. Arkalarına belirli bir mesafeyle meraklı garsonlar ve kıkırdayıp duran bulaşıkçı kadınlar yığılmaya başlamıştı. Svomka da dans edenlerin arkasından yürüyordu.

Orkestranın tüm çalgıları polonezi üstünkörü çalıyordu. Sadece piyanist hatasız ve sanki parçalamak ister gibi güçlü biçimde vuruyordu piyanonun tuşlarına. Ritim, ritim. Müziğin ritmi polonez grubunu iyice havaya

30- Fr. İleri. (ç.n.)

sokmuştu. Çiftler biraz kuklaları andırır biçimde sallanıp eğilerek ve alkolün etkisiyle camlaşmış gözleriyle birbirlerine bakarak, uyum içinde, uzun bir sıra halinde ve bir hizada, birbiri ardına kayıp gidiyordu.

Polonez alayı, aceleyle ardından gelen otel çalışanlarının oluşturduğu kalabalıkla birlikte, bir polonez dansının olması gerektiği gibi ağır ağır çıkış kapısına yaklaşıyor, salon gittikçe boşalıyordu. Salon tamemen boşaldığında, üstü başı darmadağın ve birkaç saat uyumuş olmasına rağmen hâlâ büsbütün sarhoş Pienionjek masalar arasında belirdi. Polonezin ritminde el kol hareketleri yaparak ve eğilip bükülerek, bacakları birbirine dolana dolana, boşalmış dans pistinden geçip diğerlerinin ardından gitti.

Polonez yapanlar hole varmışlardı bile. Günün ilk ışıkları holü aydınlatmıştı. Yorgunluktan ayakta zar zor durabilen yaşlı vestiyer görevlisi çabucak çıkış kapısını ardına kadar açtı. Polonez kuyruğu, orkestranın gittikçe uzaklaşan sesi eşliğinde, düzgün bir sıra halinde mahmur mahmur avluya çıkmaya başladı.

Havanın güzel olacağı belliydi. Gökyüzü açık ve maviydi, ufku şafağın renkleri kaplamıştı. Hava temiz ve serin, pazar alanı bomboştu.

Kotoviç zevkten kendinden geçmişti.

"Muhteşem, inanılmaz," diye mırıldandı. Birden, avazı çıktığı kadar bağırdı: "Yaşasın Polonya!"

Bir saniye kadar bir sessizlik oldu. Otelin çatısından iki güvercin havalandı. Sonra, çok uzaklarda, harabeler arasında Kotoviç'in son sözcüğü yankılandı: Polonya!

8. Bölüm

Yejı Şretter günlüğüne 6 Mayıs Pazar tarihini atarak şöyle yazıyordu:

"*Liderlik etme düşüncesinin nelere dayandığını ve liderlik için ne gibi özelliklere sahip olunması gerektiğini uzun süredir biliyorum. Ama bildiklerimle yaptıklarımı, ancak dün akşamdan beri karşılaştırabiliyorum. Daha önce sadece lider olabildiğimi sanıyordum, bugün ise eminim artık. Dün akşam benim için belirleyici bir deneyim oldu. Sınavı verdim. Bu konuda hiçbir kuşkum yok artık.*

Gözlemler: Çocukların hepsine aynı derecede güvenemiyorum. Marçin B. bu iş için uygun değil. Ona göre, iki kere iki dört eder. Bana göreyse, iki kere iki beş de edebilir. İnsanın nasıl baktığıyla ilgili bir şey bu. Marçin'in ufku geniş değil. Alek K.'yi istediğim gibi yoğurabilirim. Bir balçık kadar yumuşak. Bu hem iyi hem de kötü bir

şey. En kötüsü de, cesaretinin ödlekliğinden ileri gelmesi. Ama böylelerine de ihtiyaç var. Aslında, bana sonsuz ve körükörüne bir hayranlık beslediğini biliyorum. Bu beni güldürüp eğlendiriyor. İnsanları isteğin gibi şekillendirebilmek büyük bir zevk. Felek Ş.'ye gelince: onun başına buyrukluğu beni biraz korkutuyor..."

Son cümlenin üzerini karalamak istedi. Ama fikrini değiştirdi. Kısa bir süre düşündükten sonra satırbaşı yapıp devam etti.

"*Dikkat: 'korkuyorum' sözcüğünü kullanmam doğru olmadı. Onun yerine, 'başına buyrukluğu yüzünden ona güvenmiyorum' yazmalıydım. Zihnimi kontrol edemediğim için kendime ceza veriyorum. Öğlene kadar sigara içmeyeceğim. İnsanın başkalarının önünde açık vermesi aptallıktır. Kendine açık vermesi ise güçsüzlük ve disiplin yetersizliğidir. Başkalarını dizginleyebilmek için önce kendini dizginlemelisin. İçindeki bazı düşünce, duygu ve tepkileri mutlaka ve acımasızca yok etmek gerekir. Tıkır tıkır çalışan bir cihaza güvendiğin gibi güvenmelisin kendine.*

Felek Ş.'ye dönelim: günün birinde onunla aramda ciddi bir anlaşmazlık çıkıp çıkmayacağından emin değilim. Benden çok o zarar görür bundan. Ben..."

O sırada kapının zili çaldığı için cümlesi yarım kaldı. Saatine baktı. Erkendi, daha sekizi birkaç dakika geçiyordu. Bir an kapıya kulak verdi. Kapıyı açan olmadı. Anne ve babası her tatil günündeki gibi, hasta teyzesi İrena ile

şu günlerde paylaştıkları odalarında geç saate kadar yatıyorlardı. Ama annesinin kuzenleri, Varşova'dan gelen iki yaşlı kız kurusu Dombrovskalar kalkmışlardı ve mutfaktan sesleri geliyordu. İkisi de kapıyı açmazdı. Küçük not defterini okul çantasına koyup antreye çıktı.

Antre karanlıktı ve eski eşyalarla öylesine doluydu ki güçlükle hareket edilebiliyordu. En büyük yeri büyük bir dolap kaplıyordu. Dolabın yanına sandıklar, sepetler ve valizler yığılmıştı. Öbür duvarda portatif ve o anda kapalı demir bir yatak vardı. Dombrovskalar bu yatakta yatıyorlardı.

Dombrovskalar'dan biri, kısa boylu ve şişman Fela Teyze, bigudili başını mutfak kapısından uzattı. Çok korkmuş gibiydi. Yeji'yi görüp kapıyı açmamasını işaret etti. Dombrovska kardeşler hâlâ işgal zamanındaki ruh hali içinde yaşıyorlardı ve kapı her çaldığında paniğe kapılıyorlardı. Yeji, Fela Teyzenin işaretlerini anlamazlıktan geldi. Fela Teyze, Yeji'nın dolapla yatak arasından geçip kapıya yöneldiğini görünce korkmuş bir sesle fısıldadı:

"Tanrı aşkına, açma Yejıcığım!"

"Niye? – dedi Yeji, sertçe."

Fela Teyze panik içinde alelacele mutfağa çekildi.

Sabahın bu erken saatinde gelen Kotoviç'ti. Üzerinde açık renk bir takım, başında açık renk bir şapka, yine açık renk güderi eldivenleri vardı. Sağ elinde fildişi saplı eski bir baston tutuyordu.

"Kapıyı sizin açmanıza nasıl da sevindim sevgili Yeji!" diye bağırdı Kotoviç. "İzin verirseniz, küçük bir meseleyi görüşmek istiyorum. Bu kadar erken bir saatte rahatsız ettiğim için özür dilerim..."

Yejı Şretter kibarca gülümsedi.

"Lütfen buyurun, müdür bey. Babam daha kalkmadı ama geldiğinizi söylerim..."

Kotoviç şapkasını çıkarıp temkinli biçimde içeri girdi.

"Sakın kaldırmayın babanızı!" diye engel oldu Şretter'e. "Babanızı bu saatte rahatsız etmek istemem. Bu, kişisel bir mesele ve aslında sizinle görüşmek istiyordum."

"Öyle mi?" diye sevindi Şretter. "Elbette. İzin verirseniz, önden ben geçip yol göstereyim, burası çok dar."

Odaya girdiklerinde, Yejı Şretter etkileyici bir nezaketle Kotoviç'e bir sandalye uzattı.

"Buyurun oturun, müdür bey."

Kotoviç etrafına bir göz attı, şapkasını koyacak bir yer arıyordu. Sonunda şapkasını masanın kenarına, eldivenlerini de şapkasının yanına koydu ve bastonu elinde, tekrar etrafa bakmaya başladı. Mütevazı, tipik burjuva mobilyaları, bu odanın yemek odası olduğunu gösteriyordu. Bir kenarda üzerinde henüz toplanmamış bir yatak bulunan bir divan, köşede basit bir çalışma masası ve raflarında kitaplar olan bir etajer duruyordu.

Kotoviç'in biraz soluk olmasına rağmen muhteşem yüzüne dostane bir gülümseme yayıldı.

"Sizin odanız burası, öyle mi?"

"Evet. Ne yazık ki. Gördüğünüz gibi, evimiz çok küçük."

"Biliyorum, biliyorum," diyerek başını salladı Kotoviç. "Yanuş bir ara bahsetmişti. Bu çok tatsız. Kaç odanız olduğunu sorabilir miyim?"

"İki."

"Felaket! Kaç kişisiniz peki?"

"Şu anda altı kişiyiz."

"Korkunç," diye sinirlendi Kotoviç, "babanız gibi değerli bir profesör, bir bilim adamı için... İnanılmaz bir şey bu. Bu konuya bir el atmak gerek. Mutlaka."

Gümüş tabakasını çıkarıp Yejı'ya uzattı. Yejı sigara almadı.

"Sigara kullanmıyor musunuz?"

"Kullanıyorum ama şu anda içmek istemiyorum."

Yejı, Kotoviç'in sigarasını yakıp masanın üzerindeki kül tablasını koydu yanına. Kotoviç sigarasından bir nefes çekti.

"*A propos Yanuş!* [31] Ben de bu konuda konuşmak için gelmiştim. Yanuş ile dostsunuz, değil mi? Belki siz onaylamayacaksınız bunu. Dost olduğunuzu biliyorum ve buna çok ama çok seviniyorum. Yanuş kendine daha iyi bir dost seçemezdi, doğrusu. Öyle değil mi? İnkâr etmeyin. Çok mütevazısınız. İnsan sarrafıyımdır, deneyimlerime güvenin lütfen. Dolayısıyla..." sigarasını kül tablasına koyup sandalyesinde doğruldu, "neyin beni böylesi beklenmedik biçimde buraya getirdiğini size açıkça söyleyeyim. Endişe... Bir babanın duyduğu endişe... Neden oturmuyorsunuz yavrum? Lütfen oturun. Tamam! Şimdi lütfen açıkça söyleyin bana, erkek erkeğe konuşalım..."

Sustu ve samimi, dostça bir jestle Şretter'e doğru eğilip elini onun dizine koydu.

31- Fr. Yanuş demişken. (ç.n.)

"Sevgili dostum, her şeyi anlıyorum. Her şeyi. Ben, kendimi öveyim biraz, en hoşgörülü babayımdır ve oğluma her zaman yetişkin bir insanmış gibi davranırım. Oğlum elbette bir yerlere kaybolacak, eğlenecek, içecek... Bu onun sorunu. Karışmam, müdahale etmem. Onun yaşındayken ben de yapardım bunları. Ama sevgili Yejı, şu anki endişemi anlayın lütfen, oğlumun üzerinde büyük miktarda para vardı. Büyük miktarda sözü belki abartılı oldu ama yine de çok para vardı. En önemlisi de, bu para onun değildi. Depozitti! Anlıyor musunuz? Dün akşam dokuz buçukta Monopol'de buluşmak üzere sözleşmiştik. Saat dokuz buçuk oldu, gelmedi. On oldu, yok. Gelmedi. Hepsi bu kadar da değil. Bir işi çıkmıştır dedim. Bugün eve çok geç döndüm. Ama o saate kadar hâlâ eve gelmemişti. Hiç gelmedi. Anlıyor musunuz?"

Kotoviç'i büyük bir dikkatle dinleyen Şretter çaresizce açtı ellerini.

"Ne diyeceğimi bilemiyorum. Bir yere gitmiş olmalı."

"Olmalı da, nereye? Nereye? Kime? *Une femme?* [32]"

Şretter güldü.

"Bilmem. Belki. Bana hiçbir şey söylemedi. Aslında genellikle pek çok şey anlatırız birbirimize. Ama bu kez nereye kaybolmuş olabileceğine dair bir fikrim yok. Onu dün akşam gördüm, gerçi."

"Gördünüz, demek!" diye bağırdı Kotoviç.

"Evet."

"Saat kaçta?"

32- Fr. Bir kadına mı? (ç.n.)

Şretter bir an düşündü.

"Dokuzdan önceydi galiba. Evet, kesinlikle dokuzdan önceydi, çünkü fırtına çıkmadan hemen önce gördüm."

"Ne dedi peki? Nerede gördünüz onu?"

"3 Mayıs Bulvarı'nda. Arkadaşlarımla birlikteydim, Kossetski ve Şımanski'yle."

Kotoviç sabırsızca elini salladı.

"Bu önemli değil! Ne dedi, size ne dedi?"

"Hiçbir şey. Konuşmadık. Yanında yabancı birileri vardı."

"Kadınlar mı?"

"Hayır, adamlar. Galiba iki adam vardı yanında. Bizi fark edip etmediğini bile bilmiyorum. Sanırım fark etmedi. Bulvar akşamları nasıldır, bilirsiniz. Kalabalık, karanlık..."

Kotoviç sorgulayan gözlerle Yeji'ya baktı. Bakışlarının gücüne ve anlamına inanıyordu. Hiçbir yalan gözünden kaçmazdı. Ama bu delikanlı kesinlikle doğruyu söylüyordu. Cesur, sempatik yüzü, açık renk saçlarıyla cezbedici bir canlılığı ve doğallığı vardı, dürüst ve samimi bir gençlik timsaliydi. Kotoviç derin bir nefes aldı ve bastonuna dayandı.

"Hangi cehenneme kayboldu bu çocuk? Nerede bunca saattir! Bir yere takılıp kalmasını anlarım da, üzerinde onca para varken olacak iş mi bu?"

"Endişelenmeyin," diyerek içtenlikle yatıştırmaya çalıştı Şretter. "Gelir mutlaka."

"Umarım. Ama ne zaman gelir, acaba? Parayı öğlene kadar ödeyeceğime söz vermiştim. Kotoviç'in sözü, sözdür! Anlıyor musunuz? Ne yapacağım şimdi ben?"

"Gerçekten de," diyerek hüzünlendi Şretter, "böyle davranmaması gerekirdi."

"Değil mi?"

"İlk gördüğüm yerde iki çift sözüm olacak ona."

Kotoviç duygulanmıştı, Şretter'in elini sıktı sıcak bir biçimde.

"Teşekkür ederim. Yürekten teşekkür ederim."

Şretter düzgün beyaz dişlerini göstererek gülümsedi.

"Bir şey değil! Biz her şeyi dürüstçe birbirimizin yüzüne söyleriz hep."

"Ah gençlik, gençlik!" diyerek tekrar derin bir nefes alıp sandalyesinden kalktı Kotoviç. "İçimi ferahlattınız, sevgili dostum. Hem endişelendirdiniz hem ferahlattınız beni. Ama şimdi gitmek zorundayım. Anne ve babanıza selam söyleyin. Bu kadar erken bir saatte geldiğim için özürlerimi iletin, lütfen. Yanuş'u da iyice bir azarlayın. Onca parayla kim bilir nerelerde geziyor aylak aylak..."

Yejı, Kotoviç'in arkasından kapıyı kapatır kapatmaz, Fela Teyze mutfaktan çıktı.

"Ne var Yejıcığım, kim geldi?" diye fısıldadı.

"Bir tanıdık," dedi sertçe Yejı.

Odaya girip düncelere daldı ve bilinçsiz bir hareketle bir sigara çıkardı. Ama hemen yerine koydu. Açık pencereden avludan geçen Kotoviç'i görebiliyordu. Kotoviç bastonuna dayanmış ve kamburunu çıkarmış, ağır ağır yürüyordu. Avlunun kapısında gözden kaybolunca, Şretter okul çantasından not defterini çıkardı, bir an düşünüp yarım kalan cümlesinin altından yazmaya devam etti:

"Yaşlı soytarı K. ile yapılan umulmadık görüşme, olması gerektiği gibi geçti. Bir tek şey dışında: Konuşmanın başında evimizin küçük olduğunu söylemem gereksizdi. 'Ne yazık ki' ifadesini kullandım hatta. Hoş görülecek bir şey değil bu yaptığım. Evimizin küçük olmasından utanmıyorum. Umurumda bile değil. Ama bu şekilde, o yaşlı sersemin bana acıyıp saçma sapan laflar etmesine fırsat vermiş oldum. Bu iğrenç. İnsanların bana acımasına izin vermek onur kırıcı."

Felek Şımanski pazar alanının yakınlarındaki eski bir taş evin üçüncü katında oturuyordu. Şretter dik ve kavisli merdiveni tırmanmak istemediğinden, önce avluya bir göz attı. Avlu loş ve dardı, her yanı uzun süredir atılmamış çöplerin ağır, pis kokusu sarmıştı. Şretter bir ıslık çaldı. Kısa bir süre sonra, Felek üçüncü kattaki açık pencereden beline kadar çıplak, elinde bir el havlusuyla dışarı uzandı.

"Selam!" diye bağırdı. "Hemen geliyorum."

Şretter sokak kapısının önüne çıktı. Sokak boştu, kimsecikler yoktu. Sokağın öbür tarafında alçak, kerpiç bir duvar uzanıyordu. Duvarın arkasındaki kestane ağaçları çiçek açmıştı. Duvarın altında üstü başı hırpani dört küçük çocuk yazı tura oynuyordu. Oyun oynarken yüksek sesle kavga ediyorlardı. Pazar alanı yönünden hoparlörlerden kuyaviak'ın[33] ritim sesleri geliyordu.

Felek üç dakika içinde aşağıya inmişti. Elinde jambonlu iki sandviç vardı.

33- Polonya'da Kujawy (kuyavı) bölgesine ait bir dans türü ve müziği. (ç.n.)

"Selam," dedi. "Kahvaltı yapmış mıydın?"

"Hayır."

"Al, bu sana," diyerek sandviçlerden birini Şretter'e uzattı. "Jambon iyi, ninem Monopol'den getirdi."

Bir süre sandviçlerini yiyerek sessizce yürüdüler.

"İyi kalite bir jambon, değil mi?" dedi sonunda Felek, ağzı doluyken.

Şretter başıyla onayladı. Kısa süre sonra Felek gözünün ucuyla Şretter'e baktı.

"Marçin'e mi gidiyoruz?"

"Evet!"

"Ne oldu?"

"Ne, ne oldu?"

"İyi uyudun mu?"

Şretter omuzlarını silkti.

"Uyuyamamam için bir neden mi var?"

"Öylesine sordum işte, ben iyi bir uyku çektim de. Ya Alek?"

"Ne olmuş Alek'e?"

"Eve mi gitti?"

"Başka ne yapacaktı?"

Marçin Bogutski'nin evi yakındı. Ostroviets'in aşağı tarafında, Şreniava Nehri yakınındaki Jeçna sokağında oturuyordu. Şretter pazar alanından geçerken aniden konuya girdi.

"Biliyor musun, yaşlı Kotoviç ile görüştüm."

Felek kıpkırmızı kesilip olduğu yerde kalakaldı.

"Ne zaman?"

"Yarım saat önce. Bana geldi."

"Olamaz! Ne oldu peki?"

"Hiç. Herşey yolunda."

"Yanuş'u mu arıyor?"

"Aslında, Yanuş'un yanındaki mangırları arıyor. Yanuş'un yerini bilebileceğimi düşünmüş."

"Ne dedin peki?"

"Gerekeni. Onu dün akşam gördüğümüzü söyledim. Yanımda Felek ve Alek vardı dedim."

"Çıldırdın mı sen, Yejı? Onu gördüğümüzü mü söyledin?"

Şretter hoşgörüyle güldü.

"Eşeksin sen. Hiçbir şeyden anladığın yok. Böyle söylemek lazım. Yanuş'u 3 Mayıs Bulvarı'nda gördük, saat dokuzdan önce. Yanında iki yabancı herif vardı. Biri kırk yaşın altında, uzun boylu ve zayıftı, üzerinde koyu renk bir elbise vardı... Çakamadın mı mevzuyu?"

"Çaktım," diye mırıldandı Felek. "Hiç tereddüt etmedin mi peki?"

"Ben mi? Tereddüt etmek gibi bir alışkanlığım olmadığını dün anlamışsındır herhalde."

Felek yanıt vermedi. Hiç konuşmadan pazar alanının arka tarafındaki uzun ve dar Jeçna Sokağı'na saptılar. Şretter dişlerinin arasından ıslık çalıyordu.

"Allah kahretsin!" dedi Felek aniden. "Biliyor musun?"

"Neyi?"

"Seninle bu işe girmek istemezdim."

"Yok yahu?" dedi Şretter lakayt bir şekilde.

Marçin Bogutski sokağın sonundaki tek katlı küçük ahşap evde oturuyordu. Evin o anda güneş altında olan geniş avlusunun arka tarafında sık, küçük bir kızılağaç

koruluğu yeşermişti. Daha aşağıda ağaçlar arasında Şreniava Nehri ışıldayarak akıyordu.

Ahşap ev, bir baraka gibi uzundu, çatısı kararıp hafifçe yosun tutmuş, eskilikten yere doğru biraz eğilmişti. Evin önünde, ince kalaslarla desteklenmiş dar, küçük bir balkon boylu boyunca uzanıyordu. Balkon parmaklıkları üzerinde kızıl tüylü iri bir kedi kendini güneşe vermiş ısınıyordu. İç kısımdaki ipte renkli çamaşırlar asılıydı. Etraf tıpkı bir köy gibi sessiz ve sakindi.

Evin önünde trabzanı sallanan, dik ve gıcırdayan basamaklar vardı. Şretter basamakların ortasında durup Felek'e döndü.

"Bana bak."

"Ne oldu?"

"Gevezelik edeyim deme sakın."

"Hayda! Ne sanıyorsun sen beni?"

Şretter saçlarını düzeltip kenardaki ilk kapıyı çaldı. Kapıda, üzerinde 'Stefanya Bogutska – Terzi' yazan pirinç bir levha vardı.

Uzunca bir süre kapıyı açan olmadı.

"Kimse yok galiba," diye fısıldadı Felek, terlemiş ellerini pantolonuna silerek.

Şretter daha güçlü çaldı kapıyı. Bu kez evin içinde bir kapı gıcırdadı.

"Hah, duydular," diye mırıldandı Şretter.

Kapıyı Marçin'in annesi açtı, ufak tefek ve ince bir kadındı. Şretter ve Felek onu yıllardır tanıyorlardı.

"İyi günler, efendim," diyerek selam verdi Şretter. "Marçin evde mi?"

"İyi günler, evde," diye fısıldadı kadın. "İçeri buyu-

run. A, Felek, siz de mi oradaydınız?" Kadın, Şretter'in arkasında duran Felek'i o sırada fark edebilmişti. "Gelmeniz ne iyi."

İçeri girdiler.

"Hâlâ uyuyor mu?" diye sordu Şretter.

Bayan Bogutska başını sallayarak:

"Hayır, uyumuyor..."

Bir şey söyleyecekti, birden sesi kısıldı ve sessizce ağlamaya başladı. Şretter ve Felek birbirlerine baktılar hemen.

"Ne oldu?" diye sordu Şretter endişeyle.

Bayan Bogutska uzunca bir süre konuşamadı. Biraz sakinleşince, kesik kesik konuşmaya başladı.

"Korkunç bir talihsizlik... Marçin hastalandı. Dün ağzından kan geldi. Ne yapacağımı bilemiyorum artık..."

"Kan mı geldi?" diye fısıldadı Şretter.

Bayan Bogutska gözyaşlarını sildi.

"Mutfağa geçelim, anlatayım."

Mutfak aydınlık, büyük ve tertemizdi. Ortada muşamba örtülü bir masa vardı. Bir duvara pelüş yatak örtüsü örtülmüş bir yatak dayanmıştı. Pencere kenarındaki alçak bir taburede sekiz yaşlarında, açık renk saçlı, zayıf bir kız çocuğu oturuyordu. Dizleri üzerinde büyük bir oyuncak bebek vardı.

Bayan Bogutska antreye açılan mutfak kapısını kapattı.

"Lütfen, oturun."

Şretter küçük kıza yaklaştı.

"Nasılsın, Halinacığım? Epeydir görüşmemiştik."

Küçük kızın sevimli solgun yüzü hafifçe kızardı. Gözlerini indirmiş, sessiz sedasız oturuyordu.

"Halina!" dedi Bayan Bogutska. "Merhaba desene, Bay Şretter ve Bay Şımanski'yi tanıyorsun sen."

Felek de küçük kıza yaklaşıp yanında çömeldi.

"A, bebeğin yeni mi?"

"Evet!" diye fısıldadı küçük kız, utanmıştı.

"Kim aldı sana bu bebeği? Annen mi?"

"Marçin."

"Adı ne peki?"

Küçük kız hafifçe gülümsedi.

"Başya."

Bayan Bogutska olan biteni anlatmaya koyuldu. Görünüşe bakılırsa, Marçin bir önceki akşam eve korkunç derecede yorgun dönmüş, hiçbir şey yemeden hemen yatmak istemişti.

"Zaten zayıftır, biliyorsunuz. Özel ders vermek de yıpratıyor onu. Önce, sadece yorgun olduğunu düşündüm. Çay yapmak için bir ara odadan çıktım, döndüğümde masasında, başı önünde öylece oturuyordu. O an korktum. Marçin diye seslendim. Tepki vermedi. Sanki beni duymamıştı, hiç kıpırdamadı bile. Yanına koştum ve o anda, gözlerinin kapalı olduğunu ve ağzından kan geldiğini fark ettim."

Bayan Bogutska yine ağlamaya başladı. Halina o sırada bebeğine bir şeyler fısıldıyordu. Şretter ve Şımanski başlarını öne eğmiş oturuyorlardı.

"Doktor geldi mi?" diye sordu Şretter.

"Gecenin o saatinde mi? Hiçbiri gelmek istemedi. Rica ettim, yalvardım. Nafile. Uzakta oturduğumuzu anlayınca, beni dinlemek bile istemediler. Ancak bu sabah biri geldi."

"Ne dedi peki?"

"Ne diyecek? 'Önemli değil' dedi. Her doktor gibi. Ama ben biliyorum işin aslını. Zengin olsaydık... Öyle değil mi?"

Birden ayağa kalktı.

"Bir dakika lütfen, Marçin beni çağırıyor galiba."

Bayan Bogutska mutfaktan çıkınca, Felek her zaman yaptığı gibi gözünün ucuyla Yejı'ya baktı. Yejı Şretter düşünceli bir halde oturuyordu. Yarı açık pencereden, pencere pervazındaki kırıntıları yiyen güvercinlerin aceleci gaga vuruşları duyuluyordu."

Bayan Bogutska çok geçmeden sonra mutfağa döndü. Şretter ve Şımanski ayağa kalktılar.

"Ne diyor?" diye sordu Şretter.

"Marçin sizi çağırıyor. Mutlaka görmeliymiş sizi. Ama lütfen çok konuşturmayın onu. Doktor konuşup yorulmasın dedi."

Marçin'in bulunduğu oda serin ve loştu. Her iki penceredeki perdeler neredeyse tamamen örtülmüştü. Perdelerin aralarından sadece cılız ışık hüzmeleri sızıyordu odaya. Çuha çiçeklerinin kırmızısı, bu ışık hüzmeleri altında belirginleşiyordu. Duvarlarda altın renkli ince çerçeveli dini resimler asılıydı. Pencerelerden birinin önünde üzerinde dikiş makinesi duran küçük bir masa, diğerinin önündeyse üzerinde kitaplar ve yazı takımı olan biraz daha büyük bir masa vardı.

Marçin üst üste koyularak yükseltilmiş yastıklara dayamış, yatıyordu. Yüzü çarşaf gibi bembeyazdı; yanak ve şakakları çökmüş, burnu sanki daha bir uzayıp iyice ortaya çıkmıştı; gözleri endişeli, ateşli bir pırıltıyla par-

lıyordu. Odaya giren arkadaşlarını görüp başını kaldırmaya çalıştı.

"Yat, yat!" diye seslendi Şretter biraz öteden. "Selam! Ne oldu sana böyle?"

Marçin konuşmadan baktı arkadaşlarına.

"Otursanıza," diye fısıldadı sonunda.

"Gerek yok," dedi Felek. "Ayakta dururuz."

Felek'in elleri gittikçe daha fazla terliyor, ellerini sürekli pantolonuna siliyordu. Şretter yatağın yanına bir sandalye çekti.

"Otur," dedi Felek'e bakarak.

Marçin'e döndü.

"Endişelenme, eski dostum," dedi dostça, berrak sesiyle. "Ağzından kan gelmesi hiç de korkulacak bir şey değil. Bir süre yatıp dinlenirsen geçer. Yaza kalmaz turp gibi olursun."

Marçin parıldayan gözleriyle Şretter'e baktı. Birden dudaklarını kıpırdattı. Şretter bunu fark edip Marçin'e doğru eğildi.

"Konuşmasan daha iyi olur. Yorulmaman gerek."

Marçin başını sallayarak itiraz etti.

"Onu ne yaptınız?" diye fısıldadı.

Felek oturduğu sandalyede huzursuzca kıpırdandı. Kısa bir sessizlik oldu.

"Sen bunu düşünme," dedi Şretter sonunda, sakince. "Bu bizim işimiz. Her şey yolunda."

Marçin gözlerini yumdu. Bu haliyle bir ölüye benziyordu. Nefes bile almıyordu sanki. Pencereler kapalı olmasına rağmen, gagalarını pencere pervazına vuran güvercinlerin sesi odada gayet net duyuluyordu.

Marçin'in yatağının üzerinde, Aziz Kşıştof'un sırtındaki bebek İsa'yı resmeden büyük bir yağlıboya baskı tablo asılıydı. Şretter tabloya bir göz attı. Sıradışı bir çirkinlik ve beceriksizlik abidesiydi.

"Uyudu," dedi Felek alçak bir sesle.

Ama Marçin uyumuyordu. Gözlerini açıp önce Yejı'ya, sonra Felek'e baktı.

"Bilmek istiyorum. Onu ne yaptınız?"

Şretter omuzlarını silkti.

"Niye bilmek istiyorsun? Sana bunun bizim işimiz olduğunu söyledim."

"Bu beni de ilgilendiriyor."

Yorganı huzursuzca itip kalkmaya çalıştı ama buna gücü yoktu. Yastıkların üstüne düştü yine. Kısa bir süre kıpırdamadı.

"Bilmek istiyorum sadece," diye fısıldadı, zar zor duyulan bir sesle.

Felek dayanamadı artık.

"Söylesene, Yejı! Ne çıkar söylesen? Madem bilmek istiyor..."

Şretter düşünceli bir halde oturuyordu.

"Yejı!"

Şretter aniden doğruldu.

"Hayır!" dedi sertçe ve ayağa kalktı. "Haydi, gidiyoruz. Kendine dikkat et Marçin, her şey düzelecek. Birkaç gün sonra yine geliriz."

Marçin gözlerini yummuştu yine. Felek eğilip Marçin'in yorganın üzerindeki hareketsiz elini beceriksizce sıktı.

"Hoşçakal Marçin."

"Bir daha buraya gelmeyin," diye fısıldadı Marçin.

Bunu Felek'e söylemişti ama Felek'in yanında dikilen Şretter de duymuştu.

"Nasıl istersen," dedi Şretter, soğuk bir sesle. "Kendine dikkat et."

Bayan Bogutska mutfak kapısında onları bekliyordu. Şretter ve Felek odadan çıkar çıkmaz, endişeli ve sorgulayan gözlerle baktı.

"Sizce durumu nasıl?"

"Endişelenmeyin," dedi Şretter. "Bir hayli kuvvetten düşmüş ama kanamadan sonra bu hep olur. Toplar kendini."

Bayan Bogutska, ellerini göğsüne bastırmış, yorgun gözlerle Şretter'e bakıyor, sanki onun sağlıklı, gencecik yüzünden güç almak istiyordu.

"Öyle mi dersiniz? Umarım! Eğer onu kaybedecek olursam..."

"Böyle şeyler düşünmeyin."

Bayan Bogutska gözyaşlarına boğuldu, sadece başını sallayabildi.

"Gidelim mi?" dedi Felek.

Şretter ansızın elini cebine attı, iki tane beş yüzlük banknot çıkarıp Bayan Bogutska'ya uzattı.

"Bunu alın, lütfen," dedi içtenlikle. "İlaç ve doktor için."

Bayan Bogutska korkuyla baktı Şretter'e.

"Nedir bu?"

"Haydi, alın. Marçin'le bir hesabımız vardı zaten."

Bayan Bogutska tereddüt etti.

"Alın, haydi! Marçin'e şimdilik hiçbir şey söyleme-

yin ama. İyileşince, biz onunla aramızda hallederiz. Bununla kafasını meşgul etmeye gerek yok şimdi."

Bayan Bogutska çok duygulanmıştı.

"Tanrı sizden razı olsun, yavrularım."

Ansızın odadan Marçin'in zayıf sesi geldi. Şretter vedalaşıp çıkmak istedi ama Bayan Bogutska engel oldu.

"Biraz bekleyin, bir bakayım ne istiyor."

Gidip hemen geri döndü.

"Sizi çağırıyor," dedi, Şretter'e bakarak.

"Beni mi?"

"Evet."

Şretter odanın kapısında Marçin'le göz göze geldi. Yatağa yaklaştı.

"Ne oldu?"

Marçin eliyle yaklaşmasını işaret etti.

"Anneme para mı verdin?"

Şretter tereddüt etti.

"Para mı verdin?"

"Evet. Ne olmuş yani? Tafra yapma bana sakın."

Marçin hiçbir şey söylemedi. Ansızın başını kaldırıp seslendi.

"Anne!"

Bayan Bogutska koşup geldi hemen.

"Efendim oğlum? Beni mi çağırdın?"

"Anne, o parayı..."

Bayan Bogutska şaşırmıştı.

"Ne parası, oğlum?"

"Biliyorsun işte. Lütfen, ver o parayı... Masaya koy..."

Bayan Bogutska ne yapacağını bilemez bir halde çaresizce dikiliyordu. Marçin başını kaldırdı.

"Anne!"

Bayan Bogutska yardım istercesine Şretter'e baktı.

Şretter gözlerini yere dikmişti. Bayan Bogutska bir anlık bir tereddüt yaşadı, sonunda parayı eteğinin arkasından çıkarıp masaya koydu. Bu sırada gergin bir ifadeyle annesine bakan Marçin tekrar yastıkların üzerine bıraktı kendini.

"Teşekkür ederim anne. Şimdi bizi biraz yalnız bırak."

Bayan Bogutska odadan çıkar çıkmaz Şretter patladı.

"Ne saçmalıyorsun sen böyle? Çıldırdın mı? İyileşmek için bu parayı almalısın."

"İstemiyorum o parayı."

Alnı terden yapış yapış olmuş, gözleri çökmüştü. Önceden olduğundan daha solgun görünüyordu şimdi.

"Al o parayı..."

"Sen bilirsin," diye homurdandı Şretter.

Parayı cebine soktu, odadan çıkmak üzereydi, Marçin fısıldadı:

"Yeji!"

"Ne var?"

Şretter, Marçin'in, yatağa yaklaşmasını istediğini duymaktan çok hissetmişti. Duyduğu öfkeye hâkim olarak yatağa yaklaştı.

"Bana kızma, Yeji. Ben buyum, başka türlü davranamam. Sana çok inanırdım, sen en iyi dostumdun benim..."

Soluğu kesildi. Gözlerini yumdu. Kısa bir süre sonra tekrar açtı gözlerini.

"Yeji!"

Şretter kayıtsız bir yüz ifadesiyle kıpırdamadan öylece dikiliyordu.

"Ne var?"

"Benim yüzümden vicdan azabı çekmeni istemem."

"Ben mi? Çekmem, korkma sen."

"İnan bana, beni şu hayata bağlayan hiçbir şey kalmadı artık."

"Öyle mi? Sorunun bu muydu? Bana söylemek istediğin sadece bu muydu?"

"Buydu."

"Kendine dikkat et. Hoşçakal."

Şretter dönüp odadan çıktı. Bayan Bogutska ile çabucak vedalaşıp evin önündeki merdivende aldılar soluğu.

"Ne dedi sana?" diye sordu Felek, alçak bir sesle.

"Önemli bir şey değil."

Şretter Felek'e bakmadan çabucak indi basamaklardan. Felek ancak sokakta yetişebildi ardından.

"Allah kahretsin!" diye homurdandı, mendiliyle yüzünü ve boynunu silerken. "Ne iş be! Kan ter içinde kaldım."

Şretter elleri pantolonunun ceplerinde, hızlı ve büyük adımlarla yürürken konuşmuyor, ıslık çalıyordu. Engebeli, yabanıl bir bölgeden geçerek Şreniava Nehri'nin kıyısına varan patikaya ve kızılağaç koruluğuna vardılar. Gölgelik bir yerdi burası. Etraf nem kokuyordu. Bir önceki akşam yağan şiddetli yağmur sonrası patikanın bazı yerleri hâlâ çamurluydu. Çalılıktan kuşların gürültülü cıvıltıları geliyordu. Nehrin karşı kıyısında birkaç yeniyetme çıplak çocuk nehirde yıkanıyor, bağırışıp itişerek dallı budaklı bir söğüte tırmanıp suya atlıyorlardı.

"Yejı!" dedi Felek.

Şretter bir ıslık tutturmuş, patikada önden yürüyordu.

"Ne var?"

"Marçin yırtar mı sence?"

"Bilmem."

"Zavallıcık. Nasıl da korkmuş!"

Felek bir kızılağaç dalı kopardı, yapraklarını sıyırıp patikadaki çalılara vura vura yürümeye devam etti.

"Kabul et, Yejı," dedi kısa bir süre sonra, "sen de biraz korktun, değil mi?"

Şretter aniden durup Felek'e döndü.

"Ne dedin sen?"

Felek şaşkınlıkla Şretter'in değişmiş yüz ifadesine baktı.

"Ne?"

"Ne dedin, bir daha söyle!"

Şretter Felek'e biraz daha yaklaştı. Felek'ten neredeyse bir kafa boyu daha uzundu. Felek'in gözlerinde bir korku belirdi ama belli etmemeye çalışıyordu.

"Saçmalama. Seni dokunulmaz yapan ne? Senden korktuğumu mu sanıyorsun?"

Şretter gözlerini kısıp bir süre baktı Felek'e. Aniden geri çekildi, ceketini çıkarıp yere koydu, doğrulup saçlarını düzeltti.

"Haydi!"

Felek Şretter'e baktı.

"Dövüşmek mi istiyorsun?"

"Kapa çeneni ve çabuk ol!"

Felek bir an düşündü. Sonunda ceketini yavaş yavaş çıkarmaya başladı ama nereye koyacağını bilemedi.

Bayramlık ceketiydi bu. En yakındaki çalının üzerine itinayla yerleştirdi. Sonra soğukkanlılıkla kollarını sıvamaya koyuldu. Şretter sakince onu izliyordu.

"Hazır mısın?"

"Sabret! Acelen ne? Zamanımız var nasılsa."

Kollarını sıvamaya devam etti. İri ve güçlü pazuları vardı. Tam hazırdı, dirseklerinin üzerine kadar sıvadığı kollardan birini aniden indirdi çabucak.

"Hayır! Seninle dövüşmeyeceğim."

"Korktun mu yoksa?"

Çalının üzerindeki ceketini alıp giydi.

"Ödlek!" dedi Şretter.

Felek sinirden kıpkırmızı kesildi.

"Ödlek değilim ben."

"Nesin ya?"

"Seninle dövüşmek istemiyorum, çaktın mı? Herkesle dövüşebilirim ama seninle olmaz."

"Niye olmazmış?"

"Olmaz da ondan."

"Dün akşam yüzünden mi yoksa?"

"Saçmalama!" diye çileden çıktı Felek. "Delirdin mi sen?"

"E, niye dövüşmeyecekmişsin o zaman?"

"Allah kahretsin, hepten kafayı mı yedin sen? Tepe üstü mü düştün, ne? Kapa çeneni ve dinle: Sen bizim liderimiz misin, değil misin? Belki de değilsin, ha? Tamam, o zaman dövüşebilirim seninle, haydi gel..."

"Beni dövmek mi istemiyorsun? Beni yeneceğinden o kadar emin misin yani?"

Felek yerdeki bir taşa tekme savurdu.

"Hiç de değil. Sadece böyle bir denemeye girişmek istemiyorum, o kadar! Buna hakkım var, öyle değil mi?"

Felek suratını asmış, Yeji'ya yan dönmüş, topuğuyla nemli toprağa vurup duruyordu. Şretter aniden kollarını açtı.

"Felek!"

"Ne var?"

"Haydi, ver elini. Anlıyorum. Haklısın."

Felek sevinçle Şretter'e döndü. Gözleri parlıyordu.

"Özür dilerim," dedi Şretter.

"Önemli değil," dedi Felek. "Haydi gidelim."

Kestirmeden giderek kısa süre sonra Yeni Yerleşim'e dek uzanan şoseye vardılar. Alek onları bekliyordu, seslendiklerinde hemen bahçeye indi. Her zamankinden daha solgundu ama çok keyifliydi.

"Bak hele!" dedi Felek hayran hayran. "Pantolonun yeni mi?"

"Beğendin mi?"

"Hiç fena değil. Ama benim kıçımda olsaydı, daha çok beğenirdim. Oo, gömlek de mi yeni?" diyerek Alek'in ince keten gömleğine dokundu.

"Evet!"

"İyisin valla!" diyerek iç çekti Felek. "Çok şanslısın. Ama benim de yeni bir gömleğim olacak. Yarın yeni bir gömlek alacağım çocuklar. Böyle bir gömlek alacağım kendime!"

Henüz öğle öncesi olmasına rağmen güneş yakıcıydı. Şreniava Köprüsü'nün altında, nehir kıyısında, büyük bir kum alan boyunca uzanan plaj insan kaynıyordu. Savaştan önce yapılmış *café* verandasının yanık yerleri

kararmıştı. Soyunma kabinleri de yanmıştı. Plaja doğru uzanan yamacı kaplayan seyrek otlar üzerinde birkaç Sovyet askeri uzanmış yatıyordu. Yoldan sürekli kamyonlar ve askeri platformlar geçiyordu. Rüzgârın esintisi beyaz toz bulutlarını plaja doğru sürüklüyordu.

Çocuklar kısa bir süre köprüde korkuluklara dayanıp plajda güneşlenenlere ve nehirde yüzenlere baktılar.

"Bakın!" dedi aniden Felek. "Ne güzel kızlar var. Burada mı kalsak acaba?"

"Üzülme," diye rahatlattı onu Alek. "Bizim nehre girdiğimiz plaja da kızlar geliyor. Hele dün iki kız gördüm ki..."

"Haydi, oraya gidelim!" dedi Felek.

Sokak satıcısından meyveli üç dondurma alıp köprüden Şreniava Nehri'nin eski Ostroviets tarafına geçtiler. Savaştan önce, güneşlenip yüzmek için buldukları en uygun yer kentin dışında, Koşçiuşko Parkı'na dek uzanan çayırın yanındaydı.

Nehir kıyısındaki toprak yoldan yürürken, Şretter Alek'e Kotoviç ile yaptığı görüşmeden ve Marçin'e yaptıkları ziyeretten söz etmeye başladı. Alek sözünü kesmeden, soru sormadan ve hiçbir şaşkınlık belirtisi göstermeden kayıtsızca dinledi. Dudaklarında belli belirsiz bir gülümseme vardı, başını arkaya atmış, dalgın bakışlarla kıyıdaki uzun kavak ağaçlarına bakıyordu.

Şretter, Alek'in, söylediklerinin ne kadarını anladığından emin olamıyordu.

"Hey, sen!" dedi sonunda, sinirli bir tonla.

Alek gözlerini gökyüzünde yavaş yavaş kayıp giden küçük bir buluta dikmişti.

"Efendim?"

"Bir şey sorarlarsa, söyleyeceklerini karıştırma. Ağzımız bir olmalı."

Alek kaygısızca güldü.

"Korkma! Hem biliyor musun?"

"Neyi?"

"Yanuş'u gördüğümüzü söylemen hiç fena bir fikir değil. İyi bir taktik bu. Ama yanındaki şu iki herif fikrinden pek hoşlanmadım. Bak, yanında iki herif olduğunu söylememizi anlarım da, biz bu herifleri tam tarif edemeyiz. Hangi boydaydılar, nasıl giyinmişlerdi, bunun gibi ayrıntıları yani. Ama ne diye tarif edelim? Dedik ya, o saatte ortalık çok karanlıktı. Hem sonra, yanında kim olduğu bizi ne ilgilendirir? Gördük mü, gördük. Gündüz saati olsa, o zaman tarif ederdik, değil mi?"

"Haklısın,"dedi Felek. "Alek haklı. İki herif gördük, hepsi bu, değil mi Yejı?"

Şretter yanıt vermedi. Alek, Şretter'e biraz hoşgörülü bir gülümsemeyle baktı.

"Kotoviç'e herifleri tarif etmedin, değil mi?"

"Hayır," diye mırıldandı Şretter. "Sadece yanında iki herif gördüğümü söyledim."

Şretter o anda Alek'in önünde kendini temize çıkarmaya çalıştığını fark etti. Dudaklarını ısırdı.

"Harika!" diye övdü onu Alek. "Bu tür durumlarda en iyisi, olabildiğince az konuşmak. Bir de kesin ifadelerle konuşmamak lazım. Galiba, sanırım, belki gibi ifadeler kullanmak gerek!"

Felek, Alek'in sırtına vurdu.

"Doğru söylüyor. Çok haklı, değil mi Yejı? Ben de

sevmem gevezelik etmeyi. Bizimle Marçin'e gelmediğin için şanslısın. Çocuk ölmek üzere."

"Kendi hatası," diyerek omuzlarını silkti Alek. "Beceremeyeceği işlere ne diye girer? Bu iş için uygun değil ama uygun olmadığını gördü işte sonunda."

"Bak, bu da doğru," dedi Felek. "Yine de yazık çocuğa. İyi bir arkadaştı."

Şretter tek kelime etmiyor, koyu kaşlarını çatmış, elleri arkasında, toprak setin kenarında düşünceli bir halde yürüyordu.

"Sen niye endişelisin?" diye sordu birden Alek.

"Ben mi?"

"Evet, endişeli değil misin yani?"

"Sana öyle gelmiş."

Alek konuyu kapatmayıp Felek'e döndü.

"Sen söyle, endişeli görünmüyor mu?"

"Rahat bırak onu," dedi Felek.

Toprak set geniş ve nemli çayırın kenarından devam ederek, sola kıvrılıyordu. Çayırı sarı çuhaçiçekleri bürümüştü. Çayırın sonunda Koşçiuşko Parkı'nın devasa ağaçları berrak havada, mavi gökyüzü fonunda net bir biçimde görünüyordu. Alek ve Felek dik yamacı koşarak hızla tırmandılar. Şretter hafif kıvrımlı yoldan geçerek, acele etmeden, ağır ağır onların arkasından gitti.

"Burası değil miydi?" diyerek etrafına bakındı Felek.

"Biraz ilerde," dedi Alek. "Unuttun mu yoksa?"

Nehir kıyısına inmişlerdi. Sol tarafta sıkça sıralanmış söğüt ağaçları uzanıyordu. Etrafta kimsecikler yoktu, ortalık sessizdi. Güneş gittikçe daha yakıcı olmaya başlamıştı. Çalıların üzerinde sinekler vızıldaşıyor, kur-

bağalar otların arasından sıçrayıp duruyor, birbiri ardına su şıpırtıları duyuluyordu. Nehrin karşısındaki dik yamaçta Yeni Yerleşim'in son evlerinin kırmızı çatıları parlıyordu.

Yolda rastladıkları tek insan, balık tutan ihtiyar, şişman bir adamdı. Taşınabilir, küçük bir sandalyeye oturmuş, tüm dikkatini mantarı kıyıdan biraz ileride suyun içinde salınıp duran oltasına vermişti. Adamın yanında otların üzerine itinayla konmuş bir ceket, ceketin üzerinde de 'Ostroviets'in Sesi' gazetesinin pazar sayısı vardı. Adamın öbür yanında içinde su olan küçük bir kova duruyordu.

Felek geçerken kovaya bir göz attı. Oltasıyla ilgilenen adam kıpırdamadı bile.

"Nasıl?" diye sordu Alek. "Bir şey tutabilmiş mi bari?"

Felek bir acıma ifadesiyle yüzünü buruşturdu.

"İki sefil çamça balığı sadece. İki balık için değmez onca zahmete! Baksana şuna, herifin göbeği dizlerine değiyor. Komik bir tip."

Alek dönüp baktı, bir kahkaha patlattı. Adam uzaktan çok komik görünüyordu. Şretter ise konuyla hiç ilgilenmedi. Hiç konuşmuyor, birkaç adım önden yürüyordu. Birden durdu. Yüzünde hoşnutsuz bir ifade vardı.

"Ne oldu?" diye sordu Felek.

"Görmüyor musun? Yerimizi ayak takımı kapmış."

Gerçekten de, yirmi otuz adım ötede, başka hiçbir yerde olmadığı kadar sık ve taze çimenlerin yeşerdiği ve söğütlerin gölgelediği yerde bir kadınla bir adam uzanmış, güneşleniyordu.

"Kan beynime sıçradı yine!" diye homurdandı Felek. "Neyse, bize ne onlardan? Hadi çocuklar, gidip soyunalım."

Alek onu tuttu.

"Dur bakalım, acelen ne?"

"Çünkü bir an önce soyunup uzanmak istiyorum."

"Biraz daha ileriye gidelim. Orası da güzel, şu dönemecin arkasında hemen."

"İyi de niye? Allah kahretsin, ne biçim insansınız siz? İnsanlardan korkuyorsunuz..."

"Aptal. İnsanların yanında rahatça konuşamayız bile."

"Konuşmayız, olur biter. Ben güneşlenmek istiyorum."

Şretter kararlılıkla tartışmayı kesti.

"Bırakın gevezelik etmeyi. Haydi, yürüyün!"

"Ben her zamanki yerimize gidiyorum," dedi Felek.

"Keyfin bilir. Ben daha ileriye gidiyorum."

Felek iç çekti.

"Allah kahretsin, ne cins adamlarsınız siz!"

Kısa bir süre sessizce yürüdüler. Felek aniden durdu.

"Şuna bakın, amma güzel kız. Âşık oldum resmen. Siz ne isterseniz onu yapın, ben burada kalıyorum."

Ayakkabısının bağcığını düzeltir gibi yapıp geride kaldı. Arkadaşlarının arkasından ağır ağır yürüyordu. Ama Alek'in, çimenler üzerinde yatan adamla kadının yanından geçerken onlara selam verdiğini fark edip fikrini değiştirdi. Çifte iyice bakabilmek için becerebildiğince yavaş yürüyordu. Genç bir çiftti bu; kadın sarışındı, hafifçe bronzlaşmış, altın rengi bir teni vardı; adam

yapılı ve esmerdi. Bir kıskançlık duygusu sardı Felek'i.

"Allah kahretsin!" diye homurdandı kendi kendine. "Keyifleri yerinde."

Arkadaşlarına yetişti.

"Onları tanıyor musun, Alek? Kim onlar?"

"Adam ağabeyimin bir arkadaşı."

"O ahmak mı? Ya kadın?"

Alek omuzlarını silkti.

"Bilmem. Bir fahişedir kesin."

"Yok canım. Hiç de fahişeye benzemiyor."

"Benzemeli mi illa?"

"Tabii, bir fahişeyi hemen tanırım ben."

"Laf!" diyerek bir kahkaha attı Alek, alaycı bir şekilde. "Biz neye benziyoruz peki?"

Felek hafifçe kızardı.

"Biz mi? Nasıl yani?"

Alek hoşgörüyle kolunu okşadı Felek'in.

"Sen dürüst bir çocuksun, Felek. Ama bazen mevzuyu hemen kavrayamıyorsun. Yejı sana neye benzemediğimizi açıklasın."

Patikadan inip nehir kıyısına bir göz attı. Buradaki çimenler sıktı. Tuhaf kıvrımlı dalları olan bodur bir söğüt ağacı, çevresine biraz gölge veriyordu. Yakınlarda kimsecikler yoktu. İleride, Biava çimento fabrikasının ufukta görünen bacalarına dek alabildiğine geniş ve düz çayırlar uzanıyordu.

"Haydi, gelin!" diyerek eliyle işaret etti Alek. "Muhteşem bir yer burası."

Kıyafetlerini hızla çıkarmaya başladı, üzerinde kırmızı mayosuyla kaldı. Yejı ve Felek henüz biraz geride, pa-

tikadaydılar. Alek eliyle gelmelerini işaret etti. Gelmediklerini görünce omuzlarını silkip döndü ve yavaşça kıyıya koşup suya atladı. Suyun yüzeyinde birkaç saniye görünmedi. Sonunda nehrin ortasında belirdi, başını sallayıp ıslak saçlarını geriye attı. Hızla yüzerek karşı kıyıya yöneldi.

"Güzel yüzüyor," diye mırıldandı Felek. "Biz de soyunalım mı artık?"

Şretter hiç konuşmadan başıyla onayladı. İlk soyunan Felek'ti. Terlemiş yırtık çoraplarını ayakkabılarının içine sokup pamuklu geniş külotunu çekti, çimenlerin üzerine oturmuş ayakkabılarının bağcıklarını yavaş yavaş çözmekte olan Şretter'e baktı tereddütle.

"Giriyor musun, Yeji?"

"Sen git. Ben biraz uzanacağım."

Felek tereddüt ediyordu. Ağırlığını bir bacağından diğerine geçirip tüylü göğsünü ovuşturuyordu.

"Gitsene!" diye sinirlendi Şretter. "Dadı mı istiyorsun yanına?"

O sırada Alek nehrin öbür kıyısına çıkmış, üzerindeki suyu silkeliyordu.

"Felek!" diye bağırdı. "Haydi, su çok güzel, sıcacık!"

Felek nihayet yüzmeye başladığı sırada, Şretter soyundu, çimenlere uzanıp ellerini başının altına koydu. Güneş arkadan vurduğu için gözlerini açık tutabiliyordu. Bulutsuz, durağan gökyüzü kusursuz bir mavilikle uzanıyordu üzerinde. Hiçbir şey düşünmüyordu. Birden bir yorgunluk ve uyku çöktü üzerine. Kırlangıçlar tiz çığlıklar atarak üzerinden hızla geçtiler. Biraz ileride bir çekirge cırlıyordu. Söğütlerin üzerindeki karatavuk-

lar çığlık çığlığaydı. Birden herşey sustu. Sessizlik, üzerindeki engin ve kıpırtısız gökyüzü gibi sınırsız ve durağandı. Tüm bedenini saran gerginlik içerisinde gözlerini yumup herhangi bir ses insanı ezen bu dinginliği bozana dek bekledi ama sessizlik çok uzun sürdü ya da en azından ona öyle geldi. Tam doğrulup oturmayı düşünüyordu, yakınında bir çimen hışırtısı duydu. Gözlerini açtı. Alek yanında dikiliyordu. Esmer teninin üzerinde su damlaları ışıldıyordu. Islak saçları alnına düşmüştü. Saçlarını arkaya attı ama yine alnına düştü. Saçlarını kendi haline bırakıp tembel tembel gerindi.

"Suya girmiyor musun?"

"Daha değil. Felek nerde?"

"Karşı kıyıda kaldı çünkü orda güneş daha yakıcı. Daha iyi güneşleniliyor."

"Sen niye döndün?"

"Ben mi? Seninle konuşmak istiyorum da ondan."

Şretter uzunca bir süre ağzını açmadı. Kayıtsız ve biraz uykulu bir halde mavi, mulutsuz gökyüzüne dikmişti gözlerini. Söğütlerin üzerindeki karatavuklar çığlık çığlığaydı.

"Söyle bakalım," dedi Şretter, sonunda.

Alek Şretter'in yanına oturdu, çenesini, kendine doğru çektiği dizlerine dayayıp iki eliyle bacaklarını kavradı.

"Ne zaman görüşeceksin şu herifle?"

"Hangi herifle?"

"Şu silah satan herifle."

"Ha, onunla! Senin üstüne vazife değil. Ben halledeceğim bunu."

"Demek öyle."

"Kesinlikle."

"Yanılıyorsun, çünkü bu işi birlikte halledeceğiz."

"Seninle mi?"

"Benimle."

"Sen fanteziler kurmaya devam et. Bu konuyu burda kapatalım artık, tamam mı?"

"Madem öyle istiyorsun, memnuniyetle. Ama..."

"Ama ne?"

"Bundan böyle ben yokum o zaman. Dürüstçe söylüyorum. Sonra bir anlaşmazlık olmasın."

"Samimiyetin için teşekkür ederim."

"Rica ederim. Kendinle gurur duymalısın. On iki saat içinde dört kişiden üçünü kaybetmek hiç de yabana atılacak bir başarı değil, doğrusu."

Şretter yerinden fırladı, beti benzi atmıştı. Alek alaycı bir gülümsemeyle baktı ona.

"Lütfen, bırak bu pozları Yejı, başkalarına söker ama bana sökmez bu pozlar."

Şretter bir an sinirden patlayacakmış gibi oldu ama toparlanıp tekrar çimene uzandı.

"Ne istiyorsun?"

"Hiçbir şey."

"Ya ne diyorsun o halde?"

"Talep ediyorum."

"Gittikçe daha ilginç olmaya başladı bu konuşma!"

"Kesinlikle."

"Sözcük oyunları mı yapacaksın böyle?"

"Şu durumda, evet."

"Öyle olsun bakalım! Neymiş talebin?"

"Bak, dünden bu yana durumumuz değişti. Beş kişiydik, üç kişi kaldık. Bu sayı çok az. Bu durumu olabildiğince çabuk düzeltmeliyiz. Şu anda biraz paramız ve silahımız var."

"Henüz silahımız yok."

"Ama olacak. Sayımızı arttırmalıyız."

"Arttırdık diyelim. Ne olacak?"

"Sen beş kişilik bir grubun başına geçeceksin, ben de diğer bir beş kişilik grubun başına. Eşit haklarla lider olacağız."

"Olduk diyelim. Ya sonra?"

"Sonra mı? Tüm eylemlerimiz üzerinde anlaşmaya varacağız. Biz ikimiz yönetim merkezi olacağız. Diğerleri uygulayıcı olacaklar. Bizim yapacağımız işe gelince, öncelikle çok para bulmalıyız. Her ne şekilde olursa olsun. Paramız olmalı. İki gizli askeri müfreze oluşturacağız. Büyük işler böyle başarılır ancak. Göreceksin!"

Şretter yan dönüp başını eline dayadı.

"Yeni bir şey söylemiyorsun."

"Biliyorum."

"Benim planlarımı tekrarlıyorsun."

"Evet ama sen herkesi tek başına yönetmek istedin. Bu benim işime gelmiyor."

"Ne zamandan beri?"

"Şu andan itibaren."

"Sana hemen bir yanıt vermemi istiyorsundur kesin, öyle mi?"

Alek ayağa kalkıp her zamanki gibi tembel tembel gerindi.

"Hayır, hemen değil. Beklerim. On beş dakika diye-

lim. Bu arada ben Felek'in yanına gidip on beş dakika sonra dönerim. Sen bu arada düşün."

Şretter bakışlarıyla takip etti Alek'i. Adımlarını yeni yetme delikanlı gibi atarak yürüyordu. Oldukça uzun bacakları, arkadan daha bir uzun ve sıska gibi görünmüştü Şretter'e.

Alek kıyıda durup Yeji'ya baktı ve asice gülümsedi.

"Sinirlenmek yok, eski dostum!" diye seslendi. "Sinir, güzelliğini bozuyor!"

Şretter sırt üstü uzandı. Bulutsuz ve sessiz gökyüzünü gördü yine. Ama güneş biraz daha yükselmiş, güneş ışınları gözünü almaya başlamıştı. Gözlerini yumdu. Isınan havada sineklerin hafif vızıltısı titreşiyordu. Söğüt ağacının üzerinde bir karatavuk kısa kısa ötüp sustu. Uzaklardan bir başka karatavuk, ötüşüyle ona yanıt verdi.

İlkbahar ve yaz aylarında tatil günleri öğleden sonraları saat dört-beş sularında bir yığın insan Bavabanoviç kafesine gelirdi. Bu kafe yıllardır harika buzlu kahvesi ve muhteşem dondurmasıyla ünlüydü. Tıpkı Monopol gibi, bu kafeye de işgal sırasında sadece Almanlar girebilmişti, birkaç gündür yazlık verandası açılmıştı ve 3 Mayıs Bulvarı'nın başladığı noktada savaştan önceki karakteristik görünümüne ancak şimdi kavuşabilmişti. Bulvarla Kızıl Ordu Meydanı'nın kesiştiği işlek noktada bulunan kafenin, hem bulvara hem de meydana bakan, kırmızı boyalı parmaklıklarla çevrili bir bahçesi vardı. Bulvar tarafında kalan bölümü daha genişti ve her zaman daha dolu oluyordu. Çiçek açmış kestane ağaçları o

sırada güneş ışıklarını kesip bu bölümü gölgede bırakıyordu. Saat altıya geliyordu. Sıcaklık azalmıştı. Verandadaki tüm masalar doluydu. Kafeye gelen pek çok kişi, boş yer bulamadığı için oturamayıp çıkmıştı. Bulvarda dolaşan gürültülü bir insan seli vardı.

Maçiek Hevmitski ve Krıstına terasın bulvara bakan bölümünün sonunda, yeni verniklenmiş parmaklıkların hemen yanında oturuyorlardı. Meydandaki hoparlörlerden son haberler ilan ediliyordu. Alman güçleri dağılıp çöküyordu. Beyaz Rusya İkinci Cephe Orduları'nın zaferi şerefine, Moskova'da 124 birlikten yirmi salvo atışı yapılmıştı. İkinci Ordu'ya bağlı Britanya birlikleri Danimarka'yı almıştı. Danimarka direniş güçleri Kopenhag'ın yönetimini ele geçirmişti. Müttefik güçlerin Normandiya çıkarmasından bu yana esir alınan Almanların sayısı beş milyonu geçmişti. Kuzeydeki Alman güçlerinin kitleler halinde teslim olmasından sonra, Avusturya-Bavyera güçleri de teslim olmuştu. Üç Alman ordusu, Amerikan ve Fransız güçlerinden oluşan 7. Ordu'ya teslim olmuştu. General Patton Çekoslavakya'ya saldırmıştı. Prag'da cumartesi günü öğleden sonra bir ayaklanma patlak vermiş, akşam saatlerinde Prag'ın büyük bölümü ayaklanmacıların eline geçmişti. 7. Ordu'daki Amerikan birliklerine bağlı askerler, eski genel vali Hans Frank'ı Berchtesgaden kenti yakınlarında ele geçirmişti.

Son ilandan sonra, hoparlörlerden gelen gürültülü hışırtılar verandaya yayıldı. Verandada oturanlar, yerlerinde kıpırdandılar.

Maçiek Krıstına'ya eğildi.

"Duydun mu?"

Krıstına o anda Maçiek'in yakından gelen sesiyle düşüncelerinden sıyrıldı.

"Ne?"

"Frank'ı enselemişler."

"Öyle mi?"

"Sence asarlar mı onu?"

"Belki."

Maçiek Krıstına'yı müşfik bir endişeyle ve dikkatle süzdü.

"Ne düşünüyordun?"

"Ben mi?"

"Söylemek istemiyor musun?"

"Ne ilgisi var?" diyerek hüzünle gülümsedi. "Düşünmemem gereken bir şeyi düşünüyordum. Artık düşünmüyorum ama. Öyle sitemkâr bakma bana..."

"Hiç de sitemkâr bakmıyorum."

"Ya?"

"Anlayamadın mı hâlâ?" diye sordu Maçiek, usulca.

"Bak!" diyerek parmağıyla önündeki tabağı işaret etti Krıstına. "Dondurma tamamen erimiş..."

"Oh olsun sana."

"Niye, düşüncelere dalıp yemeyi unuttuğum için mi?"

"Ne için olacak başka?"

"Bunu hak ettim."

"Hem de nasıl!"

Kısa bir süre birbirlerine baktılar. Güneşin sıcak yansıması Krıstına'nın üzerine düşüyordu. Rüzgâr ara sıra kestane ağaçlarını salladığında, Krıstına'nın yüzünden,

saçlarından ve kollarından hafif ve sessiz gölgeler geçiyordu.

"Bronzlaşmışsın," dedi Maçiek, alçak sesle.

"Öyle mi?"

Krıstına'nın biraz dalgın bakışları, etraftaki insanları aşıp kaldırıma doluşmuş kalabalığa, güneşin aydınlatığı kestane ağaçlarına yöneldi.

"Ne oldu?" diye sordu Maçiek.

"Biliyor musun, bazen herşey bana gerçek değilmiş gibi geliyor."

"İnsanlar mı?"

"Hayır, birlikte geçirdiğimiz anlardan bahsediyorum. Bazen de fazlasıyla gerçek geliyor."

"Yine mi?"

"Nasılım, gör işte..."

"Söyle bakalım," diyerek dirseklerini genişçe açıp masaya dayadı Maçiek, "güzel zaman geçirmedik mi?"

"Çok güzeldi."

Krıstına çaktırmadan saatine göz attı ama Maçiek bunu fark etti.

"Zamanın var daha."

"Pek yok. Eve gidip üstümü değiştirmem lazım."

"Ben de geleyim mi seninle?"

Krıstına başıyla onayladı.

"Ama bara gelme."

"Bara gelmemi istemiyor musun?"

"İstemiyorum. Orada görüşmesek iyi olur. Akşam yemeğini başka bir yerde ye, olur mu?"

"Ama daha sonra yanıma gelirsin, değil mi?" diye sordu Maçiek endişeyle.

Krıstına'nın yüzünden sürekli ışık ve gölgeler geçiyordu, gözleri bir gece önceki gibi sıcak ve nemliydi.

"Kesin gelecek misin?" diye fısıldadı Maçiek.

"Tabii! Kuşkun mu var yoksa?"

"Dün olduğumdan daha kuşkuluyum."

"Aptal, sen de."

"Çünkü biliyorsun..."

"Neyi?"

"İnsan bir şeyi çok isteyince, bir türlü emin olamıyor."

Krıstına yanıt vermedi.

"Sence de öyle değil mi?"

"İlla öyle olacak diye bir şey yok."

"Nasıl emin olabilirim, nerede huzur bulabilirim?"

"Bunu bana mı soruyorsun! Ben nereden bileyim?"

Maçiek alnını yumruk yaptığı eline dayayıp bir süre masaya dikti gözlerini. Aniden başını kaldırıp Krıstına'ya baktı.

"Nerede huzur bulacağımı biliyorum sanırım..."

Birden birinin seslendiğini duydular.

"Hey, Krıstına!"

İkisi de dönüp baktı. Biraz ileride kırmızı parmaklıkların hemen yanında, üzerinde beyaz kısa etek, beyaz bluz, koltuğunun altında tenis raketiyle kıvırcık saçlı Lili Hanska dikiliyordu. Diğer elini Krıstına'ya sallıyordu.

"Bu kim?" diye fısıldadı Maçiek.

Krıstına yanıt vermeye fırsat bulamadan, Lili Hanska onların bulunduğu köşeye sokulmuştu bile.

"Yakaladım sizi!"

Krıstına gülümsedi.

"Kaçmıyorduk ki zaten. Siz tanışmıyorsunuz, değil

mi? Bay Hevmitski ve dostum Bayan Lili Hanska."

Lili sportmen bir delikanlı edasıyla Hevmitski'ye uzattı elini. Israrcı ve aleni bir ilgiyle süzdü Hevmitski'yi.

"Sizi sima olarak tanıyorum. Dün bizim bardaydınız, değil mi?"

"Evet."

"Buralı değil misiniz?"

"Hayır."

"Birkaç gün sonra gidiyor," dedi Krıstına.

"Nasıl yani? Hemen mi? Yine gelecek misiniz?"

"Muhtemelen."

"Kesin değil mi yani?"

"Lili!" diye azarladı Krıstına.

Lili gülüp parmaklıkların üzerinden eğildi ve Krıstına'ya sarılıp yanağından öptü.

"Kızma, tatlım. Kutlarım," diye fısıldadı Krıstına'nın kulağına, "çok yakışıklı bir delikanlı." Tekrar Hevmitski'ye döndü. "Siz dinlemeyin, çünkü sizden bahsediyorum."

"Tenisten mi geliyorsun?" diye sordu Krıstına.

"Evet! Bir acemi gibi oynadım ama. Dün bardan erken sıvıştığın için şanslısın. Eğlence saat kaça kadar sürdü, biliyor musun?"

"Sabaha kadar sürmüş, herhalde."

"Neler oldu bir bilsen!"

Lili Hanska çabucak bir gece önce barda yaşananları anlatmaya başladı. Veyhert'in Ruja Puçiatıtska'nın önünde diz çöküşünü, Hanka Levitska'nın Şifientski'ye swing[34] öğretişini, yanındaki kadına asıldığı için Seiffert'in tu-

34- 1940'larda moda olan bir dans türü. (ç.n.)

valette genç bir adamdan tokat yemesini, Puçiatıtski'nin orada bulunan herkesi bir yıllığına Hvaliboga'ya davet edişini, platin saçlı sarışının Doktor Drozdovski kendisine yüz vermediği için bir histeri krizine girmesini, Stanieviçova ve Drozdovski'nin birkaç dakika içinde her şeyin ve herkesin en ince ayrıntısına kadar dedikodusunu yapmalarını anlattı.

Hevmitski ve Krıstına, Lili'nin bahsettiği kişileri tanıyıp olanları pek kavrayamasalar da, anlattıklarını dinliyorlardı.

"Ya Fred?" diye sordu Krıstına.

"Fred mi? O da sarhoş oldu. Yaşlı Puçiatıtski ile tartıştı. Sonra da Vrona, hani şu emniyet amiri ile ahbap oldu..."

Birden parmaklarının üzerinde yükselip yuvarlak gözlerini kırpıştırdı.

"Bakın, bakın! Stanieviçova, Doktor Drozdovski ile birlikte."

"Hani, nerede?" diyerek etrafına bakındı Hevmitski.

"İşte orada, içeride oturuyorlar. Şu hasır şapkalı kadın. Ne eğlence ama! Doktor için deliriyor. Doktor ona gününü gösterecek! Size iyi eğlenceler, eve gitmeliyim artık. İyi günler beyefendi," diyerek, yine sportmen bir delikanlı edasıyla Hevmitski'ye uzattı elini. "Görüşmek üzere. Sempatik bir insansınız. Hoşçakal tatlım..."

Krıstına'yı yanağından öpüp kulağına fısıldadı:

"Hastalığın bugün de geçmemiş olsun istersen. Merak etme, seni idare ederim."

"Sahi mi?" diyerek şakınlıkla Lili'ye baktı Krıstına. "Dalga geçiyorsun."

Lili kıvırcık saçlı başını iki yana salladı.

"Hayır, çok ciddiyim! Hoşçakal!"

"Dur bir dakika, sana nasıl teşekkür edeceğimi bilemiyorum."

Lili keyifli bir şekilde baktı Krıstına'ya.

"Aşk için neler yapılmaz? Hoşçakal!"

Maçiek Lili gidince rahat bir nefes aldı.

"Ondan hoşlanmadın mı?" diye sordu Krıstına.

"Bilmem. Zıpır bir kız, değil mi?"

"Biraz. Ama çok güçlü bir kızdır. Bütün ailesini o geçindiriyor."

"O mu?"

"İki kardeşi ve hasta bir annesi var."

"Deme?"

"Hem, biliyor musun, giderken bana ne dedi?"

Maçiek başını iki yana salladı.

"Eğil de söyleyeyim."

"Ne o, bir sır mı yoksa?"

"Biraz daha yaklaş," diye fısıldadı Krıstına. "Bu akşam serbestim."

"Nasıl yani?"

"Öyle işte. İşe gitmek zorunda değilim. Lili beni idare edecek."

"Ciddi misin? Bu harika!"

Krıstına iki elini çenesine dayayıp Maçiek'e baktı.

"Biliyor musun, ben de çok sevindim bu işe."

"Canım benim," diye fısıldadı Maçiek hayran hayran.

"Bil bakalım, seni..."

Krıstına tam bir şey söyleyecekti, Maçiek eğilip onu dudaklarından öptü.

"Afiyet olsun!" diye bağırdı bir yeni yetme delikanlı yanlarından geçerken.

İkisi de güldü. Maçiek birden ciddileşti.

"Ne oldu?" diye sordu Krıstına, huzursuz bir şekilde.

"Bak... Sana söylemek istediğim bir şey var..."

"Üzücü bir şey mi?"

"Hayır. Bilmiyorum aslında. Dün bütün gece bunu düşünüp durdum. Bugün de. Benimle dalga geçme ama..."

"Sen söyle önce şunu hele."

"Bazı şeyleri değiştirmek istiyorum. Başka bir yaşam kurmak istiyorum kendime. Nasıl anlatmalı bilmem ki..."

"Anlatmana gerek yok," dedi Krıstına sessizce. "Anlıyorum."

"Sahi mi?"

"Bunu yapmak o kadar zor mu senin için?"

"Bunun üzerinde bu zamana kadar hiç kafa yormamıştım. Herşeyi oluruna bırakmıştım. Anlıyor musun?"

"Evet."

"Ama şimdi durum başka. Sıradan bir yaşam istiyorum artık. Öğrenim görmek istiyorum. Lise bitirme sınavını vermiştim. Politeknik'e yazılabilirim."

Krıstına düşünceli bir ifadeyle Maçiek'i dinliyordu.

"Ne oldu?" diye sordu Maçiek.

Maçiek'e sitemkâr bakışlar atarak, "Hani, üzücü şeylerden bahsetmeyecektin?" dedi.

"Üzücü şeyler mi bunlar?"

"Bu söylediklerin gerçekleşmeyebilir. Sana bağlı şeyler değil bunlar."

"Biliyorum. Ama gayret ederim. Elimden gelen herşeyi yaparım. Birçok şeyin ona bağlı olduğu bir dostum var burada."

"Dün akşam yanında olan mı?"

"Evet. Ona durumu açıklarım, beni anlayacaktır." Maçiek, Andjey ile bir önceki gün yaptığı konuşmayı hatırladı. "Ah sevgilim," dedi üzüntüyle, "şu an bildiklerimi dün biliyor olsaydım!"

"O zaman ben de odana gelmezdim," diye fısıldadı Krıstına.

Askeri bir birlik bulvarın ortasında marşlar söyleyerek geçit yapıyordu. Birliğin arkasında da bir yığın yeni yetme delikanlı yürüyordu. Bir ara hafif ve sıcak bir esinti oldu. Güneşin aydınlattığı kestane ağaçlarından verandaya beyaz çiçek tozları dökülmeye başladı. Üstü başı kirli küçük bir oğlan, elinde bir menekşe sepetiyle kırmızı parmaklıklara yaklaştı.

"Alır mısınız, efendim?" diyerek küçük bir menekşe demetini Maçiek'e uzattı.

Maçiek demeti alıp Krıstına'ya verdi. Krıstına demeti burnuna götürdü.

"Muhteşem kokuyorlar..."

"Söylesene," dedi Maçiek kısa bir süre sonra, "benimle gelir misin?"

Krıstına başıyla onayladı.

"Sahi, gelir misin?"

"Tabii. Beni burada tutan bir şey yok ki."

Maçiek bir an tereddüt etti. Sonra elini ürkekçe Krıstına'nın eline koydu.

"Düşünsene," dedi Maçiek, titreyen sesiyle, sanki

içinden bir çırpıda bir umut ve endişe akımı geçmişti, "bir düşünsene, bu zamana kadar aşkın ne olduğunu bilmiyordum..."

"Ya şimdi?"

"O sensin!" diye fısıldadı Maçiek, tutkuyla, "Sensin aşk."

"Burada mı?" diye sordu Alek.

Şretter dikkatle bakındı verandaya.

"Burada değil."

"Belki de meydana bakan tarafta oturuyordur."

"Belki de. Gel, bir bakalım!"

Kafenin parmaklıklarının yanından geçtikleri sırada, Hevmitski ve Krıstına verandadan çıkmışlardı.

"Aa, küçük Kossetski!" diye sevindi Maçiek. "Bir dakika bekle canım."

Krıstına'yı bırakıp adımlarını hızlandırarak Alek'e yetişti.

"Alek!"

Alek dönüp baktı hemen.

"Nasılsın?" diye hatırını sordu Hevmitski. "Andjey'e onunla önemli bir işim olduğunu ve yarın akşamüstü ona uğrayacağımı söyle. Unutmazsın, değil mi? Yarın saat sekizden önce uğrarım ona."

"Tamam," dedi Alek. "Söylerim."

"Teşekkür ederim. Nehir kenarında güzel zaman geçirdin mi bakalım?"

Alek gülümsedi.

"Güzeldi!"

Şretter biraz ileride Alek'i bekliyordu. Yanına gelince, sorgulayan gözlerle Alek'e baktı.

"Önemli bir şey değil," dedi Alek. "Buldun mu?"

"Evet."

"Nerede?"

"Son masada. Sarısın olan. Yanında biri var."

Alek o tarafa baktı.

"Dur biraz, ben onu bir yerden tanıyorum."

"Tanırsın," diye mırıldandı Şretter.

Alek hızla belleğini yokladı. Sonunda hatırlamıştı.

"Klimçak değil mi bu? Bizim okuldan hani. Savaştan önce mezun olmuştu liseden. Baban, onun okuldaki en iyi tarih öğrencisi olduğunu söylerdi hep. O değil mi bu?"

"Evet, o."

"Nereden nereye! Ya yanındaki?"

"Bilmem. Onu tanımıyorum."

"Haydi, gidelim yanlarına."

"Bekle biraz," diyerek tuttu onu Şretter. "Yanındakinin kim olduğunu bilmiyoruz."

"Bize ne? Senin şu Klimçak güvenilir biriyse..."

"Güvenilirdir. Güvenilir olmasa, onca işi yapabilir mi hiç?"

"E, o halde?"

O sırada Klimçak onları görmüştü, elini sallayarak yanlarına çağırdı. Orta boylu, minyon, kurnaz görünüşlü, yalanmış gibi duran düz açık renk saçlı bir delikanlıydı. Yanında oturan arkadaşı da akranı gibi görünüyordu. Boylu poslu, yakışıklı, sarışın bir delikanlıydı. Masada bir votka karafası duruyordu. Büyük bardaklarda da soda vardı.

"Selam," diyerek Şretter'i dostça selamladı Klimçak.

Şretter'in yanındaki Alek'e çabucak bir göz attı.

"Tanışıyor muyuz?"

"Elbette," dedi Alek, rahat bir tavırla.

"Batorı Lisesi'nden mi?"

"Evet!"

"Harika! Oturun çocuklar. Bu benim dostum," diyerek yanındaki arkadaşını işaret etti. "Onun yanında rahatlıkla konuşabilirsiniz. Bizdendir. Gerçi uzun süredir değil, daha bugün katıldı bize ama zararı yok. Kazandığımız her bir kişi, her zaman sevindirir bizi. İşte, karşınızda büyük otoriteleri kızdırmış bir herif..."

"Kes şunu, Edek!" diye homurdandı arkadaşı. "Amma çok konuşuyorsun."

"Ne o, utandın mı yoksa? Bunlar kibar çocuklardır, okuldan arkadaşlar. Bakın çocuklar, bu herif efendi biridir ama özel yeteneklerini sergilemeye başlamadı henüz. Komünist kadrolarda kariyer yapmak istedi ısrarla. Sana söylüyorum, Franek, kafayı bulup bir keşmekeş yaratmamış olsaydın, heba olup gidecektin oralarda. İçgüdülerin harekete geçti nihayet. Pişman mısın yoksa?"

Arkadaşı omuzlarını silkti.

"Niye pişman olayım? Ama bu kadar gevezelik etme."

"Tamam! Bekleyin biraz, size de kadeh isteyelim. Sizi biri görür diye korkmayın. Eski bir dostunuzla oturmuş içiyorsunuz, ne var bunda? İçki içmeniz yasak mı yoksa? Dostum!" diyerek kafenin kapısında dikilmekte olan garsona seslendi, "iki kadeh, iki de soda getir."

Çok geçmeden kadehlere ustaca votka koyuyordu.

"Sağlığınıza! Sodayla birlikte için. Sıcakta votkayla soda çok iyi gidiyor."

"Harika!" diyerek ellerini ovuşturdu. "Şimdi biraz iş konuşalım. Getirdiniz mi paracıkları?"

"Evet," dedi Alek.

"Ne kadar getirdiniz?"

"On bin zvotı. Geri kalanını malı aldığımızda vereceğiz."

"Tamam. Malı yarın getirebilirim. Nereye getirmemi istersiniz?"

Alek yanıtı bu kez Yejı'ya bıraktı.

"Parka," dedi Şretter. "Akşamüstü saat altıda. İkinci göletin oraya."

"Uzak!" diyerek yüzünü buruşturdu Klimçak. "Dondurma arabası girer mi oraya?"

"Girer," dedi Alek.

Klimçak kısa bir süre düşündü.

"Tamam!" dedi sonunda. "Ne uyanık çocuklar, değil mi Franek? Her şeyi en ince ayrıntısına kadar düşünmüşler. İşte, budur!" Sodasından bir yudum aldı. "Şu işi bitirelim, öbür gün kaçarız buradan. Deniz kıyısına gideriz. Hava değişimi yapmak lazım biraz. Buranın havası sana da yaramıyor, değil mi Franek?"

"Amma çok konuştun!" diye homurdandı Franek.

"Peki, peki! Sustum. Hadi yanınızdaki paracıkları uçlanın bakalım, yarın görüşürüz."

Şretter tam para zarfını çıkarmak için elini cebine atmıştı, Alek masanın altından dürttü arkadaşını.

"Dikkat et!" diye mırıldandı. "Kotoviç buraya doğru geliyor."

Şretter caddeye göz atıp yerinde doğruldu.

"Bir dakika, beyler," dedi sakince.

Kotoviç, üzerinde sabahki açık renk kıyafeti, elinde bastonuyla kaldırımın ortasında yürüyordu. Etrafına bakınarak verandaya doğru geliyordu. Şretter hemen kalktı yerinden. Terasın girişinde karşılaştılar.

"Oo, kimleri görüyorum!" diye sevindi Kotoviç. "İyi akşamlar yavrum."

İçtenlikle tokalaştı Şretter'le.

"Yanuş döndü mü?" diye sordu Şretter.

Kotoviç'in suratı asıldı.

"Utanmaz!"

"Dönmedi mi daha?"

"Belki de dönmez. Bir bilseniz, beni ne duruma soktu, nasıl rezil etti, ne tatsız şeyler yaşattı?"

"Anlıyorum. Ama neden hala gelmediğini anlayamıyorum bir türlü."

"Anlaşılmayacak bir şey yok. Çok açık. Gün gibi ortada, ne yazık ki. Utanmaz!"

"Başına bir iş gelmiş olmasın?"

Kotoviç gür kaşlarını kaldırdı şaşkınlıkla.

"Onun mu başına bir iş gelecek? Siz onu tanımıyorsunuz. Söyleyecek bir şey yok. Bir yerlerde sefih bir hayat yaşıyordur ya da parayı alıp bir sürtükle kaçmıştır. Oğlumu tanırım ben. Ne yazık ki, onun hamuru sizinkinden farklı. Elden ne gelir? Tanrı herkese hayırlı evlat vermiyor. En iyi kuş yuvasında bile bir çürük yumurta olabiliyor, öyle değil mi? Dostunuzu defterinizden silin bence, sizi hak etmiyor o, bir baba olarak söylüyorum bunu size!"

Kotoviç, Şretter'le vedalaşıp verandanın iç kısmına geçti, etrafa sürekli gülümseyip selam vererek ilerliyor-

du. İlçenin ileri gelen kişilerini tanırdı, kendisi de tanınan biriydi.

Doktor Drozdovski'yle oturan Bayan Kaşya Stanieviçova, Kotoviç'in muhteşem silüetini uzaktan görmüştü. Sevinerek, Kotoviç'e eliyle işaret etmeye başladı. Kotoviç sürekli sağa sola selam vererek, kısa bir süre sonra onların masasına geldi.

"Hürmetler ederim, hanımefendi. Merhaba, doktor! Ne hoş bir tesadüf bu. Nasılsınız?"

"Harikayız!" diyerek güldü Bayan Kayşa. "Sayenizde muhteşem bir gece geçirdik."

Bayan Kaşya geniş kenarlı hasır şapkası ve çiçek desenli renkli elbisesiyle ancak otuzlarında gösteriyordu. Canlı ve kıpır kıpırdı, gözleri parlıyordu. Drozdovski beyaz keten takımı, siyah saçları ve esmer teniyle Polonyalıdan çok bir güneyliye, bir İspanyol ya da İtalyana benziyordu.

Kotoviç masadaki boş sandalyeye bakıp, "Oturabilir miyim?" diye sordu.

Ah evet, lütfen oturun. Ben de sizinle görüşmek istiyordum zaten," dedi Bayan Kaşya.

"Öyle mi?"

"Sizden önemli bir ricam olacaktı müdür bey."

"Her zaman hizmetinizdeyim," diyerek elini kalbinin üzerine koydu Kotoviç. "Her ne isterseniz..."

"Bu bir para konusu, ne yazık ki."

"Anlıyorum. Var olmak için insana sadece ruhu yetmez pek tabii."

"Haklısınız," dedi Drozdovski. "Bir doktor olarak bu konuda bir şeyler söyleyebilirim. İzin verirseniz, yerini-

ze müdür beye konuyu ben açıklayayım, hanımefendi."

"Bu harika olur!" diye sevindi Bayan Kayşa. "Ben bu tür konularda konuşmayı beceremem. Hiç anlamam bu işlerden."

Drozdovski, sandalyesini Kotoviç'e yaklaştırdı.

"Mesele şu beyefendi: Bayan Stanieviçova'nın biriktirdiği bir miktar altını ve takısı var..."

"Anlıyorum, anlıyorum," dedi Kotoviç. "Paraya çevirmek istiyor şimdi."

"Çok doğru! Paranın yaşaması, piyasada dönmesi lazım."

"Anlıyorum. Hallederiz. Ben her türlü yardıma hazırım. Sizi ne zaman rahatsız edeyim hanımefendi?"

Bayan Kaşya, Drozdovski'ye baktı.

"Yarın diyelim mi?"

"Evet, en iyisi yarın," dedi Drozdovski, büyüleyici gülümsemesiyle. "Öğlen diyelim."

"Tamam!" dedi Kotoviç. "Çabuk karar vermek, kazanmanın yarısıdır. Yarın öğlen gelirim, hanımefendi. Hallederiz." Geniş sırtını sandalyenin cılız arkalığına dayayıp derin bir nefes aldı.

"Ne muhteşem bir gün! Güneş ışıklarının kestane ağaçlarına nasıl düştüğüne bir bakın. Yaşam ve güzellik dolu ne naif bir manzara bu! Doğanın şu küçücük mucizesini en dâhi ressam bile birebir resmedemez..."

Yejı Şretter uykusuz geçen birkaç saatten sonra kalkıp masa lambasını yaktığında, gecenin ilerleyen saatleriydi. Çantasından not defterini çıkarıp birkaç cümle karaladı:

362

"Yenildim. Darbeyi pek tahmin etmediğim birinden yedim. Ne yapalım, yenmek için yenilmeyi öğrenmek gerek. Alek K. benden nefret ediyor. Ama ben ondan çok daha fazla nefret ediyorum. Görürüz bakalım!"

9. Bölüm

Monopol'deki programlar, karartma nedeniyle cumartesi günleri hariç, hafta içi saat sekizde başlıyordu. Krıstına saat yedide restoranın barında olmak zorundaydı. Hevmitski ona restorana kadar eşlik etti. Hava sıcaktı ama bir önceki günün sıcak bahar havası kadar durağan değil, değişkendi. Gökyüzünde gittikçe daha fazla bulut toplanıyordu, rüzgâr çıkmıştı ve gece yağmur yağacak gibi görünüyordu. Kentte boğucu bir sıcak vardı. Pazar alanı hareketli ve gürültülüydü. Bağırıp duran sokak satıcıları, altın ve döviz tüccarları meydanda dolaşıyorlardı; tezgâhlar gıda malzemeleriyle tıka basa doluydu ve her an gelip giden gürültülü kamyonlar kargaşa yaratıyordu. Ortalığı toz ve pis bir benzin kokusu kaplamıştı. Hoparlörlerden bir konuşma yapılıyordu.

İki gündür ilk kez ayrılıyorlardı. Krıstına giriş kapısında ayrılmak istedi Hevmitski'den.

"Biraz daha kal yanımda," diyerek elinden tuttu Krıstına'nın.

"Geç kaldım ama."

"Birazcık daha. Bugün işin uzun sürer mi?"

"Bilmem. Pazartesi günleri pek iş olmaz."

"Saat ondan önce biter mi işin?"

"Belki."

O sırada yüksek sesle konuşan üç adam restorana girdi. Maçiek Hevmitski Krıstına'nın elini tutuyordu hâlâ.

"İşinin bitmesini bekleyeceğim."

"Odana mı çıkacaksın?"

"Kısa bir süre için."

"Ya sonra?"

"Biliyorsun, bir görüşme yapmam lazım. Dönünce sana uğrarım, tamam mı?"

Krıstına başıyla onayladı.

"Ama çok kalma barda."

"Tamam. Endişelenme, her şey yoluna girecek."

"Öyle mi düşünüyorsun?"

Tozdan beyazlamış askeri bir cip yanlarından geçti. Frenlerini gıcırdatarak birkaç adım ileride, otelin önünde durdu. İkisi de gayrı ihtiyari o tarafa baktı. Hevmitski ürperdi. Kanın kalbine hücum ettiğini ve bacaklarının iki kütük gibi kaskatı kesildiğini hissetti. Şçuka üzerinde tozlanmış pardösüsü, bir elinde bastonu, iri cüssesiyle ağır ağır cipten indi. Aracı kullanan uzun boylu genç adamın üzerinde deri bir ceket, ayağında uzun çizmeler vardı ve kaldırımda dikiliyordu. Aracın arkasında ellerinde otamatik silahları olan yirmi yaşlarında iki milis oturuyordu.

Maçiek Krıstına'nın, kendisini elinden çekiştirdiğini hissetti birden.

"Ne bakıyorsun öyle aval aval?"

Maçiek uyuşuk biçimde ağır ağır döndü Krıstına'ya. Krıstına Maçiek'in bembeyaz kesildiğini fark etti o anda.

"Maçiek!" dedi, korkmuştu.

Maçiek gülümsemeye çalıştı ama beceremedi. Şçuka'nın sanki ince bir duvarın arkasından geliyormuşcasına kısık ve alçak sesini, yanındaki genç adamın demir pençeli çizmelerinin tıkırtısını duydu.

Tahmin ettiği gibi, otele girdiler.

"Maçiek!" diye tekrar fısıldadı Krıstına. "Ne oldu?"

Maçiek bu kez doğal biçimde gülümseyebildi.

"Hiç. Önemli değil. Bir şey görür gibi oldum da..."

"Ne?"

"Önemli değil. Yok bir şey."

"Öyle tuhaf görünüyordun ki."

"Öyle mi? Şimdi de öyle mi görünüyorum?"

"Hayır."

"Bak, gördün mü? Artık gitmek zorunda değil misin sen?"

"Evet."

Krıstına sorgulayan gözlerle bir kez daha endişeyle Maçiek'e baktı.

"Kimdi o adamlar?"

"Hangi adamlar?"

"Az önce cipten inen adamlar."

Maçiek etrafına bakındı. Şçuka ve yanındaki adam otele girmişti çoktan. Cipin yanında sadece iki milis duruyordu. Kaldırımda durmuş, sigara içiyorlardı.

"Bilmem, otel müşterileridir kesin."

"Onları tanımıyor musun?"

"Bunu da nerden çıkardın?"

Bunu o kadar samimi bir kayıtsızlıkla söyledi ki Krıstına inandı.

"Peki, görüşmek üzere," diyerek gülümsedi Krıstına.

Restoranın kapısından girinceye kadar Krıstına'nın arkasından baktı Maçiek. Ancak o zaman büyük bir gevşeme ve bu gevşemeyle birlikte bitkinlik hissetti. Monopol'e hızla giren birinin kendine çarptığını fark etmedi bile. Yanından geçen başka biri, iki kez dönüp kendisine baktı. Maçiek başını öne eğmiş, adeta aniden sağırlaşıp körleşmiş gibi, içinde ölümcül bir boşlukla kapkaranlık bir yalnızlığın içine gömülmüş, öylece dikiliyordu. Çalışan motorun sesiyle ancak kendine gelebildi. Başını kaldırdı. Şçuka'nın yanında otele giren genç adam direksiyonda, iki milis arkada oturuyordu. Araç hareket etti ve kısa bir süre sonra pazar alanının içlerinde gözden kayboldu. Hevmitski restoranın kapısından ayrıldı ve ağır ağır yürümeye başladı. On beş-yirmi adım atmıştı, otele gideceği yerde ters yöne doğru yürüdüğünü fark etti. Geri döndü ve karşıdan gelen Andjey'i gördü. Bu beklenmedik karşılaşma yüzünden şaşırmıştı, olduğu yerde durdu.

"Selam!" dedi Andjey. "Nereye böyle?"

"Ben mi? Sana geliyordum. Kardeşin söylemedi mi?"

"Söyledi. Sen benim notumu almadın mı?"

"Ne notu?"

Andjey dikkatle baktı ona.

"Otel kâtibine bırakmıştım. Bugün üç kez geldim sana, yoktun. Nereye gidiyordun?"

"Dedim ya, sana gelmeye niyetleniyordum."

Andjey çileden çıkmıştı.

"Seninle konuşmak ne mümkün! Bense bıraktığım notta bana gelmemeni, saat yedide geleceğimi yazmıştım. Bak, saat yedi."

"Bir şey mi oldu?"

"Hiçbir şey olmadı. Evden ayrıldım. Sroka'da kalıyorum."

"Yine ne oldu?" dedi Maçiek.

"Önemli bir şey değil. Böyle sokak ortasında konuşmayalım. Nereye gidelim? Monopol'e gidelim mi?"

"Hayır, olmaz!"

Maçiek kızardığını hissetti. Andjey bunu fark ederek alaycı bir ifadeyle güldü.

"Ne o, sıkıldın mı artık ordan?"

"Hayır. Ama ne diye gidelim oraya şimdi? Konuşurken orkestra rahatsız eder bizi. Haydi, benim odaya çıkalım.

"Nasıl istersen. Bakıyorum, bugün epey bir yol tepmişsin."

"Nereden anladın?"

"Ayakkabılarından."

Andjey Maçiek'in arkasından odaya girer girmez komodinin üzerinde duran küçük menekşe buketini fark etti.

"Bu da ne?"

Maçiek pencereyi açtı.

"Hangisi?"

"Bu!"

Maçiek bukete baktı.

"Görmüyor musun? Menekşe işte."

"Menekşe olduğunu ben de biliyorum."

"Nesini soruyorsun o halde?"

"Kendine çiçek mi alıyorsun sen?"

Andjey ceketini çıkarıp yatağın üzerine oturdu ve parmağıyla duvarı işaret etti.

"Bu odada mı kalıyor?"

Maçiek başıyla onayladı.

"Odasında mı şimdi?"

"Evet. Az önce geldi."

"Bu ne hoş bir komşuluk böyle."

Hevmitski bir şey söylemedi.

"Evden neden ayrıldın?" diye sordu kısa bir süre sonra. "Kavga mı ettin sizinkilerle?"

"Of, konuşmaya bile değmez! İlerde ne yapacakmışım, öğrenimim ne olacakmış falan filan. Babama kalsa, dünya hala 1939 yılında. Bunca yıldır toplama kampında kalmasına rağmen, hiçbir şeyden anladığı yok. Şu anki durumu, geleceği, direnişi ve bunun gibi şeyleri anlamıyor. Ben nelerle uğraşıyorum, babam neden söz ediyor! Her şeyi de açık açık anlatamıyorum haliyle..."

"Buradan gideceğini biliyorlar mı?"

"Biliyorlar. Kavga da bu yüzden çıktı ya zaten. Tabii ki nereye ve ne için gideceğimi bilmiyorlar. Neyse, önemli değil."

Hevmitski düşünceli bir halde dikiliyordu.

"Ah, insanoğlu!" dedi aniden. "Bir aileye sahip olur ve o aileyle kavga eder. Bir annem ya da babam olsaydı burada..."

"Senin mi?" diye şaşırdı Andjey. "Ne oldu sana böy-

le? Sen küçümserdin böyle şeyleri. Aslında kesinlikle haklıydın. İnsan hiçbir şeye bağlanmamalı. Ne diye bağlansın? Sonrasında kopmak için mi? Neyse, şimdi konumuz bu değil. Dinle..."

"Konumuz ne peki?"

"Otur! Odada bağırarak mı konuşayım yani. Neyin var senin? Çarpılmış gibisin."

"Ben mi? Neden?"

"Ne bileyim ben, neden? Otur!"

"Konu ne?" diye sordu Maçiek, oturunca.

"Konu, yarın ne yapacağımız. Florian gitmeden önce..."

"Gitti mi?"

"Evet, dün bölgeye gitti. Bana birkaç direktif içeren bir kart gönderdi. Öncelikle, ben yarın öğleden önce Kalinufka'da olmak zorundayım. Çocuklar beni orada bekleyecekler. Bu yüzden sabah ilk otobüsle oraya gitmeliyim. Beni dinliyor musun sen?"

Maçiek dirseklerini genişçe açtığı dizlerine dayamış, oturuyordu.

"Dinliyorum."

"Hiçbir şey duymuyormuş gibi görünüyorsun."

"Duyuyorum! Sabah gitmek zorundasın..."

"Bu birinci konuydu. Florian, Sroka, Şifider ve Tadeuş'un da sabah buradan ayrılmasını istedi çünkü yarınki eylemimizi tümüyle senin halletmene karar verildi. Artık bu işi nerde, nasıl, ne zaman yaparsın bilmiyorum. Sana yardımcı olsunlar diye iki kişi vereyim mi yanına? Bunu bir düşün. Yarın akşama kadar Kalinufka'da olacak şekilde hareket et. Al, bu da yeni

kimliğin!" diyerek masanın üzerine yeni bir kenkarta fırlattı. "Güzel bir ad: Stanisvav Çieşkovski. Yarın da isim günün,[35] amma güzel denk geldi ha! Neyse, şakayı bir yana bırakalım. Açık söylemek gerekirse, bu otelde kalman ve ortalıkta aylak aylak dolaşıp durman çok hoşuma gitmiyor. Kesin yüz kişiyle tanışmışsındır ve her iki kişiden biri yüzünü hatırlayacaktır. Kafayı mı çektin sen?"

Maçiek hayır anlamında başını salladı.

"Demek içmedin. Peki, iki gün boyunca ne yaptın? Kız peşinde mi koştun?"

Hevmitski ansızın ayağa kalkıp odada dolaşmaya başladı. Sonunda Andjey'in önünde durdu.

"Dinle Andjey, seninle ciddi olarak konuşmak istiyorum."

Andjey büyük bir rahatlıkla duvara dayandı.

"Ben de bunu bekliyordum."

"İstiyorum ki..."

"Ne istiyorsun?"

"Sözümü kesme de, iyi dinle beni. Ben tüm bu işlerden sıyrılmak istiyorum. Başka bir yaşam kuracağım kendime. Bir korkak olmadığımı biliyorsun, sorun bu değil. Bana inanıyorsun, değil mi?"

Andjey sorgulayan gözlerle baktı ona. Hiç şaşırmışa benzemiyordu.

"Devam et, seni dinliyorum."

"Açıkcası, bu şekilde daha fazla devam edemem. Etmek de istemiyorum zaten. Bunların sonu yok. Daha

35- İsim günü: Polonya'da kişi adlarının her biri için bir gün vardır. (ç.n.)

ne kadar böyle yaşamak zorundayız? Sonra ne olacak? Önünde sonunda biz de normal bir yaşama başlamak zorundayız. Söylediklerimin sana biraz tuhaf geldiğini biliyorum ama..." Oturdu ve elini Andjey'in dizine koydu. "Andjey, sana karşı dürüst olacağım. Bir kızla tanıştım. Ona âşık oldum. O da beni seviyor. Birlikte bir yaşam kurmak istiyoruz. Anla beni, Andjey, ben ateş etmek, adam öldürmek, yakıp yıkmak, saklanmak istemiyorum artık. Basit, sıradan bir yaşam istiyorum sadece, başka bir şey istemiyorum. Beni anlamak zorundasın."

Andjey ayağa kalkıp kaşlarını çattı.

"Kusura bakma ama hiç de anlamak zorunda değilim. Hem söyler misin bana, bunları bana hangi kimliğinle söylüyorsun? Dostum olarak mı yoksa benden emir alan astım olarak mı?"

Hevmitski şaşırmış ve hafifçe kızarmıştı.

"Anlamadım..."

"Yeterince açık söylemedim mi, acaba? Böyle bir durumda sadece amirin olabilirim, o kadar."

Maçiek çaresizce baktı Andjey'e.

"Ne söylemeliyim, bilmiyorum... En yakın dostum olarak anlattım bunları sana. Beni bir tek sen anlarsın diye düşünmüştüm."

Andjey acımasızca, "Bırakalım bu duygusallığı," diyerek sözünü kesti.

Oturduğu yataktan kalkıp pencereye gitti. Avlunun dibinde yetişkin, güçlü yapılı bir genç kız, bir garsonla konuşuyordu. Aşağıdan kap kacak sesleri geliyor, bahçede serçeler ötüşüyordu. Vaga ile Cumartesi günü yaptığı ve ne yapılacağına karar verdikleri konuşmayı hatırladı.

O kadar uzak geliyordu ki sanki aylar önce yapmışlardı o konuşmayı. Maçiek'e döndü.

"Seni anlamadığımı kim söyledi, sersem? Ama söylediğine bir bak. Aklını başına devşir. Âşık olmuşsun. Tamam. Bu senin özel sorunun. Kız da seni seviyor. Bu da senin sorunun. Sizin sorununuz. Ama üstlendiğin sorumlulukları bırakıp kaçmak istersen, kusura bakma ama bu artık senin özel sorunun olmaktan çıkar. Buna ne denir, biliyor musun?"

Hevmitski kıpkırmızı kesilmişti.

"Andjey, kaçmıyorum ben. Durumu anlattım sana."

"Ne anlattın? Kaçıp gitmek istediğini. Ve benden, sana dostça sarılıp hayır duası etmemi ve 'Bu harika dostum, âşık olmuşsun, nasıl istersen öyle yap,' demeni bekliyorsun. Birlikte kaç kez çarpıştık omuz omuza? O zamanlar da âşık olmuş olsaydın, bana gelip, 'Andjey, ben âşık oldum, sakin bir yaşam istiyorum artık, beni hesaba katmayın,' mı diyecektin? Starufka'dayken yine böyle mi diyecektin?

"O zamanlar başkaydı."

"Yanılıyorsun. Sen o gün de bir askerdin, şimdi de."

Hevmitski ani bir hareketle Andjey'e döndü.

"Şimdi ne uğruna adayacağım kendimi peki? O zamanlar ne uğruna olduğunu biliyordum. Ya şimdi? Söyle! Ne uğruna öldüreceğim şu adamı? Ve başkalarını? Ne uğruna sürekli adam öldüreceğim? Ne uğruna, ha?"

"Sinirlenme. Ne uğruna olduğunu bilmiyor muydun bugüne kadar? Planımızı enine boyuna tartıştığımız cumartesi günü de mi bilmiyordun bunu?"

Hevmitski bir şey söylemedi.

"Hayır," dedi sonunda. "Bu konuda iyice düşünmemiştim o zaman."

"Çok yazık."

"Durum nasıldı, biliyorsun."

"Kendini aklamaya çalışma hiç."

"Kendimi aklıyor muyum ben, Andjey? İyi düşün!"

"Ya ne yapıyorsun?"

"Tam aksini. Kendimi suçluyorum."

"Kendini suçlayıp rahat rahat aşk yaşamak istiyorsun, öyle mi?"

Hevmitski başını önüne eğdi.

"Andjey," dedi kısa bir süre sonra, sessizce, "değişmenin mümkün olduğunu anlamıyor musun?"

"Anlıyorum. Ama tamamen unuttuğun ve hiç değişmeyen bir şey var."

"Disiplin mi?"

"Ondan daha fazlası. Onur."

"İnsana ters gelen şeylere rağmen bir onur mu?"

"Komik olma. Bırak bu boş lafları. Romantik sanatçılar değiliz biz. Onur kendine sadakat değildir. Hangi halin gerçek senin? Kimsin sen, bir düşün. Değiştiğini söyledin. Evvelki gün başka bir insandın, bugün daha başka bir insansın. Bir hafta sonra bambaşka bir insan olabilirsin. Hangisine sadık kalmak istiyorsun? Hepsine birden mi? Hayır, dostum, bu böyle olmaz. Sadakat bizim dışımızda bir şeydir. Yıllardır bizden biri olduğunu unutuyorsun. Bu iş böyle. Dayanışmamıza sadıksan, kendine de sadık olursun. Onur budur. Anlıyor musun? Değişip değişmediğin kimseyi ilgilendirmez."

Hevmitski başı önünde, ellerini dizlerinin arasında kenetlemiş, dinliyordu.

"Peki, ne yapmalıyım?" diye sordu, kuru ve uyuşuk bir sesle.

"Öncelikle gayret et ve toparla kendini. Sonra..."

"Biliyorum. Senin derdin şu adam, değil mi?"

"O değil, aptal! Aldığım emir. Bu işi ya sen yapacaksın ya da senin yerine ben yapacağım."

Maçiek ayağa kalktı.

"Sen mi?"

"Tabii ben. Ne sandın? Başından beri ben yapmak istiyordum bunu zaten, hatırlasana. Bu işi sana bırakmamı ve Florian'a seni önermemi istemedin mi benden?"

Bitişik odadan biri koridora çıktı. Odanın kapısı çarptı ve kilidi tıkırdadı. Andjey kısa bir süre kulak kabarttı.

"O mu?"

"Sanırım."

"Dışarı mı çıkıyor?"

"Öyle görünüyor."

"Koruması var mı?"

"Bilmiyorum. Az önce döndü dedim ya."

"Yarın ne yapacak, biliyor musun?"

Maçiek ağır ve bitkin bir hareketle alnını ovdu.

"Sabah onda cenaze töreni var... Şu ölen iki kişinin..."

"Hangi iki kişinin?"

"Hani şu ikisi vardı ya, hatırlamıyor musun?"

"Ha, tamam! E, sonra?"

"Sonrasını bilmiyorum."

Andjey patladı.

"Bu işi nasıl, nerede, ne zaman yapmayı düşünüyordun, merak ediyorum doğrusu! Senin bu yaptığına ne denir, biliyorsun. Ne diye aldın bu işi üzerine? Katsper'le görüştün mü?"

Maçiek Andjey'in kimden söz ettiğini ilk anda hatırlayamadı.

"Katsper de kim?"

"Katsper'in kim olduğunu bilmiyor musun?"

"Ha! Şu ufak tefek olan mı, emniyetten hani? Hayır, görüşmedik."

"Görüşmek için çaban bile olmamıştır kesin."

Ellerini pantolonunun ceplerine sokup sinirli adımlarla odada dolaşmaya başladı.

"Kim bu kız?" diye sordu aniden.

"Boş ver."

"Kim olduğunu biliyor mu?"

"Bir şeyler fark etti sanki."

"E?"

"Hiç."

Andjey omuzlarını silkti.

"En azından insan gibi yanıt ver sorularıma."

"Niye? Bunun benim özel sorunum olduğunu sen söylemedin mi?"

Bir süre sustular. Andjey odada dolaşmaya başladı yine. Maçiek aniden ayağa kalktı.

"Tamam!"

Andjey onun önünde dikildi.

"Ne, tamam?"

"Bu işi bitireceğim."

"Yarın mı yapacaksın?"

"Evet."

"Nasıl?"

"Bu artık benim sorunum. Yanıma kimseyi verme, ben kendim halledeceğim."

"Hazırlık yapmadan mı yapacaksın bu işi?"

"Korkma. Aptalca bir şey yapmam. Yaşamım buna bağlı, o yüzden rahat olabilirsin. Ama bu son işim olacak."

Andjey sorgulayan gözlerle Maçiek'e baktı ve hiçbir şey söylemeden arkasını dönüp pencereye doğru gitti. Yüzü pencereye dönük bir halde uzunca bir süre öylece kaldı.

"Yani, seni Kalinufka'da beklemeyeyim, öyle mi?"

"Hayır."

Andjey arkasını döndü ve ellerini pervaza dayadı.

"Demek," dedi sakince, "yollarımız ayrılıyor artık. Öbür tarafa geçiyorsun. Bir daha görüşür müyüz, bilmiyorum. Ya sen haklı çıkacaksın ya da ben."

Bir süre düşünceli bir halde dikildi. Sonunda toparlanıp Maçiek'e yaklaştı ve elini sıktı.

"Hoşçakal."

Hevmitski birisi sanki boğazını sıkıyormuş gibi güçlükle konuşabildi.

"Hoşçakal," dedi sessizce.

Ölen dostlarının ve arkadaşlarının gölgesi altındaki tüm geçmiş günler, duygu dolu umut ve kardeşlik ışıltısıyla sardı her yanını.

"Andjey!" diye seslendi arkasından.

Andjey Kossetski kapının önünde durdu. Yüzü sararmıştı, dudağını ısırıyordu.

"Efendim?"

"Söylesene... Haklı olduğuna inanıyor musun?"

"Ben mi?" dedi şaşırmış bir tonlamayla. "Hayır. Ama bunun bir anlamı yok. Hoşçakal."

Maçiek Hevmitski on beş dakika sonra aşağıya indi. Şişman otel kâtibinden mektup kâğıdı aldı ve lobide, kenarda duran küçük masada aceleyle bir mektup yazdı:

"*Sevgilim, işim ancak yarın akşam bitecek. Bugün gelme. Sonra sana her şeyi anlatırım ve yalvarırım endişelenme. Yarın Varşova'ya gitmek zorundayım. Tren akşam saat dokuzda kalkıyor buradan. Benimle gelebilirsen, 'evet' diye yaz bana. Tren garında buluşuruz. Gelemezsen, ya buradan ayrılmadan önce seni görmeye gelirim ya da Varşova'ya gider gitmez adresimi bildiririm.*

Sevgilim, iyi şeyler düşün. Sadece yarına kadar görüşemeyeceğiz. Bir gün daha sadece. Hiçbir şey için endişelenme."

Yazdıklarını okumadan mektubu zarfa koydu ve zarfın ağzını kapatıp nerede ve kime teslim edeceğini söyleyerek, mektubu otelde çalışan küçük bir çocuğa verdi. Ardından rahat bir koltuğa oturdu.

Lobi boştu. Restorandan orkestranın alçak sesi geliyordu. O kadar dalmıştı ki kendisiyle konuşmaya çalışan otel kâtibinin el hareketlerini fark etmedi bile. Otel kâtibi sonunda dayanamayıp gözlüğünün ardından bakarak, doğrudan konuşmaya girdi.

"Odanız nasıl, rahat mı?"

Hevmitski gülümsemek için zorladı kendini.

"Güzel!"

Kısa süre sonra iyi niyetini göstermek için ekledi:

"Sizin şu Ostroviets güzel bir yer."

Otel kâtibi yüzünü buruşturdu.

"Eh, Varşova gibi olmasa da... Varşova'ya dönecek misiniz, beyefendi?"

"Şimdilik Krakov'a gideceğim."

"Güzel bir kenttir. Savaştan önce gitmiştim. Oradaki en iyi otel, 'Fransız Oteli'dir. Yine de Varşova'nın yerini tutamaz."

Küçük çocuk Hevmitski'nin umduğundan çabuk yanıt getirmişti mektuba. Zarfı sabırsızca yırtarken elleri titriyordu Hevmitski'nin. Zarfın içinde not defterinden yırtılmış küçük bir kâğıt vardı. Küçük harflerle '*Evet. Seni Seviyorum,*' yazıyordu kâğıtta.

Otel kâtibi laubali bir havada, "İyi bir haber mi?" diye sordu.

Hevmitski başıyla onayladı.

"Harika bir haber."

O üç sözcüğü bir kez daha okudu. Uzun bir süre nota baktı. Ne sevinç ne de rahatlama hissetti.

10. Bölüm

Gece boyunca yağan sağanak yağmur sonrası hava çok serinlemişti; gün bulutlu ve rüzgârlıydı. Hevmitski mezarlığa çok erken gelmişti. Cenaze alayı, pazar alanında yapılan bir dizi konuşmadan sonra parti binası önünden ancak saat on birde hareket edebilmişti. Mezarlık oldukça uzaktı, yol Kızıl Ordu Meydanı üzerinden tüm kenti ve 3 Mayıs Bulvarı'nı dolaştığı için en az bir saat sürüyordu. Saat daha on olmadan pazar alanında toplanmaya başlayan kalabalık, öldürülen işçilerin cenaze töreninin büyük bir gösteriye dönüşeceğini gösteriyordu. O sırada saat hemen hemen on biri çeyrek geçiyordu. Bu yüzden Hevmitski'nin epey zamanı vardı.

Uzun ıhlamur ağaçlarının gölgelediği geniş yol, mezarlığın içlerine kadar uzanıyordu. Yol boştu. Dallı budaklı ıhlamurların küçük, açık yeşil yaprakları rüzgârda hışırdıyordu. Hava yoğun derecede gri ve pusluydu. İleriden, mezarlığın öbür ucundan kargaların gürültülü

bağırtıları geliyordu. Edindiği bu ilk izlenime rağmen, Hevmitski pardösüsünün yakasını kaldırıp boş yolda yürümeye başladığı sırada etrafa, sıradışı derecede dingin, büyük bir sessizlik hâkimdi.

Mezarlık eski ve çok bakımsızdı. Yolun iki tarafında yosun tutmuş mezar taşları, pas tutmuş madeni ve kararıp çürümüş ahşap haçlar sıralanmıştı. Pek çok mezarın üstünü, aralarında yer yer sarı çiçeklerin olduğu otlar bürümüştü. Burası mezarlığın en eski bölümü olmalıydı. Hevmitski dar yan yollardan birine sapınca, oradaki mezarların yalnızlığı ve bakımsızlığı nedeniyle daha bir duygulandı. Buradaki mezarlar, özellikle sadece basit bir haçtan ibaret, dip dibe sıralanmış, üzerlerine hışırdayan ağaçların serin gölgeleri düşmüş, ot bürümüş olanları, zavallı durumdaydılar. Hevmitski bir an durdu. Eskilikten çöküp düzleşmiş bir mezar dikkatini çekmişti. Mezara yaklaştı. Mezarda haç yoktu, üzerinde sadece büyük ve biçimsizce kesilmiş bir taş duruyordu. Taşın üzerine kazınmış belli belirsiz bir yazı vardı. Okuyabilmesi için eğilmesi gerekiyordu Hevmitski'nin.

EY YOLCU,
KİMSEN OYDUM BİR ZAMANLAR BEN DE
ŞİMDİ NEYSEM O OLACAKSIN SEN DE
GEL, DUA EDELİM BİRBİRİMİZE

Taşın üzerinde ne ad ne de tarih vardı. Yazıya bakarak öylece dikildi, tam 'Yüce Tanrım' diye dua etmeye başlayacaktı, utandı. Mezarlar arasında dolaşmaya devam etti. Kara sac levhalardaki adları, tarihleri, bildik

basmakalıp ifadelerle birinin meçhul varlığını sonlandıran kısa açıklamaları okudu. Etrafa durağan bir sessizlik hâkimdi. Küçük bir sincap mezarların arasından sessizce geçti ve yakındaki bir ağaca çabucak yaklaşıp hızla tırmandı.

Hevmitski ağacın yanından geçerken, ağacın üst dallarında gizlenen sincap canlı ve sevimli bakışlarla Hevmitski'yi izliyordu. Hevmitski biraz ileride takrar durdu.

Önünde durduğu mezar diğerlerinden farklıydı. Siyah mermer bir taşın üzerine kazınmış sarı harflerden, burada 1. Lejyon alayından bir okçunun, 1915'de şehit düşen 1893 doğumlu, Yulyuş Sadzeviç'in yattığını öğrendi. Yıl hesabı yaptı. Bu asker öldüğünde şu an Hevmitski'nin olduğu gibi, 22 yaşındaydı. Adının ve tarihlerin altına bir şiir kazınmıştı. Şiiri okumaya başladı.

KATRANLI BİR PARÇADAN GELİYORMUŞ GİBİ, SENDEN GELİYOR BU GİT GİDE,
YANMIŞ PAÇAVRALAR UÇUŞUYOR ETRAFTA;
ÖZGÜR MÜ OLACAKSIN, BİLMİYORSUN YANARKEN ATEŞTE
SENİN OLANDAN MAHRUM MU KALMALISIN YOKSA?
SADECE KÜL MÜ KALACAK GERİYE VE KARMAŞA,
BİR FIRTINAYLA UÇURUMA YUVARLANAN?
YOKSA IŞILTILI BİR ELMAS MI KÜLÜN ALTINDA,
EBEDİ BİR ZAFERİN TAN AĞARTISI OLAN...

Hevmitski bunun ünlü bir şairin bir şiirinden alındığını düşündü ama bu şiiri kimin yazdığı hakkında hiçbir

fikri yoktu. Şiiri bir kez daha okuyup alçak sesle tekrarladı: "Sadece kül mü kalacak geriye ve karmaşa, bir fırtınayla uçuruma yuvarlanan?" Bu genç meçhul delikanlıdan geriye ne kalmıştı? Sadece kül ve karmaşa mı?

Başını öne eğip dikildi. Buz tutmuş ellerini pardösüsünün ceplerine sokup bu mezarda yatan delikanlıyı düşünürken, uzunca bir süre sonra aslında kendini düşündüğünü fark etti. "Sadece kül mü kalacak geriye ve karmaşa, bir fırtınayla uçuruma yuvarlanan?" Bu sözcükleri aklından çıkaramıyordu bir türlü. Sonunda mezardan uzaklaştı, dip dibe sıralanmış haçların arasından geçerken o iki dizeyi mırıldanıyordu. Bir öncekine benzer dar bir yola çıkıncaya dek mırıldanmaya devam etti. Yolun sonunda kırmızı bir duvar vardı. Mezarlık o tarafta sona eriyordu. O yüzden o bölge, ağaçlandırılmamış boş bir alandı. Rüzgâr dinmişti, bu boş bölgeye de ağaçların arasındaki gibi büyük bir dinginlik hâkimdi. Toprak gece yağan yağmurdan sonra taze nem kokuyordu. O ana kadar gri olan hava, yavaş yavaş aydınlanmaya başlıyordu. Gökyüzü hâlâ bulutluydu ama bulutlar yer yer dağılmıştı.

Kenarda küçük bir bank görüp oturdu. Mezarlığın kırmızı duvarının hemen ardında hafif puslu havada yeşil bulutlara benzeyen, birbirinden uzak, üç devasa kestane ağacı vardı. Ağaçların aralarında kargalar bağırışıyordu. Tam o sırada, anlaşılan biri kargaları ürküttü, sürü halinde hızla ve gürültüyle havalandılar. Havada kısa bir süre kanat çırpıp kara, gürültücü bir bulut halinde epey ilerideki ağaçların üzerine kondular.

Hevmitski yorgunluğuna rağmen bankta uzun süre

oturamadı. Bir huzursuzluk onu kalkmaya zorluyordu. Ayağa kalkıp dar yolda yürümeye devam etti. Duvarın yanından saptığı sırada saat on ikiyi gösteriyordu. Adımlarını hızlandırdı. Çok geçmeden ana yola çıktı. Yol boştu. Mezarlığın öbür tarafına geçti. Aniden durdu. İstemsizce o iki dizeyi tekrarlama ihtiyacı hissetti. Dizelerin içinde kaybolmuştu. Birkaç sözcüğü hatırlıyordu. Kül, karmaşa, uçurum... Sözcükleri fısıldayarak tekrar etti, ama dizeleri tam hatırlayamadı. Sadece bu üç sözcük kalmıştı aklında. Tam geri dönüp o mezarı aramaya niyetlenmişti, bandonun uzaktan gelen boğuk sesini duydu. Bir önceki gün Krıstına ile vedalaşırken, cipten inen Şçuka'yı gördüğünde bedenini saran ezici uyuşukluğu yine hissetti, uzunca bir süre kıpırdamadan durdu. Neden sonra cenaze marşının ağır melodisini net duyabildi. Uyuşmuş bacaklarını dizlerinden kırmaya çalışarak, yolun öbür tarafına geçti ağır ağır. İnsanlar mezarlığın giriş kapısına yığılıyordu. Hevmitski kalabalıktaki üniformalı milisleri hemen fark etti.

Bir ıhlamur ağacının gövdesine dayanıp şapkasını çıkardı. Alnında soğuk terler birikmişti. Bando ağır ağır yaklaşıyor, cenaze marşının artan ritmini mezarlıktaki sessizliğin içine gittikçe daha belirgin bir çınlamayla boşaltıyordu. Hevmitski gözlerini yumdu; o ana kadar hatırlamamaya çalıştığı o ısrarlı ve yapışkan düşünceye artık karşı koyamıyordu. Bu iki insanı kendi elleriyle öldürmüştü. Onları öldürmek istememişti. Bir başkasını öldürmek istemişti. Ama bunun ne anlamı vardı artık? İşlediği bu suçun anlamsızlığı ve rastlantısallığı, gözünde suçu daha da korkunçlaştırıyordu. Kendini hiçbir

şey mazur gösteremezdi. İçindeki ses onu suçluyordu. Andjey'in sözünü ettiği o kör dayanışma mı mazur gösterebilirdi bu yaptığını? Onur ve kendisine ters düşse de ölünceye dek sadakat duygusu mu? İnsanın içinde, tüm bu hakların ve bağların üzerinde, daha sevecen ve daha dirençli bir adalet duygusu olduğunu hissediyordu. Duyduğu şaşkınlıkla birden sarsıldı. Bu olayın sarsıcı dehşetine kapılmadan, iki gece boyunca Krıstına'nın bedenini nasıl sarabilmişti? Ertesi gün Krıstına'nın gözlerinin içine nasıl bakabilmişti cesaretle, onunla nasıl konuşabilmişti, nasıl mutlu olabilmişti öyle? Ona aşkını itiraf etmeye nasıl cüret etmişti? Yaşamındaki her şey, o güne dek farklı bir yolda yürümüştü. Yollardan birinde öldürmüş, öbüründe dostluklar, arkadaşlıklar kurmuş, bir diğerinde rastlantı eseri tanıştığı kızların sevgilisi olmuştu. Ya kurmayı düşündüğü yeni yaşam? Sadece tek bir yaşam olduğunu ilk kez fark ediyordu. Eski ve yeni yaşam diye bir şey yoktu. Yaşamda olan biten hiçbir şey unutulmaz ve hiçbir eylem silinemezdi. Bu durumda ne olacaktı peki? Son günlerde pek çok kez içine düştüğü huzursuzluk anlarında bile, Krıstına kendisine hiç bu kadar uzak ve ulaşılmaz görünmemişti. Aşka borçlu olduğu her şeyi, yine aşk sayesinde yitirmek için âşık olmuştu Krıstına'ya. Bu duygu karmaşası içinde kaybolduğunu, bir çelişki yumağı içinde yuvarlandığını hissediyor, güvendiği o iç sesini ne açık ne de güçlü biçimde duyabiliyordu.

Cenaze alayının başı mezarlığa giriyor olmalıydı çünkü cenaze marşı çalan bandonun sesi çok yakından geliyordu artık. Mezarlığın kapısında toplanan kalabalık iki-

ye ayrılmaya başlamıştı. Kalabalığın içlerinde, düzgün bir sıra halinde ve ağır ağır ilerleyen demiryolu işçileri arasında gümüş renkli çalgılar ışıldıyordu. Bando sustu, etrafa bir sessizlik çöktü. Uzakta bir yerde bir kuş, ince bir sesle tek başına cıvıldıyordu. Cenaze alayı bu sessizlik içinde büyük kara bir güruh halinde, ağır ağır mezarlıktaki ana yola giriyordu. Önce kızıl bayraklar göründü. Arkalarında bir yığın bayrak daha. Bu bayrak yığını kısa süre sonra bu kara insan güruhunun üzerinde yükseldi, sessiz kırmızı bir ışıltıyla dalgalanmaya başladı.

Hevmitski mezarlar arasına geri çekildi. Gayrı ihtiyari şapkasını çıkardı. Cenaze alayı yolda ağır ağır ilerliyor, aynı tempoda atılan farklı adımların yankısı duyuluyordu. En önde demiryolu işçilerinin bandosu vardı. Ardından çelenk taşıyan işçi grubu geliyordu. Genç işçiler. Onların ardından bayraklar geliyordu. Bir yığın bayrak. Bu kızıl bayrak yığınının altında suskun bir kalabalık yürüyordu. Sert, yorgun yüzler... Yaşlılar, gençler... Onların ardından da işçilerin omuzlarında iri, ahşap iki tabut ilerliyordu. Ölen işçilerin kadınlı erkekli küçük bir grup oluşturmuş aileleri tabutların ardında yürüyordu. Onların ardındaysa büyük bir kalabalık vardı.

Hevmitski cenaze alayıyla arasındaki büyük mesafeye rağmen, bu yabancı insan güruhu içinde Şçuka'nın geniş omuzlu, iri silüetini hemen fark etti. Şçuka gözlerini yere indirmiş, bastonuna dayanmış, hafif kamburunu çıkararak ilk sırada yürüyordu. Hemen sonra, önüne birileri geçti.

Bu sırada cenaze alayının başı yan yola sapmıştı. Hevmitski kalabalığın iyice sokulmasını beklemeden,

öbür tarafa, mezarların arasındaki engebeli bir yere geçti. Öldürülen işçilerin gömüleceği yer mezarlığın öbür ucundaydı. Hevmitski ağaçların arasından çıkıp geniş alanın kenarında dikildiğinde, insanların başları üzerinde yükselmiş iki tabut, hazırlanmış mezarlara yaklaşıyordu. Kızıl bayraklar mezarın etrafında yarım daire oluşturmuştu. Hevmitski şapkası elinde, kalabalığa biraz daha yaklaştı. Mezarın olduğu yere sürekli insan akıyordu. Çoğu patika yola sığmıyordu artık. Bu yüzden, yeni açılmış mezarları suskun bir kalabalık halinde çevreleyerek, yandaki mezarların etrafına taşmışlardı. Hevmitski Şçuka'yı gözden kaybetti. Öne doğru çok yavaş ilerleyen iki tabutu görüyordu sürekli. Tabutların çevresindeki kalabalık, uzaktan tabutları sırtlamış gibi görünüyordu.

Hevmitski biraz ileride duran bir milisin bulunduğu tarafa sorgulayan gözlerle baktığını fark edince, kalabalığın arasına karışmak istedi.

Bir an tereddüt etti. Milise yaklaştı.

"Kimin bu cenazeler?" diye sordu alçak sesle.

Görünüşte sıradan genç bir işçi olan milis Hevmitski'ye dikkatle baktı, onu o anda tesadüfen oradan geçen biri sanıp biraz boğuk bir sesle yanıt verdi:

"Faşist canilerin kurbanlarının cenazeleri."

Hevmitski başını sallayıp kalabalığın arkasındaki insanlara yaklaştı. Hemen hepsi güçlü kuvvetli, kaba saba ve yoksul giyimli işçilerdi. Esmerleşmiş olmalarına rağmen renksiz, hoyrat ve yorgun yüzleri kalabalık içinde birbirine o kadar benziyordu ki omuz omuza çalıştıkları ve güçlüklere göğüs gerdikleri yaşam, bu yüzlere yıl-

larca sanki aynı güç ve direnç çizgilerini çizmişti. Dip dibe, omuz omuza, sessizce dikilirken, yaş, boy pos ve giyim kuşam yönünden birbirlerine benziyorlardı. Kenetlenmiş tek bir devasa kitleydiler.

En yakında duran birkaç işçi bir ara Hevmitski'ye baktı. Hevmitski, davetsiz bir misafir olduğunu işçilerin gözlerinden her ne kadar okumasa da, kendini öyle hissetti. Tam o sırada uzaktaki tabutlar oldukları yerde durdu ve görünmez eller tabutları yere indirmeye başladı. Kalabalıkta bir kıpırdanma, bir dalgalanma oldu. Hevmitski bunu fırsat bilip birkaç adım geri çekildi. Taze çimenler üzerinde güneşin ince, cılız bir yansıması belirmişti. Gökyüzüne baktı. Bulutlar gerçekten de dağılıyordu; güneş, hâlâ biraz puslu ve gri gökyüzünde ışıldamaya başlamıştı. Rüzgâr tamamen dinmişti. Hevmitski hiçbir şeyin bulandırmadığı bu sessizlik içinde birden Şçuka'yı gördü. Kazılmış mezardan çıkan toprak tümseğinin üzerine çıkmıştı herhalde çünkü kalabalığa hâkim bir konumdaydı. Şçuka bir süre, iri yarı cüssesiyle kıpırdamadan durdu. Sonunda başını kaldırdı.

"Yoldaşlarım!" diye seslendi.

Sesi dip dibe duran başların üzerinde açık ve güçlü biçimde yükselmişti.

"Üç gün önce," diye güçlü, epey gür sesiyle konuşmaya başladı, "katledilen bu yoldaşlarımızın cesetleri başında sizlerden biri 'Bu insanların Polonya'da daha ne kadar süre öleceklerini' sormuştu bana. Bu soruya tam bir yanıt verememiştim o zaman. 'Bu sizi korkutuyor mu?' diye sormuştum."

Sözcükleri güçlükle buluyormuş gibi ağır ağır konu-

şuyordu. Ama büyük kalabalık çıt çıkarmadan dinliyordu. Bundan daha derin bir sessizlik olamazdı. Hevmitski uzakta durmasına rağmen, bir yığın insan başının üzerinden Şçuka'nın geniş omuzlu silüetini açık seçik görebiliyordu. Adamın iri, tombul yüzünü ve ağırlaşmış, yarı kapalı gözkapaklarını ezbere biliyordu. Gözünü kapasa bile Şçuka'yı görebiliyordu. Başını eğdi. Minik bir hanımböceği sarı bir çiçeğin sapında geziniyordu. Hevmitski o an hiçbir huzursuzluk hissetmiyordu. Sadece bir yorgunluk ve uyuma ihtiyacı duyuyordu. Şçuka'nın gür sesi sanki bir rüyadan sesleniyormuş gibi uzaklardan geliyordu Hevmitski'ye.

"Yoldaşlarım! İnsan sadece bir tek şekilde onurunu ve kendisine duyulan saygıyı yitirir. O da tutsaklık, adaletsizlik, zorbalık ve yozlaşma getiren sahte gerçekler uğruna ölmekle. Kahramanlık, dayanışma, kardeşlik gibi büyük sözcükler söz konusu olduğunda, en korkunç suçların işlendiği o yılları yaşayan bizler, şu soruyu sorarız hemen: Ne uğruna kahramansın? Ne uğruna bir dayanışma içindesin ve kardeşliğe ne gibi bir anlam yüklüyorsun? Bu soruları sormazsak, faşist askerlerin kahramanlığı ile özgürlük uğruna savaşan insanların kahramanlığını aynı kefeye koymuş oluruz. Biz başka bir şey yapıyorduk. Son yıllarda, beraberinde bir aşağılama ve maddi-manevi zarar getirerek, şiddet ve zorbalığa hizmet eden tüm eylemeleri kınıyorduk. Ölüm tehdidi altındaki insanlığı kurtarmak adına, insanları kınıyorduk. Bedelini milyonlarca kurban, yıkılan kentler, yakılan köyler, milyonlarca insanın çektiği acı ve çileyle ödeyerek, insafsızca kınıyorduk. Bugün de," bir an duraksadı ve cümlesini sertçe

tamamladı: "Aynı şeyi yapmak zorundayız. Şu sıralarda düşmanımız yok oluyor. İnsanlığın düşmanı. İnsanlığın yüz karası. Nazilerin gücü yok oluyor. Savaş sona eriyor. Ama hiçbiriniz, savaşın sona ermesinin bizim için savaşın bittiği anlamına geldiğini sanmasın. Polonya için, hatta dünyanın yeni çehresi için verilen savaş daha yeni başlıyor. Bugün, yarın, öbür gün, her birimiz bu savaşta ölebiliriz. Tarih yasaları uğruna, bu toprakların gördüğü maddi-manevi zararı ve adaletsizliği telafi etmek uğruna, kitlelerin tarih yazmasına olanak sağlayan ve bireyi, kendini feda ettiği bir dayanışmanın bağlarıyla güçlü kılan toplumsal ortak yaşam biçimleri oluşturmak uğruna, savunup önlerine çetin bir yol açtığımız bu gerçekler uğruna, içinde bulunduğumuz zamanda büyük bir dönüm noktasında olduğumuzu anlamak istemeyen ya da anlayamayan tüm insanları kınamak zorundayız. Düşman başka bir çehreye bürünmüş olsa da, geçen yıllar boyunca olduğu gibi, yine doğrularımız uğruna kurbanlar vermek zorundayız. Bu sizi korkutmasın, yoldaşlarım! Bu savaşta yalnız değiliz, bu savaşta ölenler de yalnız değiller. Onların inançları bizim inançlarımızdır, onların ölümlerine de tutku dolu bir yaşam anlamı yükleriz. Çünkü sadece, yaşadıkları zamanın tek büyük gerçeğiyle aldatıcı ve çelişkili gerçeklere hizmet edenler ya da bu gerçeklere bir tek kendileri inananlar gerçekten ölürler. Gelecek, bu insanlarla ya sadece alay edecek ve onları kınayacak ya da unutacaktır. Bir dayanışma içinde inancını yoldaşlarıyla paylaşanlar ve tarihin dilini anlayanlar ise gelecekte, insanı ve yurdu için, insanlık için, dünya düzeni için savaşan şanlı askerler olacaklar. İnsana

ve dünyaya duyulan inanç uğruna, insanca bir kardeşlik uğruna katledilen bu iki kardeşimiz şahsında, gerçeğin ve barışın askerlerine hürmet edelim, yoldaşlarım. Ruhları şad olsun!"

Şçuka susunca, sesi havada biraz daha yankılandı. Sonrasında, hareketsiz kalabalığın üzerine bir sessizlik çöktü. Hevmitski, Şçuka'nın söylediklerini hiç dinlememiş olduğunu fark etti. Sadece Şçuka'nın sesini duymuş ve düşünmüştü... Ne düşündüğünü bile hatırlamıyordu. Başını kaldırıp sanki sisler arasındanmış gibi, aşağı indirilen bayrakları gördü.

Acele eden ve cenaze töreninin uzun sürdüğünden yakınan Şifientski, yanına Veyhert ve Pavlitski'yi de alarak mezarlıktan ilk ayrılan oldu. Kısa bir süre sonra Şifientski'nin aracının arkasından Kalitski, Albay Baginski ve Ostrovietsli birkaç soylunun aracı hareket etti. Birkaç milis mezarlığın kapısındaki trafiği düzenliyordu. İşçiler ayrı gruplar halinde mezarlığı terk ediyorlardı. Sadece bir araç, Podgurski'nin aracı en sona kalmıştı. Podgurski, Şçuka ve Vrona ile birlikte hemen hemen en arkada yürüyordu. Şçuka düşünceliydi. Vrona çok yorgun görünüyor, konuşmadan ağır ağır yürüyordu. Mezarlığın kapısına gelmişlerdi, Podgurski Şçuka'ya döndü:

"Sizi nereye bırakayım, otele mi?"

Şçuka olduğu yerde durdu.

"Jelona sokağı nerede? Buradan uzak mı?"

"Uzak değil. Kızıl Ordu Meydanı'na varmadan önceki ikinci yan sokak. Batorı Lisesinin hemen arkasındaki sokak. Orada halletmeniz gereken bir işiniz mi var?"

"Evet."

"Bu durumda aynı tarafa gidiyoruz. Sen işe mi dönüyorsun? " diye Vrona'ya döndü.

"Evet," diye yanıtladı Vrona.

Üçü de aracın yanına geldi. Araca ilk Vrona bindi. Şçuka ayağını tam araca atmıştı, birden vazgeçip geri çekti. Podgurski Şçuka'ya soru sorarcasına baktı.

"Siz gidin," dedi Şçuka.

"Ya siz?"

"Ben yürüyeceğim."

"Yapmayın! Yoruldunuz ama."

"Ben de o yüzden yürümek istiyorum ya zaten. Yürümeyi tercih ederim. Ayrıca, beni bağışlayın, ama biraz yalnız kalmak istiyorum."

Podgurski endişelenmişti.

"Nasıl olur?"

Şçuka gülümseyip Podgurski'nin kolunu dostça okşadı.

"Cipiniz mükemmel ama biri topal da olsa, bazen bacaklarıma güvenmeyi severim ben. Hoşçakalın!"

Podgurski araca binerken Kossetski'yi hatırladı.

"Yoldaş Şçuka!" diye seslendi Şçuka'nın arkasından.

Şçuka durdu.

"Öğleden sonra Kossetski'nin sizi ziyerete geleceğini unutmadınız, değil mi?"

"Tabii ki unutmadım."

"Ne yapmayı düşünüyorsunuz?"

Şçuka bir an düşündü.

"Bakarız."

Şçuka çok geçmeden 3 Mayıs Bulvarı'na vardı. Bulvara saptığı sırada, Podgurski ve Vrona'nın içinde bu-

lunduğu araç yanından geçti. Araca el sallayıp düşünceli bir halde ağır ağır yürümeye devam etti. Hevmitski, Şçuka'nın yirmi-otuz adım arkasından geliyordu.

Jelona sokağındaki yedi numaralı bina, ön yüzünde pek çok mermi izi taşıyan, büyük bir avluya sahip, üç katlı, kiralık bir taş binaydı. Kapısında binada yaşayanların adları yazmadığı için, Şçuka kapıcıyı bulmak zorunda kaldı. Fazla içmekten kan çanağına dönmüş gözlerini kırpıştıran dağınık saçlı ve uzun boylu kapıcı, Şçuka'ya, Profesör Şretter'in son kanattaki ikinci katta oturduğunu söyledi. Taş binanın bombalarla parçalanmış orta bölümü harabeye dönmüştü.

Merdiven ahşap, kirli ve karanlıktı. Pencerelerinde çerçeve yoktu. Duvarların sıvaları dökülmüştü. Merdiven boşluğunu kekremsi bir sabunlu su kokusuyla karışık yoğun bir lahana kokusu kaplamıştı. Şretterlerin oturduğu dairenin kapısına raptiyeyle profesörün kartviziti tutuşturulmuştu.

Şçuka zili iki kez çaldı. Kapıyı kimse açmadı. Daire, boş izlemini veriyordu. Zili üçüncü kez çaldığında, kapının ardında huzursuz fısıldamalar duyuldu. Sonunda içeriden korkmuş bir kadın sesi geldi:

"Kim o?"

"Profesör Şretter ile görüşmek istiyorum," diye yanıtladı Şçuka.

Bir sessizlik oldu. Biri ağır ağır merdivenden çıkıyordu. Birinci katta durdu. Kapının ardından yine fısıldamalar duyuldu.

Şçuka, biraz sinirlenerek, "Profesör evde mi?" diye sordu.

Görünüşe bakılırsa, Şretter evde yoktu.

"Bayan Şretterova evde mi peki?"

"Çıktı," diye yanıtladı kapının arkasındaki aynı kadın sesi. "Evde kimse yok."

"Profesörün kız kardeşi de mi yok?"

Fısıltılar bu kez biraz daha uzun bir süre devam etti. Bu durum Şçuka'yı eğlendirmeye başlamıştı.

"E, evde mi?" dedi Şçuka dostça.

"Evde," diye yanıt geldi sonunda. "Ama yatıyor."

"Biliyorum," diyerek, sanki yüz yüze bir konuşma yapıyormuş gibi başını salladı Şçuka. "Aslında, profesörün kız kardeşiyle görüşmek istiyordum ben. Lütfen ona, Ravensbrück hakkında konuşmak isteyen birinin geldiğini söyleyin."

"Ne hakkında?"

"Ravensbrück. Ravensbrück Toplama Kampı hakkında."

Şçuka'nın açıklaması bir güven uyandırmış olmalıydı ki kısa süreli bir fısıldamadan sonra kadınlardan biri ağır adımlarla içeri gitti. Şçuka evdeki bu uygulamaya alışmıştı, kapı açılıncaya dek sabırla bekledi. Bir şeyler öğrenebileceğine dair büyük bir ümidi de yoktu aslında. Bir hayal kırıklığı daha yaşamaya hazırlamıştı kendisini.

Birinci katta birisi kapıyı açtı ve o ana dek olduğundan daha güçlü bir sabunlu su kokusu yayıldı etrafa.

"Kimi aramıştınız?" diyen gür bir kadın sesi duyuldu.

"Hiç kimseyi," diye yanıtladı merdivende duran adam. "Bir tanıdığımı bekliyorum."

İçeriden gelen sesler, Şçuka'nın, kapıda uzun süre beklemeyeceği umudunu güçlendirmişti. Kısa bir süre

sonra kapının anahtarı iki kez tıkırdadı, zinciri şıkırdadı ve kapı ardına kadar açıldı.

Şçuka'nın durduğu antre loş ve eski eşyalarla doluydu. Üzerinde rengi atmış pamuklu mavi bir sabahlık bulunan kısa boylu, şişman bir kadın, kapıda o kadar uzun bir süre beklettikleri için Şçuka'dan özür dilemeye başladı. Şçuka, kadının, çok temkinli davranmak gerektiği konusunda bir süre gevezelik etmesine izin verdi, sonunda sözünü kesmek zorunda kaldı:

"Profesörün kız kardeşiyle görüşebilir miyim?"

Kadın karmaşık cümlesini yarıda kesti, alınmıştı, sarkık yanaklı köşeli yüzü asıldı.

"Buyurun!" diyerek, koridorun sonundaki kapıyı gösterdi. "Orada."

Oda loş ve mobilyalarla öylesine tıka basa doluydu ki Şçuka içeri girme konusunda bir an tereddüt edip odanın kapısında dikildi. Yan yana duran iki büyük yatak, dolap, komodin ve eski moda aynalı bir konsol...

"Buyurun beyefendi," dedi, odanın içinden bir ses.

Şçuka kapının yanında, duvarın dibindeki büyük kanepeyi o anda fark etti. Kanepede düz taranmış kır saçlı, sıska ve ufak tefek bir kadın yatıyordu. İlk bakışta ihtiyar bir kadın izlenimi verdi Şçuka'ya. Ama kadına biraz daha yaklaşınca, kırk yaşından fazla olamayacağını fark etti. Kadının hiç kuşkusuz bir zamanlar güzel olan gözlerinin yumuşak ve dostane bakışı Şçuka'ya takılmıştı.

"İyi günler Beyefendi," diyerek, derisi neredeyse şeffaflaşmış sıska elini Şçuka'ya uzattı. "Geldiğinize çok sevindim."

Kadının bu içtenliği Şçuka'yı biraz şaşırttı.

"Böyle habersiz geldiğim için beni bağışlayın," dedi. "Kardeşiniz benden söz etmiş miydi size? Cumartesi günü tesadüfen karşılaşmıştık..."

"Biliyorum. Oturun, lütfen."

Şçuka gözleriyle bir sandalye aradı. Konsolun önündeki sandalyeyi kanepenin yanına çekip oturdu. Aniden büyük bir yorgunluk hissetti. Ne demeye gelmişti buraya? Tanımadığı bu yabancı kadının dostça ve sorgulayan gözlerle bakması Şçuka'yı sinirlendirmeye başlamıştı. Hiçbir şey hissettiği sıkkınlığı dindirmiyor, bu gereksiz ziyaretin bu atmosfer içinde geçebileceğinden korkuyordu.

"Aynen gözümde canlandırdığım gibisiniz," dedi kadın aniden.

Şçuka, ağırlığından usandığı göz kapaklarını kaldırdı.

"Anlayamadım..."

"Maria bana sizden çok bahsetmişti. Beni bulmanız ne kadar tuhaf."

Şçuka uzunca bir süre konuşamadı.

"Karımı tanıyor musunuz?" diye sordu sonunda sessizce.

Kadın, başıyla onayladı.

"Aynı bloktaydık. Yaklaşık iki yıl boyunca."

"Ah, evet!"

Şçuka bulmayı bu kadar çok istediği insanla, ümidini bütünüyle yitirmiş olduğu bir anda basit bir görüşme sayesinde karşılaştığına inanamıyordu. Demek bu kadın Maria'yı tanımış, onunla kamptaki yaşamı paylaşmış, onun sesini duymuş, onunla birlikte olmuştu, öyle mi?

Kadın, Şçuka'nın neler düşündüğünü fark etmişti anlaşılan.

"Buraya gelirken, karınızı tanıyan biriyle görüşeceğinizi ummuyor muydunuz, yoksa?"

"Hayır. Demek, karımla birlikteydiniz..."

Şçuka soru sorması gerektiğini hissediyordu ama yalnızken kendine sorup durduğu onca sorudan bir tanesi bile gelmiyordu aklına. İlk önce neyi sormalıydı? Maria'nın kamptaki yaşamı nasıldı? Nasıl ölmüştü?

"Maria çok cesurdu," dedi kadın.

Şçuka söyleyecek hiçbir şey bulamadı.

"Öyle mi?" diyebildi sadece.

Kadının ne söylediğini anlamak için büyük bir çaba sarf etmesi gerekiyordu. Bitkin ve bir çocuğunki kadar ufak yüzünü, yumuşak bakışlı gözlerini görüyor, sesini duyuyordu ama uzunca bir süre boyunca söylediği tek bir sözü bile anlayamadı. Kadının Maria'dan söz ettiğini ancak bir süre sonra fark edebildi. Sözünü kesmeden dinledi; gözlerini yummuş, iri ellerini dizlerinin üzerine koymuştu. Demek yanılmamıştı. Her şey tam tahmin ettiği gibiydi. Tahminleri doğru çıkmıştı. En zor zamanlarda kendisine insancıllığıyla pek çok kez destek veren, insanlara duyduğu lime lime inancı kendisine geri getiren sevdiği kadın, çok uzak bir dünyadan geliyormuş gibi, yitik bir geçmişten dönüp gelmişti kendisine. Sevdiği kadın hiç değişmemiş, sonsuza dek ayrıldığı günkü gibi kalmıştı. Yazgıları bir olan kadın tutsaklar için bir nimetti. Onun sayesinde, sakinliği, iyiliği, kendini feda edişi, zafere inancı sayesinde pek çok kadın ölmekten kurtulmuştu.

Sevilmişti.

Şçuka son dönemde kendisine sürekli azap veren o soruyu, Maria'nın nasıl öldüğünü sormak istedi bir an. Ama hemen vazgeçti. Maria ölmüştü. Nasıl öldüğünün ne önemi vardı artık? En kötü günleri paylaştığı insanların anılarında, kuşku ve umutsuzluktan kurtardığı kadınların anılarında yaşıyordu. Önemli olan buydu. Ölürken, o yalnız son anında neler hissetmişti acaba? Şçuka birden uzun zamandır hissetmediği bir huzur hissetti ve mezarlıkta yaptığı konuşmada, yürekten inanmadığı ve umut beslemediği tek bir söz bile söylemediğini düşündü.

Hevmitski sırtını merdiven tırabzanına dayayıp içinden altmışa kadar yavaş yavaş saymaya karar verdi. Her bir sayının üzerine basa basa saymaya çalışıyordu... Beş, altı, yedi... Birinci kattaki dairelerden birinin kapısı açıktı. Birisi yıkadığı çamaşırları çırpıyordu... On bir, on iki, on üç... Hevmitski farkında olmadan hızlı saydığını fark etti. Yavaş yavaş saymaya başladı hemen. Basamaklarda bir kömür parçası duruyordu. Duvarın, sıvası epey çatlamış bir bölümünün kenarında bir örümcek dolaşıyordu... Yirmi dört, yirmi beş... Sağ elindeki tabancanın soğuk ve pürüzsüz metalini hissediyordu. Örümcek, sıvanın tamamen döküldüğü yerde birden durdu. Hevmitski yine çok hızlı ve sayıları yutarak saydığını fark etti... Otuz bir, otuz iki... Bu rutin ve mekanik ritim gittikçe daha büyük bir dinginlik veriyordu. Avlunun ilerisinden bir gramofonun sesi geliyordu... Kırk üç, kırk dört... Ünlü bir vals çalıyordu gramofon. Eski bir plaktı bu, hışırdayıp ara sıra takılıyordu... Kırk

sekiz... Örümcek gözden kaybolmuştu. Nereye kaybolmuştu? Hevmitski örümceği bir türlü bulamadı. 'Örümceği bulamazsam, bu iş yatar,' diye düşündü... Elli iki, elli üç... Duvara dikkatle göz gezdirdi. Örümcek ortalarda yoktu. Nereye kaybolmuş olabilirdi? Elli sekiz, elli dokuz... Aniden örümceği gördü. Örümcek tekrar duvardan aşağı iniyordu... Altmış!

Kurumuş dudaklarını diliyle ıslatıp basamakları çıkmaya başladı. Yedi basamak saydı. Haftanın yedi günü. Yedi sayısı başka bir şey çağrıştırmadı. Zili çaldı. Tabii! Yedi bolluk, yedi kıtlık yılı. Yedi büyük günah ve yedi sakrament.[36]

Kapının ardından ayak sesleri geldi.

"Kim o?"

"Elektrik kurumundan geliyorum," dedi Hevmitski.

Şçuka'nın kapıda ne kadar uzun süre dil döktüğünü aşağıdan duyduğu için, benzer bir duruma hazırlamıştı kendisini. Ama yaptığı açıklama etkili olmuş olmalıydı ki zinciri çıkarılmadan aralanan kapıda yaşlı bir kadının yüzü belirdi.

"Yine mi elektrik? Cuma günü faturayı getirmişlerdi ama."

Hevmitski kibarca gülümsedi.

36- Hristiyanlıkta yedi büyük günah ve yedi sakrament (kutsal ayin) vardır.
Yedi büyük günah: Şehvet, Bencillik/Cimrilik, Açgözlülük, Kibir/Gurur, Tembellik, Nefret, Kıskançlık.
Katolik ve Ortodoks hıristiyanlardaki yedi sakrament: Vaftiz (arınma), Komünyon (ekmek ve şarap ayini), Konfirmasyon (topluluk önünde imanı açıklama ayini), Günah çıkarma (itiraf ve takdis), Son yağ sürme (ölüm halindekileri kutsama), Ordinasyon (ruhani görevler), Evlilik. (ç.n.)

"Sadece sayacı kontrol edeceğim, hanımefendi."

"Felka!" Dairenin içinden ikinci bir kadın sesi geldi. "Kimmiş?"

"Elektrik kurumundan," diye yanıtladı kapıyı açan kadın.

Hevmitski görünüşüyle güven uyandırmıştı anlaşılan. Kadın zinciri çıkarıp kapıyı açtı. Hevmitski etrafa sakince bir göz attı. Antre loş ve dar bir koridordan ibaretti. Bir dolap ve birkaç sandık koyulmuştu, koridorun sonunda bir kapı vardı. Girişin hemen sağında mutfak kapısı açıktı. Öbür kadın lavaboda, elinde büyük bir kalbur tutuyordu. Evde bulunan diğer insanların duymaması için sessiz davranmak gerekiyordu. Örümcek yalan mı söylemişti, yoksa doğru mu?

"Sayaç şurada," dedi kadın.

Tam o sırada kadının kâküllü geniş yüzü, sarı-gri bir renk aldı.

"Ses çıkarmayın," dedi Hevmitski, alçak sesle.

Eliyle mutfağa girmelerini işaret etti. Kapıyı açan kadın daha yerinden kıpırdamadan, tıknaz olan öbür kadın elindeki kalburu tencerenin üzerine bırakıp mutfak kapısında dikildi.

"Sen..." diye söze başladıysa da, lafını bitiremedi.

Hevmitski, dişlerinin arasından, "Çabuk olun!" diye tısladı.

İki kadın da panik içinde geri çekildiler. Korkudan dillerini yutmuşlardı. Beti benzi atmış yüzleri, fal taşı gibi açılmış gözleri ve titreyen dudaklarıyla o kadar komik görünüyorlardı ki Hevmitski gülmekten kendini alamadı.

"Korkmayın," dedi Hevmitski kibarca. "Size bir şey yapmayacağım. Benim işim az önce gelen adamla."

Mutfağa girip etrafa bakındı. Bir kapı ilişti gözüne, kapıyı açtı. Bir kilerdi. Harika!

"Haydi, girin içeri. Çabuk."

Kadınları kilere soktu. Zar zor sığabildiler. İki küçük demet gibi birbirlerine sokularak duruyorlardı ve bir baykuşunki gibi yuvarlak gözlerine bir afallamışlık çakılıp kalmıştı. Başlarının hemen üzerindeki rafta bir parça domuz yağı duruyordu. Hevmitski kapıyı kapatıp kilitledi. Bir sessizlik oldu. Mutfakta yapacak işi kalmamıştı. Antreye geçti. Sandıklar, valizler ve bir dolap vardı. Nereden bulmuşlardı bunca büyük ve biçimsiz eşyayı? Bir kapı gördü. Daha sonra ikinci bir kapı daha. İkinci kapının ardından bir kadın sesi geliyordu. Emin olmak için ilk kapıyı açtı önce. Oda boştu. 'Her şey yolunda gidiyor! Örümceğin sayesinde,' diye düşündü.

Hevmitski avludan geçiyordu, arkasında zayıf bir kadın çığlığı duydu. Tam anlayamasa da, kadının 'imdat' diye bağırdığını fark etti. Avlu ve girişte kimsecikler yoktu. Sokağa çıkıp ağır adımlarla 3 Mayıs Bulvarı'na doğru yürümeye başladı. Bir fayton, çukurlu yolda tangırdayarak ilerliyordu. Hava ısınmıştı. Güneş parıldıyordu. Serçeler caddede, at dışkıları etrafında yüksek sesle cıvıldaşıyordu. Genç bir kadın, bir puseti iteliyordu. Köşedeki bir evin önünde, mobilya yüklü bir at arabası vardı. Hevmitski evin duvarına dayalı oval bir aynada ayakkabılarına baktı. 3 Mayıs Bulvarı üzerinde ortaokul, lise öğrencileri toplanmıştı. Saatine baktı. İkiyi altı geçiyordu.

Kısa bir süre sonra Kızıl Ordu Meydanı'nda çıkmıştı. Bavabanoviç kafesinin verandasında sadece birkaç kişi oturuyordu. Meydandan geçip yan sokaklardan birine saptı. Derli toplu taş evlerin önünden geçti. İleride çitle çevrilmiş boş bir alan, bu alanın arkasında da tek katlı uzun bir baraka vardı. Hevmitski barakanın girişine bir göz attı. Giriş, bir tarafında bir bahçe ve ilerisinde fabrika binaları bulunan geniş bir avluya açılıyordu. Hevmitski avluda kenarda duran badanalanmış ahşap bölümü kolayca buldu. İçeri girdi, kapıyı çengeliyle kapatıp tuvaletini yaptı, sonra pardösüsünün cebinden tabancasını çıkarıp tuvalet deliğine attı.

Tekrar sokağa çıktığında, bir şeyler içme isteği hissetti. Boğazı kurumuş, dudakları kavrulmuştu. Kızıl Ordu Maydanı'na geri dönüp köşedeki büfenin önünde bir dikişte büyük bir bira içti. Sonra, pazar alanına kestirmeden giden tarafa saptı. Pazar alanına vardığında, meydanın geniş bir bölümünü kaplayan büyük bir kalabalık gördü. Tezgâhların arasından geçip kenarda duran ilk adama yaklaştı:

"Ne oldu?"

Küçük bir sakalı ve hasır şapkası olan yaşlı adam omuzlarını silkti. Ne olduğunu bilmiyordu. Orada, başkaları da durduğu için duruyordu. Ama biraz ileride, bisikletine dayanmış duran toy bir delikanlı, Hevmitski'nin sorusunu duymuştu.

"Hoparlörlerden özel bir ilan verecekler galiba," diye açıkladı delikanlı. "Savaş sona ermiştir kesin."

Hasır şapkalı adam yüzünü buruşturup alaycı bir hareketle elini salladı ve oradan uzaklaştı.

"Şimdi başlarlar ilanı vermeye," dedi delikanlı.

Gelip geçenler de kalabalığa katılıyor, kalabalık gittikçe büyüyordu. Aniden hoparlörler cızırdadı.

"*Dikkat! Dikkat!*" Konuşanın gür sesi, toplanmış kalabalığın üzerine yayıldı. "*Polonya Varşova Radyosu ve tüm Polonya radyo istasyonları önemli bir ilanı sunar. Bugün, 8 Mayısta, Almanya'nın enkaz halindeki başkenti Berlin'de, Almanya Genel Kurmay Başkanlığı tarafından Almanya'nın kayıtsız şartsız teslimiyet anlaşması imzalanmıştır. Söz konusu anlaşmayı, Almanya Genel Kurmay'ı adına Keitel, Friedeburg ve Stumpf imzalamıştır.*

Anlaşmayı Sovyetler Birliği adına, Kızıl Ordu Genelkurmayı'nın verdiği yetkiyle Mareşal Zukow, müttefikler adına, Müttefik Güçler Başkomutanı'nın verdiği yetkiyle Hava Kuvvetleri Komutanı Mareşal Tedder imzalamıştır. Amerika Birleşik Devletleri Stratejik Hava Kuvvetleri Komutanı General Spaats ve Fransız Ordusu Başkomutan'ı General Delattre de Tassigny anlaşmanın imzalanması sırasında tanık olarak hazır bulunmuşlardır."

Kalabalık, söylenenleri sessizce dinliyordu. Hiç kimse kıpırdamıyordu. Yoldan gelip geçen herkes, ilanı duyduğu anda olduğu yerde duruyordu. Araçlar da duruyordu. Kısa bir korna sesi sessizliği bozdu.

"*Yarın,*" diye konuşmaya devam etti hoparlördeki ses, "*Avrupa'da barışın ilk günü olacaktır. Polonya ve dünyanın tüm ulusları Nazi Almanyası'nın bozguna uğrayışını, dünyanın en korkunç tiranlığının çöküşünü, tüm savaşların en korkuncunun zaferle sonuçlanışını ve sürekli bir barış, özgürlük ve mutluluk döneminin*

başlayışını törenlerle kutlayacaktır. Polonya ulusunun ve onun büyük müttefiklerinin Alman işgalciye karşı, demokrasinin nazizm ve faşizme karşı, özgürlük ve adaletin esaret ve anarşiye karşı kazandığı zaferin ebedileştirilmesi amacıyla, Bakanlar Kurulu, bugün yayınladığı bir bildiriyle, 9 Mayıs tarihini ulusal özgürlük ve zafer bayramı ilan etmiştir."

Konuşmacı susunca, meydanı kaplayan sessizlik içinde ulusal marşın melodisi çınlamaya başladı. İnsanlar şapkalarını çıkardılar. Ulusal marş bittikten sonra uzunca bir süre hiç kimse yerinden kıpırdamadı. Sonunda yavaş yavaş ve yine sessizce dağılmaya başladılar.

Tombul otel kâtibi Monopol'in kapısında dikiliyordu.

"Savaş bitti," dedi Hevmitski.

Otel kâtibi gürültüyle burnunu çekti. Gözlüğünün ardında gözlerinin kızarıklığı fark ediliyordu.

"Bunu Varşova yakılıp yıkılmadan önce duymuş olsaydık ya..."

"Ya evet!" dedi Hevmitski.

Odasının anahtarını alıp yukarı çıktı. Önce tuvalete gitti. Çieşkovski adına düzenlenmiş sahte kimlik belgesini ceketinin cebinden çıkarıp küçük parçalar halinde yırttı ve klozete atıp sifonu çekti. Bazı kâğıt parçaları hemen yok olmadı. Bu yüzden, biraz bekleyip sifonu tekrar çekti. Su, geriye kalan tüm kâğıt parçalarını da alıp götürdü bu kez.

Odasına girip kapıyı kilitledi. Pardösüsünü, şapkasını çıkarıp elbiseleriyle yatağa attı kendini. Hemen uykuya daldı.

Antoni Kossetski odasından çıkıp mutfağa göz attı.

"Hanımefendinin nerede olduğunu biliyor musun, Rozalya?" diye sordu mutfak kapısında.

"Buradayım, buradayım," dedi mutfağın köşesinden Bayan Alitsya.

Kossetski antreye geçti. Bayan Alitsya çok endişeli görünüyordu, kocasının arkasından seğirtti, pardösüsünü giymiş, şapkasını takmış olduğunu görünce şaşırdı.

"Dışarı mı çıkıyorsun?"

"Evet," dedi Kossetski, sakince. "Çok oturdum evde. Biraz temiz hava almam lazım."

"Ah, nihayet!" diye sevindi Bayan Alitsya. "Bak, göreceksin, nasıl iyi gelecek sana. Akşam yemeğine gelirsin, değil mi?"

"Tabii! Saat kaç şimdi? Daha beşe geliyor."

Bayan Alitsya kocasını kapıya kadar geçirdi.

"Biliyor musun, şu sürekli damlatan mutfak musluğunu tamir ettirmek için tamirciyi çağırmıştım dün. Sanki tamir etmiş gibi, yüz zvotı aldı benden ama musluk hâlâ damlatıyor. Ne biçim insan bunlar! Artık kimseye güvenilmiyor."

Kossetski bir an düşündü.

"Tekrar çağır."

"Tamirciyi mi? Yüz zvotı daha alsın diye mi?"

"Bakarız. Ben onunla konuşurum."

"Sen mi?"

"Elbette, ben."

Bayan Alitsya o kadar şaşırdı ki bir şey söyleyemedi. O sırada Kossetski kapıyı açıp evin önüne çıktı. Sabahki bulutlar tamamen dağılmıştı, güneş gökyüzünde parıldıyordu. Hava temiz ve berraktı.

"Ne güzel bir hava! Bak, leylaklar açacak."

Kossetski dönüp villanın harap olmuş duvarlarına yaklaştı ve dikkatle inceledi. Bayan Alitsya bunu hemen fark etmişti.

"Görüyor musun, evimiz ne hale geldi..."

"Üzülme. Her şey zamanla yoluna girecek."

Bayan Alitsya kocasına ne olduğunu, onu neyin böyle umulmadık derecede değiştirdiğini anlayamıyordu. Birden hüzünlendi.

"Biliyor musun?"

"Ne oldu?"

"Aklım Andjey'de..."

"Ah!" diyerek elini salladı Kossetski.

"Gitmesine izin vermekle iyi mi yaptık, acaba?"

"Andjey çocuk değil, canım. Yetişkin bir insan o. Ne yaptığını bilir. Ben onun yaşındayken, uzun zamandır yalnız yaşıyordum ve çok çalışıyordum. Şimdiye kadar çalışmanın değerini öğrenemediyse, bu saatten sonra biz öğretemeyiz artık."

"Ama," diye Andjey'i savunmaya çalıştı Bayan Alitsya, "hiç de normal olmayan koşullarda yetiştiğini unutuyorsun..."

"İyi ya işte. Bu koşullar onu güçlendirmiş ve sorumluluk almayı öğretmiştir. Ben de güç koşullar altında yetiştim. Durumu abartmamak lazım. Olan oldu bir kere, sürekli bunu düşünmemeliyiz. Kuşkulu yollardan kolay para kazanmak, öğrenim görmeden, çalışmadan aylak aylak yaşamak istiyorsa, kendi bileceği şey. Seçeceği yolu kendisi belirleyecek.

"Belirleyebilir mi dersin?" diye mırıldandı Bayan Alitsya. "Son günlerde öyle tuhaf ki..."

"Sevgili Alitsyacığım," diyerek karısının elini tuttu Kossetski, "vicdanı rahatsız her insan biraz tuhaftır.

Kossetski küçük bahçe kapısında durup geri döndü.

"Rozalya'yı tamirciye göndermeyi unutma."

Antoni Kossetski eskiden olduğu gibi enerjik adımlarla ve dimdik sokağın aşağısına yürüdü. Savaş sona ermişti işte! Yaşam, normal görev ve ilkelerine geri dönmüştü. İnsanlar normale dönmüş bir yaşam hakkı kazanmışlardı. Peki ya geçmiş? Geçmişi bugünden itibaren kendi yazgısıyla, her şeyiyle, insanların çektiği acılarla ve yaptıkları hatalarla baş başa bırakmak gerekiyordu. Barışın ilk günü geçip giden günlerin üzerine kendiliğinden bir çizgi çekmişti. İnsanın savaş zamanında değil, şu anda kim olduğu önemliydi. Savaş, önce ölçütleri, sonra barışı ortadan kaldırmıştı. Şçuka ile bu ruh hali içinde konuşmayı düşünüyordu. Şçuka sağduyulu ve gerçekçi bir insansa, onun da görüşleri bu yönde olacaktı.

Yolda birkaç tanıdığına rastladı. İki gün önce yolda görseler, çoğunun büyük ihtimalle kendini tanıyamayacağını hissediyordu. Ama bugün yine eskiden gösterdikleri saygıyı göstererek selamlıyorlardı hemen kendisini. Buna şaşırmadı. Evden çıkmadan önce, pardösüsünü giyip şapkasını taktıktan sonra, aynanın karşısına geçmiş ve aynadaki yansımasında, toplama kampına gitmeden önceki halini, erkeksi bir yüze ve çıkık bir alna sahip, gözleri cesur bir ifade taşıyan, boylu poslu, orta yaşlı, kendisine iyi bakan o adamı görmüştü. 'Yaşama bağlanma duygusunun, ahlâkın temeli olup olmadığını kim bilebilir?' diye düşünmüştü o an.

Onca yıldır görmediği pazar alanı, hareketliliği, insan ve araç trafiğiyle şaşırtmıştı Kossetski'yi. Savaştan önceki haliyle kıyaslandığında, aradaki fark hayret vericiydi. İnsanlar yoksul ve solgun, evler bakımsız görünüyordu; savaş pek çok iz bırakmıştı üzerlerinde; etrafta sadece, üzeri tozla kaplanmış, miadı dolmuş askeri araçlar, kaldırımlarda da çöpler vardı. Tüm bu pisliğin yanı sıra, her yandan büyük bir sefalet, gürültülü bir yaşam akıyordu. Evlerde kırmızı-beyaz bayraklar dalgalanıyordu. Hoparlörlerde 'Yıldızlı sancak altında' adlı eski bir marş çalıyordu.

Monopol'de de büyük bir bayrak asılıydı. Kısa boylu, tombul otel kâtibi, içeri giren Kossetski'ye gözlüğünün ardından baktı. "Savaştan önceki müşterimiz gelmiş!" diyerek karşıladı yargıcı.

"Mühendis Şçuka hangi odada kalıyor?" diye sordu Kossetski. "On sekiz numara mıydı?"

Otel kâtibinin yüzünde bariz bir hayal kırıklığı belirdi.

"Kalıyordu," diye homurdandı.

"Nasıl yani? Otelden ayrıldı mı?"

Otel kâtibi anlamlı bir şekilde elini salladı.

"Ne oldu?" dedi Kossetski, anlamamıştı.

"Temizlediler onu."

Kâtip, konunun kapandığını düşünüp bankoda duran mektupları ayırmaya koyuldu. Kossetski bir süre, farklı renk ve biçimlerdeki zarflara baktı.

"Ne zaman oldu bu?" diye sordu.

Otel kâtibi Kossetski'ye yaklaşarak, gözlüğünü düzeltti.

"Bugün."

Kossetski bir an düşünceli bir halde, öylece dikildi, sonunda arkasını dönüp çıkışa doğru ağır ağır yürümeye başladı. O sırada, lobinin ilerisinde, oturduğu koltuktan kalkan Podgurski'yi fark etti. Çabucak yanına gitti.

"Ne oldu? Duyduklarım doğru mu?"

"Doğru," dedi Podgurski.

"İyi de, kim öldürmüş onu? Nerede öldürmüş?"

"Kim mi? Hep aynı insanlar."

Sorgulayan gözlerle Kossetski'ye bakarak:

"Ben de sizi bekliyordum."

"Beni mi?"

"Evet. Sizinle konuşmak istiyorum."

"Tabii. Nerede, burada mı konuşalım?"

"Hayır. Teşkilat binasına gidebiliriz; yakındır, pazar alanının öbür tarafında."

"Harika!"

Pazar alanını hiç konuşmadan yürüdüler. Teşkilat binasının kapısında makineli tüfekli milis erlerinin önünden geçtiler.

Podgurski Kossetski'yi birinci katta, birkaç büyük ve yüksek tavanlı odanın önünden geçirdi. Odalar asker ve sivillerle doluydu. Daktilo tıkırtıları insan seslerine karışıyordu. Yine geniş olan son oda boştu. Odada hemen hemen hiç mobilya yoktu. Bir masa ve birkaç sandalye vardı sadece. Pencereleri pazar alanına bakıyordu.

"Bu bina savaştan önce ne binasıydı?" diye sordu Kossetski, hatırlayamamıştı.

Podgurski açık pencereyi kapattı.

"Bu bina mı? Kent müzesiydi. Naziler zamanında da jandarma karakoluydu."

"Evet," diyerek başını salladı Kossetski. "Müzedeki eserler yok edilmiştir kesin, değil mi?"

"Evet."

Kossetski masanın yanına bir sandalye çekip oturdu ve soran gözlerle Podgurski'ye baktı. Podgurski pencerenin önünde dikiliyordu. Bitkin ve bezgin görünüyordu.

"Sizi dinliyorum."

"Sizinle ne hakkında konuşmak istediğimi tahmin ettiğinizi sanıyorum, öyle değil mi?

"Elbette," dedi Kossetski, sakince. "Tahminle kalmıyor, zaten biliyordum."

"Bu da ne demek?"

"Mühendis Şçuka size ne anlattı?"

"Hakkınızdaki her şeyi."

"Ne bağlamda?"

Podgurski aniden kıpırdandı.

"Ne bağlamda olduğunu bilmiyor musunuz, yani? İnsanların gözlerine bakmaya hâlâ nasıl cüret edebildiğinizi ben mi anlatacağım size? 'Siz' mi? Ne iğrenç bir hitap oluyor bu size!"

Kısa bir süre bir sessizlik oldu. Podgurski aniden Kossetski'ye yaklaştı.

Daha sakin bir tonla, "Aslında, bu sizin sorununuz," dedi. "Benim sorunuma gelince: size sadece yoldaş Şçuka'nın açıklamalarına dayanarak, konunuzu bugün emniyet müdürlüğüne ileteceğimi söyleyebilirim."

Kossetski hiçbir şey söylemedi.

"Söyleyeceklerinizin hepsi bu mu?"

"Evet."

Podgurski arkasını dönüp pencerenin önüne gitti.

"Bana söyleyeceğiniz başka bir şey yok mu?" diye sordu Kossetski.

Podgurski bir şey söylemedi.

"Peki. O halde, birkaç şey söylememe izin verir misiniz?"

"Sizi dinliyorum," diye mırıldandı Podgurski.

"Pencereden bakmak zorunda mısınız? İnsanların sırtına bakarak konuşmaya alışkın değilimdir."

Podgurski döndü.

"İnsanları sırtından vurmaya mı alışkınsınız yoksa?"

Kossetski, Podgurski'yle göz göze geldi.

"Elbette," diye yanıtladı. Sakindi. "İnsanın nelere alışabileceğini hayal bile edemezsiniz. Sanırım, bir şeyi anlamıyor ya da anlamak istemiyorsunuz. Savaş, hele son yaşadığımız, insanda çok farklı şeyler ortaya çıkarıyor. Birilerini kahraman, birilerini suçlu yapıyor. Katılıyor musunuz buna?"

Podgurski yanıt vermedi. Masanın arkasında, iki elini masaya dayamış ve biraz eğilmiş, dikiliyordu.

"Yanıt vermek istemiyor musunuz?" diye sordu Kossetski.

Podgurski başını kaldırdı. Alçak sesle, "Sanırım, sizi buraya neden getirdiğimi kavrayamadınız," dedi. "Savaş sırasında kimin, hangi nedenlerle kahraman olup olmadığını tartışmak için getirmedim sizi buraya, anladınız mı?"

Kossetski başını hafifçe eğdi.

"Kesinlikle. Nitekim beni yanlış anladığınızı söylemek zorundayım. Sizinle tartışmaya hiç niyetim yok. Ama kişisel olarak benimle ilgili bazı gerçekleri öğren-

dikten sonra benim bakış açımı anlamanızı istiyorum."

"Bunları mahkemede anlatırsınız."

"Sizin de şu anda yaptığınız beni yargılamak değil mi sanki?" dedi Kossetski. "Hayır, beni dinlemek zorundasınız. Eskiden beri süre gelen tanışıklığımızın yüzü suyu hürmetine değil, en azından bir insan olarak konuşmama izin vermelisiniz."

Podgurski bir an tereddüt etti.

"Tamam," dedi sonunda. "Ama kısa kesin."

"Kısa kesmeye çalışırım," dedi Kossetski. "Özel savaş koşullarında insanlarda çok farklı içgüdüler ortaya çıktığını söylemiştim. Ama savaş sona erdi. Bir savaş yok artık. Normal insani ilişkilerin geri dönmesiyle birlikte, şimdi sıranın, toplumu yeniden ve normal biçimde değerlendirmeye geldiğini düşünüyorum. Güçlü insanlar savaş sırasında şu ya da bu biçimde yıkıldılar. Bu kâbusa dayanamadılar. Kimin, suça zorlayanların mı, suç işleyenlerin mi daha suçlu olduğu konusunda bir çözümleme yapmıyorum şu anda. Bu durumda, geriye sadece suç gerçeği kalıyor. Ama bu illa, suç işleyen insanların çoğunun normal koşullarda toplumsal yönden tekrar yararlı ve dürüst bireyler olamayacakları anlamına mı gelmelidir? Toplama kampında arkadaşının bir şeyini çalan X kişisinin, eski yaşamına, işine döndükten ve artık aç olmaktan kurtulduktan sonra yine hırsızlık yapacağını mı düşünüyorsunuz? Ya da canilere pasif kalarak alet olmuş Y kişisi, toplumsal yönden bir canavar mı sayılacak şimdi? Bir saniye," diyerek Podgurski'nin, sabırsızlandığını gösteren el hareketini engelledi. "Sadece bu sorun üzerinde durarak, şu ana dek kuramsal açıdan

konuştum. Şimdi, gelelim bana. Mühendis Şçuka'nın size ne anlattığını bilmiyorum. Belki bazı gerçekleri biraz süslemiştir. Önemi yok. Hiçbir şeyi inkâr etmiyorum. Sorumluluklar hakkında ne düşündüğümü bilecek kadar iyi tanıyorsunuz beni. Aslında, birkaç büyük yanlış yaptım. Ama şimdi, önceden olduğumdan daha farklı bir insan olduğumu mu düşünüyorsunuz? Artık savaştan önceki gibi topluma yararlı ve saygıdeğer bir birey olamayacağımı mı düşünüyorsunuz? Bu türlü bir yargılama sürecine girmemden kimin, ne çıkarı olacak? Bu sürecin biçimsel yönünü geçiyorum şu anda. Sizin suçlamanız, yetersiz. Somut tanıklar çıkmalı. Diyelim ki var ve yargılanıp mahkûm oldum. Ne olacak? Benim hüküm giymem, kime yarayacak? Bu insan yokluğunda, belki bir kişi daha eksilecek sadece. Başka? Beni iyi tanıyan yirmi-otuz kişi şöyle diyecek: 'Böyle bir insan bu kadar alçalabildiyse, başkaları ne hale gelmez?' Sizi temin ederim, bu yapıcı bir süreç olmayacaktır. İnsana duyulan güvenin güçlenmesi konusunda hiç kimseye fayda da etmeyecektir. Böylesi bir toplumsal yarar mı çıkmalıdır bu süreçten? Hayır, Bay Frank," diyerek, biraz hatipçe bir hareketle elini kaldırdı, "tamam, kamptaki eylemlerim nedeniyle kınanabilirim, bunu kabul ediyorum ama siz de çok iyi biliyorsunuz, savaştan önce topluma ne kadar yararlıysam, şimdi, yani savaş bittikten sonra da en az o kadar yararlı olabilirim. Bir şey daha söylemek istiyorum. Şu anda bir birey olarak konuşuyorum. Ama akıllı ve siyasi yönden deneyimli uluslar bunu başka şekilde değil, ancak ve ancak bu şekilde düşünürler. Bir savaş vardır, bir de barış. Bunların

arasında bir uçurum vardır. Savaş dönemi ayrı, barış dönemi ayrı değerlendirilir. Savaşın ilk günü barışın, barışın ilk günü de savaşın üzerine bir çizgi çeker. Savaş zamanında önemli sayılan bir şey, barış zamanında hiçbir anlam ifade etmeyebilir. Ya da tam tersi. Dünkü düşman, bugün dost olabilir. Yaşam budur. Savaş ve barış, yaşamın iki farklı yüzüdür. İkisini birbirine karıştırmamak, iki farklı insanı da yan yana koymamak gerekir. Şimdi ve bu koşullar altında toplumsal yönden yararlı insan şu anki, gerçek insandır. İşte, hepsi bu."

Cebinden sigaralığını çıkarıp açtı ve Podgurski'ye uzattı.

"Teşekkür ederim," diyerek reddetti Podgurski.

Kossetski bir sigara yaktı, derin bir nefes çekip oturdu.

"Neyi uygun görürseniz, onu yapabilirsiniz şimdi. Söyleyecek başka bir şeyim yok."

Podgurski uzunca bir süre konuşmadı. Bir zamanlar saygı duyduğu ve kusursuz derecede onurlu saydığı bu insan, bu son hesaplaşmada bu hale mi gelecekti? Sefaleti, dehşet vericiydi. Toplama kampında bir cellât, suçluların ellerinde itaatkâr bir oyuncak olabilmişti. Onurlu bir insan da olabilmişti bir zamanlar. Bir tek şey istemişti sadece, o da kendini korumak. Her ne pahasına olursa olsun. Kötülük ve iyilik yapmak pahasına. Yaşam ondan hainlik yapmasını istemiş, o da bir hain olmuştu. Yaşam yurttaşlık erdemleri istemişti ondan, o da bu erdemlere sahip olmuştu. Gerçekte, kimdi bu adam? Onu kim esir etmişti? Bu konuda ne demişti Şçuka? Küçük burjuvanın iflası mı?

Podgurski bir an kendini bitkin hissetti. Sadece tek şey istiyordu: Bu konuşmayı derhal bitirmek ve bu iğrenç konuyla bir daha ilgilenmemek.

İçgüdüsel bir hareketle elini alnına götürdü. Soğuk terler birikmişti alnında. Ne yapmalıydı? Bu insanı serbest mi bırakmalıydı? İşlediği suçu görmezden gelip elini bu pisliğe hiç mi bulaştırmamalıydı yoksa?

İçinden, 'çıkıp gidin' demek geçiyordu, birden kan beynine sıçradı. 'Ne yapıyorum ben?' diye düşündü şaşkınlıkla. Bir suçluya yataklık mı edeceğim? Onun korkakça uydurduğu yalanlarını doğru mu kabul edeceğim?

O anda bir dinginlik çöktü üzerine, sadece kalbi hızla atmış ve çabucak normale dönmüştü. Ahizeye uzanıp emniyet müdürlüğünün numarasını çevirmeye başladı. Masanın öbür tarafında oturan Kossetski'nin, kendisini gergin bir dikkatle izlediğini hissediyordu. Kossetski'ye hiç bakmadı, Vrona'yı yerinde bulamayacağı endişesine kapıldı bir an. Ama Vrona, ahizeyi kaldırmıştı karşı tarafta.

"Benim," dedi Podgurski. "Merhaba! Görüşmek için biraz vaktin var mı?"

"Ne zaman?" diye sordu Vrona. "Şimdi mi?"

"Evet, iyi olur."

"Bana mı gelirsin?"

"Tamam! Seni ilgilendiren bir konu görüşeceğim seninle."

"Bekliyorum o halde."

Podgurski ahizeyi yerine koyup Kossetski'ye döndü. Kısa bir süre boyunca hiç konuşmadan birbirlerine baktılar. Bitişikteki odadan insan ve daktilo sesleri geliyor-

du. Bulundukları bu geniş ve hemen hemen boş odaya ise, uzadıkça uzayan bir sessizlik hâkimdi. Kossetski'nin yüzü gittikçe soluyordu, yüzündeki kan sanki çekiliyor gibiydi. Sonunda yüzü iyiden iyiye soldu. 'Yeter!' diye düşündü Podgurski. Sandalyesini masadan geri itip kalktı ve biraz yüksek bir sesle, "Gidelim!" dedi.

Kossetski yerinden kıpırdamadı. Her şey bitmiş miydi yani? Son bir dakika içinde olan biteni kavrayamamıştı henüz. Tek bildiği, ayağa kalkmak zorunda olduğu ve kalktığı andan itibaren ağır ağır, adım adım uçuruma yuvarlanmaya başlayacağıydı. 'Yenildim,' diye düşündü. Ama aynı anda, bu sanki kendi yenilgisi değilmiş, bu yenilgi kendisine yabancıymış gibi, adeta sisler içinde, bu büyük yenilginin kendi dışında, kendinden çok uzakta olduğu saptamasını yaptı. 'Geceleri uyku hapı almama izin verirler herhalde,' diye düşünmesine kendi de şaşırdı.

O anda derin bir nefes alıp yerinden kalktı.

Hevmitski derin uykusundan uyandığında, saatlerce uyuduğunu ve artık gece olduğunu sandı. Hemen ayıldı. Odaya karanlık çökmüştü ama avlu hâlâ aydınlıktı. Saatine baktı, yedi buçuğa geliyordu. Yataktan fırladı, terlemiş yüzünü el havlusuyla silip saçlarını taradı, pijama, el havlusu, sabun, diş fırçası ve kirli gömlekten ibaret eşyasını aceleyle çantasına koydu. Sonra pardösüsünü giyip şapkasını taktı. Hazırdı. Tam kapının önündeyken, geri dönüp solmuş küçük menekşe buketini bardaktan çıkardı. Menekşeler hâlâ kokuyordu. Saplarındaki suyu silkeleyip buketi pardösüsünün cebine soktu.

Odayı boşalttığını söyleyince, otel kâtibi şaşırdı.

"Daha zamanınız vardı. Krakov treni gece yarısı kalkıyor."

"Zararı yok," dedi Hevmitski. "Gitmeden önce halletmem gereken bazı işlerim var."

Otel kâtibi gözlüğünü düzeltip fatura çıkarmaya koyuldu.

"Üç gün," diye hesap yaptı.

Hevmitski başıyla onayladı.

"Tam üç gün."

Buraya oda bulmaya geldiği o ilk andan itibaren sanki yıllar geçmiş gibiydi. Kâtip ağır ağır yazıyor, yaptığı eklemeleri de daha bir ağır yapıyordu. Hevmitski'nin sabrı taştı, kendine güçlükle hâkim oluyordu. Sonunda fatura hazırdı. Hevmitski faturayı ödeyip otel kâtibine yüklü bir bahşiş verdi.

"Ha!" diye hatırladı birden. "Bir paket de sigara verin. Macar sigarası var mı?"

İstediği sigaradan vardı. İlk gece Krıstına ile içtikleri sigaradan.

Paketi cebine soktu. Kâtip, Hevmitski'yle, sanki çok yakın bir tanıdığından ayrılıyormuş gibi bir samimiyetle vedalaştı.

"Unutmayın," dedi, Hevmitski'nin elini sıkarken, "ben burada çalıştığım sürece Monopol'deki en iyi oda sizindir."

"Harika!" diye güldü Hevmitski.

Otel kâtibi arkasından seslendiğinde, Hevmitski kapıya varmıştı.

"Varşova'ya döndüğünüzde, Uyazdovski Bulvarı'na,

bir zamanlar çalıştığım Otel Savoy'un yaşlı kâtibinden, bendenizden selam söyleyin."

Hevmitski aceleyle pazar alanına çıktı. Bir an kararsızca dikildi, sonra kaldırımda ağır ağır yürümeye başladı. Monopol'ün restoran girişi aydınlatılmıştı, içeriye sürekli birileri giriyordu. Hoparlörlerin altında bildiriyi dinleyen bir kalabalık toplanmıştı. Öğlen yapılan bildiride konuşan kişinin sesi gür biçimde çınlıyordu. Evlere kırmızı-beyaz bayraklar asılmıştı. Pazar alanının ortasına tahta bir tribün kurulmuş, yanına da uzun direkler çakılmıştı.

Hevmitski köşeye kadar yürüyüp aniden geri döndü. Pazar alanının içlerinde, yolcu otobüslerinin hareket noktasında iki kamyon duruyordu. Hareket saatlerini gösteren levhanın yanına gitti. Kalinufka yönüne giden son otobüs bir saat önce kalkmıştı. Sonraki ilk otobüs, sabah saat yedideydi. Kamyon şoförlerine ne tarafa gideceklerini sordu. Şoförlerden biri hiçbir yere gitmiyor, öbürü Varşova'ya gidiyordu.

Siz nereye gidecektiniz?" diye sordu ilk şoför.

Hevmitski Kalinufka'dan sonraki ilk büyük ilçenin adını söyledi. Şoför omuzlarını silkti.

"Nasıl yani? Gece o ormanlardan geçilir mi hiç?"

Hevmitski tam yanıt verecekti, kaldırımda devriye gezen iki asker ilişti gözüne. Askerlerin meydana sapacaklarını düşündü. Eliyle şapkasının siperini tutup ters yönde ağır ağır yürümeye başladı. Meydanın sonunda, ilanı dinleyen insanların ilerisinde köşe başında duran başka bir devriye gördü. Bu kez ters yöne saptı. Kısa bir süre sonra küçük, dar bir ara sokakta buldu kendisini.

Ortalık sessizdi. Topu topu birkaç yaya vardı etrafta. Sokağın bir tarafındaki apartmanların üst katlarının üzerine, güneşin altın renkli yumuşak yansıması düşmüştü. Sokağın öbür tarafındaki apartmanların alt katları, taş evler ve tüm sokak ise gölgede kalmıştı. Açık kapısının önünde taze, pembe turplarla dolu bir sepetin durduğu küçük bir dükkânın önünden geçti. Uzun boylu zayıf bir kadın sepeti karıştırarak, en iyi demeti arıyordu. İleriden, karanlık bir bodrum katından bir çekiç sesi geliyordu. Biraz daha ileride, gazete okumaya dalmış ufak tefek ihtiyar bir adam minik adımlarla yürüyordu. Arkasında eğri bacaklı bir zağar dolaşıyordu. Yukarıda, güneş altındaki çatının ışıldayan kenarında güvercinler bağrışıyordu. Daha ileride, bir avlunun içinden bir akordeon sesi geliyordu.

Hevmitski bu küçük sokakta bir süre yürüyüp bu sokak kadar dar ve sessiz bir başka sokağa saptı. Aniden durdu. Ne işi vardı burada? Ne diye gelmişti buraya? Gerçekten de Kalinufka'ya gitmeye mi karar vermişti? Tren garı ilçenin bambaşka bir tarafındaydı. Trenin kalkmasına bir saat vardı. Bir saat. Krıstına kendisini bekliyor olabilirdi. Yetişemeyeceği endişesi kapladı içini birden. Hızla geri döndü. Sokağın köşesine varıp alelacele saptı ve yirmi otuz adım ilerisinde, sokak ortasında yürüyen makineli tüfekli üç asker gördü aniden. Ürperdi ve yıldırım hızıyla geri döndü. Arkasından biri bağırdı: "Dur!" Köşeyi dönmesine neredeyse bir adım kalmıştı. Bir eliyle çantasını iyice kavrayıp diğer elini tabancasını çıkarmak için pardösüsünün cebine attı. Tabancasının olmadığını hatırladığı anda, sır-

tına aldığı güçlü bir darbe soluğunu kesti. Tökezledi.

Duyduğu silah sesleri sanki sisler arasından geliyordu. Çantasını elinden bıraktı ve yere yığıldı. Üzerinde kırmızı-beyaz büyük bir bayrak, onun da üzerinde, çok uzakta mavi gökyüzünü gördü. 'Bu bayrak de nereden çıktı şimdi?' diye şaşırdı. 'Ne oldu?'

Askerlerden biri yerden çantasını aldı. Diğeri, yerde yatan Hevmitski'nin yanında çömelip pardösüsünün ceplerini araştırmaya koyuldu aceleyle. Ceplerden birinde bir demet solmuş menekşe buldu. Menekşeleri bir kenara fırlattı. Pardösünün düğmelerini çözdü.

"Var mı bir şey?" diye sordu elinde makineli tüfeğiyle biraz ileride duran üçüncü asker.

Çömelmiş asker, Hevmitski'nin ceketinin cebinden kenkartasını çıkarıp arkadaşına uzattı. Arkadaşı kenkartaya bakıp cebine koydu. O sırada askerlerden ilki Hevmitski'nin çantasının içindekileri bir bir çıkarmaya başladı: pijama, kirli bir gömlek, sabun... Üçü de birbirine baktı.

"Allah kahretsin!" diye homurdandı yanına çömelen asker.

Hevmitski'nin üzerine eğildi. Hâlâ yaşıyordu. Gözleri açıktı ama puslanmıştı.

"Eh be adam!" diye bağırdı üzüntüyle asker. "Ne diye kaçarsın?"

Kül ve Elmas

JERZY ANDRZEJEWSKI

"Avrupa'da 2. Dünya Savaşı'nın son günüyle başlayan Kül ve Elmas, sonraki birkaç gün boyunca küçük bir Polonya kentinde üç adamın izini sürer: Komünist Parti Bölge Sekreteri Szczuka, gönülsüz Direniş tetikçisi Michael ve bir Nazi işbirlikçisi olan Kossecki. Kossecki, en nefret edilen emir erlerinden biri olduğu toplama kampı geçmişini unutup çalışkan bir yargıç ve aile babası olduğu eski yaşamına geri dönmek ister. Büyük oğlu, artık Polonyalı Komünistlerle mücadele halinde olan Direnişe katılmıştır, küçük oğluysa anarşist bir örgüte katılmış ve bir cinayetin suç ortağı olmuştur. Szczuka, kamplarda ölmüş olduğu neredeyse kesin olan karısının yasını sessizce tutarken açgözlü bir belediye meclisine adalet ve haysiyet telkin etme görevi ile karşı karşıyadır. Michael'in Direniş hücresi ona Szczuka'yı öldürme emri vermiştir. Ancak şehirdeki otelde garson olan Kristina'ya aşık olduktan sonra öldürmeye devam edebilecek midir? Jerzy Andrzejewski kurtuluş sonrasında kaosa sürüklenen, ahlaki olarak afallamış ve ekonomik açıdan mahvolmuş Polonya'nın canlı, sinematik bir portresini çiziyor."

Ölmeden Önce Okumanız Gereken 1001 Kitap

KITAP

versus

INSTYTUT KSIĄŻKI
©POLAND

ISBN 978-605-5691-00-4